

II
RIIGIKOGU PROTOKOLLIDE
LISAD.

VII ISTUNGJÄRK.

13. jaanuarist 1925. a. — 2. aprillini 1925. a.

(Lisad nr. nr. 1, 2, 2-a ja 6 eriraamatutena VII istungjärgu protokollidele juurde lisatud.)

Lisa nr. 3.

Riigi 1925. a. eelarwe ühtlustamise komisjoni ettepanek.

EESTI WABARIIGI KULUDE JA TULUDE EELARWE 1925. A.**KULUD.****Korralised kulud.****RIIGIKOGU.****Peatükk I.****Riigikogu.**

§ 1. Palgad	28.092.800.—
§ 2. Ametsõidud	500.000.—
§ 4. Esitus	1.000.000.—
(variant Riigikogu	<u>1.250.000.—</u>)
	29.842.800.—

Peatükk II.**Kantselei.**

§ 1. Palgad	6.260.700.—
§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus	291.800.—
§ 5. Ametnikkude ja teenijate varustus	103.200.—
§ 8. Kantseleikulud	3.802.000.—
§ 9. Majapidamine	2.503.300.—
§ 10. Sõidukulud	421.500.—
§ 12. Wallaswara	100.000.—
§ 14. Hoonete remont	500.000.—
§ 90. Segakulud	<u>35.000.—</u>
Kantselei	14.017.500.—

Peatükk III.**Riigikogu walimised ja rahwahäälendamised.**

§ 1. Palgad	200.000.—
§ 8. Kantseleikulud	635.000.—
§ 17. Walimine ja hääletamine	<u>653.500.—</u>
Riigikogu walimised ja rahwahäälendamised	<u>1.488.500.—</u>
Riigikogu	45.348.800.—

RIIGIWANEM JA RIIGIKANTSELEI.**I jagu.****Peatükk I.****Riigiwanem.**

§ 1. Palgad	1.034.000.—
§ 2. Ametsõidud	50.000.—

§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus	18.000.—
§ 4. Esitus	2.100.000.—
§ 5. Ametnikkude ja teenijate varustus	133.300.—
§ 8. Kantseleikulud	140.000.—
§ 9. Majapidamine	907.800.—
§ 10. Sõidukulud	553.200.—
§ 12. Wallaswara	173.000.—
§ 14. Hoonete remont	355.000.—
§ 90. Segakulud	<u>30.000.—</u>
Riigiwanem	5.494.300.—

II jagu.**Peatükk I.****Portfellita minister.**

§ 1. Palgad	785.000.—
§ 2. Ametsõidud	70.000.—
§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus	5.000.—
§ 4. Esitus	50.000.—
§ 8. Kantseleikulud	93.000.—
§ 12. Wallaswara	75.000.—
§ 82. Informatsioon	400.000.—
§ 90. Segakulud	<u>15.000.—</u>
Portfellita minister	1.493.000.—

III jagu.**Peatükk I.****Riigikantselei.**

§ 1. Palgad	1.687.900.—
§ 2. Ametsõidud	74.000.—
§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus	141.000.—
§ 5. Ametnikkude ja teenijate varustus	38.200.—
§ 8. Kantseleikulud	1.879.000.—
§ 9. Majapidamine	529.500.—
§ 12. Wallaswara	381.000.—
§ 14. Hoonete remont	125.000.—
§ 20. Wappide ja pitserite walmistamise kulu	300.000.—
§ 90. Segakulud	<u>45.000.—</u>
Riigikantselei	5.200.600.—

Peatükk II.**Riigiraamatukogu.**

§ 1. Palgad	454.400.—
§ 2. Ametsõidud	9.000.—
§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus	15.000.—

§ 8. Kantseleikulud	820.000.—
§ 12. Wallaswara	10.200.—
§ 21. Raamatukogud	1.300.000.—
§ 90. Segakulud	10.000.—
	<hr/>
Riigiraamatukogu	2.618.600.—

Peatükk III.

Riigiarhiiv.

§ 1. Palgad	891.200.—
§ 2. Ametsõidud	35.000.—
§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus	34.600.—
§ 5. Ametnikkude ja teenijate varustus	7.900.—
§ 8. Kantseleikulud	80.000.—
§ 9. Majapidamine	78.700.—
§ 12. Wallaswara	26.500.—
§ 90. Segakulud	50.000.—
	<hr/>
Riigiarhiiv	1.203.900.—

Peatükk IV.

Riigi statistika keskbüroo.

§ 1. Palgad	7.073.500.—
§ 2. Ametsõidud	50.000.—
§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus	338.400.—
§ 5. Ametnikkude ja teenijate varustus	16.000.—
§ 8. Kantseleikulud	6.756.000.—
§ 9. Majapidamine	464.300.—
§ 12. Wallaswara	124.000.—
§ 14. Hoonete remont	72.000.—
§ 90. Segakulud	50.000.—
	<hr/>

Riigi statistika keskbüroo 14.944.200.—

Riigiwanem ja riigikantselei **30.954.600.—**

RIIGIKONTROLL.

§ 1. Palgad	28.855.300.—
§ 2. Ametsõidud	1.465.000.—
§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus	1.374.800.—
§ 4. Esitus	30.000.—
§ 5. Ametnikkude ja teenijate varustus	39.400.—
§ 7. Juriidiline abi ja kohtukulud	370.000.—
§ 8. Kantseleikulud	579.500.—
§ 9. Majapidamine	1.053.000.—
§ 10. Sõidukulud	213.000.—
§ 12. Wallaswara	281.000.—

§ 13. Materjaalide proovimised ja saaduste kontroll ning katsed	5.000.—
§ 14. Hoonete remont	90.000.—
§ 34. Hariduslikud kulud	60.000.—
§ 44. Autasud ja ergutusrahad	75.000.—
§ 90. Segakulud	65.000.—
	<hr/>

Riigikontroll **34.556.000.—**

RAHAMINISTEERIUM.

Peatükk I.

Keskasutus.

§ 1. Palgad	2.921.800.—
§ 2. Ametsõidud	198.000.—
§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus	150.000.—
§ 4. Esitus	100.000.—
§ 5. Ametnikkude ja teenijate varustus	7.400.—
§ 7. Juriidiline abi ja kohtukulud	224.000.—
§ 8. Kantseleikulud	235.000.—
§ 9. Majapidamine	413.700.—
§ 10. Sõidukulud	188.500.—
§ 12. Wallaswara	25.000.—
§ 14. Hoonete remont	489.000.—
§ 90. Segakulud	80.000.—
	<hr/>

Keskasutus 5.032.400.—

Peatükk II.

Riigikassa.

§ 1. Palgad	8.044.800.—
§ 2. Ametsõidud	78.400.—
§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus	444.000.—
§ 5. Ametnikkude ja teenijate varustus	29.600.—
§ 8. Kantseleikulud	1.168.000.—
§ 9. Majapidamine	482.100.—
§ 12. Wallaswara	42.000.—
§ 15. Kultuuriline toetus	260.000.—
§ 23. Wäärtmärkide valmistamine	17.000.000.—
§ 90. Segakulud	50.000.—
	<hr/>

Riigikassa 27.598.900.—

Peatükk III.

Otsekoheste maksude peawalitsus.

A. Keskasutus.

§ 1. Palgad	5.396.200.—
§ 2. Ametsõidud	150.000.—

§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus	297.200.—
§ 5. Ametnikkude ja teenijate varustus	7.400.—
§ 7. Juriidiline abi ja kohtukulud	60.000.—
§ 8. Kantseleikulud	2.069.000.—
§ 9. Majapidamine	325.000.—
§ 12. Wallaswara	40.700.—
§ 90. Segakulud	30.000.—
Otsekoheste maksude peavalitsuse keskasutus	8.375.500.—

B. Riigi kinniswarade maksuamet.

§ 1. Palgad	1.528.600.—
§ 2. Ametsõidud	79.800.—
§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus	79.600.—
§ 8. Kantseleikulud	181.800.—
§ 9. Majapidamine	242.800.—
§ 12. Wallaswara	27.000.—
§ 90. Segakulud	9.000.—
Riigi kinniswarade maksuamet	2.148.600.—

C. Iseäraliku tulu- ja ärimaksu komitee.

§ 1. Palgad	715.500.—
§ 2. Ametsõidud	14.500.—
§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus	29.600.—
§ 8. Kantseleikulud	48.500.—
§ 9. Majapidamine	44.200.—
§ 90. Segakulud	3.000.—
Iseäraliku tulu- ja ärimaksu komitee	855.300.—

D. Maksujaoskonnad.

§ 1. Palgad	17.720.800.—
§ 2. Ametsõidud	489.400.—
§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus	1.210.600.—
§ 8. Kantseleikulud	1.107.500.—
§ 9. Majapidamine	1.129.200.—
§ 12. Wallaswara	180.100.—
§ 90. Segakulud	56.000.—
Maksujaoskonnad	21.893.600.—

Otsekoheste maksude peavalitsus	33.273.000.—
---------------------------------	--------------

Peatükk IV.

Aktsiisi peavalitsus.

A. Keskasutus.

§ 1. Palgad	4.378.200.—
-------------	-------------

§ 2. Ametsõidud	46.000.—
§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus	296.400.—
§ 5. Ametnikkude ja teenijate varustus	14.800.—
§ 7. Juriidiline abi ja kohtukulud	10.000.—
§ 8. Kantseleikulud	460.500.—
§ 9. Majapidamine	1.008.000.—
§ 12. Wallaswara	352.100.—
§ 13. Materjaalide proovimised ja saaduste kontroll ning katsed	5.000.—
§ 44. Autasud ja ergutusrahad	150.000.—
§ 90. Segakulud	25.000.—

Aktsiisi peavalitsuse keskasutus	6.746.000.—
----------------------------------	-------------

B. Aktsiisiringkonnad.

§ 1. Palgad	14.165.900.—
§ 2. Ametsõidud	1.730.000.—
§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus	1.506.300.—
§ 8. Kantseleikulud	345.400.—
§ 9. Majapidamine	544.500.—
§ 11. Weokulud	50.000.—
§ 12. Wallaswara	59.500.—
§ 90. Segakulud	30.000.—

Aktsiisiringkonnad	18.431.600.—
--------------------	--------------

C. Piirituse monopool.

§ 1. Palgad	3.595.800.—
§ 2. Ametsõidud	20.000.—
§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus	499.700.—
§ 5. Ametnikkude ja teenijate varustus	5.000.—
§ 8. Kantseleikulud	165.000.—
§ 9. Majapidamine	1.708.300.—
§ 11. Weokulud	5.293.100.—
§ 12. Wallaswara	247.000.—
§ 13. Materjaalide proovimised ja saaduste kontroll ning katsed	25.000.—
§ 14. Hoonete remont	1.970.800.—
§ 26. Piirituse monopooli erikulud	431.579.000.—
§ 90. Segakulud	50.000.—

Piirituse monopool	445.158.700.—
--------------------	---------------

Aktsiisi peavalitsus	470.336.300.—
----------------------	---------------

Peatükk V.

Tolli peavalitsus.

A. Keskasutus.

§ 1. Palgad	796.400.—
-------------	-----------

§§	2. Ametsõidud	50.000.—
§§§	3. Ametnikkude ja teeni- jate toetus	60.000.—
§	5. Ametnikkude ja teeni- jate varustus	1.400.000.—
§§	8. Kantseleikulud	2.139.000.—
§§§	9. Majapidamine	46.200.—
§§§§	12. Wallaswara	15.000.—
§§§§§	90. Segakulud	10.000.—

Tolli peawalitsuse
keskasutus 4.516.600.—

B. Tallinna peatolliamet.

§§	1. Palgad	24.220.400.—
§§§	2. Ametsõidud	45.000.—
§§§§	3. Ametnikkude ja teeni- jate toetus	3.450.000.—
§§§§§	8. Kantseleikulud	434.000.—
§§§§§§	9. Majapidamine	3.877.100.—
§§§§§§§	10. Sõidukulud	381.600.—
§§§§§§§§	12. Wallaswara	312.500.—
§§§§§§§§§	13. Materjaalide proowi- mised ja saaduste kontroll ning katsed	50.000.—
§§§§§§§§§§	14. Hoonete remont	2.407.700.—
§§§§§§§§§§§	90. Segakulud	50.000.—

Tallinna peatolliamet 35.228.300.—

C. Tolliametid.

§§	1. Palgad	6.935.700.—
§§§	2. Ametsõidud	175.000.—
§§§§	3. Ametnikkude ja teeni- jate toetus	1.650.000.—
§§§§§	8. Kantseleikulud	181.400.—
§§§§§§	9. Majapidamine	584.000.—
§§§§§§§	10. Sõidukulud	155.300.—
§§§§§§§§	12. Wallaswara	67.600.—
§§§§§§§§§	14. Hoonete remont	206.000.—
§§§§§§§§§§	90. Segakulud	30.000.—

Tolliametid 9.985.000.—

Tolli peawalitsus 49.729.900.—

Peatükk VI.

Kinniswarade hindamisamet.

§§	1. Palgad	19.644.900.—
§§§	2. Ametsõidud	3.100.000.—
§§§§	3. Ametnikkude ja teeni- jate toetus	1.020.000.—
§§§§§	5. Ametnikkude ja teeni- jate varustus	14.800.—
§§§§§§	8. Kantseleikulud	1.042.000.—
§§§§§§§	9. Majapidamine	953.900.—
§§§§§§§§	10. Sõidukulud	190.000.—

§§	12. Wallaswara	920.000.—
§§§	90. Segakulud	16.500.—
	Kinniswarade hindamis- amet	<u>26.902.100.—</u>
	Rahaministeerium	612.872.600.—

KAUBANDUS-TÖÖSTUSMINISTEE- RIUM.

Peatükk I.

Keskasutus.

§	1. Palgad	2.733.200.—
§§	2. Ametsõidud	50.000.—
§§§	3. Ametnikkude ja tee- nijate toetus	217.200.—
§§§§	4. Esitus	60.000.—
§§§§§	5. Ametnikkude ja tee- nijate varustus	15.400.—
§§§§§§	7. Juriidiline abi ja koh- tukulud	275.000.—
§§§§§§§	8. Kantseleikulud	160.000.—
§§§§§§§§	9. Majapidamine	591.100.—
§§§§§§§§§	10. Sõidukulud	193.500.—
§§§§§§§§§§	12. Wallaswara	20.000.—
§§§§§§§§§§§	14. Hoonete remont	282.000.—
§§§§§§§§§§§§	90. Segakulud	25.000.—

Keskasutus 4.622.400.—

Peatükk II.

Kaubandusosakond.

§	1. Palgad	2.521.300.—
§§	2. Ametsõidud	210.000.—
§§§	3. Ametnikkude ja tee- nijate toetus	138.400.—
§§§§	8. Kantseleikulud	324.000.—
§§§§§	9. Majapidamine	90.100.—
§§§§§§	10. Sõidukulud	10.000.—
§§§§§§§	12. Wallaswara	59.500.—
§§§§§§§§	13. Materjaalide proowi- mised ja saaduste kontroll ning katsed	845.400.—
§§§§§§§§§	15. Kultuuriline toetus	1.750.000.—
§§§§§§§§§§	82. Informatsioon	330.000.—
§§§§§§§§§§§	90. Segakulud	9.000.—

Kaubandusosakond 6.287.700.—

Peatükk III.

Tööstuse osakond.

§	1. Palgad	2.458.900.—
§§	2. Ametsõidud	190.000.—
§§§	3. Ametnikkude ja tee- nijate toetus	95.000.—

§ 8.	Kantseleikulud	359.300.—
§ 12.	Wallaswara	33.000.—
§ 15.	Kultuuriline toetus	300.000.—
§ 29.	Looduswarade uuri- mine	400.000.—
§ 90.	Segakulud	5.000.—
	Tööstuse osakond	<u>3.841.200.—</u>
	Kaubandus-tööstusmi- nisteerium	14.751.300.—

HARIDUSMINISTEERIUM.

Peatükk I.

Keskasutus.

§ 1.	Palgad	1.866.400.—
§ 2.	Ametsõidud	248.000.—
§ 4.	Esitus	40.000.—
§ 7.	Juriidiline abi ja koh- tukulud	184.500.—
§ 10.	Sõidukulud	120.000.—
	Keskasutus	<u>2.458.900.—</u>

Peatükk II.

Majandusosakond.

§ 1.	Palgad	1.346.200.—
§ 2.	Ametsõidud	60.000.—
§ 3.	Ametnikkude ja tee- nijate toetus	1.038.400.—
§ 8.	Kantseleikulud	420.000.—
§ 9.	Majapidamine	336.200.—
§ 12.	Wallaswara	40.000.—
§ 14.	Hoonete remont	30.000.—
§ 15.	Kultuuriline toetus	23.527.500.—
§ 90.	Segakulud	148.800.—
	Majandusosakond	<u>26.947.100.—</u>

Peatükk III.

Kooliosakond.

A. Keskasutus.

§ 1.	Palgad	1.602.300.—
§ 2.	Ametsõidud	220.000.—
§ 3.	Ametnikkude ja tee- nijate toetus	28.800.—
§ 8.	Kantseleikulud	225.000.—
§ 15.	Kultuuriline toetus	3.910.000.—
§ 34.	Hariduslikud kulud	17.938.600.—
§ 44.	Autasud ja ergutus- rahad	45.000.—
	Kooliosakonna keskasutus	<u>23.969.700.—</u>

B. Riigikoolid.

§ 1.	Palgad	38.562.800.—
§ 2.	Ametsõidud	217.800.—

§ 3.	Ametnikkude ja tee- nijate toetus	1.639.400.—
§ 8.	Kantseleikulud	366.600.—
§ 9.	Majapidamine	13.486.900.—
§ 11.	Weokulud	300.200.—
§ 12.	Wallaswara	2.040.600.—
§ 14.	Hoonete remont	2.007.100.—
§ 15.	Kultuuriline toetus	2.159.000.—
§ 35.	Õppetarbed ja -wa- hendid	1.990.000.—
§ 90.	Segakulud	63.000.—
	Riigikoolid	<u>62.833.400.—</u>

C. Awalikud ja erakoolid.

§ 1.	Palgad	311.743.500.—
§ 3.	Ametnikkude ja tee- nijate toetus	2.164.800.—
	Awalikud ja erakoolid	<u>313.908.300.—</u>
	Kooliosakond	400.711.400.—

Peatükk IV.

Teaduse- ja kunstiosakond.

A. Keskasutus.

§ 1.	Palgad	701.600.—
§ 2.	Ametsõidud	30.000.—
§ 3.	Ametnikkude ja tee- nijate toetus	38.400.—
§ 15.	Kultuuriline toetus	30.561.400.—
§ 34.	Hariduslikud kulud	104.500.—
§ 35.	Õppetarbed ja -wa- hendid	300.000.—
§ 37.	Rahwuskultuuriliste wäärtuste kogumine ja korraldamine	<u>2.030.000.—</u>

	Teaduse- ja kunstiosa- konna keskasutus	33.765.900.—
--	--	--------------

B. Tartu ülikool.

§ 1.	Palgad	71.514.000.—
§ 2.	Ametsõidud	110.000.—
§ 3.	Ametnikkude ja tee- nijate toetus	2.812.400.—
§ 8.	Kantseleikulud	361.000.—
§ 9.	Majapidamine	13.271.600.—
§ 11.	Weokulud	180.000.—
§ 12.	Wallaswara	239.000.—
§ 14.	Hoonete remont	2.500.000.—
§ 15.	Kultuuriline toetus	5.400.000.—
§ 29.	Looduswarade uuri- mine	578.000.—
§ 39.	Instituutide, kabinet- tide ja kliinikute üle- walpidamine	11.196.000.—
§ 90.	Segakulud	50.000.—

	Tartu ülikool	<u>108.212.000.—</u>
--	---------------	----------------------

C. Tallinna tehnikum.

§ 1.	Palgad	10.211.700.—
§ 2.	Ametsõidud	10.000.—
§ 3.	Ametnikkude ja teenijate toetus	175.200.—
§ 8.	Kantseleikulud	190.400.—
§ 9.	Majapidamine	1.108.800.—
§ 12.	Wallaswara	550.000.—
§ 14.	Hoonete remont	50.000.—
§ 15.	Kultuuriline toetus	204.000.—
§ 35.	Õppetarbed ja -vahendid	2.700.000.—
§ 90.	Segakulud	10.000.—
	Tallinna tehnikum	15.210.100.—

D. Riigi keskarhiiv.

§ 1.	Palgad	1.765.800.—
§ 2.	Ametsõidud	45.000.—
§ 3.	Ametnikkude ja teenijate toetus	115.200.—
§ 8.	Kantseleikulud	148.000.—
§ 9.	Majapidamine	596.700.—
§ 11.	Weokulud	300.000.—
§ 12.	Wallaswara	824.400.—
§ 14.	Hoonete remont	544.900.—
§ 90.	Segakulud	5.000.—
	Riigi keskarhiiv	4.345.000.—
	Teaduse- ja kunstiosakond	161.533.000.—

Peatükk V.

Rahwussekretärid.

§ 1.	Palgad	732.000.—
§ 2.	Ametsõidud	25.000.—
§ 9.	Majapidamine	86.200.—
	Rahwussekretärid	843.200.—
	Haridusministeerium	592.493.600.—

KOHTUMINISTEERIUM.

Peatükk I.

Keskasutus.

§ 1.	Palgad	5.204.800.—
§ 2.	Ametsõidud	235.100.—
§ 3.	Ametnikkude ja teenijate toetus	243.600.—
§ 4.	Esitus	30.000.—
§ 5.	Ametnikkude ja teenijate warustus	33.400.—
§ 8.	Kantseleikulud	553.200.—
§ 9.	Majapidamine	235.300.—
§ 10.	Sõidukulud	163.900.—

§ 12.	Wallaswara	20.000.—
§ 14.	Hoonete remont	81.700.—
§ 15.	Kultuuriline toetus	800.000.—
§ 40.	Seaduste eeltööd, kodifikatsioon ja kirjastamine	2.200.000.—
§ 90.	Segakulud	15.000.—
	Keskasutus	9.816.000.—

Peatükk II.

Kohtud.

A. Riigikohus.

§ 1.	Palgad	6.982.300.—
§ 2.	Ametsõidud	67.300.—
§ 3.	Ametnikkude ja teenijate toetus	283.000.—
§ 5.	Ametnikkude ja teenijate warustus	22.800.—
§ 8.	Kantseleikulud	225.400.—
§ 9.	Majapidamine	314.000.—
§ 14.	Hoonete remont	558.500.—
§ 41.	Tunnistajate ja ekspertide tasu	5.000.—
§ 90.	Segakulud	1.000.—
	Riigikohus	8.459.300.—

B. Kohtupalat.

§ 1.	Palgad	7.451.800.—
§ 2.	Ametsõidud	45.000.—
§ 3.	Ametnikkude ja teenijate toetus	110.800.—
§ 5.	Ametnikkude ja teenijate warustus	23.300.—
§ 8.	Kantseleikulud	160.700.—
§ 9.	Majapidamine	21.000.—
§ 12.	Wallaswara	73.800.—
§ 41.	Tunnistajate ja ekspertide tasu	360.000.—
§ 90.	Segakulud	3.000.—
	Kohtupalat	8.249.400.—

C. Rahukogud.

§ 1.	Palgad	59.068.700.—
§ 2.	Ametsõidud	3.086.000.—
§ 3.	Ametnikkude ja teenijate toetus	2.513.200.—
§ 5.	Ametnikkude ja teenijate warustus	187.700.—
§ 8.	Kantseleikulud	5.558.300.—
§ 9.	Majapidamine	7.456.100.—
§ 12.	Wallaswara	929.500.—
§ 14.	Hoonete remont	830.000.—

§ 41. Tunnistajate ja ekspertide tasu	2.500.000.—
§ 90. Segakulud	60.000.—
	<u>82.189.500.—</u>
Rahukogud	98.892.200.—

Peatükk III.

Prokuratuur.

§ 1. Palgad	11.777.300.—
§ 2. Ametsõidud	503.600.—
§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus	250.600.—
§ 8. Kantseleikulud	620.100.—
§ 9. Majapidamine	273.700.—
§ 12. Wallaswara	113.100.—
§ 43. Kuritegewuse wastu wõitlemine	40.000.—
§ 90. Segakulud	5.000.—
	<u>13.583.400.—</u>

Peatükk IV.

Wangimajad.

A. Wangimajad.

§ 1. Palgad	44.107.800.—
§ 2. Ametsõidud	52.600.—
§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus	5.644.000.—
§ 5. Ametnikkude ja teenijate warustus	5.000.000.—
§ 8. Kantseleikulud	662.200.—
§ 9. Majapidamine	7.789.600.—
§ 11. Weokulud	3.375.100.—
§ 12. Wallaswara	481.400.—
§ 14. Hoonete remont	2.369.200.—
§ 34. Hariduslikud kulud	30.000.—
§ 42. Wangide ülewalpdamine	34.059.100.—
§ 56. Relwad ja nende warustus	152.700.—
§ 90. Segakulud	20.000.—
	<u>103.743.700.—</u>

B. Harku alaealiste kuritegijate kolonii.

§ 1. Palgad	3.262.200.—
§ 2. Ametsõidud	5.200.—
§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus	212.000.—
§ 8. Kantseleikulud	72.200.—
§ 9. Majapidamine	1.026.500.—
§ 11. Weokulud	90.000.—
§ 12. Wallaswara	131.200.—

§ 14. Hoonete remont	1.170.000.—
§ 34. Hariduslikud kulud	28.000.—
§ 35. Õppetarbed ja -wahendid	191.300.—
§ 42. Wangide ülewalpdamine	4.618.100.—
§ 56. Relwad ja nende warustus	6.400.—
§ 90. Segakulud	15.500.—
	<u>10.828.600.—</u>

Harku alaealiste kuritegijate kolonii

Wangimajad 114.572.300.—**Kohtuministeerium 236.869.900.—****SISEMINISTEERIUM.**

Peatükk I.

Keskasutus.

§ 1. Palgad	3.389.700.—
§ 2. Ametsõidud	100.000.—
§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus	363.200.—
§ 4. Esitus	40.000.—
§ 5. Ametnikkude ja teenijate warustus	97.900.—
§ 7. Juriidiline abi ja koh-tukulud	175.000.—
§ 8. Kantseleikulud	1.330.400.—
§ 9. Majapidamine	1.256.800.—
§ 10. Sõidukulud	76.300.—
§ 11. Weokulud	129.000.—
§ 12. Wallaswara	105.000.—
§ 14. Hoonete remont	2.059.200.—
§ 74. Rahwapargid ja plat-sid	1.050.000.—
§ 90. Segakulud	36.300.—
	<u>10.208.800.—</u>

Peatükk II.

Politseipeawalitsus.

A. Keskasutus.

§ 1. Palgad	6.483.500.—
§ 2. Ametsõidud	455.000.—
§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus	358.000.—
§ 5. Ametnikkude ja teenijate warustus	19.844.000.—
§ 8. Kantseleikulud	1.420.000.—
§ 12. Wallaswara	30.000.—
§ 15. Kultuuriline toetus	1.000.000.—
§ 34. Hariduslikud kulud	495.000.—
§ 43. Kuritegewuse wastu wõitlemine	10.078.600.—

§ 44.	Autasud ja ergutus- rahad	395.000.—
§ 56.	Relwad ja nende wa- rustus	1.057.000.—
§ 90.	Segakulud	<u>25.000.—</u>
	Politsei peawalitsuse keskasutus	41.641.100.—

B. Asutused kohtadel.

§ 1.	Palgad	157.417.600.—
§ 2.	Ametsõidud	6.026.800.—
§ 3.	Ametnikkude ja tee- nijate toetus	18.595.100.—
§ 8.	Kantseleikulud	8.100.200.—
§ 9.	Majapidamine	8.289.900.—
§ 10.	Sõidukulud	19.451.700.—
§ 11.	Weokulud	871.400.—
§ 12.	Wallaswara	1.917.000.—
§ 14.	Hoonete remont	692.200.—
§ 35.	Õppetarbed ja -wa- hendid	188.400.—
§ 42.	Wangide ülewalpida- mine	695.400.—
§ 56.	Relwad ja nende wa- rustus	500.600.—
§ 90.	Segakulud	<u>676.200.—</u>
	Asutused kohtadel	<u>223.422.500.—</u>
	Politsei peawalitsus	265.063.600.—

Peatükk III.

Administratiivwasjade peawalitsus.

§ 1.	Palgad	867.100.—
§ 2.	Ametsõidud	20.000.—
§ 3.	Ametnikkude ja tee- nijate toetus	88.000.—
§ 15.	Kultuuriline toetus	500.000.—
§ 90.	Segakulud	<u>5.000.—</u>
	Administratiivwasjade peawalitsus	1.480.100.—

Peatükk IV.

Omawalitsusasjade peawalitsus.

§ 1.	Palgad	1.083.100.—
§ 2.	Ametsõidud	54.000.—
§ 3.	Ametnikkude ja tee- nijate toetus	40.000.—
§ 15.	Kultuuriline toetus	27.500.—
§ 90.	Segakulud	<u>10.000.—</u>
	Omawalitsusasjade peawalitsus	1.214.600.—

Peatükk V.

Piiriwalwewalitsus.

§ 1.	Palgad	40.759.900.—
§ 2.	Ametsõidud	800.000.—
§ 3.	Ametnikkude ja tee- nijate toetus	2.286.800.—
§ 8.	Kantseleikulud	1.640.700.—
§ 9.	Majapidamine	1.927.700.—
§ 10.	Sõidukulud	190.000.—
§ 11.	Weokulud	500.000.—
§ 12.	Wallaswara	182.500.—
§ 14.	Hoonete remont	800.000.—
§ 35.	Õppetarbed ja -wa- hendid	50.000.—
§ 40.	Seaduste eeltööd, ko- difikatsioon ja kir- jastamine	50.000.—
§ 41.	Tunnistajate ja eks- pertide tasu	25.000.—
§ 42.	Wangide ülewalpida- mine	10.000.—
§ 43.	Kuritegewuse wastu wõitlemine	700.000.—
§ 54.	Toituswarustus	17.373.300.—
§ 55.	Kraamiwarustus	8.150.000.—
§ 56.	Relwad ja nende wa- rustus	122.900.—
§ 59.	Hobuste terwishoid	72.000.—
§ 60.	Sõjalaewade warus- tus ja korrashoid	2.792.500.—
§ 61.	Kindlustustööd	100.000.—
§ 90.	Segakulud	<u>80.000.—</u>

Piiriwalwewalitsus 78.613.300.—

Peatükk VI.

Rekwireerimise ja kahjudehindamise
peakomisjon.

§ 1.	Palgad	1.010.000.—
§ 2.	Ametsõidud	10.000.—
§ 3.	Ametnikkude ja tee- nijate toetus	30.000.—
§ 90.	Segakulud	<u>15.000.—</u>

Rekwireerimise ja kah-
judehindamise peakom-
misjon 1.065.000.—**Siseministeerium 357.645.400.—**

SÕJAMINISTEERIUM.

§ 1.	Palgad	434.871.600.—
§ 2.	Ametsõidud	7.114.000.—
§ 3.	Ametnikkude ja tee- nijate toetus	28.157.400.—
§ 4.	Esitus	635.000.—

§ 5. Ametnikkude ja teenijate warustus	344.500.—
§ 7. Juriidiline abi ja kohtukulud	25.000.—
§ 8. Kantseleikulud	9.316.500.—
§ 9. Majapidamine	122.063.200.—
§ 10. Sõidukulud	3.939.700.—
§ 11. Weokulud	31.844.200.—
§ 12. Wallaswara	7.135.500.—
§ 14. Hoonete remont	22.360.000.—
§ 15. Kultuuriline toetus	2.129.500.—
§ 21. Raamatukogud	440.300.—
§ 34. Hariduslikud kulud	1.028.000.—
§ 35. Õppetarbed ja -vahendid	4.882.400.—
§ 37. Rahwuskultuuriliste väärtuste kogumine ja korraldamine	300.000.—
§ 40. Seaduste eeltööd, kodifikatsioon ja kirjastamine	1.000.000.—
§ 41. Tunnistajate ja ekspertide tasu	500.000.—
§ 44. Autasud ja ergutusrahad	350.000.—
§ 53. Sisseseadmine ja asutamine	5.000.000.—
§ 54. Toitluswarustus	312.828.800.—
§ 55. Kraamiwarustus	248.286.300.—
§ 56. Relwad ja nende warustus	34.318.900.—
§ 57. Inseneeriline ja tehniline warustus	26.048.600.—
§ 59. Hobuste terwishoid	450.000.—
§ 60. Sõjalaewade warustus ja korrashoid	50.993.000.—
§ 61. Kindlustustööd	3.438.000.—
§ 62. Topo- ja hüdrograafilised tööd	5.043.600.—
§ 90. Segakulud	18.600.000.—

Sõjaministerium 1.383.444.000.—

PÖLLUTÖÖMINISTERIUM.

Peatükk I.

Keskasutus.

§ 1. Palgad	3.026.000.—
§ 2. Ametsõidud	348.700.—
§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus	1.324.800.—
§ 4. Esitus	40.000.—
§ 5. Ametnikkude ja teenijate warustus	37.100.—
§ 7. Juriidiline abi ja kohtukulud	1.500.000.—
§ 8. Kantseleikulud	258.000.—
§ 9. Majapidamine	1.003.600.—

§ 10. Sõidukulud	149.800.—
§ 12. Wallaswara	20.000.—
§ 14. Hoonete remont	50.000.—
§ 90. Segakulud	5.000.—
Keskasutus	7.763.000.—

Peatükk II.

Maakorralduse peawalitsus.

A. Keskasutus.

§ 1. Palgad	28.516.100.—
(Wariant)	28.664.400.—
§ 2. Ametsõidud	4.900.000.—
§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus	855.000.—
§ 8. Kantseleikulud	2.274.900.—
§ 9. Majapidamine	337.900.—
§ 12. Wallaswara	187.000.—
§ 90. Segakulud	10.000.—

Maakorralduse peawalitsuse keskasutus 37.229.200.—

B. Asutused kohtadel.

§ 1. Palgad	17.744.200.—
§ 2. Ametsõidud	1.112.000.—
§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus	1.283.000.—
§ 8. Kantseleikulud	2.035.000.—
§ 9. Majapidamine	1.626.000.—
§ 10. Sõidukulud	2.688.000.—
§ 12. Wallaswara	15.000.—
§ 14. Hoonete remont	465.000.—
§ 90. Segakulud	30.000.—

Asutused kohtadel 26.998.200.—

Maakorralduse peawalitsus 64.227.400.—

Peatükk III.

Põllumajanduse peawalitsus.

A. Keskasutus.

§ 1. Palgad	3.628.800.—
§ 2. Ametsõidud	612.000.—
§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus	57.600.—
§ 8. Kantseleikulud	499.000.—
§ 9. Majapidamine	141.600.—
§ 12. Wallaswara	40.000.—
§ 13. Materjaalide proovimised ja saaduste kontroll ning katsed	946.600.—
§ 15. Kultuuriline toetus	45.525.000.—
§ 34. Hariduslikud kulud	428.000.—

§ 35. Õppetarbed ja -vahendid 200.000.—

§ 90. Segakulud 50.000.—

Põllumajanduse peavalitsuse keskasutus 52.128.600.—

B. Riigi seemne-kontrollijaam.

§ 1. Palgad 629.600.—

§ 2. Ametsõidud 46.000.—

§ 8. Kantseleikulud 35.000.—

§ 9. Majapidamine 101.600.—

§ 12. Wallaswara 27.000.—

§ 13. Materjaalide proovimised ja saaduste kontroll ning katsed 117.600.—

§ 90. Segakulud 5.000.—

Riigi seemne-kontrollijaam 961.800.—

C. Riigi põllutöö-katsejaam.

§ 1. Palgad 337.300.—

§ 2. Ametsõidud 34.000.—

§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus 9.600.—

§ 8. Kantseleikulud 11.000.—

§ 9. Majapidamine 38.000.—

§ 12. Wallaswara 67.500.—

§ 13. Materjaalide proovimised ja saaduste kontroll ning katsed 75.000.—

§ 90. Segakulud 20.000.—

Riigi põllutöö-katsejaam 592.400.—

D. Karjakasvatuse kool.

§ 1. Palgad 660.800.—

§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus 24.000.—

Karjakasvatuse kool 684.800.—

Põllumajanduse peavalitsus 54.367.600.—

Peatükk IV.

Loomaterwishoiu-peavalitsus.

§ 1. Palgad 5.459.300.—

§ 2. Ametsõidud 30.000.—

§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus 312.000.—

§ 8. Kantseleikulud 92.000.—

§ 9. Majapidamine 67.500.—

§ 15. Kultuuriline toetus 180.000.—

Loomaterwishoiu peavalitsus 6.140.800.—

Peatükk V.

Metsade-peavalitsus.

A. Keskasutus.

§ 1. Palgad 8.880.400.—

§ 2. Ametsõidud 910.000.—

§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus 482.000.—

§ 7. Juriidiline abi ja kohtukulud 75.000.—

§ 8. Kantseleikulud 1.816.300.—

§ 9. Majapidamine 445.100.—

§ 12. Wallaswara 580.000.—

§ 15. Kultuuriline toetus 286.000.—

§ 66. Metsaasjandus 3.000.000.—

§ 90. Segakulud 25.000.—

Metsade-peavalitsuse keskasutus 16.499.800.—

B. Asutused kohtadel.

§ 1. Palgad 77.504.800.—

§ 2. Ametsõidud 1.400.000.—

§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus 16.900.000.—

§ 8. Kantseleikulud 2.231.000.—

§ 9. Majapidamine 949.600.—

§ 10. Sõidukulud 8.256.600.—

§ 12. Wallaswara 325.000.—

§ 14. Hoonete remont 10.000.000.—

§ 66. Metsaasjandus 50.000.000.—

Asutused kohtadel 167.567.000.—

C. Metsakool.

§ 1. Palgad 298.800.—

§ 2. Ametsõidud 20.000.—

§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus 36.000.—

§ 8. Kantseleikulud 30.000.—

§ 9. Majapidamine 62.400.—

§ 10. Sõidukulud 100.000.—

§ 12. Wallaswara 400.000.—

§ 14. Hoonete remont 802.000.—

§ 35. Õppetarbed ja -vahendid 600.000.—

§ 90. Segakulud 60.000.—

Metsakool 2.409.200.—

Metsade peavalitsus 186.476.000.—

Põllutööministeerium 318.974.800.—

TEEDEMINISTEERIUM.

Peatükk I.

Keskasutus.

§ 1. Palgad 6.103.700.—

§ 2. Ametsõidud 240.000.—

§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus 451.200.—

§ 4. Esitus 100.000.—

§ 5.	Ametnikkude ja teenijate varustus	23.000.—
§ 7.	Juriidiline abi ja koh-tukulud	248.900.—
§ 8.	Kantseleikulud	380.000.—
§ 9.	Majapidamine	742.900.—
§ 10.	Sõidukulud	100.000.—
§ 12.	Wallaswara	24.900.—
§ 14.	Hoonete remont	484.900.—
§ 29.	Looduswarade uuri-mine	2.400.000.—
§ 69.	Teede ja raudteede ehituste korrashoid	3.637.800.—
§ 73.	Teede, sildade ja par-wede korrashoid	76.000.000.—
§ 82.	Informatsioon	50.000.—
§ 90.	Segakulud	25.000.—
	Keskasutus	91.012.300.—

Peatükk II.

Riigiraudteede-walitsus.

§ 1.	Palgad	360.250.000.—
§ 2.	Ametsõidud	3.155.000.—
§ 3.	Ametnikkude ja tee-nijate toetus	46.327.300.—
§ 5.	Ametnikkude ja tee-nijate varustus	9.148.500.—
§ 7.	Juriidiline abi ja koh-tukulud	355.100.—
§ 8.	Kantseleikulud	6.483.800.—
§ 9.	Majapidamine	16.205.900.—
§ 11.	Weokulud	75.000.—
§ 12.	Wallaswara	3.796.300.—
§ 13.	Materjaalide proowi-mised ja saaduste kontroll ning katsed	150.000.—
§ 15.	Kultuuriline toetus	100.000.—
§ 34.	Hariduslikud kulud	700.000.—
§ 44.	Autasud ja ergutus-rahad	2.625.100.—
§ 67.	Rongide liikumine ja kaubawedu	202.680.400.—
§ 68.	Weerewate abinõude korrashoid	236.812.400.—
§ 69.	Teede ja raudtee ehi-tuste korrashoid	205.073.800.—
§ 70.	Warustuse-talitus	19.423.800.—
§ 71.	Abi-ettewõtte kulud	11.626.800.—
§ 90.	Segakulud	4.455.000.—
	Riigiraudteede-walitsus	1.129.444.200.—

Peatükk III.

Posti-telegraafi-telefoni-peawalitsus.

A. Keskasutus.

§ 1.	Palgad	9.477.300.—
------	--------	-------------

§ 2.	Ametsõidud	220.000.—
§ 3.	Ametnikkude ja tee-nijate toetus	786.000.—
§ 5.	Ametnikkude ja tee-nijate varustus	41.000.—
§ 7.	Juriidiline abi ja koh-tukulud	165.700.—
§ 8.	Kantseleikulud	357.000.—
§ 9.	Majapidamine	793.800.—
§ 12.	Wallaswara	30.000.—
§ 14.	Hoonete remont	66.000.—
§ 23.	Wäärtmärkide wal-mistamine	1.000.000.—
§ 34.	Hariduslikud kulud	180.000.—
§ 72.	Telegraafi ja tele-foni korrashoid	35.809.400.—
§ 84.	Rahwuswahelised maksud	20.977.000.—
§ 90.	Segakulud	50.000.—

Posti-telegraafi-telefoni-peawalitsuse kesk-asutus 69.953.200.—

B. Asutused kohtadel.

§ 1.	Palgad	130.860.000.—
§ 2.	Ametsõidud	1.150.000.—
§ 3.	Ametnikkude ja tee-nijate toetus	13.100.000.—
§ 5.	Ametnikkude ja tee-nijate varustus	3.711.000.—
§ 8.	Kantseleikulud	4.260.000.—
§ 9.	Majapidamine	13.886.900.—
§ 11.	Weokulud	26.517.200.—
§ 12.	Wallaswara	1.640.000.—
§ 14.	Hoonete remont	3.658.600.—
§ 90.	Segakulud	775.000.—

Asutused kohtadel 199.558.700.—

Posti-telegraafi-telefoni-peawalitsus 269.511.900.—

Peatükk IV.

Meriasjanduse-peawalitsus.

A. Keskasutus.

§ 1.	Palgad	3.909.900.—
§ 2.	Ametsõidud	82.600.—
§ 3.	Ametnikkude ja tee-nijate toetus	137.600.—
§ 7.	Juriidiline abi ja koh-tukulud	60.000.—
§ 8.	Kantseleikulud	234.400.—
§ 9.	Majapidamine	2.145.900.—
§ 12.	Wallaswara	15.000.—

Meriasjanduse-peawa-litsuse keskasutus 6.585.400.—

B. Sadamad ja nende ujuwad abinõud.

§ 1.	Palgad	13.205.800.—
§ 2.	Ametsõidud	39.700.—
§ 3.	Ametnikkude ja teenijate toetus	1.958.500.—
§ 5.	Ametnikkude ja teenijate varustus	468.700.—
§ 8.	Kantseleikulud	537.200.—
§ 9.	Majapidamine	1.002.300.—
§ 12.	Wallaswara	30.000.—
§ 14.	Hoonete remont	1.674.900.—
§ 76.	Sadamasildade korrashoid	7.000.900.—
§ 77.	Ujuwate-abinõude, tulitornide ja elektrikraanade varustus	18.069.000.—
§ 79.	Ujuwate-abinõude, päästejaamade, tulitornide ja elektrikraanade remont	11.500.000.—
§ 90.	Segakulud	750.000.—
	Sadamad ja nende ujuwad abinõud	56.237.000.—

C. Ehitusosakond.

§ 1.	Palgad	7.468.600.—
§ 2.	Ametsõidud	207.400.—
§ 3.	Ametnikkude ja teenijate toetus	764.800.—
§ 8.	Kantseleikulud	225.000.—
§ 9.	Majapidamine	143.400.—
§ 12.	Wallaswara	10.000.—
§ 77.	Ujuwate-abinõude, tulitornide ja elektrikraanade varustus	5.076.900.—
§ 79.	Ujuwate-abinõude, päästejaamade, tulitornide ja elektrikraanade remont	9.228.400.—
	Ehitusosakond	23.124.500.—

D. Tulitornide osakond.

§ 1.	Palgad	15.653.100.—
§ 2.	Ametsõidud	143.000.—
§ 3.	Ametnikkude ja teenijate toetus	2.284.900.—
§ 8.	Kantseleikulud	337.700.—
§ 9.	Majapidamine	152.800.—
§ 12.	Wallaswara	10.000.—
§ 77.	Ujuwate-abinõude, tulitornide ja elektrikraanade varustus	13.712.300.—
§ 78.	Meri- ja liinimärgid	3.400.000.—

§ 79.	Ujuwate-abinõude, päästejaamade, tulitornide ja elektrikraanade remont	16.650.000.—
	Tulitornide osakond	52.343.800.—

E. Warustuse jaoskond.

§ 1.	Palgad	1.175.000.—
§ 2.	Ametsõidud	25.000.—
§ 3.	Ametnikkude ja teenijate toetus	243.200.—
§ 8.	Kantseleikulud	150.000.—
§ 9.	Majapidamine	19.200.—
§ 11.	Weokulud	570.800.—
§ 12.	Wallaswara	10.000.—
	Warustuse jaoskond	2.193.200.—

F. Elektrikraanad.

§ 1.	Palgad	689.300.—
§ 3.	Ametnikkude ja teenijate toetus	102.200.—
§ 8.	Kantseleikulud	11.000.—
§ 77.	Ujuwate-abinõude, tulitornide ja elektrikraanade varustus	666.900.—
§ 79.	Ujuwate-abinõude, päästejaamade, tulitornide ja elektrikraanade remont	332.700.—
	Elektrikraanad	1.802.100.—

Meriasjanduse-peawalitsus 142.286.000.—

Teedeministerium 1.632.254.400.—

WÄLISMINISTEERIUM.

Peatükk I.

Keskasutus.

§ 1.	Palgad	6.438.700.—
§ 2.	Ametsõidud	150.000.—
§ 3.	Ametnikkude ja teenijate toetus	300.000.—
§ 4.	Esitus	1.900.000.—
§ 5.	Ametnikkude ja teenijate varustus	57.600.—
§ 7.	Juriidiline abi ja koh-tukulud	195.500.—
§ 8.	Kantseleikulud	1.625.000.—
§ 9.	Majapidamine	1.482.400.—
§ 10.	Sõidukulud	580.000.—
§ 12.	Wallaswara	305.000.—
§ 14.	Hoonete remont	270.000.—
§ 15.	Kultuuriline toetus	2.000.000.—

§ 80.	Rahvusvaheliste lepingute sõlmimine ja täitmine	3.500.000.—
§ 90.	Segakulud	50.000.—
	Keskasutus	18.854.200.—

Peatükk II.

Wälisesitus.

A. Üldised kulud.

§ 2.	Ametsõidud	3.000.000.—
§ 3.	Ametnikkude ja teenijate toetus	600.000.—
§ 4.	Esitus	3.000.000.—
§ 82.	Informatsioon	4.500.000.—
§ 84.	Rahvusvahelised maksud	7.475.000.—
§ 85.	Konverentsid ja erakorralised esindused	2.500.000.—
§ 86.	Eesti kodanikkude wõõrsilt kojutamine	2.450.000.—
§ 90.	Segakulud	500.000.—
	Üldised kulud	24.025.000.—

B. Wälisesitused.

§ 1.	Palgad	45.073.700.—
§ 8.	Kantseleikulud	3.731.800.—
§ 9.	Majapidamine	17.638.300.—
§ 10.	Sõidukulud	1.040.000.—
§ 12.	Wallaswara	986.000.—
§ 14.	Hoonete remont	950.000.—
§ 90.	Segakulud	466.000.—
	Wälisesitused	69.885.800.—
	Wälisesitus	93.910.800.—
	Wälisministeerium	112.765.000.—

TÖÖ-HOOLEKANDEMINISTEERIUM.

Peatükk I.

Keskasutus.

§ 1.	Palgad	2.142.500.—
§ 2.	Ametsõidud	78.000.—
§ 3.	Ametnikkude ja teenijate toetus	125.000.—
§ 4.	Esitus	30.000.—
§ 5.	Ametnikkude ja teenijate warustus	14.800.—
§ 7.	Juriidiline abi ja koh-tukulud	142.000.—
§ 8.	Kantseleikulud	680.000.—
§ 9.	Majapidamine	464.500.—
§ 10.	Sõidukulud	224.500.—

§ 12.	Wallaswara	50.000.—
§ 14.	Hoonete remont	737.600.—
§ 90.	Segakulud	15.000.—
	Keskasutus	4.703.900.—

Peatükk II.

Hoolekande osakond.

A. Keskasutus.

§ 1.	Palgad	1.736.800.—
§ 2.	Ametsõidud	75.000.—
§ 3.	Ametnikkude ja teenijate toetus	146.000.—
§ 9.	Majapidamine	156.000.—
§ 14.	Hoonete remont	27.000.—
§ 15.	Kultuuriline toetus	26.000.000.—
§ 87.	Pension	168.346.400.—
§ 89.	Riiklik hoolekanne	37.773.600.—
§ 90.	Segakulud	5.000.—

Hoolekande osakonna keskasutus 234.265.800.—

B. Lastewarjupaigad.

§ 1.	Palgad	5.206.500.—
§ 2.	Ametsõidud	123.900.—
§ 3.	Ametnikkude ja teenijate toetus	279.700.—
§ 7.	Juriidiline abi ja koh-tukulud	90.000.—
§ 8.	Kantseleikulud	206.000.—
§ 9.	Majapidamine	6.766.200.—
§ 10.	Sõidukulud	10.000.—
§ 11.	Weokulud	218.000.—
§ 12.	Wallaswara	903.000.—
§ 14.	Hoonete remont	66.000.—
§ 35.	Õppetarbed ja -wahendid	262.000.—
§ 64.	Põllumajanduslikud kulud	536.300.—
§ 88.	Hoolealuste ülewaldamine	11.280.000.—
§ 90.	Segakulud	281.600.—

Lastewarjupaigad 26.229.200.—

C. Mitmesugused hoolekande asutused.

§ 1.	Palgad	4.222.800.—
§ 2.	Ametsõidud	45.200.—
§ 3.	Ametnikkude ja teenijate toetus	133.000.—
§ 8.	Kantseleikulud	104.300.—
§ 9.	Majapidamine	3.238.500.—
§ 10.	Sõidukulud	120.000.—
§ 11.	Weokulud	154.000.—
§ 12.	Wallaswara	2.158.200.—

§ 14.	Hoonete remont	260.000.—
§ 35.	Õppetarbed ja -vahendid	455.800.—
§ 64.	Põllumajanduslikud kulud	1.537.300.—
§ 65.	Põllumajanduslik tööstus	1.790.800.—
§ 88.	Hoolealuste ülewaldamine	7.527.900.—
§ 90.	Segakulud	185.000.—
	Mitmesugused hoolekande asutused	21.932.800.—
	Hoolekande osakond	282.427.800.—

Peatükk III.

Töökaitse osakond.

A. Keskasutus.

§ 1.	Palgad	1.079.000.—
§ 2.	Ametsõidud	80.000.—
§ 3.	Ametnikkude ja teenijate toetus	33.600.—
§ 5.	Ametnikkude ja teenijate varustus	7.400.—
§ 83.	Töökaitse	711.500.—
§ 90.	Segakulud	5.000.—
	Töökaitse osakonna keskasutus	1.916.500.—

B. Töökaitse jaoskonnad.

§ 1.	Palgad	2.383.900.—
§ 2.	Ametsõidud	520.000.—
§ 3.	Ametnikkude ja teenijate toetus	114.900.—
§ 8.	Kantseleikulud	291.900.—
§ 9.	Majapidamine	388.200.—
§ 10.	Sõidukulud	3.000.—
§ 12.	Wallaswara	23.800.—
	Töökaitse jaoskonnad	3.725.700.—

Töökaitse osakond **5.642.200.—**

Peatükk IV.

Terwishoiu-peawalitsus.

A. Keskasutus.

§ 1.	Palgad	3.099.800.—
§ 2.	Ametsõidud	153.000.—
§ 3.	Ametnikkude ja teenijate toetus	306.400.—
§ 15.	Kultuuriline toetus	17.623.800.—
§ 34.	Hariduslikud kulud	270.000.—
§ 41.	Tunnistajate ja ekspertide tasu	350.000.—

§ 48.	Rahwa terwishoid	9.350.000.—
§ 90.	Segakulud	18.000.—
	Terwishoiu-peawalitsuse keskasutus	31.171.000.—

B. Leprosooriumid.

§ 1.	Palgad	1.001.500.—
§ 2.	Ametsõidud	41.100.—
§ 3.	Ametnikkude ja teenijate toetus	72.300.—
§ 8.	Kantseleikulud	77.200.—
§ 9.	Majapidamine	1.196.200.—
§ 11.	Weokulud	109.200.—
§ 12.	Wallaswara	251.100.—
§ 14.	Hoonete remont	179.800.—
§ 49.	Haigete ülewaldamine	5.679.000.—
§ 64.	Põllumajanduslikud kulud	380.800.—
§ 90.	Segakulud	77.800.—
	Leprosooriumid	9.066.000.—

C. Terwishoiuasutused ja warjupaigad.

§ 1.	Palgad	2.854.100.—
§ 2.	Ametsõidud	59.500.—
§ 3.	Ametnikkude ja teenijate toetus	222.600.—
§ 7.	Juriidiline abi ja kohutukulud	30.000.—
§ 8.	Kantseleikulud	229.300.—
§ 9.	Majapidamine	2.336.100.—
§ 10.	Sõidukulud	310.000.—
§ 11.	Weokulud	100.600.—
§ 12.	Wallaswara	819.200.—
§ 14.	Hoonete remont	352.000.—
§ 49.	Haigete ülewaldamine	6.901.800.—
§ 64.	Põllumajanduslikud kulud	2.307.400.—
§ 90.	Segakulud	157.200.—

Terwishoiuasutused ja warjupaigad **16.679.800.—**Terwishoiu-peawalitsus **56.916.800.—**Töö-hoolekandeministerium **349.690.700.—**

Riigi wõlad.

§ 27.	Laenu protsendid	277.576.100.—
§ 28.	Laenude realiseerimise kulud ja kursiwahed	20.000.000.—
	Riigi wõlad	297.576.100.—

Üldised kulud.	
§ 1. Lisapalk	<u>70.000.000.—</u>
Üldised kulud	<u>70.000.000.—</u>
Korralised kulud	6.090.197.200.—

Erakorralised kulud.

A. Riigi keskasutuste kulud.

RIIGIKOGU.

Peatükk I.

Riigikogu.

§ 1. Kinniswara muretsemiseks	<u>4.000.000.—</u>
Riigikogu	<u>4.000.000.—</u>

RIIGIWANEM JA RIIGIKANTSELEI.

III jagu.

Peatükk I.

Riigikantselei.

§ 1. Wabadussõjaliste autasude kulud	5.450.000.—
§ 2. Wabadusriistide au- märkide walmistamise kulud	350.000.—
§ 3. 1. detsembri ohw- rite matmise ja hau- dade korraldamise kulud	<u>1.250.000.—</u>
Riigikantselei	<u>7.050.000.—</u>

Peatükk IV.

Riigi statistika keskbüroo.

§ 1. Maade statistiline ar- westamine	<u>3.000.000.—</u>
Riigi statistika keskbüroo	<u>3.000.000.—</u>
Riigivanem ja riigi- kantselei	10.050.000.—

RAHAMINISTEERIUM.

Peatükk I.

Keskasutus.

§ 1. Sõjaaegsete rekwi- reerimiste ja kah- jude tasumine	10.000.000.—
--	--------------

§ 2. Toetus omawalit- susteale õpetajate pal- kadeks	<u>113.539.900.—</u>
Keskasutus	<u>123.539.900.—</u>
Rahaministeerium	123.539.900.—

KAUBANDUS-TÖÖSTUSMINISTEE- RIUM.

Peatükk I.

Keskasutus.

§ 1. Wanamõisa põlew- kiwikaewanduse wäljaostmiseks riigi põlewkiwitööstusele	<u>41.445.500.—</u>
Keskasutus	<u>41.445.500.—</u>

Peatükk II.

Kaubandus-osakond.

§ 1. Wäljamaa näitusel esinemiseks	<u>1.750.000.—</u>
Kaubandus-osakond	<u>1.750.000.—</u>

Kaubandus-tööstus- ministeerium

43.195.500.—

HARIDUSMINISTEERIUM.

Peatükk II.

Majandusosakond.

§ 1. Petseri gümnaasiumi ehitus	<u>6.000.000.—</u>
Majandusosakond	<u>6.000.000.—</u>

Peatükk IV.

Teaduse- ja kunstiosakond.

A. Keskasutus.

§ 1. Tartu muuseumi re- mont	<u>1.500.000.—</u>
Teaduse- ja kunstiosa- konna keskasutus	1.500.000.—

B. Tartu ülikool.

§ 1. Põllumajandus-tea- duskonna hoonete ehitamine ja ümber- ehitamine	<u>6.383.000.—</u>
Tartu ülikool	<u>6.383.000.—</u>

Teaduse- ja kunstiosakond	7.883.000.—
Haridusministeerium	13.883.000.—

KOHTUMINISTEERIUM.

Peatükk IV.

Wangimajad.

A. Wangimajad.

§ 1. Wangimajade remontide ja ehitusettewalmistustööde tegemiseks	15.000.000.—
Wangimajad	15.000.000.—
Wangimajad	15.000.000.—
Kohtuministeerium	15.000.000.—

SÕJAMINISTEERIUM.

§ 1. Asutuste ümberpaigutamine	370.000.—
§ 2. Sisseseade ja asutamine	4.805.000.—
§ 3. Arstiabi	1.500.000.—
§ 4. Liikumise ja weoabinõude muretsemine	4.612.600.—
§ 5. Relwad ja nende warustus	146.105.000.—
§ 6. Inseneeriline ja tehniline warustus	33.622.000.—
§ 7. Uued ehitused	75.552.500.—
§ 8. Rannakindlustus	14.039.000.—
§ 9. Topo-hüdrograafilised tööd	284.000.—
§ 10. Keemiasõja kaitseabinõud	20.863.700.—
§ 11. Wanad wõlad	6.123.000.—
§ 12. Segakulud	50.870.000.—
Sõjaministeerium	358.746.800.—

Peatükk II.

Maakorralduse-peawalitsus.

A. Keskasutus.

§ 1. Regulaatiw maksud	1.500.000.—
§ 2. Maasead. wõõrand. maadel ingross. wõlgade protsendid, kustut. ja muudeks kuludeks	15.000.000.—
Maakorralduse-peawalitsus	16.500.000.—

PÖLLUTÖÖMINISTEERIUM.

Peatükk III.

Põllumajanduse-peawalitsus.

A. Keskasutus.

§ 1. Maaparanduse tööd	40.000.000.—
§ 2. Riigi põllutöökatsajaama laboratooriumi sisseseade kulud	250.000.—

§ 3. Tütarlaste majapidamiskooli sisseseade kulud	1.300.000.—
---	-------------

Põllumajanduse-peawalitsuse keskasutus	41.550.000.—
--	--------------

Põllumajanduse-peawalitsus	41.550.000.—
----------------------------	--------------

Peatükk V.

Metsade-peawalitsus.

A. Keskasutus.

§ 1. Uute hoonete ehitamine	4.000.000.—
-----------------------------	-------------

§ 2. Telefoniliini ehitamine	400.000.—
------------------------------	-----------

§ 3. Metsakooli uued ehitused	350.000.—
-------------------------------	-----------

Metsade-peawalitsuse keskasutus	4.750.000.—
---------------------------------	-------------

Metsade-peawalitsus	4.750.000.—
---------------------	-------------

Põllutööministeerium	62.800.000.—
-----------------------------	---------------------

TEEDEMINISTEERIUM.

Peatükk I.

Keskasutus.

§ 1. Sõjaministeeriumi ülesannete täitmiseks	1.750.000.—
--	-------------

§ 2. Sõjaministeeriumi tarwituseks jäetud 6 sanitäärwagunite parandus	2.500.000.—
---	-------------

§ 3. Laewaliinide toetus	5.000.000.—
--------------------------	-------------

§ 4. Uute raudteede ehitamine	94.000.000.—
-------------------------------	--------------

§ 5. Emajõe silla ehitamiseks Tartus	9.000.000.—
--------------------------------------	-------------

Keskasutus	112.250.000.—
------------	---------------

Peatükk II.

Riigiraudteede-walitsus.

§ 1. Jaamade laiendamine ja uute hoonete ehitamine	2.914.500.—
--	-------------

§ 2. Teenijate elumajade ehitamine	5.000.000.—
------------------------------------	-------------

§ 3. Jaamade laiendamiseks ja hoonete ehitamiseks maa wõõrandamine	600.000.—
--	-----------

§ 4. Sadamateede korraldamine	1.200.000.—
-------------------------------	-------------

§ 5. Kulud sõja ja selle tagajärgede tõttu	47.390.000.—
--	--------------

§ 6. Naftasisternide ostmine	6.750.000.—
------------------------------	-------------

§ 7. Elektriwalgustuse sisseseadete täiendamine	5.000.000.—
§ 8. Telegraafi- ja telefoniliinide korraldamine ja täiendamine	710.000.—
§ 9. Sonda kitsarööpalise raudtee uued tööd	8.000.000.—
§ 10. Kitsarööpalise raudtee kordaseadmise	80.000.000.—
§ 16. Kaubaweo platwormide ja jääwagunite muretsemine	18.560.000.—
§ 17. Põlewkiwikuuride ehitamine ja wedurite warustamise tööde mehaniseerimine	14.387.000.—
Riigiraudteede-walitsus	190.511.500.—

Peatükk III.

Posti-telegraafi-telefoni-peawalitsus.

A. Keskasutus.

§ 1. Posti-telegraafi-telefoni hoonete ehitamine	4.300.000.—
§ 2. Telegraafi- ja telefoni ehitamine	40.000.000.—
Posti-telegraafi-telefoni-peawalitsuse keskasutus	44.300.000.—
Posti-telegraafi-telefoni-peawalitsus	44.300.000.—

Peatükk IV.

Meriasjanduse-peawalitsus.

A. Keskasutus.

§ 1. Hoonete ehitamine	900.000.—
§ 2. Teede ehitamine	1.900.000.—
§ 3. Hüdrotehnilised ehitused merisadamates	6.986.000.—
§ 4. Hüdrotehnilised ehitused sisemistel weeteedel	500.000.—
§ 5. Sadamate süwendustööd	3.225.600.—
§ 6. Kisuwendaja remondiks	2.600.000.—
Meriasjanduse-peawalitsuse keskasutus	16.111.600.—
Meriasjanduse-peawalitsus	16.111.600.—
Teedeministeerium	363.173.100.—

TÖÖ-HOOLEKANDEMINISTEERIUM.

Peatükk II.

Hoolekande osakond.

A. Keskasutus.

§ 1. Riigi- ja omawalitsuse teenijate pensioni põhikapitaaliks	15.000.000.—
§ 2. Uute ehituste eeltööde kulud	200.000.—
Hoolekande osakonna keskasutus	15.200.000.—

B. Laste warjupaigad.

§ 1. Tahewa wigaste laste kodule sisseade muretsemiseks	220.000.—
§ 2. Tahewa wigaste laste kodu hoonete ehitus-, parandus- ja kordaseadmise tööde kuludeks	3.000.000.—
Laste warjupaigad	3.220.000.—

C. Mitmesugused hoolekandeasutused.

§ 1. Udriku nõdramoistuselikkude kodule aida ja wiljakuiwataise ehitamiseks	1.000.000.—
§ 2. Udriku nõdramoistuselikkude kodule elektrisisseseade muretsemiseks	743.000.—
Mitmesugused hoolekandeasutused	1.743.000.—
Hoolekande osakond	20.163.000.—

Peatükk III.

Töökaitse osakond.

A. Keskasutus.

§ 1. Tööpuuduse wastu wõitlemiseks	55.000.000.—
Töökaitse osakonna keskasutus	55.000.000.—
Töökaitse osakond	55.000.000.—

Peatükk IV.

Terwishoiu-peawalitsus.

A. Keskasutus.

§ 2. Kuuda leproosoriiumi sauna ehitamine	350.000.—
§ 3. Jämejala waimuhai-gemajale mitmesugusteks ehitusteks	4.800.000.—

§ 4. Jämejala waimuhai- gemajale elektriwal- gustuse sisseead- miseks	935.000.—
§ 5. Taagepera sanatoor- iumi surnukuuri ehi- tamiseks	50.000.—
§ 6. Taagepera sanatoor- iumi pesukoja sisse- seadmiseks	<u>295.000.—</u>
Terwishoiu-peawalitsuse keskasutus	<u>6.430.000.—</u>
Terwishoiu-peawalitsus	<u>6.430.000.—</u>
Töö-hoolekandeminis- teerium	81.593.000.—

Riigi wõlad.

§ 1. Riigi wõlgade tasu- mine	<u>87.294.700.—</u>
Riigi wõlad	<u>87.294.700.—</u>
Riigi keskasutuste kulud	1.163.276.000.—

B. Operatsiooni fondid.

RAHAMINISTEERIUM.

Peatükk I.

Keskasutus.

§ 1. Koolimajade ehitus- fond	20.000.000.—
§ 2. Elukorterite ehitus- laen	<u>15.000.000.—</u>
Keskasutus	<u>35.000.000.—</u>
Rahaministeerium	35.000.000.—

HARIDUSMINISTEERIUM.

Peatükk III.

Kooliosakond.

A. Keskasutus.

§ 1. Kinofilmide kesklae asutamiseks	<u>500.000.—</u>
Kooliosakonna kesk- asutus	500.000.—

Peatükk IV.

Teaduse- ja kunstiosakond.

A. Keskasutus.

§ 1. Kooli- ja lastekir- janduse soetamiseks	2.000.000.—
§ 2. Ed. Wilde teoste wäl- jaandmise tööde jät- kamiseks	1.000.000.—

§ 3. Õpperaamatute kir- jastamine	<u>1.000.000.—</u>
Teaduse- ja kunstiosakonna keskasutus	4.000.000.—
Teaduse- ja kunsti- osakond	<u>4.000.000.—</u>
Haridusministeerium	4.500.000.—

SÕJAMINISTEERIUM.

§ 1. Arsenaali tegewus- kapitaal	<u>25.000.000.—</u>
Sõjaministeerium	25.000.000.—

PÖLLUTÖÖMINISTEERIUM.

Peatükk II.

Maakorralduse-peawalitsus.

A. Keskasutus.

§ 1. Asunikkude ehitus- laenu fond	150.000.000.—
§ 2. Laen maasaajatele in- wentaari muretse- miseks	<u>10.000.000.—</u>

Maakorralduse-peawalit- suse keskasutus	<u>160.000.000.—</u>
--	----------------------

Maakorralduse-peawalitsus	160.000.000.—
---------------------------	---------------

Peatükk III.

Põllumajanduse-peawalitsus.

A. Keskasutus.

§ 1. Ühispiimatalituste riikliku laenufondi täiendamiseks	60.000.000.—
---	--------------

§ 2. Maaparanduse riikli- kuks laenuks	45.000.000.—
---	--------------

§ 3. Põllumajanduse koo- lide ja katseasutuste riikliku laenufondi täiendamiseks	10.000.000.—
---	--------------

§ 4. Kalameeste riiklik laen	5.000.000.—
---------------------------------	-------------

§ 5. Külmetusmaja ehit- miseks	5.000.000.—
-----------------------------------	-------------

§ 6. Laen linatööstusele	<u>5.000.000.—</u>
--------------------------	--------------------

Põllumajanduse-peawa- litsuse keskasutus	<u>130.000.000.—</u>
---	----------------------

Põllumajanduse-pea- walitsus	<u>130.000.000.—</u>
---------------------------------	----------------------

Põllutööministeerium	290.000.000.—
-----------------------------	----------------------

Operatsiooni fondid	354.500.000.—
----------------------------	----------------------

Erakorralised kulud	1.517.776.000.—
----------------------------	------------------------

Kulud	7.607.973.200.—
--------------	------------------------

TULUD.**Korralised tulud.****OTSEKOHESED MAKSUD.**

Peatükk I.

Tulumaks.

§ 1.	Tulumaks	217.000.000.—
§ 2.	Trahwid ja wiiwitus- rahad	<u>15.000.000.—</u>
	Tulumaks	232.000.000.—

Peatükk II.

Äri- ja tööstusmaks.

§ 1.	Põhiärimaks	28.000.000.—
§ 2.	Lisaärimaks mitte- awalikult aruandwailt ettewõtetelt	190.000.000.—
§ 3.	Lisaärimaks awali- kult aruandwailt et- tewõtetelt	85.000.000.—
§ 4.	Katlamaks	3.500.000.—
§ 5.	Trahwid ja wiiwitus- rahad	<u>12.000.000.—</u>
	Äri- ja tööstusmaks	318.500.000.—

Peatükk III.

Maa- ja hoonetemaks.

§ 1.	Maks kinniswaradelt linnades ja alewites	700.000.—
§ 2.	Maks kinniswaradelt maal	40.000.000.—
§ 3.	Trahwid ja wiiwitus- rahad	<u>1.000.000.—</u>
	Maa- ja hoonetemaks	41.700.000.—

Peatükk IV.

Maks kapitaali protsentidelt.

§ 1.	Maks wäärtpaberitelt	337.000.—
§ 2.	Maks hoiummadel	12.000.000.—
§ 3.	Maks konto-korrent arwetelt	1.800.000.—
§ 4.	Maks wõidulaenu wõitudel	300.000.—
§ 5.	Wiiwitusrahad	—
	Maks kapitaali protsen- tidelt	14.437.000.—

Peatükk V.

Krepostimaks.

§ 1.	Kreposti- ja kingitus- maks	50.000.000.—
§ 2.	Wiiwitusrahad	—
	Krepostimaks	<u>50.000.000.—</u>

Peatükk VI.

Pärandusemaks.

§ 1.	Pärandusemaks	15.000.000.—
§ 2.	Trahwid ja wiiwitus- rahad	<u>1.000.000.—</u>
	Pärandusmaks	<u>16.000.000.—</u>

Otsekohesed maksud 672.637.000.—**LÖIWUD JA TASUMAKSUD.**

Peatükk VII.

Tempelmaks ja löiwud.

§ 1.	Tempel- ja weksli- maks	280.000.000.—
§ 2.	Kohtulöiwud ja rewis- jonimaks	40.000.000.—
§ 3.	Aktilöiwud	350.000.—
§ 4.	Adwokaatide maks	25.000.—
§ 5.	Kantseleilöiwud ja -maksud	3.500.000.—
§ 6.	Kohtumaks	1.500.000.—
§ 7.	Wiiwitusrahad	—
§ 8.	20% raudteemaks	<u>500.000.—</u>
	Tempelmaks ja löiwud	325.875.000.—

Peatükk VIII.

Patendid ja proowid.

§ 1.	Maks leiduspatentide, kaubamärkide ja mu- delite eest	1.190.000.—
§ 2.	Proowimaks metalli- delt	6.500.000.—
§ 3.	Möötude ja kaalude õigekstunnustamine	1.200.000.—
§ 4.	Mitmesugused proo- wid ja analüüsid	<u>3.050.000.—</u>
	Patendid ja proowid	11.940.000.—

Peatükk IX.

Mitmesugused tasumaksud.

§ 1.	Isikutunnistused	852.000.—
§ 2.	Wälispasid	29.500.000.—
§ 3.	Maks loteriiwõitudel	1.500.000.—

§ 4.	Kodakondsuse mak-	
	sud	500.000.—
§ 5.	Hobustepassid	10.000.—
§ 6.	Maksud lubadelt, tun-	
	nistustelt jne.	2.500.000.—
§ 7.	Tasu haigetelt ja hoo-	
	lealustelt	<u>8.047.000.—</u>
	Mitmesugused tasu-	
	maksud	<u>42.909.000.—</u>
	Lõiwud ja tasumaksud	380.724.000.—

KAUDSED MAKSD.

Peatükk X.

Tollid.

§ 1.	Sisseweotoll	1.250.000.000.—
§ 2.	Wäljaweotoll	125.000.000.—
§ 3.	3 ja 5% aktsidensid	
	(lisatoll)	3.000.000.—
§ 4.	Kantseleimaksud	3.000.000.—
§ 5.	Trahwid	500.000.—
§ 6.	Mitmesugused tu-	
	lud	<u>16.500.000.—</u>
	Tollid	1.398.000.000.—

Peatükk XI.

Aktsiisid.

§ 1.	Aktsiis piirituselt	1.000.000.—
§ 2.	Aktsiis weinidelt,	
	napsidelt ja likööri-	
	delt	15.000.000.—
§ 3.	Aktsiis õllelt	77.000.000.—
§ 4.	Patendid joogikoh-	
	tadele, kauplustele,	
	wabrikutele, tööko-	
	dadele ja ladudele	8.000.000.—
§ 5.	Aktsiis pärmilt	4.000.000.—
§ 6.	Patendid pärmiwab-	
	rikutele	5.000.—
§ 7.	Aktsiis tubakalt	275.000.000.—
§ 8.	Aktsiis paberossikes-	
	tadelt ja -paberilt	4.000.000.—
§ 9.	Tubaka patendid	
	kauplustele	3.000.000.—
§ 10.	Patendid tubaka- ja	
	paberossikestade	
	wabrikutele	600.000.—
§ 11.	Aktsiis tuletikkudelt	3.500.000.—
§ 12.	Trahwid	750.000.—
§ 13.	Mitmesugused tu-	
	lud	<u>200.000.—</u>
	Aktsiisid	<u>392.055.000.—</u>

Kaudsed maksud 1.790.055.000.—

RIIGI MONOPOOLID.

Peatükk XII.

Piirituse-monopool.

§ 1.	Piirituse ja denatu-	
	raadi müük	1.010.000.000.—
§ 2.	Tulu wäljaweetawalt	
	piirituselt	1.000.000.—
§ 3.	Eetri müük	2.500.000.—
§ 4.	Puskariõli müük	800.000.—
§ 5.	Mitmesugused tulud	<u>100.000.—</u>
	Piirituse-monopool	<u>1.014.400.000.—</u>
	Riigi monopoolid	1.014.400.000.—

RIIGI ETTEWÖTTED JA WARAN-

DUSED.

Peatükk XIII.

Riigi kapitaalid.

§ 1.	Protsendid fondidelt,	
	laenudelt ja arwetelt	49.555.000.—
§ 2.	Fondide ja laenude	
	tagasimaks	35.645.000.—
§ 3.	Wiiwitusrahad	—
	Riigi kapitaalid	<u>85.200.000.—</u>

Peatükk XIV.

Maad, hooned, metsad ja weed.

§ 1.	Rent maadest, met-	
	sadest ja wetest	227.973.600.—
§ 2.	Rent hoonetest	42.190.400.—
§ 3.	Tulud metsadest	735.300.000.—
	(wariant	695.300.000.—)
§ 4.	Maks jahilubadelt	388.000.—
§ 5.	Mitmesugused tulud	30.000.000.—
§ 6.	Trahwid ja wiiwitus-	
	rahad	<u>18.000.000.—</u>
	Maad, hooned, met-	
	sad ja weed	1.053.852.000.—

Peatükk XV.

Raudteed.

§ 1.	Sõidupiletid	420.000.000.—
§ 2.	Bagaashiwedu	39.000.000.—
§ 3.	Kaubawedu	630.000.000.—
§ 4.	Transiit	50.000.000.—
§ 5.	Mitmesugused tulud	51.000.000.—
§ 6.	Maksud eelmiste aas-	
	tate eest	25.000.000.—
§ 7.	Trahwid	2.000.000.—
§ 8.	Selgitamata tulud	—

Raudteed 1.217.000.000.—

Peatükk XVI.

Sadamad ja laod.

§ 1. Maks ladude tarwitamise eest	28.000.000.—
§ 2. Laewa- ja sadamamaksud	72.200.000.—
§ 3. Maks kraanade tarwitamise eest	1.800.000.—
Sadamad ja laod	102.000.000.—

Peatükk XVII.

Post, telegraaf ja telefon.

§ 1. Postimaks	220.000.000.—
§ 2. Telegraafimaks	50.000.000.—
§ 3. Telefonimaks	120.000.000.—
Post, telegraaf ja telefon	390.000.000.—

Peatükk XVIII.

Mitmesugused riigi ettevõtted.

§ 1. Eesti pank	144.700.000.—
§ 2. Riigi põlewkiwitõõsus	12.520.000.—
§ 3. Riigi turbatõõstus	1.500.500.—
§ 4. Riigi metsatõõstus	40.000.000.—
§ 5. Riigi trükikoda	600.000.—
§ 6. Mitmesugused abiettevõtted	24.636.500.—
Mitmesugused riigi ettevõtted	223.957.000.—

Peatükk XIX.

Mitmesugused riigi warandused.

§ 1. Wallaswara kasutamine	266.000.—
§ 2. Trükitõõde müük	3.166.000.—
§ 3. Mitmesuguste waranduste müük	30.000.000.—
§ 4. Konfiskeeritud ja leitud warandused	1.000.000.—
§ 5. Kontsessiooni maksud	815.000.—
Mitmesugused riigi warandused	35.247.000.—

Riigi ettevõtted ja warandused 3.107.256.000.—

SEGATULUD.

Peatükk XX.

Segatulud.

§ 1. Ülejäägid krediitidest	300.000.000.—
-----------------------------	---------------

§ 2. Trahwid ja wiiwitusrahad, mis mujal pole ette nähtud	25.000.000.—
§ 3. Äramuudetud maksud	—
§ 4. Juhuslikud tulud	3.000.000.—
§ 5. Riigikontrolli poolt nõutud tagasimaksud	—
§ 6. Selgitamata tulud	—

Segatulud 328.000.000.—

Kokku 7.293.072.000.—

Tagasimaks eelmiste aastate tuludest 25.000.000.—

Korralised tulud 7.268.072.000.—

Erakorralised tulud.

§ 1. Operatsiooni fondide tagasimaks	14.783.000.—
§ 2. Kursiwahe eksportõõridelt, (wäljaweo-kaubanduse määruste p. 1 põhjal — „Riigi Teataja“ nr. 65-66 — 1920 a.)	5.000.000.—
§ 3. Riigiwaranduste müük	—
§ 4. Riigi kaubaagentuuri puhaskasu	18.000.000.—
§ 5. Laenu kustutused	—
§ 6. Wanamõisa põlewkiwikaewanduse wäljarentimisest	31.175.100.—
§ 7. Kaitseliidumaks	50.000.000.—
§ 8. Wälislaen	80.000.000.—

Erakorralised tulud 198.958.100.—

Riigi 1925. a. eelarwe puudujääk 140.943.100.—

Tulud 7.607.973.200.—

Märkus: Korralise eelarwe üldiste kulude all ettenähtud lisapalga Mk. 70.000.000.— awamise puhul arwatakse wastawad summad riigiasutuste eelarwetele juurde.

Kommisjon esitab riigi 1925. a. kulude ja tulude eelarwe Riigikogule 140.943.100 m. suuruse puudujäägiga.

Lisa nr. 4.

LISA RIIGI 1925. A. EELARWE
JUURDE.

LAEWASÖIDUAMET.

Kulud.

§ 1. Palgad	10.540.500.—
§ 2. Ametnikkude tasu	30.100.—
§ 3. Arstiabi ja abirahad	390.000.—
§ 7. Juriidiline abi	50.000.—
§ 8. Kantseleikulud	647.600.—
§ 9. Majapidamine	248.000.—
§ 11. Sõidukulud	10.000.—
§ 12. Liikuw wara	300.000.—
§ 15. Kultuurilised toetus- sed	—
§ 16. Ettenägemata kulud	1.300.000.—
§ 18. Ekspeditsioon	—
§ 77. Laewade tarbema- terjaalid	45.420.700.—
Kulud kokku	<u>58.936.900.—</u>
Tulud	<u>58.533.400.—</u>
Puudu jääk	403.500.—

SADAMATEHASED.

§ 1. Palgad	14.192.500.—
§ 2. Ametsõidud	200.000.—
§ 3. Ametnikkude ja kuu- teenijate toetus	2.204.000.—
§ 6. Päewatöölised	35.550.000.—
§ 7. Juriidiline abi ja koh- tukulud	105.100.—
§ 8. Kantseleikulud	680.000.—
§ 9. Majapidamine	2.000.000.—
§ 11. Weokulud	800.000.—
§ 13. Materjaalide proo- wid ja analüüsid	70.000.—
§ 14. Jooksew remont	3.600.000.—
§ 16. Tööstuse peale tar- wisminewad mater- jaalid	21.150.000.—
§ 18. Kütteained ja õlid	5.000.000.—
§ 87. Pension	350.000.—
§ 90. Segakulud	6.655.700.—
Kulud kokku	<u>93.557.300.—</u>
Tulud	<u>95.000.000.—</u>

Lisa nr. 5.

Eelarwe ühtlustamise
kommisjoni

SELETUSKIRI

riigi 1925. a. eelarwele.

KULUD.

RIIGIKOGU.

Peatükk I.

Riigikogu.

§ 1. Palgad.

Eelarwe eelnõus nõutud	28.079.000.—
Komisjoni ettepanek	<u>28.092.800.—</u>
Suurendus	13.800.—

Komisjon suurendas ajutiste tööjõu-
dude kulu Mk. 13.800.— W. Pärnu maan-
teel nr. 3 asuwa endise kohtuministeer-
iumi maja kojamehe palga arwel, missu-
gune maja ajutiselt Riigikogu juhatase
waldamisel oli.

§ 4. Esitus.

Eelarwe eelnõus ette nähtud	1.250.000.—
Komisjoni ettepanek	<u>1.250.000.—</u> <u>1.000.000.—</u>

Esituskulu esitab komisjon kahes
variandis: Mk. 1.250.000.— ja Mk.
1.000.000.—

Peatükk II.

Kantselei.

Kooseis.

Riigikogu kantselei koosseisust kustu-
tati arwates 1. jaanuarist 1925. a.:

Kantseleiametnik	1	4.800.—
Masinakirjutaja	1	5.000.—

Kooseisu wõeti üles, arwates 1. jaa-
nuarist 1925. a.:

Kantseleiametnik	1	5.300.—
Käsutusametnik	1	6.200.—

Kõrgendati palka arwates 1. jaanua-
rist 1925. a.:

Protokollide korraldajale Mk. 9.900.—
pealt Mk. 11.700.— peale kuus.

Eelarwe eelnõus nõutud	6.124.200.—
Täendus-ettepanekus nõutud	<u>136.500.—</u>

Nõutud	6.260.700.—
Komisjoni ettepanek	<u>6.260.700.—</u>

M u u t m a t a.

Koosseisu vähendamise tõttu väheneb palk:

Kantseleiametniku palga arwel (4.800×13) =	62.400.—
Masinakirjutaja palga arwel (5.000×13) =	65.000.—

Kokku 127.400.—

Koosseisu suurendamise ja palgatõstmise tagajärjel suureneb palk:

Kantseleiametniku palga arwel (5.300×13) =	68.900.—
--	----------

Protokollide korraldaja palga arwel (11.700—9.900 = 1.800×13) =	23.400.—
---	----------

Käsituseametniku palga arwel (6.200×13) =	80.600.—
	172.900.—

Seega suureneb § 1. lit. a 172.900—127.400 = Mk. 45.500.— Wastawalt § 1. lit. a suurendusele vähendas komisjon § 1. lit. b Mk. 45.500.—, seega jääb palgade üldsumma muutmata.

Täiendus-ettepanekus nõutud summa on üle kantud rahaministeeriumi eelarwesse.

§ 10. Sõidukulud.

Eelarwe eelnõus nõutud	465.500.—
Komisjoni ettepanek	421.500.—

Wähendus 44.000.—

Komisjon vähendas sõiduabinõude ülewaltpidamise kulu arwel Mk. 44.000.—, jääb Mk. 300.000.—

RIIGIWANEM, PORTFELLITA MINISTER JA RIIGIKANTSELEI.

Korralised kulud.

Riigiwanema, portfelli ministri ja riigikantselei korraliste kulude eelarwe esitati Wabariigi Walitsuse poolt

23.059.100.—

Täiendus-ettepanekuga suurendati kulusid	8.347.300.—
--	-------------

Kokku nõutud 31.406.400.—

Komisjoni ettepanek	30.954.600.—
---------------------	--------------

Wähendus 451.800.—

Wähenduses Mk. 451.800.— on ette nähtud ametnikkude ja teenijate palgade korraldamiseks määratud summa, mis rahaministeeriumi eelarwesse riigiteeni-

Peatükk I.

I jagu.

Riigiwanem.

§ 1. Palgad.

Eelarwe eelnõus nõutud	3.909.300.—
Täiendus-ettepanekus nõutud	1.620.200.—

Kokku nõutud 5.529.500.—

Komisjoni ettepanek	5.495.300.—
---------------------	-------------

Wähendus 35.200.—

Wähendus on tekkinud ametnikkude ja teenijate lisapalga arwel, mis rahaministeeriumi eelarwesse üle kantud.

§ 4. Esitus.

Eelarwe eelnõus nõutud	750.000.—
Täiendus-ettepanekuga nõutud	1.350.000.—

Kokku nõutud 2.100.000.—

Komisjoni ettepanek	2.100.000.—
---------------------	-------------

Muutmata.

§ 14. Hoonete remont.

Eelarwe eelnõus nõutud	300.000.—
Täiendus-ettepanekuga nõutud	55.000.—

Kokku nõutud 355.000.—

Komisjoni ettepanek	355.000.—
---------------------	-----------

Muutmata.

§ 90. Segakulud.

Eelarwe eelnõus nõutud	—
Täiendus-ettepanekuga nõutud	30.000.—

Kokku nõutud 30.000.—

Komisjoni ettepanek	30.000.—
---------------------	----------

Muutmata.

Peatükk I.

II jagu.

Portfelli minister.

§ 1. Palgad.

Eelarwe eelnõus nõutud	—
Täiendus-ettepanekuga nõutud	785.000.—

Kokku nõutud 785.000.—

Komisjoni ettepanek	785.000.—
---------------------	-----------

§ 2. Ametsõidud.

Eelarwe eelnõus nõutud	—
Täiendus-ettepanekuga nõutud	<u>70.000.—</u>
Kokku nõutud	<u>70.000.—</u>
Komisjoni ettepanek	<u>70.000.—</u>
Muutmata.	

§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus.

Eelarwe eelnõus nõutud	—
Täiendus-ettepanekuga nõutud	<u>5.000.—</u>
Kokku nõutud	<u>5.000.—</u>
Komisjoni ettepanek	<u>5.000.—</u>
Muutmata.	

§ 4. Esitus.

Eelarwe eelnõus nõutud	—
Täiendus-ettepanekuga nõutud	<u>50.000.—</u>
Kokku nõutud	<u>50.000.—</u>
Komisjoni ettepanek	<u>50.000.—</u>
Muutmata.	

§ 8. Kantseleikulud.

Eelarwe eelnõus nõutud	—
Täiendus-ettepanekuga nõutud	<u>93.000.—</u>
Kokku nõutud	<u>93.000.—</u>
Komisjoni ettepanek	<u>93.000.—</u>
Muutmata.	

§ 12. Wallaswara.

Eelarwe eelnõus nõutud	—
Täiendus-ettepanekuga nõutud	<u>75.000.—</u>
Kokku nõutud	<u>75.000.—</u>
Komisjoni ettepanek	<u>75.000.—</u>
Muutmata.	

§ 82. Informatsioon.

Eelarwe eelnõus nõutud	—
Täiendus-ettepanekuga nõutud	<u>400.000.—</u>
Kokku nõutud	<u>400.000.—</u>
Komisjoni ettepanek	<u>400.000.—</u>
Muutmata.	

§ 90. Segakulud.

Eelarwe eelnõus nõutud	—
Täiendus-ettepanekuga nõutud	<u>15.000.—</u>
Kokku nõutud	<u>15.000.—</u>
Komisjoni ettepanek	<u>15.000.—</u>
Muutmata.	

Peatükk I.

III jagu.

Riigikantselei.

§ 1. Palgad.

Eelarwe eelnõus nõutud	1.753.200.—
Täiendus-ettepanekuga nõutud	<u>68.200.—</u>
Kokku nõutud	<u>1.821.400.—</u>
Komisjoni ettepanek	<u>1.687.900.—</u>
Wähendus	133.500.—

Wähendus Mk. 133.500.— on tekkinud ametnikkude ja teenijate lisapalga arwel, mis rahaministeeriumi eelarwesse riigiteenijate lisapalga fondi üle kantud.

§ 8. Kantseleikulud.

Eelarwe eelnõus nõutud	675.000.—
Täiendus-ettepanekuga nõutud	<u>1.204.000.—</u>
Kokku nõutud	<u>1.879.000.—</u>
Komisjoni ettepanek	<u>1.879.000.—</u>

Muutmata.

§ 12. Wallaswara.

Eelarwe eelnõus nõutud	61.000.—
Täiendus-ettepanekuga nõutud	<u>320.000.—</u>
Kokku nõutud	<u>381.000.—</u>
Komisjoni ettepanek	<u>381.000.—</u>

Muutmata.

§ 14. Hoonete remont.

Eelarwe eelnõus nõutud	—
Täiendus-ettepanekuga nõutud	<u>125.000.—</u>
Kokku nõutud	<u>125.000.—</u>
Komisjoni ettepanek	<u>125.000.—</u>

Muutmata.

§ 20. Wappide ja pitserite walmistamise kulu.

Eelarwe eelnõus nõutud	—
Täiendus-ettepanekuga nõutud	<u>300.000.—</u>
Kokku nõutud	<u>300.000.—</u>
Komisjoni ettepanek	<u>300.000.—</u>

Muutmata.

§ 90. Segakulud.

Eelarwe eelnõus nõutud	25.000.—
Täiendus-ettepanekuga nõutud	<u>20.000.—</u>
K o k k u n õ u t u d	45.000.—
Komisjoni ettepanek	<u>45.000.—</u>

M u u t m a t a.

Peatükk II.

Riigiraamatukogu.

§ 1. Palgad.

Eelarwe eelnõus nõutud	454.400.—
Täiendus-ettepanekuga nõutud	<u>16.300.—</u>
K o k k u n õ u t u d	470.700.—
Komisjoni ettepanek	<u>454.400.—</u>
W ä h e n d u s	16.300.—

Wähendus Mk. 16.300.— on tekkinud ametnikkude ja teenijate lisapalga arwel, mis rahaministeeriumi eelarwesse riigiteenijate lisapalga fondi üle kantud.

§ 8. Kantseleikulud.

Eelarwe eelnõus nõutud	70.000.—
Täiendus-ettepanekuga nõutud	<u>750.000.—</u>
K o k k u n õ u t u d	820.000.—
Komisjoni ettepanek	<u>820.000.—</u>

M u u t m a t a.

Peatükk III.

Riigiarhiiv.

§ 1. Palgad.

Eelarwe eelnõus nõutud	727.400.—
Täiendus-ettepanekuga nõutud	<u>190.200.—</u>
K o k k u n õ u t u d	917.600.—
Komisjoni ettepanek	<u>891.200.—</u>
W ä h e n d u s	26.400.—

Wähendus Mk. 26.400.— on tekkinud riigisekretääri iseseiswa abi ameti sisseadmisest 1. juunist s. a. ja tema palga vähendamisest Mk. 25.200.— pealt — Mk. 21.600.— peale kuus.

Peatükk IV.

Riigi statistika keskbüroo.

§ 1. Palgad.

Eelarwe eelnõus nõutud	7.073.500.—
Täiendus-ettepanekuga nõutud	<u>240.400.—</u>
K o k k u n õ u t u d	7.313.900.—
Komisjoni ettepanek	<u>7.073.500.—</u>
W ä h e n d u s	240.400.—

Wähendus Mk. 240.400.— on tekkinud ametnikkude ja teenijate lisapalga arwel, mis rahaministeeriumi eelarwesse riigiteenijate lisapalga fondi üle kantud.

§ 8. Kantseleikulud.

Eelarwe eelnõus nõutud	4.756.000.—
Täiendus-ettepanekuga nõutud	<u>2.000.000.—</u>
K o k k u n õ u t u d	6.756.000.—
Komisjoni ettepanek	<u>6.756.000.—</u>

M u u t m a t a.

Erakorralised kulud.

III jagu.

Peatükk I.

Riigikantselei.

§ 1. Wabadussõjaliste autasude kulud.

Eelarwe eelnõus nõutud	—
Täiendus-ettepanekuga nõutud	<u>5.450.000.—</u>
K o k k u n õ u t u d	5.450.000.—
Komisjoni ettepanek	<u>5.450.000.—</u>

M u u t m a t a.

§ 2. Wabadusristide aumärkide walmistamise kulud.

Eelarwe eelnõus nõutud	—
Täiendus-ettepanekuga nõutud	<u>350.000.—</u>
K o k k u n õ u t u d	350.000.—
Komisjoni ettepanek	<u>350.000.—</u>

M u u t m a t a.

§ 3. 1. detsembri ohwrite matmise ja
haudade korraldamise kulud.

Eelarwe eelnõus nõutud	—
Täiendus-ettepanekuga nõutud	<u>1.250.000.—</u>
Kokku nõutud	1.250.000.—
Komisjoni ettepanek	<u>1.250.000.—</u>

Muutmata.

Peatükk IV.

Riigi statistika keskbüroo.

Maade statistiline arvestamine.

Eelarwe eelnõus nõutud	3.000.000.—
Komisjoni ettepanek	<u>3.000.000.—</u>

Muutmata.

RIIGIKONTROLL.

Korralised kulud.

Riigikontrolli korralisteks kuludeks
nõudis Wabariigi Walitsus krediiti:

Eelarwe eelnõus	33.593.400.—
Täiendus-ettepanekutes	<u>2.128.000.—</u>
Kokku	35.721.400.—
Komisjoni ettepanek	<u>34.556.000.—</u>
Wähendus	1.165.400.—

§ 1. Palgad.

Eelarwe eelnõus nõutud	27.727.500.—
Täiendawalt nõutud	<u>2.128.000.—</u>
Nõutud	29.855.500.—
Komisjoni ettepanek	<u>28.855.300.—</u>
Wähendus	1.000.200.—

Täiendus-ettepanekus nõudis walitsus
krediiti: 1) ametnikkude ja teenijate pal-
gaolude korraldamiseks Mk. 1.019.700.—
ja sõjawäe-osakonna ametnikkude palka-
deks Mk. 1.108.300.—, kokku Mk.
2.128.000.— Ametnikkude ja teenijate
palgaolude korraldamiseks nõutud krediit
kanti komisjoni poolt üle rahaministeer-
iumi eelarwesse riigiteenijate palkade

korraldamise fondi, seega vähendus
Mk. 1.019.700.—

Silmas pidades pankade rewidendi
töö tähtsust ja wastutawust suurendas
komisjon tema palka Mk. 16.500.—
pealt Mk. 18.000.— peale kuus.

§ 9. Majapidamine.

Eelarwe eelnõus nõutud	1.135.200.—
Komisjoni ettepanek	<u>1.053.000.—</u>
Wähendus	82.200.—

Riigikontrolööri nõusolekul vähendati
üürikulu Mk. 82.200.—, kuna kontrollil
wõimalik oli üüriruumest oma maija üle
kolida.

§ 10. Sõidukulud.

Eelarwe eelnõus nõutud	296.000.—
Komisjoni ettepanek	<u>213.000.—</u>
Wähendus	83.000.—

Komisjon otsustas riigikontrolli auto
1. juulist 1925. a. kaotada ja sõidukulu
määrata järgmiselt:

1) riigikontrolöörile	60.000.—
2) Auto ½ aasta peale	143.000.—
3) 5 jalgratast aasta peale	<u>10.000.—</u>
Kokku § 10	213.000.—

RAHAMINISTEERIUM.

Korralised kulud.

Rahaministeeriumi korraliste kulude
eelarwe esitati

Wabariigi Walit- suse poolt	621.892.600.—	suuruses.
Täiendus-ettepa- nekuga suuren- dati kulused	<u>10.244.000.—</u>	
Kokku nõutud	632.136.600.—	
Komisjoni ette- panek	<u>612.872.600.—</u>	
Wähendus	19.264.000.—	

Wähenduse Mk. 19.264.000 hulka on
arwatud ka ametnikkude ja teenijate pal-
kade korraldamiseks ettenähtud summa
Mk. 4.049.000, mis üle kantud riigiteeni-

jate lisapalga fondi. Üksikute paragrahvide järgi kujunewad Riigikogu komisjonide poolt ette pandawad muudatused järgmiselt.

Peatükk I.

Rahaministeeriumi keskasutus.

§ 1. Palgad.

Eelarwe eelnõus nõutud	2.813.800.—
Täiendus-ettepanekus nõutud	<u>202.400.—</u>
Nõutud	3.016.200.—
Komisjoni ettepanek	<u>2.921.800.—</u>
W ä h e n d u s	94.400.—

Täiendus-ettepanekuga nõutud krediidist on eelarwesse wõetud lahkunud rahaministri 3 kuu palgaks Mk. 108.000, kuna ametnikkude ning teenijate palkade korraldamiseks nõutud Mk. 94.400 üle kanti riigiteenijate lisapalga fondi.

§ 90. Segakulud.

Eelarwe eelnõu nõutud	30.000.—
Täiendus-ettepanekus nõutud	<u>50.000.—</u>
Nõutud	80.000.—
Komisjoni ettepanek	<u>80.000.—</u>
Muutmata.	

Peatükk II.

Riigikassa.

§ 1. Palgad.

Eelarwe eelnõus nõutud	8.044.800.—
Täiendus-ettepanekus nõutud	<u>309.600.—</u>
Nõutud	8.354.400.—
Komisjoni ettepanek	<u>8.044.800.—</u>
W ä h e n d u s	309.600.—

Wähenduse summa on üle kantud riigiteenijate lisapalga fondi.

§ 23. Wäärtmärkide walmistamine.

Eelarwe eelnõus nõutud	17.417.000.—
Komisjoni ettepanek	<u>17.000.000.—</u>
W ä h e n d u s	417.000.—

Komisjoni kalkulatsiooni järele wõib Mk. 17.000.000 läbi saada.

Peatükk III.

Otsekoheste maksude peawalitsus.

A. Keskasutus.

§ 1. Palgad.

Eelarwe eelnõus nõutud	5.396.200.—
Täiendus-ettepanekus nõutud	<u>205.200.—</u>
Nõutud	5.601.400.—
Komisjoni ettepanek	<u>5.396.200.—</u>
W ä h e n d u s	205.200.—

Põhjendus sama, mis peatükk II § 1. juures.

§ 8. Kantseleikulud.

Eelarwe eelnõus nõutud	2.119.000.—
Komisjoni ettepanek	<u>2.069.000.—</u>
W ä h e n d u s	50.000.—

Wähendati kirjutuse- ja joonistusmaterjaali kulu Mk. 50.000 wõrra, Mk. 1.800.000 pealt Mk. 1.750.000 peale, sest saab vähema summaga läbi.

B. Riigi kinniswarade maksuamet.

§ 1. Palgad.

Eelarwe eelnõus nõutud	1.528.600.—
Täiendus-ettepanekus nõutud	<u>60.000.—</u>
Nõutud	1.588.600.—
Komisjoni ettepanek	<u>1.528.600.—</u>
W ä h e n d u s	60.000.—

Põhjendus sama, mis peatükk II § 1. juures.

Peatükk III C.

Iseäralik tulu- ja ärimaksu komitee.

§ 1. Palgad.

Eelarwe eelnõus nõutud	715.500.—
Täiendus-ettepanekus nõutud	<u>27.700.—</u>
Nõutud	743.200.—
Komisjoni ettepanek	<u>715.500.—</u>
W ä h e n d u s	27.700.—

Põhjendus sama, mis peatükk II § 1. juures.

Peatükk III D.

Maksujaoskonnad.

§ 1. Palgad.

Eelarwe eelnõus nõutud	17.843.700.—
Täiendus-ettepanekus nõutud	<u>669.000.—</u>
Nõutud	18.512.700.—
Komisjoni ettepanek	<u>17.720.800.—</u>
W ä h e n d u s	791.900.—

Koosseisust kustutati arwates 1. aprillist 1925. a.:

- a) 2 nooremat maksuinspektorit, palgaga à 15.300.—
- b) 2 sekretääri palgaga à 6.800.—
- c) 4 kantseleiametnikku palgaga à 4.500.—

Koosseisu suurendati, arwates 1. aprillist 1925. a.

2 maksuinspektori abi palgaga à 9.900.—

1924. a. maksmapandud tulumaksu muutmise seaduse tagajärjel väheneb maksujaoskondades töö, mille tõttu komisjon võimalikuks leidis kaotada arwates 1. aprillist s. a. kaks maksujaoskonda. Missugused maksujaoskonnad kaotada tulewad — otsustab ministeerium.

Kuna aga kahe maksujaoskonna kaotamine teistele jaoskondadele tööd juurde toob, otsustati koosseisu suurendada kahe maksuinspektori abi kohaga.

Koosseisu vähendamise tagajärjel väheneb palk:

- 2 maksuinspektorit à 15.300.— = 153.000.—
- 2 sekretääri à 6.800.— = 68.000.—
- 4 kantseleiametnikku à 4.500.— = 90.000.—
- Kokku 311.000.—

Koosseisu suurendamise tagajärjel suureneb palk:

- 2 maksuinspektori abi à 9.900.— × 9½ kuud = 188.100.—
- Kokku 188.100.—

Jääb vähendust 122.900.—

Peatükk II § 1 tähendatud põhjustel vähendati 669.000.—
Kokku vähendus 791.900.—

§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus.

Eelarwe eelnõus nõutud	1.225.600.—
Komisjoni ettepanek	<u>1.210.600.—</u>
W ä h e n d u s	15.000.—

Arstiabi ja toetust vähendati 15.000 marga võrra arwesse wõttes, et koosseis nelja ametniku võrra vähenes.

§ 8. Kantseleikulud.

Eelarwe eelnõus nõutud	1.117.500.—
Komisjoni ettepanek	<u>1.107.500.—</u>
W ä h e n d u s	10.000.—

Wähendati kirjutus- ja joonistusmaterjaali kulu 10.000 marga võrra, arwesse wõttes, et kaks maksujaoskonda kaotatakse, mis kokkuhoidmist võimaldab.

§ 12. Wallaswara.

Eelarwe eelnõus nõutud	185.100.—
Komisjoni ettepanek	<u>180.100.—</u>
W ä h e n d u s	5.000.—

Wähendati 5.000 marga võrra, kuna võimalik on odavamalt inwentaari osta.

Peatükk IV.

Aktiisi peawalitsus.

A. Keskasutus.

§ 1. Palgad.

Eelarwe eelnõus nõutud	4.378.200.—
Täiendus-ettepanekus nõutud	<u>173.800.—</u>
Nõutud	4.552.000.—
Komisjoni ettepanek	<u>4.378.200.—</u>
W ä h e n d u s	173.800.—

Põhjendus sama, mis peatükk II § 1. juures.

§ 7. Juriidiline abi ja kohtukulud.

Eelarwe eelnõus nõutud	20.000.—
Komisjoni ettepanek	<u>10.000.—</u>
W ä h e n d u s	10.000.—

Komisjon, silmas pidades 1924. a. kulusid, kärpis kohtukulu Mk. 10.000.—

§ 9. Majapidamine.

Eelarwe eelnõus nõutud	1.118.500.—
Komisjoni ettepanek	<u>1.008.000.—</u>
W ä h e n d u s	110.500.—

Wähendati silmas pidades tegelikka nõudeid ja eelmise aasta kulusid:

a) üüri kulu Mk. 600.000 pealt Mk. 500.000 =	100.000.—
c) walgustuse kulu Mk. 91.000 pealt Mk. 81.000 =	10.000.—
e) puhastus ja korrashoid Mk. 86.500 pealt Mk. 86.000 =	500.—
Kokku vähendus	110.500.—

§ 12. Wallaswara.

Eelarwe eelnõus nõutud	364.600.—
Komisjoni ettepanek	352.100.—
W ä h e n d u s	12.500.—

Komisjoni arwates wõib kawatsetud wallaswara osta odawamini.

Peatükk IV B.

Aktiisi ringkonnad.

§ 1. Palgad.

Eelarwe eelnõus nõutud	14.165.900.—
Täiendus-ettepanekus nõutud	562.400.—
Nõutud	14.728.300.—
Komisjoni ettepanek	14.165.900.—
W ä h e n d u s	562.400.—

Põhjendus sama, mis peatükk II § 1 juures.

§ 2. Ametsõidud.

Eelarwe eelnõus nõutud	1.780.000.—
Komisjoni ettepanek	1.730.000.—
W ä h e n d u s	50.000.—

Wähendati sõidukulu siseriigis 50.000 marga wõrra, kuna tegelik tarwidus wäiksem tohiks olla.

Peatükk IV C.

Piirituse monopool.

§ 1. Palgad.

Eelarwe eelnõus nõutud	3.595.800.—
Täiendus-ettepanekus nõutud	142.900.—
Nõutud	3.738.700.—
Komisjoni ettepanek	3.595.800.—
W ä h e n d u s	142.900.—

Põhjendus sama, mis peatükk II § 1 juures.

§ 2. Ametsõidud.

Eelarwe eelnõus nõutud	27.000.—
Komisjoni ettepanek	20.000.—
W ä h e n d u s	7.000.—

Wähendati sõidukulu siseriigis eelmise aasta eelarwe-määrani s. o. 7.000 marga wõrra.

§ 26. Piirituse monopooli erikulud.

Eelarwe eelnõus nõutud	437.426.000.—
Täiendus-ettepanekus nõutud	3.900.000.—
Nõutud	441.326.000.—
Komisjoni ettepanek	431.579.000.—
W ä h e n d u s	9.747.000.—

Arwesse wõttes seda, et loodetaw tulu piirituse monopoolist käesolewal aastal wõrreldes eelmisega on vähem 120 miljoni marga wõrra, tuleks ka piirituse monopooli kulusid vähendada järgmiselt:

a) piirituse ostuks nõutud krediit	2.400.000.—	wõrra.
d) pudelid ja kastid	2.247.000.—	"
f) müügilesaatmine	5.000.000.—	"
h) eetri walmistamine	100.000.—	"
Kokku w ä h e n d u s	9.747.000.—	

b) piirituse puhastuse kulu suurendusega Mk. 1.500.000, mis walitsuse poolt täiendawalt esitati, ühines komisjon, seega jääb litera b) Mk. 16.725.000.

Peatükk V.

Tolli peawalitsus.

A. Keskasutus.

§ 1. Palgad.

Eelarwe eelnõus nõutud	782.600.—
Täiendus-ettepanekus nõutud	31.200.—
Nõutud	813.800.—
Komisjoni ettepanek	796.400.—
W ä h e n d u s	17.400.—

Suurendati palgasummat 13.800 marga wõrra, mis on ühe wabastatud ametniku kolme kuu tasu ja mis wea tõttu eelarwe eelnõus polnud ette nähtud. Walitsuse täiendus-ettepanek jäi arwesse wõtmata peatükk II § 1 juures ettetoodud motiividel.

§ 2. Ametsõidud.

Eelarwe eelnõus nõutud	66.000.—
Komisjoni ettepanek	50.000.—
W ä h e n d u s	16.000.—

Wähendati sõidukulu siseriigis, kuna kulu wäiksem wõib olla.

§ 3. Ametnikkude ja teenijate warustus.

Eelarwe eelnõus nõutud	1.655.100.—
Komisjoni ettepanek	<u>1.400.000.—</u>
W ä h e n d u s	255.100.—

Ametnikkude ja teenijate warustussummat vähendati 255.100 marga võrra tollidirektori nõusolekul, kuna selle järele tarwidust enam ei ole.

Peatükk V B.

Tallinna peatolliamet.

§ 1. Palgad.

Eelarwe eelnõus nõutud	25.379.900.—
Täiendus-ettepanekus nõutud	<u>1.007.800.—</u>
Nõutud	26.387.700.—
Komisjoni ettepanek	<u>24.220.400.—</u>
W ä h e n d u s	2.167.300.—

Komisjon kustutas koosseisust: (arwates 1. jaanuarist 1925. a.)

a) 1 rewident III järgu palgaga	9.900.—
b) 15 walwurit III järgu palgaga	4.500.—
arwates 1. aprillist 1925. a.:	
d) 2 ladude ja laewade ülewaa- taja abi palgaga	6.200.—
Koosseisu vähendamise tagajärjel wäheneb palk:	
1 rew. III järgu $9.900 \times 13 =$	128.700.—
15 walw. III järgu $(15 \times 4.500 \times 13) =$	877.500.—
2 ladude ja laewade ülewaa- taja abi $(2 \times 6.200 \times 9) =$	111.600.—
1 tolliwäljaarwaja $(1 \times 6.200 \times 3) =$	18.600.—
1 eksekuutor $(1 \times 7.700 \times 3) =$	23.100.—

W ä h e n d u s 1.159.500.—

Walitsuse täiendus-ettepanek jäi arwesse wõtmata peatükk II § 1 juures etetoodud motiividel.

§ 9. Majapidamine.

Eelarwe eelnõus nõutud	4.127.500.—
Komisjoni ettepanek	<u>3.877.100.—</u>
W ä h e n d u s	250.400.—

Tegelikka kulused silmas pidades vähendati:

a) üüri	230.000.—
e) puhastus ja korrashoidu	<u>20.400.—</u>
Kokku	250.400.—

§ 10. Sõidukulud.

Eelarwe eelnõus nõutud	402.600.—
Komisjoni ettepanek	<u>381.600.—</u>
W ä h e n d u s	21.000.—

Auto likwideerimise tõttu arwates 1. juulist vähendati sõidukulused Mk. 21.000.— võrra.

§ 14. Hoonete remont.

Eelarwe eelnõus nõutud	270.000.—
Täiendus-ettepanekus nõutud	<u>2.137.700.—</u>
Nõutud	2.407.700.—
Komisjoni ettepanek	<u>2.407.700.—</u>

M u u t m a t a —

Peatükk V. C.

Tolliametid.

§ 1. Palgad.

Eelarwe eelnõus nõutud	6.968.200.—
Täiendus-ettepanekus nõutud	<u>272.200.—</u>
Kokku	7.240.400.—
Komisjoni ettepanek	<u>6.935.700.—</u>
W ä h e n d u s	304.700.—

Wähendati ajutise tööjõu krediiti 32.500 mk. võrra, jääb 81.500 marka, kuna vähemaga võib läbi saada. Walitsuse täiendus-ettepanek jäi arwesse wõtmata peatükk II § 1 juures toodud motiividel.

§ 2. Ametsõidud.

Eelarwe eelnõus nõutud	223.000.—
Komisjoni ettepanek	<u>175.000.—</u>
W ä h e n d u s	48.000.—

Wähendati sõidukulu siseriigis 48.000 mk., jääb 119.000.—, sest tuleb vähemaga läbi.

§ 9. Majapidamine.

Eelarwe eelnõus nõutud	599.700.—
Komisjoni ettepanek	<u>584.000.—</u>
W ä h e n d u s	15.700.—

Walgustuskulu vähendati silmas pidades tegelikku tarwidust.

Peatükk VI.

Kinniswarade hindamisamet.

§ 1. Palgad.

Eelarwe eelnõus nõutud	22.062.300.—
Täiendus-ettepanekus nõutud	<u>492.100.—</u>
Nõutud	22.554.400.—
Komisjoni ettepanek	<u>19.644.900.—</u>
W ä h e n d u s	2.909.500.—

Koosseisu muudeti järgmiselt:

a) Hindamise kontrolöörid eritundjad (agronoomid) nimetuseks võeti „Wanemad maakonna hindajad kontrolöörid“. „Maakonna wanemad hindajad“ nimetuseks võeti „Wanemad maakonna hindamise kontrolööride abid“.

b) Wanemate maakonna hindamise kontrolööride abide arvu vähendati 5 pealt 4 peale ja wanemate maa-, metsa- ja hoonetehindajate arvu suurendati 16 pealt 17 peale walitsuse esitaja ettepanekul.

c) Hindamisosakonnas suurendati 4 asjaajaja palka 6.200 marga pealt 7.700 marga peale, mida nad ka warem said. Koosseisus ettevõetud muudatuste tõttu suureneb litera a) palk.

Asjaajajad $4 \times 1.500 \times 13 =$ 78.000.—

Wanema maakonna hindaja abi ja wanema maa-metsa hindaja palgawahe 23.400.—

Suurendus 54.600.—

Arwesse võttes hindamistöõde edukust ja läinud aasta kulusid, vähendati ajutiste töötajate palgasummat 2.472.000 marga võrra, jääb 6.000.000 mk.

Walitsuse täiendus-ettepanek jäi arwesse võtmata peat. II § 1 ettetoodud motiividel.

§ 2. Ametsõidud.

Eelarwe eelnõus nõutud 3.500.000.—
Kommisjoni ettepanek 3.100.000.—

Wähendus 400.000.—

Wähendatud arwesse võttes 1924. a. tegelikka kulusid.

§ 9. Majapidamine.

Eelarwe eelnõus nõutud 953.900.—
Kommisjoni ettepanek 953.900.—

Muutmata.

Kuigi üldsumma muutmata, on tegelikka kulusid silmas pidades suurendatud üürisummat Rakweres 24.000 marga võrra. Kokku üüriks 606.000 mk. Was-tawalt aga vähendati küttekulu 24.000 marga võrra, jääb 181.000 mk.

§ 10. Sõidukulud.

Eelarwe eelnõus nõutud 247.000.—
Kommisjoni ettepanek 190.000.—

Wähendus 57.000.—

Sõidukulud 190.000 mk. otsustas komisjon järgmiselt jaotada:

a) 3 jalgratta muretsemine
à 15.000.— 45.000.—
3 jalgratta parandamine 16.000.—

b) auto ülewalpidamine 30.000.—
c) autojuhi ja kutsari tasu 44.000.—
e) mitmesugused kulud 5.000.—
f) sõidurahadeks 50.000.—

Kokku 190.000.—

Riigiwõlad.

§ 28. Laenude realiseerimise kulud ja kursiwahed.

Eelarwe eelnõus nõutud 50.000.000.—
Täiendus-ettepanekuga wä-hendatud 30.000.000.—

Nõutud 20.000.000.—

Kommisjoni ettepanek 20.000.000.—

Muutmata.

Kokku riigiwõlad.

Eelarwe eelnõus nõutud 327.576.100.—
Täiendus-ettepanekuga wä-hendatud 30.000.000.—

Nõutud 297.576.100.—

Kommisjoni ettepanek 297.576.100.—

Muutmata.

Üldised kulud.

§ 1. Lsapak.

Eelarwe eelnõus nõutud 180.000.000.—
Täiendus-ettepanekuga wä-hendatud 180.000.000.—

Nõutud —

Kommisjoni ettepanek —

Muutmata.

Erakorralised kulud.

Keskasutus.

§ 1. Sõjaaegsete rekwireerimiste ja kah-jude tasumine.

Eelarwe eelnõus nõutud 15.000.000.—
Täiendus-ettepanekuga wä-hendatud 5.000.000.—

Nõutud 10.000.000.—

Kommisjoni ettepanek 10.000.000.—

Muutmata.

Kokku rahaministeerium.

Eelarwe eelnõus nõutud 128.000.000.—
Täiendus-ettepanekuga wä-hendatud 5.000.000.—

Nõutud 123.000.000.—

Kommisjoni ettepanek 123.000.000.—

Muutmata.

RIIGIWÖLAD.

Eelarwe eelnõus nõutud	93.294.700.—
Komisjoni ettepanek	<u>87.294.700.—</u>
W ä h e n d u s	6.000.000.—

Riigi väliswõlgade tasumise krediti wähendati 1.000.000 mk. Frs. kursi arwel, väliswõlgade tasumiseks jääb 77.294.700 mk. Sisewõlga wähendati 5.000.000 mk., jääb 10.000.000 mk., sest et 1925. a. kustutamisele tuleb wähem wõidulaenu piletid.

B. Operatsioonifondid.

Keskasutus.

§ 1. Koolimajade ehitusfond.

Eelarwe eelnõus nõutud	20.000.000.—
Täiendus-ettepanekuga wähendatud	<u>20.000.000.—</u>
N õ u t u d	
Komisjoni ettepanek	<u>20.000.000.—</u>
Suurendus	20.000.000.—

Kuigi walitsus seisukohale oli asunud, et 1925. a. ei saa koolimajade ehitusfondi täiendada, asus komisjon seisukohale, et koolimajade ehitusfondi tuleb täiendada ja lükkas walitsuse täiendawa ettepaneku tagasi.

§ 2. Elukorterite ehituslaen.

Eelarwe eelnõus nõutud	25.000.000.—
Täiendus-ettepanekuga wähendatud	<u>10.000.000.—</u>
N õ u t u d	15.000.000.—
Komisjoni ettepanek	<u>15.000.000.—</u>
M u u t m a t a.	

Komisjon wõttis wastu Wabariigi Walitsuse täiendawa ettepaneku tingimisega, et elukorterite ehituslaenu wäendus saaks üle kantud uute raudteede ehitamise peale.

KAUBANDUS-TÖÖSTUSMINIS-
TEERIUM.

Korralised kulud.

Peatükk I.

Keskasutus.

§ 1. Palgad.

Eelarwe eelnõus nõutud	2.679.200.—
------------------------	-------------

Täiendus-ettepanekuga nõutud	<u>156.800.—</u>
N õ u t u d	2.836.000.—
Komisjoni ettepanek	<u>2.733.200.—</u>
W ä h e n d u s	102.800.—

Wäendus on tingitud ametnikkude palgalisa ülekandmisest riigiteenijate palgalisa fondi.

§ 10. Sõidukulud.

Eelarwe eelnõus nõutud	246.900.—
Komisjoni ettepanek	<u>193.500.—</u>
W ä h e n d u s	53.400.—

Wähendamine on sündinud ministeeriumi auto 1. aprillist arwates likwideerimise tõttu.

Peatükk II.

Kaubandusosakond.

§ 1. Palgad.

Eelarwe eelnõus nõutud	2.497.900.—
Täiendus-ettepanekuga nõutud	<u>120.900.—</u>
N õ u t u d	2.618.800.—
Komisjoni ettepanek	<u>2.521.300.—</u>
W ä h e n d u s	97.500.—

Täiendus-ettepanekuga nõutud krediidist wõttis komisjon arwesse Mk. 23.400.—, selle arwel kaubandusliku eriteadlase palka tõstes Mk. 13.500.— pealt Mk. 15.300.— peale, arwates 1. jaanuarist 1925 a., ülejäänud osa — Mk. 97.500.— kanti üle riigiteenijate lisapalga fondi.

Peatükk III.

Tööstusosakond.

§ 1. Palgad.

Eelarwe eelnõus nõutud	2.311.100.—
Täiendus-ettepanekuga nõutud	<u>279.300.—</u>
N õ u t u d	2.590.400.—
Komisjoni ettepanek	<u>2.458.900.—</u>
W ä h e n d u s	131.500.—

Täiendus-ettepanekuga nõutud krediidist aktsepteeris komisjon Mk. 147.800.—

Selle arvel 1) suurendati tööstusosakonna koosseisu ühe tehnilise inspektori võrra II järgu palgaga Mk. 13.500.— arwates 1. aprillist 1925 a. ning 2) tõstes patendiameti juhataja palka Mk. 16.500.— pealt Mk. 18.000.— peale, arwates 1. jaanuarist 1925 a. Wähendus Mk. 131.500.— kanti riigiametnikkude lisapalga fondi arwele.

§ 15. Kultuuriline toetus.

Eelarwe eelnõus nõutud	200.000.—
Täiendus-ettepanekuga nõutud	<u>100.000.—</u>
Nõutud	300.000.—
Komisjoni ettepanek	<u>300.000.—</u>

M u u t m a t a.

Erakorralised kulud.

Peatükk I.

Keskasutus.

§ 1. Wanamõisa põlewkiwikaewanduse wäljaostmiseks riigi põlewkiwitööstusele.

Eelarwe eelnõus nõutud	—
Täiendus-ettepanekuga nõutud	<u>41.445.500.—</u>
Nõutud	41.445.500.—
Komisjoni ettepanek	<u>41.445.500.—</u>

M u u t m a t a.

HARIDUSMINISTEERIUM.

Korralised kulud.

Peatükk I.

Keskasutus.

§ 1. Palgad.

Eelarwe eelnõus nõutud	1.853.400.—
Lisa nõutud palkade reguleerimiseks	85.800.—
Lisa nõutud gratifikatsioonideks	104.900.—
Lisa nõutud haridusministeeriumi statistiku palga tõstmiseks 7.700 mk. pealt 8.700 m. peale kuus, 1. jaanuarist 1925. a. arwates	<u>13.000.—</u>
Nõutud	2.057.100.—
Komisjoni ettepanek	<u>1.866.400.—</u>
W ä h e n d u s	190.700.—

Arwesse wõttes ühtlustuse komisjoni otsust, et ametnikkude palgalisa 70 miljoni mrk. suuruses tuleb rahaministeeriumi eelarwesse terwes summas üles wõtta, otsustas komisjon Mk. 190.700.— üle kanda rahaministeeriumi eelarwesse.

§ 10. Sõidukulud.

Eelarwe eelnõus nõutud	72.000.—
Komisjoni ettepanek	<u>120.000.—</u>
S u u r e n d u s	48.000.—

Ühtlustuse komisjoni otsuse põhjal suurendatud ministri sõiduraha 10.000 mk. peale kuus kasutamiseks samadel alustel, kui kasutatakse esituskulusid.

Peatükk II.

§ 1. Palgad.

Eelarwe eelnõus nõutud	1.335.800.—
Lisa nõutud palkade reguleerimiseks	192.400.—
Lisa nõutud gratifikatsioonideks	82.300.—
Lisa nõutud majandusosakonna kantseleiametniku ümbernimetamiseks 5.000 mk. kuupalgaga sama osakonna asjaajajaks 5.800 mk. kuupalgaga	<u>10.400.—</u>
Nõutud	1.620.900.—
Komisjoni ettepanek	<u>1.346.200.—</u>

W ä h e n d u s 274.700.—

Palkade reguleerimiseks ja gratifikatsiooniks määratud summa Mk. 247.700.— on üle kantud rahaministeeriumi eelarwesse.

§ 9. Majapidamine.

Eelarwe eelnõus nõutud	127.300.—
Lisa nõutud gratifikatsiooniks teenijatele ja töölisele	<u>7.500.—</u>
Nõutud	134.800.—
Komisjoni ettepanek	<u>127.300.—</u>

W ä h e n d u s 7.500.—

Gratifikatsiooniks määratud summa 7.500 mrk. on üle kantud rahaministeeriumi eelarwesse.

§ 90. Segakulud.

Eelarwe eelnõus nõutud	100.000.—
Lisa nõutud Tartus asurwa riigi waldamisele üle wõetud liikumata waranduste obligatsiooni maksude tasumiseks	<u>48.800.—</u>

Komisjoni ettepanek ühine
Wabariigi Walitsuse ette-
panekuga 148.800.—

Peatükk III A.

§ 1. Palgad.

Eelarwe eelnõus nõutud 1.667.300.—

Lisa nõutud palkade regu-
leerimiseks 211.900.—

Lisa nõutud gratifikatsioonideks 97.200.—

Wähendatud kooliosakonna
kantseleiametniku ümber-
paigutamise tõttu teaduse-
ja kunstiosakonda 65.000.—

Kokku nõutud 1.911.400.—

Komisjoni ettepanek 1.602.300.—

Wähendus 309.100.—

Palkade reguleerimiseks ja gratifikat-
siooniks määratud summa Mk. 309.100.—
on üle kantud rahaministeeriumi eelar-
wesse.

§ 34. Hariduslikud kulud.

Punkt b.

Eelarwe eelnõus nõutud 4.192.200.—

Komisjoni ettepanek 4.892.200.—

Suurendus 700.000.—

Komisjoni ettepanek Wabariigi Wa-
litsuse poolt kustutatud, kuid komisjoni
poolt uuesti sisse wõetud „Oskusklassid“
täienduskoolide juures Mk. 700.000.—,
missugune summa sai kaetud ülejääki-
dest, mis saadud komisjoni poolt ette-
wõetud vähendustest haridusministeer-
iumi eelarwe juures.

Punkt d.

Eelarwe eelnõus nõutud 6.190.000.—

Komisjoni ettepanek 6.690.000.—

Suurendus 500.000.—

Komisjoni poolt on suurendatud
§ 34 punkt d 500.000 mk. wõrra „Uue
maarahwa ülikooli asutamiseks Kunda
mõisas Wirumaal“, missugune summa
kaetakse komisjoni poolt ettewõetud
vähendustest haridusministeeriumi eel-
arwe juures.

Peatükk III.

B. Riigikoolid.

§ 1. Palgad.

Eelarwe eelnõus nõutud 39.562.800.—

Lisa nõutud palkade regu-
leerimiseks 101.400.—

Lisa nõutud gratifikatsiooni-
deks 2.020.800.—

Nõutud 41.685.000.—

Komisjoni ettepanek 38.562.800.—

Wähendus 3.122.200.—

Palkade reguleerimiseks ja gratifikat-
sioonideks määratud summa Mk.
2.122.200.— on üle kantud rahaministeer-
iumi eelarwesse. Samuti otsustas kom-
misjon vähendada § 1. 1 miljoni marga
wõrra, mis tekib ülejäägina wakantsete
kohtade tõttu.

§ 9. Majapidamine.

Punkt f.

Eelarwe eelnõus nõutud 3.378.700.—

Lisa nõutud gratifikatsioo-
nideks 182.500.—

Nõutud 3.561.200.—

Komisjoni ettepanek 3.378.700.—

Wähendus 182.500.—

Gratifikatsioonideks määratud summa
Mk. 182.500.— on üle kantud rahaminis-
teeriumi eelarwesse.

Punkt h.

Eelarwe eelnõus nõutud 2.712.900.—

Komisjoni ettepanek 3.259.500.—

Suurendus 546.600.—

§ 9 punkt h suurendus on ühtlusta-
mise komisjoni poolt wastu wõetud
laste toidunormi hinna kindlaksmääramise
tõttu riigi warjupaikades ja hoolekande
asutustes kuni Mk. 45.— päewas ja
seega suurendus järgmine:

Peatükk III B § 9 punkt h litera 4.
Riigi kurtummade kool: 115 lapse toit-
mine 285 päewa jooksul à Mk. 45.— =
Mk. 1.474.950.— (suurendus Mk. 327.600).

Litera 5. Riigi hoolekande kool:
60 lapse toitmine 365 päewa jooksul
à Mk. 45.— = Mk. 985.500.— (suurendus
Mk. 219.000.—).

§ 11. Weokufuld.

Punkt a.

Eelarwe eelnõus nõutud 30.000.—

Komisjoni ettepanek 100.000.—

Suurendus 70.000.—

Suurendus Mk. 70.000.— wõrra on
tehtud nõrkade hobuste uuendamiseks
riigi hoolekande koolis.

§ 12. Wallaswara.

Punkt a.

Eelarwe eelnõus nõutud	2.101.100.—
Komisjoni ettepanek	<u>1.832.600.—</u>

W ä h e n d u s 268.500.—

§ 12 punkt a kustutati riigi hoolekande koolis 1 Fordson traktor Mk. 268.500.— suuruses, arwesse wõttes, et eelmises paragrahwis hobuste uuendamiseks sissewõetud suurendus ka wõimaldab paremate hobustega põllutöö tegemist ilma traktorita.

§ 14. Kultuuriline toetus.

Eelarwe eelnõus nõutud	2.128.000.—
Komisjoni ettepanek	<u>1.599.500.—</u>

W ä h e n d u s 528.500.—

§ 14 punkt a riigi hoolekande koolis kustutati saunaehitamise tööd 1.248.000 marga suuruses ja haridusministri ettepanekul suurendati riigi hoolekande kooli kõrwalhoonete remonteerimiseks 719.500 marga eest järgmiselt:

- Kuiwatis ja aida wana plekkkatuse parandamine, ühes wana wärwi ja rooste ärakraapimise ja 2 k. wärwimisega — 105,60 rs. à 250.— 26.400.—
- Wanade pilpakatuste lammutamine ja uuesti katta 3-kordse sindliga:
  - ait, hoone ja tõllakuur — 269,40 rs.;
  - hobustetall, maneeshiga — 198,00 rs.;
  - hobustetalli ja tõllakuuri wahel olew II korra katus 35,00 rs.
 Kokku 502,40 rs. à 800.— 401.920.—
- Aednikumaja plekk-katus parandada ja wärwida kaks korda — 24,50 rs. à 250.— 6.125.—
- Endise sepikoja katuse parandamine:
  - wana plekk-katuse lammutamine — 70,0 rs. à 75.— 5.250.—
  - sama katus katta 3-kordse sindliga — 70,0 rs. à 800.— 58.000.—
- Hoonete ees teeääres olewa postidega kiwiaia parandamine:
  - kiwimüüri h = 0,60 — 20,50 j. s. à 200.— 4.100.—

- kiwipostid d = 0,37 — 8 tk. à 500.— 4.000.—
- müüripealne katus katta tsemendiga — 20,50 j. s. à 700.— 14.350.—

- Üle kaanali lossi wiiw sild parandada 50.000.—
  - Pumbaruumi naftamootori ülesseadmine:
    - mootor 1,5 H. J. 50.000.—
    - pump 1¼ H. J. 21.000.—
    - gaasi wäljalaskmise toru tegemine ja kohalepanemine 5.000.—
    - mootori ja pumba fundamentide tegemine 18.000.—
    - sisseseade ülespanemine ühes tarwiliku materjaliga 21.000.—
- Abitööd ja tehniline walwe 5% 36.365.—
- S u m m a 719.500.—

Peatükk IV.

Teaduse- ja kunstiosakond.

A. Keskasutus.

§ 1. Palgad.

Eelarwe eelnõus nõutud	626.200.—
Lisa nõutud palkade reguleerimiseks	63.700.—
Lisa nõutud gratifikatsioonideks	40.800.—
Lisa nõutud kantseleiametniku Mk. 5.000.— pealt ümbernimetamiseks asjaajajaks Mk. 5.800.— kuu-palgaga	10.400.—
Lisa nõutud kooliosakonna asjaajaja ümberpaigutamiseks teaduse- ja kunstiosakonda	<u>65.000.—</u>

N õ u t u d 806.100.—

Komisjoni ettepanek	<u>691.600.—</u>
---------------------	------------------

W ä h e n d u s 104.500.—

Palkade reguleerimiseks ja gratifikatsioonideks määratud summa Mk. 104.500 on üle kantud rahaministeeriumi eelarwesse.

§ 15. Kultuuriline toetus.

Punkt c.

Eelarwe eelnõus nõutud	18.644.000.—
Komisjoni ettepanek	<u>17.864.000.—</u>

W ä h e n d u s 800.000.—

Komisjoni poolt vähendus on tekkinud järgmisest abirahade kindlaksmääramisest:

1) „Estonia“ teater, Tallinnas	5.500.000.—
2) „Wanemuise“ teater, Tartus, ühinemise tõttu „Draamateatriga“	3.500.000.—
3) „Endla“ teater, Pärnus	300.000.—
4) „Säde“ teater, Walgas	100.000.—
5) „Ugala“ teater Wiljandis	125.000.—
6) Narwa teatritele, tingimustel, kui need ühinewad	300.000.—
7) Rahwuslikkude näitemängude edendamiseks	1.000.000.—
8) Kuressaare Eesti seltsi teatritele	75.000.—
9) Draamastuudio toetamiseks	100.000.—
10) Wene haridus- ja heategevate seltside liidule teatri korraldamiseks ja tehnilisele tööjõule	200.000.—

K o k k u teatritele 11.200.000.—

Muusikaalal järgmiselt:

1) Tallinna konserwatooriumile	3.000.000.—
2) Tartu kõrgemale muusikakoolile	1.200.000.—
3) Koorilaulu edendamiseks	200.000.—

K o k k u muusikaalal 4.400.000.—

Tartu kunstikool „Pallas'ele“ 2.264.000.—

K o k k u § 15 lit. c. 17.864.000.—

Punkt d.

Eelarwe eelnõus nõutud	3.210.000.—
Komisjoni ettepanek	3.410.000.—

S u u r e n d u s 200.000.—

Komisjoni suurendus Mk. 200.000 on määratud haridusministeeriumi aastarajamatu wälja andmiseks.

Punkt e.

Eelarwe eelnõus nõutud	1.434.000.—
Komisjoni ettepanek	1.448.400.—

S u u r e n d u s 14.400.—

Komisjon suurendas Heinrich Prants'i igakuulist toetust Mk. 5.000 pealt Mk. 5.800 peale, arwesse wõttes tema rasket majanduslikku seisukorda.

Peatükk IV B.

Tartu ülikool.

§ 1. Palgad.

Eelarwe eelnõus nõutud	71.611.500.—
Lisa nõutud palgade reguleerimiseks	1.443.000.—

Lisa nõutud gratifikatsioonideks 3.843.500.—

Lisa nõutud ülikooli kuratori palgaks, mis eelarwest oli wälja jäetud 46.800.—

N õ u t u d 76.944.800.—

Komisjoni ettepanek 71.514.000.—

W ä h e n d u s 5.430.800.—

Palkade reguleerimiseks ja gratifikatsioonideks määratud summa Mk. 5.286.500.— on üle wiidud rahaministeeriumi eelarwesse.

Peale selle on vähendatud Mk. 144.300.—, mis tekib wakantsete kohtade tõttu.

Ka wõttis komisjon kolm katsejaama wanemat assistenti uuesti koosseisu üles, mis Wabariigi Walitsuse poolt oli kustutatud ja nimelt: 1) agrikultuur-keemia, 2) zootehnika ja 3) taimebioloogia — palgaga Mk. 9.900 kuus, missugune summa tasutakse ülikooli palgakrediitidest, kus ülejääke wakantsete kohtade tõttu.

§ 9. Majapidamine.

Punkt f.

Eelarwe eelnõus nõutud 3.880.500.—

Lisa gratifikatsioonideks nõutud 218.000.—

N õ u t u d 4.098.500.—

Komisjoni ettepanek 4.024.800.—

Gratifikatsioonideks määratud summa 218.000 on üle kantud rahaministeeriumi eelarwesse. Suurendus Mk. 144.300 on kolme majahoidja palkamiseks (ülikooli — 1) Laia tän., 2) katoliku kiriku juures ja 3) Nolkenilt ostetud majasse).

Peatükk IV C.

§ 1. Palgad.

Eelarwe eelnõus nõutud 10.211.700.—

Lisa nõutud palgade reguleerimiseks 126.100.—

Lisa nõutud gratifikatsioonideks 492.000.—

N õ u t u d 10.829.800.—

Komisjoni ettepanek 10.211.700.—

W ä h e n d u s 618.100.—

Palkade reguleerimiseks ja gratifikatsioonideks määratud summa Mk. 618.100.— on üle kantud rahaministeeriumi eelarwesse.

§ 9. Majapidamine.

Punkt f.

Eelarwe eelnõus nõutud	118.300.—
Gratifikatsioonideks nõutud	<u>7.000.—</u>
Nõutud	125.300.—
Komisjoni ettepanek	<u>118.300.—</u>
Wähendus	7.000.—

Gratifikatsioonideks määratud summa Mk. 7.000.— on üle kantud rahaministeeriumi eelarwesse.

Peatükk IV D.

Riigi keskarhiw.

§ 1. Palgad.

Eelarwe eelnõus nõutud	1.765.800.—
Lisa nõutud palkade reguleerimiseks	178.100.—
Lisa nõutud gratifikatsioonideks	<u>91.500.—</u>
Nõutud	2.035.400.—
Komisjoni ettepanek	<u>1.765.800.—</u>
Wähendus	269.600.—

Palkade reguleerimiseks ja gratifikatsioonideks määratud summa Mk. 269.600 on üle kantud rahaministeeriumi eelarwesse.

§ 9. Majapidamine.

Eelarwe eelnõus nõutud	596.700.—
Lisa gratifikatsioonideks — § 9 p. f — nõutud	<u>7.000.—</u>
Nõutud	603.700.—
Komisjoni ettepanek	<u>596.700.—</u>
Wähendus	7.000.—

Gratifikatsioonideks määratud summa Mk. 7.000.— on üle kantud rahaministeeriumi eelarwesse.

Peatükk V.

Rahwussekretärid.

§ 1. Palgad.

Eelarwe eelnõus nõutud	732.000.—
Lisa nõutud gratifikatsioonideks	<u>37.900.—</u>
Nõutud	769.900.—
Komisjoni ettepanek	<u>732.000.—</u>
Wähendus	37.900.—

Gratifikatsioonideks määratud summa Mk. 37.900.— on üle kantud rahaministeeriumi eelarwesse.

Eelarwe on vähendatud	12.376.600.—
Eelarwe on suurendatud	<u>2.223.300.—</u>

Kokku vähendatud 10.153.300.—

Wähendatud summast läheb rahaministeeriumi eelarwesse palkade reguleerimiseks 9.635.300.—

Üldine vähendus haridusministeeriumi korralises eelarwes 518.000.—

Peale selle on Wabariigi Walitsuse otsuse põhjal ette wõetud peatükkide järjekorra muutmised ja nimeft järgmiselt:

Ptk. I. Keskasutus.

„ II. Majandusosakond.

„ III. Kooliosakond.

„ IV. Teaduse- ja kunstiosakond.

„ V. Rahwussekretärid.

Komisjoni poolt on wastawalt üldosakonna summad majandus- ja teaduse- ja kunstiosakonna wahel ära jaotatud.

Erakorralised kulud.

Haridusministeeriumi erakorralistes kuludes, ptk. II. Majandusosakonnas, § 1. oli ette nähtud Petseri gümnaasiumi ehitamiseks 9.200.000 marka, missuguse summa Wabariigi Walitsus pärast kustutas ja lõpuks uuesti sisse wõttis 6.000.000 marka selleks, et weel käesolewal aastal Petseri gümnaasiumi uue maja ehitus saaks lõpule wiidud.

Ptk. IV. A. § 1, on Wabariigi Walitsuse poolt täiendawalt sisse wõetud Tartu muuseumi remondi kuludeks 1.500.000 marka, selleks, et nimetatud hoonet weel käesolewal aastal saaks remonteeritud, eriti katus parandatud, et wäärtuslikka muinsuswarasid häwinemise eest hoida.

Ptk. IV B. § 1. Tartu ülikooli, põllumajandusteaduskonna hoonete ehitamiseks ja ümberehitamiseks on muutmatult endiseks jäänud. Peatükkide ümberpaigutused on Wabariigi Walitsuse otsuse põhjal muudetud. Peatükk II. Majandusosakonnaks ja peatükk IV. Teaduse- ja kunstiosakonnaks, mis eraldatud üldosakonnast.

Operatsiooni fondid.

Haridusministeeriumi eelarwe operatsiooni fondid on komisjon muutmatult

wastu wõtnud, ainult peatükkide järjekord on ümber paigutatud Wabariigi Walitsuse sellekohase otsuse põhjal. Üldcsakond jagatud kaheks — 1) Peatükk II. Majandusosakonnaks ja 2) Peatükk IV. Teaduse- ja kunstiosakonnaks, ja kooliosakond peatükk III.

KOHTUMINISTEERIUM.

Korralised kulud.

Kohtuministeeriumi korraliste kulude eelarwe esitati Wabariigi Walitsuse poolt	231.849.800.—
Täiendus-ettepanekutega nõuti	<u>11.045.200.—</u>
Kokku nõutud	242.895.000.—
Komisjoni ettepanek	<u>236.869.000.—</u>
W ä h e n d u s	6.026.000.—

Peatükk I.

Kohtuministeeriumi keskasutus.

Koosseis.

Koosseisu vähendada:	
1 wanem kantseleiametnik palgaga	5.300.—
1 masinakirjutaja palgaga	4.600.—

§ 1. Palgad.

Eelarwe eelnõus nõutud	5.269.100.—
Täiendus-ettepanekus nõutud	<u>208.700.—</u>
N õ u t u d	5.477.800.—
Komisjoni ettepanek	<u>5.204.800.—</u>
W ä h e n d u s	273.000.—

Wähendus Mk. 273.000.— tekkis järgmiselt: koosseisust said maha kustutatud arwates 1. märtsist 1925. a. 1 wanem kantseleiametnik palgaga 5.300 m. ja 1 masinakirjutaja palgaga 4.600 m., seega tuli maha arwata $9.900 \times 6\frac{1}{2} = 64.350$ marka ja peale selle arwati maha Wabariigi Walitsuse täiendus-ettepanekus teenijate palkade reguleerimiseks sissewõetud summa Mk. 208.700.—.

§ 9. Majapidamine.

Eelarwe eelnõus nõutud	312.000.—
Komisjoni ettepanek	<u>235.300.—</u>
W ä h e n d u s	76.700.—

mis seletataw sellega, et peale eelarwe eelnõu kokkuseadmist asus kohtuministeerium hoonesse, mis siseministeeriumile majanduslikult kuulub.

§ 12. Wallaswara.

Eelarwe eelnõus nõutud	41.600.—
Komisjoni ettepanek	<u>20.000.—</u>
W ä h e n d u s	21.600.—

Wähendati wallaswara soetust kohtuministeeriumi nõusolekul, kuna tarwidus tänawa kastmiseks kummiwooliku ostmiseks möödunud, sest kohtuministeerium asub siseministeeriumi majas.

§ 14. Hoonete remont.

Eelarwe eelnõus nõutud	84.600.—
Komisjoni ettepanek	<u>81.700.—</u>
W ä h e n d u s	2.900.—

Wähendus tehtud walitsuse esitaja ettepanekul.

§ 15. Kultuuriline toetus.

Eelarwe eelnõus nõutud	100.000.—
Täiendus-ettepanekus nõutud	<u>700.000.—</u>
N õ u t u d	800.000.—
Komisjoni ettepanek	800.000.—

M u u t m a t a.

Peatükk II.

Kohtud.

A. Riigikohus.

§ 1. Palgad.

Eelarwe eelnõus nõutud	6.982.300.—
Täiendus-ettepanekus nõutud	<u>277.400.—</u>
N õ u t u d	7.259.700.—
Komisjoni ettepanek	<u>6.982.300.—</u>
W ä h e n d u s	277.400.—

Täiendus-ettepanekus nõutud Mk. 277.400.— on rahaministeeriumi eelarwesse üle kantud.

B. Kohtupalat.

Koosseis.

Koosseisu suurendada arwates 1. aprillist 1925. a.

2 palati liiget palgaga	25.200.—
1 kantseleiametnik palgaga	5.000.—

§ 1. Palgad.

Eelarwe eelnõus nõutud	6.897.800.—
Täiendus-ettepanekus nõutud	993.200.—

Kokkunoõutud	7.891.000.—
Komisjoni ettepanek	7.451.800.—

Wähendus 439.200.—

Wähendus võimaldus see läbi, et kaks uut palati liiget ja üks kantseleiametnik said koosseisu wõetud mitte wastawalt walitsuse ettepanekule 1. jaanuarist, waid 1. aprillist 1925. a. ja peale selle on ametnikkude palkade reguleerimiseks määratud summa Mk. 273.000.— üle kantud rahaministeeriumi eelarwesse.

C. Rahukogud.

Koosseis.

Et võimaldada Saaremaa jaoks asutada rahukogu, paneb komisjon järgmised koosseisu muudatused ette:

Koosseisust kustutada:

1 abiesimees palgaga	23.400.—	} Arwates 1. jaanuarist 1925. a.
1 alaline liige „	19.800.—	
1 kohtu-uuriija „	18.000.—	} Arwates 1. juunist 1925. a.

Koosseisu suurendada:

1 esimees palgaga	28.800.—	} Arwates 1. juunist 1925. a.
1 rahukohtunik „	18.000.—	
1 sekretäär „	11.700.—	
1 käskjalg „	4.500.—	
1 rahukohtuniku sekretäär „	6.800.—	
1 rahukohtuniku kantseleiametnik „	5.000.—	

§ 1. Palgad.

Eelarwe eelnõus nõutud	59.150.300.—
Täiendus-ettepanekus nõutud	2.350.000.—

Kokkunoõutud	61.500.300.—
Komisjoni ettepanek	59.068.700.—

Wähendus 2.431.600.—

Wähendus tekkis Saaremaa kohtute ümberkorraldusest ja ametnikkude ja tee-

nijate palkade korraldamiseks nõutud summast, mis rahaministeeriumi eelarwesse üle kantud.

§ 2. Ametsõidud.

Eelarwe eelnõus nõutud	3.176.000.—
Komisjoni ettepanek	3.086.000.—

Wähendus 90.000.—

Wähendus on saadud sellest, et Tallinna-Haapsalu rahukogu väljasõidud Kuressaarde ära jääwad.

§ 12. Wallaswara.

Eelarwe eelnõus nõutud	879.500.—
Komisjoni ettepanek	929.500.—

Suurendus 50.000.—

Suurendus tekkis see läbi, et otsustati Saaremaa rahukogule kirjutusmasin osta.

Peatükk III.

Prokuratuur.

Koosseis suurendada:

1 prokurööri abi palgaga	19.000.—	} Arwates 1. juunist 1925. a.
1 kantseleiametnik palgaga	5.000.—	

Suurendus välja kutsutud rahukogu asutamisega Saaremaale.

§ 1. Palgad.

Eelarwe eelnõus nõutud	11.597.300.—
Täiendus-ettepanekus nõutud	460.700.—

Kokkunoõutud	12.058.000.—
Komisjoni ettepanek	11.777.300.—

Wähendus 280.700.—

Kuna ametnikkude palkade reguleerimiseks nõutud Mk. 460.700.— oleks tulnud terwelt üle kanda rahaministeeriumi eelarwesse, kuid arwesse wõttes seda, et Saaremaa rahukogu arwel tuli palgakrediiti suurendada Mk. 180.000.—, jäi vähendus Mk. 280.700.—.

§ 2. Ametsõidud.

Eelarwe eelnõus nõutud	550.000.—
Komisjoni ettepanek	503.600.—

Wähendus 46.400.—

Et rahukogu asutamisega Saaremaa omale prokurööri abi saab, siis jääwad Haapsalu prokurööri abi sõidud Kuressaarde ära ja sellest ka vähendus.

Peatükk IV.

Wangimajad.

A. Wangimajad.

Kooseis.

Kooseisu suurendada:

4 wangimaja ülema abi palgaga	6.800.—	} Arwates 1. jaanuarist 1925. a.
1 wangimaja kantseleiametnik palgaga	4.600.—	
1 wanem wangiwaht palgaga	5.800.—	} Arwates 1. jaanuarist 1925. a.
30 nooremat wangiwahti I j. palgaga	5.500.—	
11 nooremat wangiwahti II j. palgaga	5.300.—	
8 wangisaatjat I j. palgaga	5.500.—	
7 nooremat wangisaatjat II j. palgaga	5.300.—	} Arwates 1. jaanuarist kunni 1. juulini 1925. a.
1 wangimaja käskjalg palgaga	4.000.—	

§ 1. Palgad.

Eelarwe eelnõus nõutud	40.737.800.—
Täiendus-ettepanekus nõutud	<u>5.019.900.—</u>
Kokku nõutud	45.757.700.—
Komisjoni ettepanek	<u>44.107.800.—</u>
Wähendus	1.649.900.—

Wähendus võimaldus seeläbi, et 7 II j. nooremale wangisaatjale ja 1 kantseleiametnikule sai palgakrediit määratud ainult kuni 1. juulini 1925. a. Suurendus tekkis seeläbi, et walitsuse eelarwe ettepanek — määrata waimulikkudele tasuks Mk. 50.000.—, suurendati K. Tamm'e ettepanekul Mk. 100.000.—. Ametnikkude ja teenijate palgade reguleerimiseks nõutud Mk. 1.616.500.— on üle kantud rahaministeeriumi eelarwesse.

§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus.

Eelarwe eelnõus nõutud	5.544.000.—
Täiendus-ettepanekus nõutud	<u>100.000.—</u>
Kokku nõutud	5.644.000.—
Komisjoni ettepanek	<u>5.644.000.—</u>
Muutmata.	

§ 5. Ametnikkude ja teenijate warustus.

Eelarwe eelnõus nõutud	4.533.400.—
Täiendus-ettepanekuga nõutud	<u>466.600.—</u>
Kokku nõutud	5.000.000.—
Komisjoni ettepanek	<u>5.000.000.—</u>

Muutmata.

B. Harku alaealiste kurjategijate kolonii.

§ 1. Palgad.

Eelarwe eelnõus nõutud	3.262.200.—
Täiendus-ettepanekus nõutud	<u>119.700.—</u>
Kokku nõutud	3.381.900.—
Komisjoni ettepanek	<u>3.262.200.—</u>
Wähendus	119.700.—

Wabariigi Walitsuse täiendus-ettepanekus nõutud summa Mk. 119.700.— on rahaministeeriumi eelarwesse üle kantud.

§ 8. Kantseleikulud.

Eelarwe eelnõus nõutud	62.200.—
Komisjoni ettepanek	<u>72.200.—</u>
Suurendus	10.000.—

Suurendus tekkis selle tõttu, et komisjon otsustas lit. d all määrata 10.000 marka ajakirjanduse ja ajalehtede tellimiseks kaswandikkudele.

§ 14. Hoonete remont.

Eelarwe eelnõus nõutud	1.566.000.—
Komisjoni ettepanek	<u>1.170.000.—</u>
Wähendus	396.000.—

Wähendus võimaldus seeläbi, et plangu ehitamist kolonii ümber ei peetud praegusel ajal soowitawaks.

§ 42. Wangide ülewälpidamine.

Eelarwe eelnõus nõutud	4.598.100.—
Komisjoni ettepanek	<u>4.618.100.—</u>
Suurendus	20.000.—

Suurendus tekkinud sellest, et komisjon suurendas lit. d 20.000 marga wõrra woodilinate omandamise arwel, et iga kaswandik wõiks kahe woodilina magada.

Erakorralised kulud.**KOHTUMINISTEERIUM.**

Peatükk IV.

Wangimajad.

A. Wangimajad.

§ 1. Harku sunnitöoliste wangimaja ehitus.

Eelarwe eelnõus nõutud	15.000.000.—
Komisjoni ettepanek	15.000.000.—
M u u t m a t a.	

Arwesse wõttes, et sunnitöoliste wangimaja asukoha asjus weel kindlale seisukohale pole jõutud, teisest küljest wangimaja ehitamiseks plaan puudub, määrati käesolewa paragrahwi all tähendatud krediit wangimajade remontide ja ehitamiselööde tegemiseks, tingimisega, et 5.000.000 m. läheks otsekohe kohtuministriumi käsutada, ja 10.000.000 m. tarvitamine tuleks wangimaja koha ja tüübi suhtes Riigikogu rahaasjanduse komisjonis otsustamisele.

Korralised kulud.**SISEMINISTEERIUM.**

Peatükk I.

Siseministeriumi keskasutus.

§ 1. Palgad.

Eelarwe eelnõus nõutud	3.298.000.—
Täiendus-ettepanekus nõutud	248.400.—
N õ u t u d	3.546.400.—
Komisjoni ettepanek	3.389.700.—
W ä h e n d u s	156.700.—

Täiendus-ettepanekus nõudis walitsus I kandidaadile administratiiv-alal kohtadele Mk. $10.800 \times 13 =$ Mk. 140.400, komisjon aga wõttis eelarwesse 11 kuu palga, s. o. 1. märtsist arwates, mis wälja teeb Mk. $10.800 \times 11 =$ Mk. 118.800. Peale selle määras komisjon walitsuse ettepanekul wabastatud ministrile 3 kuu palga, s. o. Mk. $36.000 \times 3 =$ Mk. 108.000.

Komisjon kustutas maha § 1 lit. d mitmesugused tasud — Mk. 35.100 (isiku surma tõttu) ning wabastas ametist 1. jaanuarist ühe kantseleiametniku — palk Mk. 5.000.— ja ühe masinakirjutaja — palk Mk. 5.000.—.

§ 7. Juriidiline abi ja kohtukulud.

Eelarwe eelnõus nõutud	200.000.—
Täiendus-ettepanekus nõutud	—

N õ u t u d	200.000.—
Komisjoni ettepanek	175.000.—

W ä h e n d u s	25.000.—
Komisjoni arwates jätkub wähendatud summast.	

§ 8. Kantseleikulud.

Eelarwe eelnõus nõutud	1.385.400.—
Täiendus-ettepanekus nõutud	75.000.—

N õ u t u d	1.460.400.—
Komisjoni ettepanek	1.330.400.—

W ä h e n d u s	130.000.—
-----------------	-----------

Kantseleikulused wähendas komisjon kirjutus- ja joonistusmaterjaali alal Mk. 100.000 wõrra ja ajakirjade ja kirjanduse alal Mk. 5.000 wõrra.

Walitsuse täiendus-ettepanekus määratud Mk. 75.000 trüki- ja köitmistööde peale wõttis komisjon wastu Mk. 50.000. Seega terve paragrahwi wähendus Mk. 130.000.

§ 9. Majapidamine.

Eelarwe eelnõus nõutud	1.207.000.—
Täiendus-ettepanekus nõutud	73.000.—

N õ u t u d	1.280.000.—
Komisjoni ettepanek	1.256.800.—

W ä h e n d u s	23.200.—
-----------------	----------

Walgustuskulused wähendas komisjon Mk. 23.200 wõrra, arwates, et Mk. 200.000 jätkub.

Weekulused tõstis komisjon Mk. 13.600 wõrra Toom-Kooli tän. nr. 10 asuwate majade tarwis walitsuse ettepanekul.

Majateenijate ja tööliste palkasid tõstis komisjon walitsuse ettepanekul Mk. 44.400 wõrra Toom-Kooli tän. nr. 10 asuwate majade kojamehele palgaks.

Maksud kinniswara pealt tõsteti walitsuse ettepanekul Mk. 15.000.— wõrra (maksud Toom-Kooli tän. nr. 10 asuwatelt majadelt.)

§ 11. Weokulud.

Eelarwe eelnõus nõutud	217.300.—
Täiendus-ettepanekus nõutud	—

N õ u t u d	217.300.—
-------------	-----------

Komisjoni ettepanek	129.000.—
W ä h e n d u s	88.300.—
Komisjon kustutas maha 2 weo-	
hobuse ülewalpidamise ja rawitsuse ku-	
lud Mk. 88.300.—.	

§ 14. Hoonete remont.

Eelarwe eelnõus nõutud	2.022.200.—
Täiendus-ettepanekus nõutud	37.000.—

N õ u t u d 2.059.200.—

Komisjoni ettepanek	2.059.200.—
---------------------	-------------

Komisjon wõttis wastu walitsuse ettepaneku määrata Toom-Kooli tän. nr. 10 majade jookswa remondi kuludeks Mk. 37.000.—.

§ 74. Rahwapargid ja platsid.

Eelarwe eelnõus nõutud	1.112.900.—
Täiendus-ettepanekus nõutud	—

N õ u t u d 1.112.900.—

Komisjoni ettepanek	1.050.000.—
---------------------	-------------

W ä h e n d u s 62.900.—

Komisjon wähenas § 74 summat Mk. 62.900.— wõrra tööpalkade arwel, leides, et Mk. 1.050.000.— rahwaparkide ja platside kuludeks jätkub.

Peatükk I kokku.

Eelarwe eelnõus nõutud	10.261.500.—
Täiendus-ettepanekus nõutud	433.400.—

N õ u t u d 10.694.900.—

Komisjoni ettepanek	9.968.700.—
---------------------	-------------

W ä h e n d u s 726.200.—

Peatükk II.

Politsei peawalitsus.

A. Keskasutus.

§ 1. Palgad.

Eelarwe eelnõus nõutud	5.909.800.—
Täiendus-ettepanekuga nõutud	587.500.—

N õ u t u d 6.497.300.—

Komisjoni ettepanek	6.483.500.—
---------------------	-------------

W ä h e n d u s 13.800.—

Täiendus-ettepanekus nõuti politsei peawalitsuse ülema teise abi palgaks Mk. 350.400.— ja kaitsepolitsei osakonnas 2 ametniku palgaks Mk. 237.100.—. Sellest summast on komisjon kustutanud Mk. 13.800.—. Seega on § 1 komisjoni poolt

wastu wõetud Mk. 6.483.500.— suuruses.	
§ 5. Ametnikkude ja teenijate warustus.	
Eelarwe eelnõus nõutud	17.832.000.—
Täiendus-ettepanekus nõutud	132.000.—

N õ u t u d 17.964.000.—

Komisjoni ettepanek	19.844.000.—
---------------------	--------------

S u u r e n d u s 1.880.000.—

Täiendus-ettepanekus nõutud 11 ametniku warustamiseks à Mk. 1.000.— kuus, s. o. nende välispolitsei-ametnikkude warustamiseks, kes täiendawa ettepaneku põhjal koosseisu juurde tulewad.

Peale selle oli walitsuse täiendus-ettepanekus peatükk II B all politseikooli koosseisu warustamiseks sisse wõetud Mk. 1.880.000.—, missuguse summa komisjon üle kandis peatükk II A alla. Seega on § 5 komisjoni poolt wastu wõetud Mk. 19.844.000.— suuruses.

§ 8. Kantseleikulud.

Eelarwe eelnõus nõutud	1.726.400.—
------------------------	-------------

Komisjoni ettepanek	1.420.000.—
---------------------	-------------

W ä h e n d u s 306.400.—

Kantseleikuludid on komisjon wähenanud arwesse wõttes eelmiste aastate kuludid Mk. 306.400.— wõrra.

§ 43. Kuritegewuse wastu wõitlemine.

Eelarwe eelnõus nõutud	6.578.600.—
------------------------	-------------

Täiendus-ettepanekus nõutud	3.800.000.—
-----------------------------	-------------

N õ u t u d 10.378.600.—

Komisjoni ettepanek	10.078.600.—
---------------------	--------------

W ä h e n d u s 300.000.—

Täiendus-ettepanekus nõutud Mk. 3.800.000.— oli arwatud kaitsepolitsei alal kuritegewuse wastu wõitlemiseks. Seda summat on komisjon wähenanud Mk. 300.000.— wõrra. Suuremat wähenust ei pidanud komisjon wõimalikuks, arwesse wõttes poliitilise kuritegewuse liikumist, kus riigiwastaste organisatsioonide tegewus riigikorra kaitseeaduse põhjal awalikult lõpetatud ja need nüüd kahtlemata põranda all saawad töötama ja sellega ühenduses on nende kuritegewe jälgimine raskendatud ning nende awalikustegemiseks rohkem kuludid tarwis.

§ 56. Relwad ja nende warustus.

Eelarwe eelnõus nõutud	513.500.—
------------------------	-----------

Täiendus-ettepanekus nõutud	543.500.—
-----------------------------	-----------

N õ u t u d 1.057.000.—

Täiendus-ettepanekus nõutud sumмага on kawatsetud Tallinna politseile

osta 3 automaatpüssi „Bergman“ Mk. 105.000.—. Ülejäänud summa on nõutud laskemoona muretsemiseks, sest 1. detsembri sündmuste puhul on laskemoona tagavarad otsa lõppenud.

Kokku peatükk II A.	
Eelarwe eelnõus nõutud	35.318.300.—
Täiendus-ettepanekus nõutud	5.063.000.—
Nõutud	40.381.300.—
Komisjoni ettepanek	41.641.100.—
Suurendus	1.259.800.—

Peatükk II.

B. Asutused kohtadel.

§ 1. Palgad.

Eelarwe eelnõus nõutud	146.612.500.—
Täiendus-ettepanekus nõutud	13.051.300.—
Nõutud	159.663.800.—
Komisjoni ettepanek	157.417.600.—
Wähendus	2.246.200.—

Täiendus-ettepanekus oli Wabariigi Walitsusel kawatsus politseiasutuste koosseisusid suurendada järgmiselt: välispolitseis 11 in., kriminaalpolitseis 3 in. ja kaitsepolitsei 77 in. Kokku koosseisu suurendus 91 inimese võrra. Peale selle oli ette nähtud politseikooli asutamine, mille koosseis oleks; alaline (kaader) 10 inimest ja kursante: a) ametnikka palgaga Mk. 4.000.— kuus — 32 ja b) kordnikka palgaga Mk. 3.500.— kuus — 40. Kokku oleks kooli koosseis 10+72 = 82 inimest. Kõigi ülemalnimetatud ametnikkude palgakadeks oli ette nähtud Mk. 13.051.300.—.

Arwesse wõttes Wabariigi Walitsuse ettepanekut koosseisude suurendamise asjus ja läbi kaaludes koosseisude suurendamise tarwidust, esineb komisjon ettepanekuga suurendada koosseisu järgmiselt:

1) välispolitseis:

Politseiülema abi	1 palgaga	11.700.—
-------------------	-----------	----------

Politsei ratsareserwis:

a) Tallinnas:

Raiooniülem	1 palgaga	6.800.—
Wanemaid kordnikka	2 „	5.800.—
Kordnikka	2 „	5.500.—

b) Petseris:

Raiooniülem	1 „	6.200.—
Kordnikka	4 „	5.500.—

Kokku 11 inimest.

2) Kriminaalpolitseis:

Registreerijad 3 palgaga 6.200.—, kes ametisse wõetakse Petseris, Paides ja Kuressaares, jaoskondades, kus praegu kuritegijate registreerijad puuduvad.

3) Kaitsepolitseis:

Jaoskonnaülem	1 palgaga	13.500.—
Wanem ametnik	5 „	9.900.—
Noorem ametnik	34 „	7.700.—
Agent	21 „	5.200.—
Sekretäär	1 „	6.800.—
Registreerija	1 „	5.800.—
Wanem kantselei- ametnik	1 „	5.300.—
Käskjalg	1 „	4.500.—

Kokku 65 inimest.

Seega oleks kaitsepolitsei alluwate asutuste koosseis 125 inimest. Wähendati walitsuse ettepanekust 12 inimest.

Politseikooli asutamise suhtes asus komisjon ühemeelselt seisukohale, et sarnane asutus hädatarwilik on. Kool alluks wahetult politsei peawalitsusele ja oleks omaette koosseisu ja majapidamisega, walmistaks ette ihes osas ametnikka ja teises osas kordnikka. Kool oleks peajasjalikult välispolitsei-ametnikkude ettewalmistamiseks. Sarnane ettewalmistuse wiis on tõesti hädatarwilik, sest välispolitsei peab olema: 1) jõud, mis tarbekorral sõjariistus julgeoleku kaitseks wälja astub ja 2) aparaat, mis seaduste täitmise järele walwab, iseäranis heakorra ja julgeoleku alal. Esimese sihi saawutamiseks on aga tarwis head riwulist ettewalmistust, teise sihi saawutamiseks — teatud ainete korralikku läbiwõtmist.

Ametnikkude õpetus kestab 6 kuud ja kordnikkude õpetus 4 kuud. Kui politseikool oma tegewust alanud, jääb kohtadel uute ametnikkude teenistusewõtmine ära ja sinna saadetakse peawalitsuse korraldusel neid, kes kooli rahuloldawalt lõpetanud.

Kooli koosseis oleks järgmine:

A. Alaline koosseis:

Kooliülem	1 palgaga	18.000.—
Rühmaülem	2 „	11.700.—
Spordi instruktor	1 „	10.800.—
Raiooniülem	5 „	7.700.—
Asjaajaja	1 „	6.800.—

Kokku 10 inimest.

B. Wahelduw koosseis:

Ametnikkude rühm	32 palgaga	4.000.—
Kordnikkude	40 „	3.500.—

Kokku 72 inimest.

§ 2. Ametsõitute tasu.

Eelarwe eelnõus nõutud	4.114.800.—
Täiendus-ettepanekus nõutud	<u>1.912.000.—</u>
Nõutud	6.026.800.—
Komisjoni ettepanek	6.026.800.—

Täiendus-ettepanekus nõutud summad on arvatud: kaitsepolitsei asutustele Mk. 187.000.— ametsõitudeks koosseisu suurendamise puhul; politseikooli spordi instruktorile Mk. 30.000.— ja Mk. 1.695.000.— kõigi politseiametnikkude sõidukuludeks ja päewarahadeks, keda kui ametnikka kohtuwoimude poolt wälja kutsutakse. Siiaamaani tasuti need kulud kohtuministeeriumi eelarwe järele ja eelarwe eelnõu esitamisel neid kulusid arwesse wõetud ei olnud.

§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus.

Eelarwe eelnõus nõutud	17.348.500.—
Täiendus-ettepanekus nõutud	<u>1.246.600.—</u>
Nõutud	18.595.100.—
Komisjoni ettepanek	18.595.100.—

Täiendus-ettepanekus nõutud summad määratakse tegelikkude kulude järele nende ametnikkude laste-abirahaks ja arstiabikuludeks, kes koosseisude suurendamise puhul juurde tulewad.

§ 5. Ametnikkude ja teenijate warustus.

Eelarwe eelnõus nõutud	—
Täiendus-ettepanekus nõutud	<u>1.880.000.—</u>
Nõutud	1.880.000.—
Komisjoni ettepanek	—
Wähendus	1.880.000.—

Täiendus-ettepanekus on see summa nõutud politseikooli ametnikkude warustamiseks, kuid komisjon otsustas summa üle kanda peatükk II A (s. o. keskasutuse) alla, sest peawalitsus warustab kõiki ametnikka wormiriiteta naturas, missugune warustamise wiis odawam tuleb kui wäiksel arwul ostes.

§ 8. Kantseleikulud.

Eelarwe eelnõus nõutud	7.673.200.—
Täiendus-ettepanekus nõutud	<u>427.000.—</u>
Nõutud	8.100.200.—
Komisjoni ettepanek	8.100.200.—

Täiendus-ettepanekus on nõutud politseikooli ja kaitsepolitsei Pärnu jaoskonna tarbeks lit. a järele Mk. 18.600.—; lit. b järele Mk. 380.000.—; lit. d järele Mk. 25.900 ja lit. e järele Mk. 2.500.—. Komisjoni ettepanek: see summa wastu wõtta.

§ 9. Majapidamine.

Eelarwe eelnõus nõutud	7.379.100.—
Täiendus-ettepanekus nõutud	<u>682.000.—</u>
Nõutud	8.061.100.—
Komisjoni ettepanek	<u>8.289.900.—</u>
Suurendus	228.800.—

Täiendus-ettepanekus nõutud lit. a järele Mk. 327.500.—; lit. b järele Mk. 165.900.—; lit. c järele Mk. 124.800.—; lit. d järele Mk. 6.000.—; lit. e järele Mk. 4.000.—; lit. f järele Mk. 50.800.—; ja lit. h järele Mk. 3.000. kokku Mk. 682.000.— politseikooli ja kaitsepolitsei Pärnu jaoskonna majapidamise kuludeks nomenklatuuri kohaselt;

Komisjon suurendas eelarwe eelnõus lit. f järele majateenijate palkasid Mk. 228.800.— wõrra selle tõttu, et Tallinna linna politseijaoskondades kokku 10 teenija ja Harju maakonna politseis Nõmme jaoskonna teenija palkasid Mk. 1.800.— pealt tõsteti Mk. 3.400.— peale kuus, arwesse wõttes, et praegune palk niiwõrd wäikene on, et sellega wõimatu ära elada.

§ 10. Sõidukulud.

Eelarwe eelnõus nõutud	18.398.000.—
Täiendus-ettepanekus nõutud	<u>3.290.100.—</u>
Nõutud	21.688.100.—
Komisjoni ettepanek	<u>19.451.700.—</u>
Wähendus	2.236.400.—

Täiendus-ettepanekus oli Wabariigi Walitsuse poolt lit. a järele nõutud: ühe sõiduauto ostmiseks Mk. 875.000.—, ühe weoauto ostmiseks Mk. 650.000.—, 3 mootorratta ostmiseks Mk. 675.000.—. Kõik nimetatud sõiduriistad kawatseti muretseda Tallinna politseide warustamiseks. Peale selle ühe sõiduwankri ostmiseks kaitsepolitsei Pärnu jaoskonnale Mk. 20.000.—, hobuseriistade ostmiseks Mk. 7.500.— ja ratsareserwi suurendamise puhul sadulate ja ööpäitsete ostmiseks Mk. 62.000.—.

Komisjoni poolt kustutati ühe sõiduauto ja ühe veoauto ostmiseks arvatud summa, kokku Mk. 1.425.000.—. Ülejäänud asjade muretsemise leidis komisjon tarviliku olevat.

Peale selle kustutas komisjon eelarve eelnõus nõutud autokummide ostmise remondiks ettenähtud rahast Tallinna linna politsei arvel Mk. 40.000.— ja Tartu kriminaalpolitsei arvel Mk. 49.000.—.

Ülemalnimetatud sõiduriistade ja juurdeostetawate ratsareserwi hobuste ülewaltpidamiseks oli täiendus-ettepanekus lit. b järele nõutud Mk. 671.800.—. Sellest summast kustutas komisjon autode ülewaltpidamiseks nõutud Mk. 200.000.—. Peale selle kustutas komisjon eelarve eelnõus Tallinna linna, Tallinna kriminaal- ja Tartu kriminaalpolitsei autode ülewaltpidamise kuludest 1. aprillist s. a. arwates Mk. 184.100.—, sest kõik nimetatud autod tulewad reserwi üle anda. Seega jääb politseiasutuste tarwitada Tallinnas ainult üks sõiduauto.

Täiendus-ettepanekus oli weel nõutud lit. c järele 4 autojuhi palk uute muretsetawate sõiduriistade juhtideks. Komisjon kustutas siin 2 autojuhti, kelle palk oleks wälja teinud Mk. 145.500.—.

Mitmesugusteks kuludeks lit. e järele oli täiendus-ettepanekus nõutud Mk. 13.200.— juurdeostetawate ratsareserwi hobuste rawitsemiseks.

§ 11. Weokulud.

Eelarwe eelnõus nõutud	120.200.—
Täiendus-ettepanekus nõutud	595.000.—
Nõutud	715.200.—
Komisjoni ettepanek	871.400.—
Suurendus	156.200.—

Täiendus-ettepanekus nõutud summa oli ette nähtud 11 ratsahobuse ostmiseks (Tallinnas 6 ja Petseris 5). Seega oleks ostetud üks hobune selle asemele, kes 1. detsembril kommunistide poolt maha lasti, ja 10 hobuse wõrra saaks ratsareserw suurendatud. Peale selle oli nõutud kaitsepolitsei Pärnu jaoskonnale ühe sõiduhobuse ostmiseks Mk. 40.000.—. Komisjon ühines walitsuse ettepanekuga, arwesse wõttes, et reserwi suurendamine tarwilik on.

Peale selle otsustas komisjon sisse wõtta Tallinnas asuwate politseiasutuste tarwitamiseks ühe veoauto ülewaltpidamise kuludeks Mk. 63.800.— ning üle

kanda ühe autojuhi palk Mk. 92.400.— § 10 alt § 11 alla.

§ 12. Wallaswara.

Eelarwe eelnõus nõutud	475.300.—
Täiendus-ettepanekus nõutud	1.530.500.—
Nõutud	2.005.800.—
Komisjoni ettepanek	1.917.000.—
Wähendus	88.800.—

Täiendus-ettepanekus oli nõutud politseikooli mööbli ja internaadi sisseseadmise kuludeks Mk. 1.034.900.—. Peale selle Tallinna politseile 5 kaitseülikonna (pantseri) ja 5 kilbi ostmiseks Mk. 175.000.—; ratsareserwi suurendamise puhul 5 woodi ja öökappide ostmiseks Mk. 17.500.—; hobusepuhastamise harjade ja kammide ostmiseks Mk. 3.000.— ja politseiasutustele aknalukkide walmistamiseks Mk. 300.000.—. Komisjon ühines Wabariigi Walitsuse ettepanekuga kõigi ülemalnimetatud asjade muretsemise asjas, kuid vähendas politseikooli internaadi sisseseade kuludeks nõutud summat Mk. 88.800.— wõrra, sellepärast, et ühe osa asjade hinnad olid kõrged arwatud.

§ 34. Hariduslikud kulud.

Eelarwe eelnõus nõutud	—
Täiendus-ettepanekus nõutud	500.000.—
Nõutud	500.000.—
Komisjoni ettepanek	—
Wähendus	500.000.—

Täiendus-ettepanekuga hariduslikkudeks kuludeks nõutud summa oli ette nähtud politseikooli lektorite tasuks. Komisjon kustutas selle summa maha selle tõttu, et peatükk II A all selleks otstarbeks Mk. 495.000.— wastu wõetud oli.

§ 35. Õppetarbe ja -wahendid.

Eelarwe eelnõus nõutud	—
Täiendus-ettepanekus nõutud	188.400.—
Nõutud	188.400.—
Komisjoni ettepanek	188.400.—

Nimetatud summa on nõutud politseikoolile õpperaamatute ja õppetarbete muretsemiseks ning ühe käsiraamatu wäljandmiseks.

§ 42. Wangide ülewaltpidamine.

Eelarwe eelnõus nõutud	423.200.—
------------------------	-----------

Täiendus-ettepanekus nõutud	145.000.—
Walitsuse eriline ettepanek	<u>150.000.—</u>
Nõutud	718.200.—
Komisjoni ettepanek	<u>695.400.—</u>
Wähendus	22.800.—

Täiendus-ettepanekus oli summa selle tõttu sisse wõetud, et pärast eelarwe eelnoü kokkuseadmist wangide ülewalpida-mise kulude normisid sennise 17—20 marga pealt 27 marga peale on tõstetud. Ka on wiimaste sündmuste puhul wangide arw kaswanud.

§ 56. Käsirelwad ja nende warustus.

Eelarwe eelnõus nõutud	—
Täiendus-ettepanekus nõutud	<u>500.600.—</u>
Nõutud	500.600.—
Komisjoni ettepanek	500.600.—

Täiendus-ettepanekus nõutud sum-maga on kawatus osta politseikooli wa-rustamiseks 2 automaatpüssi „Bergman“ Mk. 70.000.— ja 87 Browning süst. re-wolwrit à Mk. 2.950.— tükk. Seega kokku Mk. 322.500.— Ülejäänud Mk. 178.000.— on määratud laskemoona muretsemiseks politseikoolile.

§ 90. Segakulud.

Eelarwe eelnõus nõutud	146.200.—
Täiendus-ettepanekus nõutud	<u>660.100.—</u>
Nõutud	806.300.—
Komisjoni ettepanek	<u>676.200.—</u>
Wähendus	130.100.—

Täiendus-ettepanekus oli nõutud elekt-risireenide ülesseadmiseks Tallinnas Mk. 600.000.— ja politseikoolile ettenägemata kuludeks 60.100.— Komisjon vähendas esimest summat Mk. 100.000.— ja teist summat Mk. 30.100.— wõrra.

Kokku peatükk II B.

Eelarwe eelnõus nõutud	203.383.200.—
Täiendus-ettepanekus nõutud	<u>24.913.600.—</u>
Nõutud	228.296.800.—
Komisjoni ettepanek	<u>223.422.500.—</u>
Wähendus	4.874.300.—

Kokku peatükk II.

Eelarwe eelnõus nõutud	238.701.500.—
Täiendus-ettepanekus nõutud	<u>29.976.600.—</u>
Nõutud	268.678.100.—

Peatükk III.

Administratiiv-asjade peawalitsus.

§ 1. Palgad.

Eelarwe eelnõus nõutud	763.100.—
Täiendus-ettepanekus nõutud	—
Nõutud	763.100.—
Komisjoni ettepanek	<u>867.100.—</u>
Suurendus	104.000.—

Komisjon wõttis ühe kantseleiamet-niku palga keskasutusest Mk. 65.000.— (Mk. 5.000.— × 13 = Mk. 65.000.—) ja kandis peatükk III § 1 lit. a-sse üle ning suurendas sekretääri palka Mk. 8.700.— pealt Mk. 11.700.— peale, arwesse wõttes, et sellel kohal kõrgema haridusega isik peab olema.

§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus.

Eelarwe eelnõus nõutud	78.400.—
Täiendus-ettepanekus nõutud	—
Nõutud	78.400.—
Komisjoni ettepanek	<u>88.000.—</u>
Suurendus	9.600.—

Suurendus Mk. 9.600.— on määratud juurdewõetud ametnikule lasteabirahaks.

Peatükk IV.

Omawalitsusasjade peawalitsus.

§ 1. Palgad.

Eelarwe eelnõus nõutud	1.166.100.—
Täiendus-ettepanekus nõutud	—
Nõutud	1.166.100.—
Komisjoni ettepanek	<u>1.083.100.—</u>
Wähendus	83.000.—

Komisjon wõttis wastu walitsuse ettepanekul muudatused koosseisus (wa-litsuse ettepanek 17. II. 25. nr. 2567^{2a}). Muudatused on järgmised.

Wähendada:

juhataja abi	1	palgaga	18.000.—
linnade-asjade juha-taja	1	„	13.500.—
maa-asjade juhataja	1	„	13.500.—
sekretäär	1	„	8.700.—

Suurendada:

osakonna juhataja, ühtlasi peawalitsuse juhataja asetäitja	1	palgaga	18.000.—
osakonna juhataja	1	„	15.300.—
sekretäär	1	„	10.800.—

Peale selle kustutas komisjon 1. märtsist ühe kantseleiametniku palgaga à Mk. 5.000.— (5.000 × 7 = 35.000).

§ 15. Kultuuriline toetus.

Eelarwe eelnõus nõutud	120.000.—
Täiendus-ettepanekus nõutud	—
Nõutud	120.000.—
Komisjoni ettepanek	27.500.—
Wähendus	92.500.—
Komisjon wõttis vastu ainult Mk. 27.500.— ühele stipendiaadile lepingu järele.	

Peatükk V.

Piiriwalwewalitsus.

§ 1. Palgad.

Eelarwe eelnõus nõutud	40.759.900.—
Täiendus-ettepanekus nõutud	—
Nõutud	40.759.900.—
Komisjoni ettepanek	40.759.900.—

§ 8. Kantseleikulud.

Eelarwe eelnõus nõutud	1.665.700.—
Täiendus-ettepanekus nõutud	—
Nõutud	1.665.700.—
Komisjoni ettepanek	1.640.700.—
Wähendus	25.000.—

Komisjoni arwates jätkub määratud summast.

§ 11. Weokulud.

Eelarwe eelnõus nõutud	525.500.—
Täiendus-ettepanekus nõutud	—
Nõutud	525.500.—
Komisjoni ettepanek	500.000.—
Wähendus	25.500.—

Komisjoni arwates jätkub määratud summast.

§ 12. Wallaswara.

Eelarwe eelnõus nõutud	221.000.—
Täiendus-ettepanekus nõutud	—
Nõutud	221.000.—
Komisjoni ettepanek	182.500.—
Wähendus	38.500.—

Komisjoni arwates jätkub määratud summast.

§ 14. Hoonete remont.

Eelarwe eelnõus nõutud	500.000.—
Täiendus-ettepanekus nõutud	300.000.—
Nõutud	800.000.—
Komisjoni ettepanek	800.000.—

Täiendaw summa läheb põllutöomisteeriumilt ülewõetud Kärkla ja Heltermaa kordonide ning Kunda sadama ja Mehikoorma wanade kõrtside hoonete remonteerimiseks, et nendesse piiriwalwet paigutada.

Peatükk VI.

Rekwireerimise ja kahjude hindamise peakomisjon.

§ 1. Palgad.

Eelarwe eelnõus nõutud	1.133.600.—
Täiendus-ettepanekus nõutud	—
Nõutud	1.133.600.—
Komisjoni ettepanek	1.010.000.—
Wähendus	123.600.—

Komisjon kustutas maha 1. märtsist 1 registraatori palgaga Mk. 5.800.—, ühe I järgu kantseleiametniku palgaga Mk. 5.000.—, ühe II järgu kantseleiametniku palgaga Mk. 4.800.— ning 1. juulist veel ühe II järgu kantseleiametniku palgaga Mk. 4.800.—

§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus.

Eelarwe eelnõus nõutud	40.000.—
Täiendus-ettepanekus nõutud	—
Nõutud	40.000.—
Komisjoni ettepanek	30.000.—

Wähendus 10.000.—

Komisjon vähendas toetust wabasatud ametnikkude arwel.

SÕJAMINISTEERIUM.

Korralised kulud.

Sõjaministeeriumi korralisteks kuluks nõudis Wabariigi Walitsus krediiti:

Eelarwe eelnõus	1.235.030.300.—
Täiendus-ettepanekuga	163.741.300.—

Nõutud 1.398.771.600.—

Komisjoni ettepanek 1.383.444.000.—

Wähendus 15.327.600.—

Wähendus — Mk. 15.327.600.— on üle kantud rahaministeeriumi eelarwesse riigiteenijate lisapalga fondi.

Erakorralised kulud.

Sõjaministeeriumi erakorralisteks kuluks nõudis Wabariigi Walitsus krediiti:

Eelarwe eelnõus	245.384.800.—
Täiendus-ettepanekuga	113.362.000.—

Nõutud 358.746.800.—

Komisjoni ettepanek 358.746.800.—

Muutmata.

Operatsioonifondid.

Eelarwe eelnõus nõutud 5.000.000.—

Täiendus-ettepanekus nõutud	<u>20.000.000.—</u>
Nõutud	25.000.000.—
Komisjoni ettepanek	<u>25.000.000.—</u>
Muutmata.	

PÕLLUTÖÖMINISTEERIUM.

Korralised kulud.

Põllutööministeeriumi korraliste kulude eelarwe esitati Wabariigi Walitsuse poolt	317.403.900.—
Täiendus-ettepanekuga suurendati kulusid	<u>8.809.000.—</u>
Kokkunoõutud	326.212.900.—
Komisjoni ettepanek	<u>318.448.600.—</u>
Wähendus	7.764.300.—

Wähenduse Mk. 7.764.300.— hulka on arwatud ka ametnikkude ja teenijate paljade korraldamiseks ettenähtud summa Mk. 5.434.000.—, missugune summa rahaministeeriumi eelarwesse riigiteenijate palgaolude korraldamise fondi üle kantud. Nii on siis komisjon põllutööministeeriumi korralikka kulusid vähendanud Mk. 2.330.300.— wõrra.

Peatükk I.

Keskasutus.

§ 1. Palgad.

Eelarwe eelnõus nõutud	3.450.400.—
Täiendus-ettepanekus nõutud	<u>134.900.—</u>
Nõutud	3.585.300.—
Komisjoni ettepanek	<u>3.026.000.—</u>
Wähendus	559.300.—

Täiendus-ettepanekuga nõudis walitsus krediiti ametnikkude ja teenijate paljade korraldamiseks Mk. 134.900.—, missugune summa rahaministeeriumi eelarwesse riigiteenijate palgaolude korraldamise fondi üle kantud.

Koosseisust kustutati: a) 1 ministri abi, üle wiies teda põllumajanduse peawalitsuse koosseisu, kui selle peawalitsuse juhataja (ministri abi õigustega) ja b) 1 raamatupidaja, arwates 1. juulist 1925. a. palgaga Mk. 7.700.—

Koosseisu vähendamise tagajärjel väheneb palgasumma Mk. 424.400.—

§ 2. Ametsõidud.

Eelarwe eelnõus nõutud (litera a)	100.000.—
Komisjoni ettepanek	<u>348.700.—</u>
Suurendus litera a)	158.700.—
„ „ d)	<u>90.000.—</u>
Kokkusuurendus	248.700.—

Ametsõitude suurendamine siseriigis Mk. 158.700.— wõrra on tingitud auto kaotamisest ja posthobuste takside kõrgeandamisest. Ühtlustamise komisjoni otsusel wõeti ministri sõidukuludeks üles litera d) erisõidud Tallinnas Mk. 90.000.— missugune summa jääb ministri käsutusse, esitussummadega ühtlasel alusel. Mõlemad suurendamissummad kaeti § 10-das tehtud kärpimiste arwel.

§ 9. Majapidamine.

Eelarwe eelnõus nõutud	1.003.600.—
Komisjoni ettepanek	<u>1.003.600.—</u>

Muutmata.

Kuigi majapidamise kulud üldsummas muutmata wastu wõetud, on komisjon alljaotuses summasid muutnud. Nimelt tõsteti 3 majapidaja palka endise normini 3.400 m. pealt 4.000 m. peale kuus, selle tagajärjel suurenes litera f) Mk. 23.400.—, vähenes litera b) Mk. 23.400.—

§ 10. Sõidukulud.

Eelarwe eelnõus nõutud	398.500.—
Komisjoni ettepanek	<u>149.800.—</u>

Wähendus 248.700.—

Ühtlustamise komisjoni otsusel on ministeeriumi auto kaotatud. Autojuhi palk arwatud 6½ kuu eest. Mootorrattad (2) on alles jäetud.

Peatükk II.

Maakorralduse peawalitsus.

A. Keskasutus.

§ 1. Palgad.

Eelarwe eelnõus nõutud	26.048.600.—
Täiendus-ettepanekus nõutud	<u>3.296.200.—</u>
Nõutud	29.344.800.—
Komisjoni ettepanek	28.516.100.—
(Wariant	<u>28.664.100.—</u>)

Wähendus 828.700.—

Täiendus-ettepanekust on peatükk I § 1 ettetoodud põhjustel Mk. 796.200.— üle kantud rahaministeeriumi eelarwesse. Samast ettepanekust on lubatud Mk. 2.500.000 ajutise tööjõu palkamiseks tin-

gimusel, et selle summa arvel endiste asutuste tööde korraldamine tagantjärele käesolewal aastal lõpule viidaks. Wähendus Mk. 32.500.— on tingitud koosseisu muudatusest wanema statistiku palga arvel.

Peatükk I A.

Komisjoni ettepanek 28.516.100.—
(Wariant 28.664.400.—)

Wariant tekkis selle tõttu, et walitsuse ettepanek — jätta koosseisu üles 4 riigimaadeülema abi kahe asemele, wastawa palgaga — komisjonis ühepalju hääli poolt ja wastu sai.

§ 2. Ametsõidud.

Eelarwe eelnõus nõutud 5.000.000.—
Komisjoni ettepanek 4.900.000.—
Wähendus 100.000.—

Sõidukulu siseriigis vähendati Mk. 100.000.—, kuna see liiga kõrgelt kalkuleeritud.

§ 8. Kantseleikulud.

Eelarwe eelnõus nõutud 1.924.900.—
Täiendus-ettepanekus nõutud 350.000.—
Nõutud 2.274.900.—
Komisjoni ettepanek 2.274.900.—

Muutmata.

§ 9. Majapidamine.

Eelarwe eelnõus nõutud 337.900.—
Komisjoni ettepanek 337.900.—

Muutmata.

Majapidamise kulude juures wõeti wastu soowiawaldus, et maakonna maaomõõtjate ja riigimaadeülemate kantseleiruumid ühendataks, kus see wõimalik ja kus töö selle all ei kannata ning korterikulud selle läbi ei suurene.

B. Asutused kohtadel.

§ 1. Palgad.

Eelarwe eelnõus nõutud 17.674.000.—
Täiendus-ettepanekus nõutud 674.900.—
Nõutud 18.348.900.—
Komisjoni ettepanek 17.744.200.—
Wähendus 604.700.—

Täiendus-ettepanekus nõutud Mk. 674.900.— on üle kantud rahaministeeriumi eelarwesse.

Koosseisudest kustutati: 3 riigimaadeülema abi palgaga Mk. 11.700.—, arwates 1. juulist 1925. a., 3 kantseleiametnikku arwates 1. jaanuarist 1925. a. palgaga-Mk. 4.600.— ja 5 ametnikku, arwates 1. juulist 1925. a., palgaga Mk. 4.500.—

Nimetati 62 kantseleiametnikku ümber ringkonnawalitsejate asjaajajateks ja ühtlasi suurendati nende palka. Samuti tõsteti palka 2 maakonna komisjoni alalisel liikmel Mk. 13.500 pealt Mk. 15.300 peale, misläbi suurenes palkade üldsumma Mk. 70.200 wõrra, mida kärpimistega kaeti põllutöoministeeriumi eelarwe teistes osades.

Peatükk III.

Põllumajanduse peawalitsus.

A. Keskasutus.

§ 1. Palgad.

Eelarwe eelnõus nõutud 3.254.400.—
Täiendus-ettepanekus nõutud 123.300.—
Nõutud 3.377.700.—
Komisjoni ettepanek 3.628.800.—
Suurendus 251.100.—

Täiendus-ettepanekuga nõutud summa Mk. 123.300.— on üle kantud rahaministeeriumi eelarwesse; nii on suurendatud palgasummat Mk. 374.400.— wõrra. Sama summa on põllutöoministeeriumi keskastuse § 1 summast maha kustutatud 1 ministri abi kaotamisega, kes ümber nimetatud põllumajanduse peawalitsuse juhatajaks (ministri abi õigustega) endise palgaga Mk. 28.800.—

§ 9. Majapidamine.

Eelarwe eelnõus nõutud 141.600.—
Komisjoni ettepanek 141.600.—

Muutmata.

Suurendati litera f Mk. 7.800.— wõrra, sest tõsteti teenijate palka Mk. 3.400.— pealt Mk. 4.000.— peale. Wastawalt suurendusele vähendati: litera b — Mk. 3.000.— ja litera e — Mk. 4.800.— kokku Mk. 7.800.—

§ 13. Materjaalide proowimised ja saaduste kontroll ning katsed.

Eelarwe eelnõus nõutud 990.100.—
Komisjoni ettepanek 946.600.—
Wähendus 43.500.—

Arwesse wõttes 1924. a. tegelikku tarwidust vähendati kulu Mk. 43.500.—

§ 15. Kultuuriline toetus.

Eelarwe eelnõus nõutud 45.000.000.—
Täiendus-ettepanekus nõutud 525.000.—

Nõutud 45.525.000.—
Komisjoni ettepanek 45.525.000.—

Muutmata.

Komisjoni poolt otsustati § 15 liite viisi järgmiselt ära jaotada:

lit. a) stipendiumid (muutmata)

Mk. 176.000.—

b) haridusalal — suurendada toetust Wabariigi Walitsuse ettepanekul toetusraha suurendamiseks Jäneda keskpõllutöökoolis paralleelklassi käimapanemiseks Mk. 125.000.— wõrra, wõttes Mk. 10.390.400.— asemel Mk. 10.515.400.—

d) kirjanduse alal — (summa muutmata) Mk. 1.565.000.— „Wäikepõllumehe kirjawara“ toetuseks suurendati Mk. 100.000.— pealt Mk. 150.000.— peale. Rahwaraamatukogude toetust vähendati Mk. 300.000.— pealt Mk. 250.000.— peale.

h) Põllumajanduse alal:

I. Põllutöö ja taimekasvatuse alal:

1) Eesti põllumeeste keskseeltsile	2.952.000.—
(Wähendati toetust Eesti põllumeeste keskselt 1 sekretäär-agronoomi palkamiseks Mk. 180.000.— ja 2 masinainstruktori palkamiseks Mk. 192.000.— kokku Mk. 372.000.—).	
2) Eesti sordiparanduse seltsile	1.698.000.—
3) Asunikkude ja riigirentnikkude liidule wätiskatsete korraldamiseks	150.000.—
4) Katsete kuludeks Raadil	1.122.000.—
5) Abiraha Äksi katsetalule	50.000.—
6) Auhinnad näitustel	50.000.—
	<u>6.022.000.—</u>

III. Põllumajanduse ja majapidamise organiseerimise alal:

1) Asunikkude ja riigirentnikkude liidule	1.964.000.—
2) Põllumajandusliku raamatupidamise kuludeks	800.000.—
3) Auhinnad näitustel	150.000.—
	<u>2.914.000.—</u>

IV. Koduse majapidamise alal:

1) Eesti põllumeeste keskseeltsile	384.000.—

V. Põllumajanduslikkude ehituste alal:

1) Asunikkude ja riigirentnikkude liidule	1.596.000.—

VI. Maaparanduse alal:

1) Eesti sordiparanduse seltsile	2.190.000.—
2) Eesti põllumeeste keskseeltsile	1.498.000.—
	<u>3.688.000.—</u>

VII. Karjakasvatuse alal:

1) Auhinnad näitustel	300.000.—
2) Raadi loomakasvatuse katsejaama kuludeks	378.000.—
3) Toetus karja kontrollühisustele	5.500.000.—
	<u>6.178.000.—</u>

IX. Hobusekasvatuse alal:

1) Hobusekasvatuse edendamiseks	1.530.000.—
2) Toetusrahana 3 instruktor-asjaajaja palgaks	360.000.—
	<u>1.890.000.—</u>

X. Seakasvatuse alal:

1) Seakasvatuse seltsile	1.119.000.—

XI. Linnukasvatuse alal:

1) Eesti põllumeeste keskseeltsile	108.000.—
2) Abiraha tõulawadele	60.000.—
3) Auhinnad näitustel	24.200.—
	<u>192.200.—</u>

XII. Kalaasjanduse alal:

1) Eesti ühistegelisele liidule	240.000.—
2) Eesti kalaasjanduse seltsile (siin hulgas walitsuse lisettepanek 400.000.—)	475.000.—
	<u>715.000.—</u>

Põllutööministeeriumi korraldusse jäetud toetused.

I. Põllutöö- ja taimekasvatuse alal:

2 masinainstruktori palkamiseks	192.000.—
2 masinatarwitamise ühisuste nõuandja-rewidendi palgaks	240.000.—

II. Aiatöö ja mesinduse alal 576.000.—

VII. Karjakasvatuse alal:

a) 6 karjakasvatuse instruktori palkamiseks	648.000.—
(Toetus on arwatud kontrollühisuste liidule, kui see tekib ja kui see elujõulisena osutub;	
b) tõukarja parandamiseks	2.854.000.—
(Tõukarja parandamise alal awaldab komisjon soowi, et 3 praegutõawat tõuselt kõigelahe- mal ajal koondada katseksid oma tegewust ja kui võimalik organisatsiooniliseltki liituksid.)	

VIII. Piimatalituse alal 1.140.000.—
(Wiimases summas on ette nähtud ka toetus inseneeri palkamiseks Mk. 180.000.—.)

IX. Hobusekasvatuse alal:
Tõutäkkude ostmiseks 1.000.000.—
XII. Üldkuludeks põllumajanduslikkudele organisatsioonidele 1.920.400.—
8.570.400.—

Kokku litera h 33.268.400.—

B. Riigi seemne-kontrolljaam.

§ 1. Palgad.

Eelarwe eelnõus nõutud 629.600.—
Täiendus-ettepanekus nõutud 20.200.—
Nõutud 649.800.—
Kommisjoni ettepanek 629.600.—
Wähendus 20.200.—

Mk. 20.200.— vähendatud peatükk I § 1. juures ettetoodud motiividel.

C. Riigi põllutöö katsejaam.

§ 1. Palgad.

Eelarwe eelnõus nõutud 363.600.—
Täiendus-ettepanekus nõutud 13.000.—
Nõutud 376.600.—
Kommisjoni ettepanek 337.300.—
Wähendus 39.300.—

Täiendus-ettepanekus nõutud summa Mk. 13.000.— on välja jäetud peatükk I § 1. juures ettetoodud motiividele. Peale selle on palgasummat vähendatud Mk. 26.300.—, mis on kätte saadud palgaseaduses ettenähtud 10% mahaarvamise tõttu.

D. Karjakasvatuse kool.

§ 1. Palgad.

Eelarwe eelnõus nõutud 660.800.—
Täiendus-ettepanekus nõutud 25.700.—
Nõutud 686.500.—
Kommisjoni ettepanek 660.800.—
Wähendus 25.700.—

Wähendamise põhjused samad, mis peatükk I § 1. juures ette toodud.

Peatükk VI.

Loomaterwishoiu peawalitsus.

§ 1. Palgad.

Eelarwe eelnõus nõutud 5.736.900.—
Täiendus-ettepanekus nõutud 227.900.—
Nõutud 5.964.800.—
Kommisjoni ettepanek 5.459.300.—
Wähendus 505.500.—

Mk. 227.900.— vähendatud peatükk I § 1. juures ettetoodud motiividel. Mk. 277.600.— on vähendatud palgaseaduse põhjal 10% mahaarvamise tõttu.

Peatükk V.

Metsade peawalitsus.

A. Keskasutus.

§ 1. Palgad.

Eelarwes nõutud 8.900.400.—
Täiendus-ettepanekus nõutud 351.500.—
Nõutud 9.251.900.—
Kommisjoni ettepanek 8.880.400.—
Wähendus 371.500.—

Täiendus-ettepanekus nõutud summa jäi vastu võtmata peatükk I § 1. juures ettetoodud motiividel. Peale selle vähendati ajutiste tööjõudude palgasummat Mk. 20.000.—

§ 2. Ametsõidud.

Eelarwes nõutud 1.010.000.—
Kommisjoni ettepanek 910.000.—
Wähendus 100.000.—

Wähendati sõidukulu siseringis Mk. 100.000, kuna metsarewidentide ametisseadmisega vähenewad keskasutuse sõidukulud.

§ 8. Kantseleikulud.

Eelarwe eelnõus nõutud 1.946.100.—
Kommisjoni ettepanek 1.816.300.—
Wähendus 129.800.—

Kantseleikulud vähendati 1924 a. normidele wastawalt, mille läbi kokkuhoidu Mk. 129.800.—

§ 9. Majapidamine.

Eelarwe eelnõus nõutud 495.100.—
Kommisjoni ettepanek 445.100.—
Wähendus 50.000.—

Küttekulu vähendati Mk. 50.000.—, kuna kulu kõrgelt kalkuleeritud. Peale selle on üle kantud Mk. 15.600.— litera e alt litera f alla, missuguse summa arwel tõsteti 2 majateenija palka à 600 marga võrra kuus.

§ 15. Kultuuriline toetus.

Eelarwe eelnõus nõutud	686.000.—
Komisjoni ettepanek	<u>286.000.—</u>
W ä h e n d u s	400.000.—

Wähendati mitmesugust toetust Mk. 400.000.— võrra, kuna puudusid toetuse tarvitamise asjus wastawad kawad ja waewalt on põhjust uskuda, et esialgselt nõutud summa oleks suudetud otstarbekohaselt ära tarwitada.

B. Asutused kohtadel.

§ 1. Palgad.

Eelarwe eelnõus nõutud	77.209.500.—
Täiendus-ettepanekus nõutud	<u>3.054.400.—</u>
N õ u t u d	80.263.900.—
Komisjoni ettepanek	<u>77.504.800.—</u>
W ä h e n d u s	2.759.100.—

Koosseisust kustutati arwates 1. jaanuarist 1925. a.:

Abi metsaülemaid II järgu 7	
— palgaga	5.800.—
Koosseisus ettenähtud 110 asjaajaja palgaastmed korraldati järgmiselt:	
Asjaajajad 37 palgaga —	5.800.—
„ 73 „ —	5.500.—

Walitsuse poolt esitatud täiendus-ettepanek Mk. 3.054.400.— jäi arwesse wõtmata peatükk I § 1. ettetoodud motiividel.

Koosseisu muudatuste tõttu väheneb palgasumma Mk. 82.600.— Kokku väheneb palgasumma Mk. 3.137.000.—

Ajutiste tööjõudude peale (litera c) ettenähtud summa Mk. 300.000.— lubas komisjon tingimusel, et see ära tarwitatakse ainult metsade tulekahjuwahtide palkadeks.

§ 2. Ametsõidud.

Eelarwe eelnõus nõutud	1.600.000.—
Komisjoni ettepanek	<u>1.400.000.—</u>
W ä h e n d u s	200.000.—

Koosseisust kustutati 2 metsarewidenti ja 7 abi metsaülemat, mille tagajärjel vähe-

neb ka ametsõitude kulu. Peale selle tuleb metsaülemate sõitudega maakonnalinnadesse kokkuhoidlikum olla.

§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus.

Eelarwe eelnõus nõutud	16.941.500.—
Komisjoni ettepanek	<u>16.900.000.—</u>
W ä h e n d u s	41.500.—

Wähendus on tingitud ametnikkude arwu vähendamisest.

§ 8. Kantseleikulud.

Eelarwe eelnõus nõutud	2.281.700.—
Komisjoni ettepanek	<u>2.231.000.—</u>
W ä h e n d u s	50.700.—

Kantseleikulud wõeti wastu 1924. a. normis, millest tingitud vähendus.

§ 9. Majapidamine.

Eelarwe eelnõus nõutud	1.172.500.—
Komisjoni ettepanek	<u>949.600.—</u>
W ä h e n d u s	222.900.—

Arwesse wõttes maakonna metsaülemate instituudi kaotamist ja kõrgelt kalkuleeritud juurdeweo ja raiumise kulu, vähendati: küttekulu Mk. 82.900.—, walgustuskulu Mk. 30.000.— ja puhastus- ja korrashoiukulu Mk. 110.000.—

§ 10. Sõidukulud.

Eelarwe eelnõus nõutud	8.395.200.—
Komisjoni ettepanek	<u>8.256.600.—</u>
W ä h e n d u s	138.600.—

Wähendus on tingitud 7 metsaülema abi koosseisust kustutamisest.

§ 14. Hoonete remont.

Eelarwe eelnõus nõutud	10.000.000.—
Komisjoni ettepanek	<u>10.000.000.—</u>
M u u t m a t a.	

Eelarwes oli ette nähtud kapitaalremondiks Mk. 6.000.000.— ja jookswaks remondiks Mk. 4.000.000.—, kokku Mk. 10.000.000.— Komisjon kustutas alljaotused ja lubas üldiselt remondiks Mk. 10.000.000.— tingimisel, et jookswa remondi teeksid metsaametnikud ise ja et üldiselt talitatakse selle kawa järele, mida metsade peawalitsus komisjonis ette kandis.

C. Metsakool.

§ 1. Palgad.

Eelarwe eelnõus nõutud	327.500.—
Täiendus-ettepanekus nõutud	<u>12.000.—</u>
Nõutud	339.500.—
Komisjoni ettepanek	<u>298.800.—</u>
W ä h e n d u s	40.700.—

Mk. 12.000.— wähendati peatükk I § 1. juures ettetoodud motiividel; Mk. 13.700.— wähendatud palgaseaduses nõutud 10% mahaarwamise tõttu ja Mk. 15.000.— wähendatud ajutise tööjõu palgakrediitide arwel.

§ 2. Ametsõidud.

Eelarwe eelnõus nõutud	37.200.—
Komisjoni ettepanek	<u>20.000.—</u>
W ä h e n d u s	17.200.—

Sõidukulu siseriigis wähendatud Mk. 17.200.— wõrra, kuna need liig kõrgelt kalkuleeritud olid.

§ 8. Kantseleikulud.

Eelarwe eelnõus nõutud	34.300.—
Komisjoni ettepanek	<u>30.000.—</u>
W ä h e n d u s	4.300.—

Wähendatud ajakirjade ja kirjanduse kulu, kuna leiti, et poliitilisi lehti soowitaw ei ole kooli kulul tellida.

§ 9. Majapidamine.

Eelarwe eelnõus nõutud	77.700.—
Komisjoni ettepanek	<u>62.400.—</u>
W ä h e n d u s	15.300.—

Wähendati küttekulu Mk. 11.200.— ja walgustuskulu Mk. 4.100.— wõrra, sest et need kulud liig kõrgelt olid kalkuleeritud.

§ 10. Sõidukulud.

Eelarwe eelnõus nõutud	138.000.—
Komisjoni ettepanek	<u>100.000.—</u>
W ä h e n d u s	38.000.—

Wähendati sõiduabinõude muretsemist, kuna neid liig kallilt kawatseti muretseda.

§ 12. Wallaswara.

Eelarwe eelnõus nõutud	496.200.—
Komisjoni ettepanek	<u>400.000.—</u>
W ä h e n d u s	96.200.—

Wähendati wallaswara soetamise arwel, kuna wõib osa inwentaari odawamalt osta ja osa muretsemine edaspidi seks jätta.

§ 35. Õppetarbed ja -wahendid.

Eelarwe eelnõus nõutud	793.800.—
Komisjoni ettepanek	<u>600.000.—</u>
W ä h e n d u s	193.800.—

Osa õppetarbeid ja -wahendid wõib muretseda järgnewal aastal.

§ 90. Segakulud.

Eelarwe eelnõus nõutud	101.000.—
Komisjoni ettepanek	<u>60.000.—</u>
W ä h e n d u s	41.000.—

Liig palju nõutud.

Erakorralised kulud.

Peatükk II.

Maakorralduse peawalitsus.

§ 1. Regulatiivne maks.

Täiendus-ettepanekus nõutud	1.500.000.—
Komisjoni ettepanek	<u>1.500.000.—</u>

M u u t m a t a.

Peatükk III.

Põllumajanduse peawalitsus.

§ 1. Maaparanduse tööd.

Eelarwes nõutud	20.000.000.—
Täiendus-ettepanekus nõutud	<u>20.000.000.—</u>
K o k k u	40.000.000.—
Komisjoni ettepanek	<u>40.000.000.—</u>

M u u t m a t a.

M ä r k u s. Riiklikkude maaparandustööde kawa teostamiseks vähemalt 20 miljonit, ülejääk aga tööpuuduse wastu wõitlemise otstarbel organiseeritawate maaparandustööde toetamiseks ja läbiwiimiseks omawalitsuse ja eraisikute kaasabil.

§ 3. Tütarlaste majapidamisekooli sisseseade kulud.

Eelarwe eelnõus nõutud	1.500.000.—
Komisjoni ettepanek	<u>1.300.000.—</u>
W ä h e n d u s	200.000.—

Hinnad liiga kõrged wõetud.

M ä r k u s. Lubatud Mk. 1.300.000.— hulgas — Mk. 300.000.— hoonete remon- teerimiseks.

§ 4. Õisu piimaasjanduse kooli õppe- abinõude muretsemise ja ehituskulud.

Eelarwe eelnõus nõutud	160.000.—
Komisjoni ettepanek	—
W ä h e n d u s	<u>160.000.—</u>

Ei leita vajadust.

Peatükk V.

Metsade peawalitsus.

§ 1. Uute hoonete ehitamiseks nõutud krediit lubati komisjoni poolt nõutud suuruses, kuid tingimusega, et selle summa eest tuleb ehitusi läbi wiia 20% rohkem, kui see ette nähtud eelarwe eelnõus.

§ 3. Metsakoolis uued ehitused.

Eelarwe eelnõus nõutud	540.000.—
Komisjoni ettepanek	<u>350.000.—</u>
W ä h e n d u s	190.000.—

Ehitus liiga suur kawatsetud ja kallilt kalkuleeritud.

B. Operatsioonifondid.

Peatükk II.

Maakorralduse peawalitsus.

§ 1. Asunikude ehituslaenu fond.

Eelarwe eelnõus nõutud	150.000.000.—
Täiendus-ettepanekus	
wähendatud	<u>5.000.000.—</u>
N õ u t u d	145.000.000.—
Komisjoni ettepanek	<u>150.000.000.—</u>
S u u r e n d u s	5.000.000.—

Ehitajaid asunikka on kaugelt üle 3000, ning et 145 miljonist neile kaugeltki ei jätku, sellepärast ei tohiks esialgu ette- pandud 150.000.000 marka kuidagi kär- pida, waid wastuoksa: ehituslaenu fondi tuleks suurendada 200 miljoni margani, eriti tagasimakstud summade arwel.

Peatükk III.

Põllumajanduse peawalitsus.

§ 5. Külmetusmaja ehitamiseks.

Eelarwe eelnõus nõutud	15.000.000.—
Täiendus-ettepanekus	
wähendatud	<u>10.000.000.—</u>
N õ u t u d	5.000.000.—
Komisjoni ettepanek	<u>5.000.000.—</u>

M u u t m a t a.

§ 6. Laen linatööstusele.

Eelarwe eelnõus nõutud	10.000.000.—
Täiendus-ettepanekuga	
wähendatud	<u>5.000.000.—</u>
N õ u t u d	5.000.000.—
Komisjoni ettepanek	<u>5.000.000.—</u>

M u u t m a t a.

TEEDEMINISTEERIUM.

Korralised kulud.

Peatükk I.

Keskasutus.

§ 1. Palgad.

Eelarwe eelnõus nõutud	5.975.000.—
Täiendus-ettepanekuga	
nõutud	<u>128.700.—</u>
K o k k u n õ u t u d	6.103.700.—
Komisjoni ettepanek	<u>6.103.700.—</u>

M u u t m a t a.

Palgakrediiti on suurendatud 128.700 marga wõrra walitsuse ettepanekul, põh- jendusega, et koosseisu üles wõeti 1 käs- kudetäitja ametnik, palgaga 9.900 marka kuus.

§ 9. Majapidamine.

Eelarwe eelnõus nõutud	925.300.—
Komisjoni ettepanek	<u>742.900.—</u>
W ä h e n d u s	182.400.—

e) puhastus ja korrashoid. Krediiti on vähendatud walitsuse ettepanekul 49.200 marga wõrra põhjendusega, et enne tee- deministeeriumi all olevad majad, nimelt: Toom-Kooli t. nr. 9, nr. 10, nr. 23 ja Ma- sina t. nr. 3 ja 4 on teise ministeeriumi alla üle antud ja sellega ka nende majade puhastuse ja korrashoidmise kulude kre- diit tuleb maha kustutada.

f) Et eelnimetatud majad üle on antud, on ka majateenijate koosseisust 3 kojameest vähendatud palga krediidiga 133.200 marka.

§ 12. Wallaswara.

Eelarwe eelnõus nõutud	58.900.—
Komisjoni ettepanek	<u>24.900.—</u>
W ä h e n d u s	34.000.—

Wähendada tulekustutus-aparaatide ja tagawara-laengute tarwis üleswõetud krediiti 34.000 marga wõrra põhjendusega, et neid aparaatid ja laenguid enne juba suuremal arwul tagawaras on ja tarwidust ei ole nende arwu suurendamiseks.

§ 14. Hoonete remont.

Eelarwe eelnõus nõutud	735.000.—
Komisjoni ettepanek	<u>484.900.—</u>
W ä h e n d u s	250.000.—

Kapitaalremont vähendati komisjoni poolt walitsuse ettepanekul 110.100 marga wõrra ja jooksew remont 140.000 marga wõrra põhjendusega, et osa majasid üle antud ja mõned vähemad remondid ära jääda wõiwad.

Peatükk II.

Riigiraudteede walitsus.

Wabariigi Walitsuse poolt esitatud riigi raudteewalitsuse korraliste kulud eelarwe järele nõuti	129.079.800.—
Täiendus-ettepanekuga suurendati kulusid	<u>29.456.500.—</u>
K o k k u n õ u t i	1.158.536.300.—
Komisjoni ettepanek	<u>1.129.444.200.—</u>
W ä h e n d u s	29.092.100.—

Wähendus Mk. 29.092.100.— hulka on arwatud ka ametnikkude ja teenijate palgade korraldamiseks ettenähtud summa Mk. 13.541.000.—. Kui wiimane summa siiski palkade paragrahwi arwatakse, siis on komisjon riigi raudteewalitsuse korralikka kulusid vähendanud Mk. 15.551.100.— wõrra.

Peatükk II.

Riigiraudteewalitsus.

Koosseis.

Koosseisu suurendada: 1. jaanuarist 1925. a.	
1 wanem rewident	palgaga 13.500.—
1 jaama arwep. rewident	„ 9.900.—

1 jaamaülem V järgu	„	6.200.—
5 jaamaülema abi V järgu	„	5.300.—
1 kantseleiametnik I j.	„	5.000.—
1 aednik	„	4.800.—
1 weejaama masinist	„	4.800.—
2 ülesõidukoha wahti I j.	„	4.500.—
4 rööpaseadjat I j.	„	4.600.—
5 wahti (raudtee peatehastesse)	„	4.000.—

1. juulist 1925. a.

1 jaamaülem V järgu	palgaga	6.200.—
1 jaamatöomes	„	4.500.—

Põhjendus: Wanem rewident, jaamade arwepidamise rewident ja weejaama masinist olid eksikombel walitsuse poolt esitatud koosseisust välja jäänud. Üks kantseleiametnik on II järgust I järku ümber paigutatud. Kaks ülesõidukoha-wahti on juurde wõetud Pelgulinnaga otseühenduse pidamise korraldamiseks. Üks V järgu jaamaülem, kaks V j. jaamaülema abi ja neli rööpaseadjat I j. on juurde wõetud Järwe jaama awamise puhul. Kolm jaamaülema abi on juurde wõetud Pedja, Sõmerpalu ja Lepasaare jaamade tegewuse suurenemise tõttu. Üks V j. jaamaülem ja üks jaamatöomes on juurde wõetud Taebla pooljaama ümbermuutmise puhul tariifjaamaks. Wiis wahti on juurde wõetud raudtee peatehastesse walwe kõwendamise otstarbel.

Palkasid tõstetud: 1. jaanuarist 1925. a.

1 liini rewidendile	10.800.—	—	13.500.—
2 „ „	9.900.—	—	11.700.—
2. багаashi laekurile	5.300.—	—	5.500.—
20 wahile (peatehastes)	4.000.—	—	4.500.—

Põhjendus: Liini rewidentide palka tuli tõsta sellepärast, et nende senine palk oli madalam rewideritawate isikute palgast, kuid wastutus suurem. Bagaashi laekurite palgakõrgendus oli saanud tarwilikuks tööhulga suurenemise tõttu, mis tingitud kaubasaadetiste kaswamisest. Peatehaste wahide palgakõrgendus oli tingitud sellest, et kohustused ja wastutus walwe kõwendamise tõttu on suurenenud.

Koosseisu vähendatud: 1. aprillist 1925. a.

1 raudteeülema abi	palgaga	25.200.—
1 tee- ja ehitusjaoskonna ülema abi	„	11.700.—

1 tee- ja ehitusjaoskonna ülema abi	„	9.900.—
1 liini rewident	„	10.800.—
1 rongi rewident	„	8.700.—
1 tulekaitse abinõude korrald.	„	7.700.—
1 piletimüüja	„	4.800.—
3 telegrafisti III j.	„	4.800.—
1 kantseleiametnik II j.	„	4.800.—
1 kontrolöör	„	6.800.—
1 tabelipidaja	„	5.300.—
1 „	„	5.000.—
1 meister I j.	„	9.900.—
2 meister III j.	„	7.700.—
1 haakija III j.	„	4.800.—

Põhjendus: Komisjoni arwates wõib töö ilma nende ametnikkudeta küllalt korralikult ära tehtud saada.

§ 1. Palgad.

Eelarwe eelnõus nõutud	349.889.000.—
Täiendus-ettepanekuga nõutud	16.993.900.—
Kokkunenõutud	366.882.900.—
Komisjoni ettepanek	360.250.000.—
Wähendus	6.632.900.—

Täiendus-ettepanekuga nõudis Wabariigi Walitsus krediite riigi laiarööpalise ja Pärnu-Tallinna kitsarööpalise raudteede walitsuste ühendamise edasilükkamise ja koosseisu kokkutõmbamise puhul wabastatud ametnikkude palkadeks 1. jaanuarist — 1. aprillini Mk. 3.452.900.— ja ametnikkude ning teenijate palkade korraldamiseks Mk. 13.541.000.—.

§ 1. lit. a. järele nõudis walitsus krediiti ühes täiendus-ettepanekuga	335.365.900.—
Komisjoni ettepanek	323.063.800.—

Wähendus 12.302.100.—

Koosseisu suurendamise tõttu suureneb palga- krediit	1.604.900.—
--	-------------

Palkade kõrgenduse tõttu suureneb palgakrediit	199.300.—
---	-----------

Komisjoni otsusel raud- teewalitsuste ühenda- mise tähtaja pikenda- mise tõttu 1. aprillist — 1. maini suureneb palga- krediit	1.898.100.—
---	-------------

Kokku suureneb lit. a. krediit	3.702.300.—
-----------------------------------	-------------

Koosseisu vähendamisega wäheneb krediit	1.826.000.—
--	-------------

Laiarööpalisel teel jääb koosseisus wabasisid kohti ja selle ning pal- gakrediidi ühendamise edasilükkamise tõttu	607.000.—
---	-----------

Kalkulatsioonides ja kok- kuwõtetes, s. o. raud- tee eelarwes wähem sisse wõetud	30.000.—
---	----------

Kokku väheneb lit. a krediit	2.463.400.—
------------------------------	-------------

§ 1. lit. c. järele nõudis walitsus krediiti	10.950.000.—
---	--------------

Komisjoni ettepanek	11.105.300.—
---------------------	--------------

Suurendus 155.300.—

Põhjendus: Wedurite põlewkiwi kütte peale ülewimise puhul on ajutiste tööjõududena üks tehnik ja üks praaker juurde wõetud.

§ 1. lit. d. järele nõudis walitsus krediiti	20.567.000.—
---	--------------

Komisjoni ettepanek	26.080.900.—
---------------------	--------------

Suurendus 5.513.900.—

Põhjendus: Krediiti on suurendatud kitsarööpalise raudtee erakorraliste tööde lõpetamiseks Mk. 15.000.—; kitsarööpalise raudtee teemeistrite prii kütte ja walgustuse jaoks Mk. 78.600.—, mis eksikombel esitatud eelarwest välja jäetud; jaamaülema abidele prii kütte ja walgustuse peale (seaduse järele on neil õigus saada, kuna eelarwesse ei olnud sisse wõetud) Mk. 1.230.500.—; kitsarööpalisel raudteel samaks otstarbeks Mk. 312.800.—; kitsarööpalisel raudteel kilomeetri raha normide ühtlustamiseks Mk. 900.000.—; kilomeetri raha põlewkiwi kütte peale ülemineku puhul suurendas komisjon mõlemi raudtee kohta Mk. 3.042.700.— wõrra. Kokku suurendus Mk. 5.579.600.—. Wähendus Mk. 65.700.— tuleb sellest, et kustutati raudteewalitsuste liitmise puhul kitsarööpalise raudtee terwishoiu osakonna kütte ning walgustuse krediit.

§ 2. Ametsõidud.

Eelarwe eelnõus nõutud	3.117.000.—
------------------------	-------------

Komisjoni ettepanek	3.155.000.—
---------------------	-------------

Suurendus 38.000.—

Põhjendus: Lit. c. krediit suureneb Mk. 38.000.— wõrra põhjustel, et raudteewalitsuse ühendamine ühe kuu wõrra edasi lükati.

§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus.

Eelarwe eelnõus nõutud	45.917.000.—
Täiendus-ettepanekuga nõutud	<u>76.800.—</u>
Kokku nõutud	45.993.800.—
Komisjoni ettepanek	<u>46.327.300.—</u>
Suurendus	333.500.—

Põhjendus: Lit. a krediit suureneb ühendamise tähtaja edasilükkamise tõttu Mk. 33.500.— wõrra, lit. b. suurendus on tingitud § 67 alt krediidi Mk. 300.000.— ületoomisest.

§ 5. Ametnikkude ja teenijate warustus.

Eelarwe eelnõus nõutud	9.069.300.—
Komisjoni ettepanek	<u>9.148.500.—</u>
Suurendus	79.200.—

Põhjendus: Krediidi suurendus on tekkinud koosseisu suurendamisest.

§ 7. Juriidiline abi ja kohtukulud.

Eelarwe eelnõus nõutud	300.000.—
Täiendus-ettepanekuga nõutud	<u>38.400.—</u>
Kokku nõutud	338.400.—
Komisjoni ettepanek	<u>355.100.—</u>
Suurendus	16.700.—

Põhjendus: Lit. a krediit suureneb sellepärast, et raudteewalitsuste liitmise tähtaja edasilükkamise tõttu tuleb kitsarööpalise raudtee juriskonsultile 1½ kuu jooksul palka edasi maksta.

§ 9. Majapidamine.

Eelarwe eelnõus nõutud	15.756.700.—
Täiendus-ettepanekuga nõutud	<u>427.400.—</u>
Kokku nõutud	16.184.100.—
Komisjoni ettepanek	<u>16.205.900.—</u>
Suurendus	21.800.—

Põhjendus: Krediidi suurendus Mk. 21.800.— on tingitud raudteewalitsuste ühendamise edasilükkamisest.

§ 12. Wallaswara.

Eelarwe eelnõus nõutud	3.740.900.—
Komisjoni ettepanek	<u>3.796.300.—</u>
Suurendus	55.400.—

Põhjendus sama, mis § 9. juures.

§ 44. Autasud ja ergutusraha.

Eelarwe eelnõus nõutud	2.655.100.—
Komisjoni ettepanek	<u>2.625.100.—</u>
Wähendus	30.000.—

Komisjon määras krediidi 1924. a. tegeliku tarwiduse kohaselt.

§ 67. Rongide liikumine ja kaubawedu.

Eelarwe eelnõus nõutud	220.911.800.—
Täiendus-ettepanekuga nõutud	<u>684.000.—</u>
Kokku nõutud	221.595.800.—
Komisjoni ettepanek	<u>202.680.400.—</u>
Wähendus	18.915.400.—

Põhjendus: Komisjon otsustas wedurite pumbamajade jne. kütteks tarwitusele wõtta põlewkiwi, mis sennisest küttest odawam.

§ 68. Weerewate abinõude korrashoid.

Eelarwe eelnõus nõutud	222.020.900.—
Täiendus-ettepanekuga nõutud	<u>10.329.000.—</u>
Kokku nõutud	232.349.900.—
Komisjoni ettepanek	<u>236.812.400.—</u>
Suurendus	4.462.500.—

Põhjendus: Krediidi suurendus Mk. 4.462.500.— on ette nähtud 20 reisi- ja 28 kaubaweduri ümberehitamiseks põlewkiwikütte tarwis.

§ 69. Teede ja raudteede ehituste korrashoid.

Eelarwe eelnõus nõutud	213.006.200.—
Täiendus-ettepanekuga nõutud	<u>650.000.—</u>
Kokku nõutud	213.656.200.—
Komisjoni ettepanek	<u>205.076.800.—</u>
Wähendus	8.582.400.—

Põhjendus: Krediidi Mk. 8.582.400.— vähendus on tingitud lumewaesest talwest lumepuhastuse ärajäämise tõttu ja liipri imbutushappe hinna langemisest.

§ 71. Abiättewõtete kulud.

Eelarwe eelnõus nõutud	11.620.300.—
Komisjoni ettepanek	<u>11.626.800.—</u>
Suurendus	6.500.—

Suurendus oleneb wahtide palkade tõstmisest Mk. 4.000.— pealt Mk. 4.500.—

§ 90. Segakulud.

Eelarwe eelnõus nõutud	4.400.000.—
Komisjoni ettepanek	<u>4.455.000.—</u>
Suurendus	55.000.—

Suurendus Mk. 55.000.— on ette nähtud kitsarööpalise raudtee kinniswara maksudeks.

Peatükk III.

Posti-telegraafi-telefoni peawalitsus.

Keskasutus.

§ 1. Palgad.

Eelarwe eelnõus nõutud	9.760.000.—
Täiendus-ettepanekuga nõutud	383.600.—
Täiendus-ettepanekuga vähendatud	<u>202.800.—</u>
Kokku nõutud	9.940.800.—
Komisjoni ettepanek	<u>9.477.300.—</u>
Wähendus	463.500.—

Wälja on jäetud Wabariigi Walitsuse poolt ette pandud palgalisa Mk. 383.600.—; koosseisust on komisjoni otsuse põhjal maha kustutatud; s. a. 1. VII. arwates, tehnika osakonna remontoimkonna juhataja palgaga Mk. 9.900.—; tagasi on lükatud ettepanek kõrgendada administr. osak. korraldusjaoskonna postiweo toimkonna juhataja palka 8.700 marga pealt 9.900 marga peale kuus. Nende muudatuste tõttu väheneb palgasumma kokku Mk. 463.500.—

§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus.

Eelarwe eelnõus nõutud	852.000.—
Komisjoni ettepanek	<u>786.000.—</u>
Wähendus	66.000.—

Wähendatud komisjoni poolt Mk. 66.000.— wõrra, arwates, et ülejäänud summaga läbi saab.

§ 7. Juriidiline abi ja kohtukulud.

Eelarwe eelnõus nõutud	37.000.—
Täiendus-ettepanekuga nõutud	<u>128.700.—</u>
Kokku nõutud	165.700.—
Komisjoni ettepanek	<u>165.700.—</u>

Muutmata.

B. Asutused kohtadel.

§ 1. Palgad.

Eelarwe eelnõus nõutud	130.000.000.—
Täiendus-ettepanekuga nõutud	<u>5.704.700.—</u>
Kokku nõutud	135.704.700.—
Komisjoni ettepanek	<u>130.860.000.—</u>
Wähendus	4.844.700.—

Wälja on jäetud Mk. 4.844.700.—, mis-sugune summa lisapalgaks oli ette nähtud.

§ 2. Ametsõidud.

Eelarwe eelnõus nõutud	1.220.000.—
Komisjoni ettepanek	<u>1.150.000.—</u>
Wähendus	70.000.—

Wähendatud Mk. 70.000.— wõrra, kohustades ametkonda kõikühoidlikumalt neid kulusid tegema.

§ 11. Weokulud.

Eelarwe eelnõus nõutud	22.767.200.—
Täiendus-ettepanekuga nõutud	<u>3.750.000.—</u>
Kokku nõutud	26.517.200.—
Komisjoni ettepanek	<u>26.517.200.—</u>

Muutmata.

Peatükk IV.

Meriasjanduse peawalitsus.

Keskasutus.

§ 1. Palgad.

Eelarwe eelnõus nõutud	3.509.900.—
Täiendus-ettepanekuga nõutud	<u>537.900.—</u>
Kokku nõutud	4.047.800.—
Komisjoni ettepanek	<u>3.909.900.—</u>
Wähendus	137.900.—

Täiendus-ettepanekuga nõudis walitsus ametnikkude ja teenijate palkade reguleerimiseks ning lisaks 137.900 mk. ja uppunud waranduste päästmise järelwalwe komisjoni kuludeks 400.000 mk. Esimest summat ei wõtnud komisjon üles, waid jättis palgaolude lahendamise ühtluskomisjoni otsustada.

Sadamad ja nende ujuwad abinõud.

§ 1. Palgad.

Eelarwe eelnõus nõutud	13.205.800.—
Täiendus-ettepanekuga nõutud	422.500.—
Kokku nõutud	13.628.300.—
Komisjoni ettepanek	13.205.800.—
Wähendus	422.500.—

Wähendus-motiiwid samad, kui kesk-asutuse juures.

§ 77. Ujuwate abinõude, tulitornide ja elektrikraanade warustus.

Eelarwe eelnõus nõutud	19.292.900.—
Täiendus-ettepanekuga wähendatud	495.000.—
Kokku nõutud	18.797.900.—
Komisjoni ettepanek	18.069.000.—
Wähendus	728.900.—

Walitsuse ettepanekus wähendati lit. a jäämurdjate kõwa kütte arwel, komisjon wähendas lit. c tarbematerjaali tege-liku wäljamineku kohaselt.

Ehitusosakond.

§ 1. Palgad.

Eelarwe eelnõus nõutud	7.398.400.—
Täiendus-ettepanekuga nõutud	141.900.—
Kokku nõutud	7.540.300.—
Komisjoni ettepanek	7.468.600.—
Wähendus	71.700.—

Wähendus-motiiwid samad, kui kesk-asutuse juures.

§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus.

Eelarwe eelnõus nõutud	902.100.—
Komisjoni ettepanek	764.800.—
Wähendus	137.300.—

Wähendati lit. b, sest koosseisude wähendamise tõttu wähenewad ka tege-likult kulud.

§ 8. Kantseleikulud.

Eelarwe eelnõus nõutud	250.000.—
Komisjoni ettepanek	225.000.—
Wähendus	25.000.—

Wähendati tegelikkude kulude koha-selt.

§ 79. Ujuwate abinõude, päästejaamade, tulitornide ja elektrikraanade remont.

Eelarwe eelnõus nõutud	9.228.400.—
Täiendus-ettepanekuga nõutud	2.600.000.—
Kokku nõutud	11.828.400.—
Komisjoni ettepanek	9.228.400.—
Wähendus	2.600.000.—

Täiendawalt nõuti kisuüwendaja remondiks 2.600.000 mk., kuna see on täiesti erakorraline kulu, kandis komis-son selle krediidi erakorraliste kulude eel-arwesse.

Tulitornide osakond.

§ 1. Palgad.

Eelarwe eelnõus nõutud	15.653.100.—
Täiendus-ettepanekuga nõutud	544.200.—
Kokku nõutud	16.197.300.—
Komisjoni ettepanek	15.653.100.—
Wähendus	544.200.—

Wähendus-motiiwid samad, kui kesk-asutuse juures.

Warustusjaoskond.

§ 1. Palgad.

Eelarwe eelnõus nõutud	1.175.000.—
Täiendus-ettepanekuga nõutud	46.200.—
Kokku nõutud	1.221.200.—
Komisjoni ettepanek	1.175.000.—
Wähendus	46.200.—

Wähendus-motiiwid samad, kui kesk-asutuse juures.

§ 2. Ametsõidud.

Eelarwe eelnõus nõutud	46.700.—
Komisjoni ettepanek	25.000.—
Wähendus	21.700.—

Tegewuse wähenemise tõttu wähene-wad ka ametsõidud.

§ 11. Weokulud.

Eelarwe eelnõus nõutud	716.500.—
Komisjoni ettepanek	570.800.—
Wähendus	145.700.—

Tegewuse wähenemise tõttu wähene-wad ka weokulud.

Elektrikraanad.**§ 1. Palgad.**

Eelarwe eelnõus nõutud	689.300.—
Täiendus-ettepanekuga nõutud	23.000.—
Kokku nõutud	712.300.—
Komisjoni ettepanek	689.300.—
Wähendus	23.000.—

Wähendus-motiivid samad, kui kesk-asutuse juures.

§ 2. Ametsõidud.

Eelarwe eelnõus nõutud	5.600.—
Komisjoni ettepanek	kustutada.

Leiti, et elektrikraanade juhtidel ei ole tarvidust kuhugi sõita; pealegi läinud aastal neid kulusid ei olnud.

§ 8. Kantseleikulud.

Eelarwe eelnõus nõutud	20.000.—
Komisjoni ettepanek	11.000.—
Wähendus	9.000.—

Kuna kolm kraanat seisma jääwad, ei ole põhjust arvata, et kantseleikulud suuremad oleksid, kui läinud aastal.

Kokku eelarwe eelnõus nõutud	143.384.000.—
Täiendus-ettepanekuga nõutud	4.315.700.—
Täiendus-ettepanekuga vähendatud	495.000.—
Kokku nõutud	147.204.700.—
Komisjoni ettepanek	142.286.000.—
Wähendus	4.918.700.—

Erakorralised kulud.**Peatükk II.****Riigiraudteede walitsus.**

Wabariigi Walitsuse poolt esitatud riigiraudtee walitsuse erakorraliste kulude eelarwe järele nõuti	172.474.500.—
Täiendawalt nõudis walitsus	18.560.000.—
Kokku nõuti	191.034.500.—
Komisjoni ettepanek	199.511.500.—
Suurendus	8.477.000.—

Põhjendus: Walitsuse ettepanekul vähendatud § 2. teenijate elumajade ehita-

mise krediiti Mk. 5.000.000.— wõrra ja § 5. pkt. 3. wedurite uuenduse krediiti Mk. 9.110.000.— wõrra. Kokku vähendatud Mk. 14.110.000.— Komisjoni enese poolt vähendatud § 4. sadama teede korrashoidmise krediiti Mk. 300.000.— wõrra ja § 5 pkt. 1. teesade uuendamise ja korrashoidmise krediiti Mk. 500.000.— wõrra. Kokku komisjon ise vähendanud Mk. 800.000.— Komisjon ise suurendas eelarwet uue § 17 wastuwõtmisega Mk. 14.387.000.— suuruses põlewi-kiwikuuride ehitamise ja wedurite warustamise tööde mehaniseerimiseks ja 9.000.000 m. Emajõe silla ehitamiseks Tartus, mille juures walitsuse otsustada jääb, kas wiimane summa toetusena wõi laenuna tuleb wälja anda.

Peatükk III.**Posti-telegraafi-telefoni peawalitsus.****Keskasutus.****§ 2. Telegraafi ja telefoni ehitamine.**

Eelarwe eelnõus nõutud	50.000.000.—
Täiendus-ettepanekuga vähendatud	10.000.000.—
Kokku nõutud	40.000.000.—
Komisjoni ettepanek	40.000.000.—

Muutmata.**Peatükk IV.****Meriasjanduse peawalitsus.****§ 3. Hüdrotehnilised ehitused merisadamates.**

Eelarwe eelnõus nõutud	5.750.000.—
Täiendus-ettepanekuga nõutud	1.986.000.—
Kokku nõutud	7.736.000.—
Komisjoni ettepanek	6.986.000.—
Wähendus	750.000.—

Walitsuse täiendus-ettepanekus nõuti Leisi-Triigi sadamasilla ehituseks 1.986.000 mk., millega komisjon ühineb. Wähendati lit. b — uue sadama weewärgi ehituse jätkamine, sest sellekohase tehnilise komisjoni poolt leiti, et ehitust wõib edaspidi teostada.

Juurde wõeti § 6 — kisisüwendaja remont 2.600.000 mk., mida walitsus korralises eelarwes § 79 all nõudis.

WÄLISMINISTEERIUM.

Korralised kulud.

Peatükk I.

Wälisministeeriumi keskasutus.

§ 1. Palgad.

Eelarwe eelnõus nõutud	6.438.700.—
Täiendus-ettepanekuga nõutud	<u>248.800.—</u>
Nõutud	6.687.500.—
Komisjoni ettepanek	<u>6.438.700.—</u>
Wähendus	248.800.—

Wähendus Mk. 248.800.— on tekkinud sellest, et see summa on kantud rahaministeeriumi eelarwesse riigiteenijate lisapalga fondi.

§ 8. Kantseleikulud.

Eelarwe eelnõus nõutud	1.425.000.—
Täiendus-ettepanekuga nõutud	<u>200.000.—</u>
Nõutud	1.625.000.—
Komisjoni ettepanek	1.625.000.—

Muutmata.

Täiendus-ettepanekuga nõudis Wabariigi Walitsus 200.000 marka telegraafi kuluks, mis wiimase aja erakorraliste sündmuste tõttu märksa suurenenud. Komisjon ühines täiendus-ettepanekuga.

§ 12. Wallaswara.

Eelarwe eelnõus nõutud	250.000.—
Täiendus-ettepanekuga nõutud	<u>55.000.—</u>
Nõutud	305.000.—
Komisjoni ettepanek	305.000.—

Muutmata.

Täiendus-ettepanekuga nõudis Wabariigi Walitsus 55.000 marka wallaswara soetamiseks ühes Läti presidendi külastamisega. Komisjon ühines täiendus-ettepanekuga.

§ 14. Hoonete remont.

Eelarwe eelnõus nõutud	200.000.—
Täiendus-ettepanekuga nõutud	<u>70.000.—</u>
Nõutud	270.000.—
Komisjoni ettepanek	270.000.—

Muutmata.

§ 15. Kultuuriline toetus.

Eelarwe eelnõus nõutud	1.250.000.—
Komisjoni ettepanek	<u>2.000.000.—</u>
Suurendus	750.000.—

Suurendus on määratud „Etale“ poliitilise informatsiooni andmise tõttu tekkinud kulude katmiseks.

Täiendus-ettepanekuga nõudis Wabariigi Walitsus Mk. 70.000.— wälisministeeriumi hoonete jookswaks remondiks ühenduses Läti presidendi külastamisega, millega komisjon ühines.

§ 80. Rahwuswaheliste lepingute sõlmimine.

Eelarwe eelnõus nõutud	1.500.000.—
Täiendus-ettepanekuga nõutud	<u>2.000.000.—</u>
Nõutud	3.500.000.—
Komisjoni ettepanek	3.500.000.—

Muutmata.

Täiendus-ettepanekuga nõudis Wabariigi Walitsus Mk. 2.000.000.— Eesti-Läti piirikomisjoni tehniliste tööde lõpetamiseks, millega komisjon ühines.

§ 90. Segakulud.

Eelarwe eelnõus nõutud	25.000.—
Täiendus-ettepanekuga nõutud	<u>25.000.—</u>
Nõutud	50.000.—
Komisjoni ettepanek	50.000.—

Muutmata.

Täiendus-ettepanekuga nõudis Wabariigi Walitsus Mk. 25.000.— ühenduses Läti presidendi ja rahwasteliidu peasekretäri külastamisega, millega komisjon ühines.

Peatükk I kokku.

Eelarwe eelnõus nõutud	15.754.200.—
Täiendus-ettepanekuga nõutud	<u>2.598.800.—</u>
Nõutud	18.353.000.—
Komisjoni ettepanek	<u>18.104.200.—</u>
Wähendus	248.800.—

Peatükk II.

Wälisesitus.

A. Üldised kulud.

§ 82. Informatsioon.

Eelarwe eelnõus nõutud 4.000.000.—

Täiendus-ettepanekuga nõutud 500.000.—

Nõutud 4.500.000.—

Kommisjoni ettepanek 4.500.000.—

Muutmata.

Täiendus-ettepanekuga nõudis Wabariigi Walitsus Mk. 500.000.— informatsiooni otstarbeks. Et eelmistel 1923. ja 1924. aastal informatsiooni propaganda alal tegelikult üle 4.000.000 marga väljaminekuid olnud, siis leidis komisjon täiendus-ettepaneku põhjendatud olevat ja ühines sellega.

Peatükk II kokku.

A. Wälisesitus.

Üldised kulud.

Eelarwe eelnõus nõutud 23.525.000.—

Täiendus-ettepanekuga

nõutud

500.000.—

Nõutud 24.025.000.—

Kommisjoni ettepanek 24.025.000.—

Muutmata.

Peatükk II.

B. Wälisesitused.

§ 1. Palgad.

Eelarwe eelnõus nõutud 48.472.600.—

Täiendus-ettepanekuga nõutud 1.618.700.—

Nõutud 50.091.300.—

Kommisjoni ettepanek 45.073.700.—

Wähendus 5.017.600.—

Komisjon vähendas välisesituste palgakrediite kursiwahede tõttu, mis olid eelarwe kokkuseadmise ja eelarwe läbiwaatamise ajal komisjonis, arwestades 1 dollar Emk. 380.— Emk. 415.— asemel.

Üksikutes välisesitustes vähendati palgakrediite järgmiselt ja wõeti komisjoni poolt vastu:

	Wabariigi Walitsuse ettepanek			Kommisjoni ettepanek.		
	Eelarwe eelnõus nõutud.	Täiendusi nõutud wõi vähendatud	Kokku nõutud.	Wähendada.	Suurendada.	Määrata.
	Marka.	Marka.	Marka.	Marka.	Marka.	Marka.
Helsingi	2.940.300	—	2.940.300	245.700	—	2.694.600
Riia	3.167.400	405.800	3.573.200	267.200	—	3.306.000
Lukke	199.200	—	199.200	16.800	—	182.400
Kowno	821.700	—	821.700	69.300	—	752.400
Warsaw	3.147.400	574.500	3.721.900	265.400	—	3.456.500
Berliin	3.486.000	638.400	4.124.400	294.000	—	3.830.400
Stockholm . . .	2.390.400	—	2.390.400	324.000	—	2.066.400
Kopenhaagen . .	597.600	—	597.600	50.400	—	547.200
London	6.648.300	—	6.648.300	560.700	—	6.087.600
Pariis	5.204.100	—	5.204.100	438.900	—	4.765.200
Room	1.942.200	—	1.942.200	802.200	—	1.140.000
Washington . . .	5.851.500	—	5.851.500	493.500	—	5.358.000
New-Jork	2.490.000	—	2.490.000	210.000	—	2.280.000
Moskwa	6.100.500	—	6.100.500	514.500	—	5.586.000
Leningrad	1.842.600	—	1.842.600	155.400	—	1.687.200
Ukraina	647.400	—	647.400	66.000	—	581.400
Siber	697.200	—	697.200	218.400	—	478.800
Jamburg	298.800	—	298.800	25.200	—	273.600

§ 8. Kantseleikulud.

Eelarwe eelnõus nõutud	3.842.200.—
Komisjoni ettepanek	<u>3.731.800.—</u>
W ä h e n d u s	110.400.—

Komisjon vähendas kantseleikulusiid Londonis 75.000 m. wõrra; 565.000 m. pealt — 490.000 m. peale; Pariisis 23.400 m. wõrra; 368.400 m. pealt — 345.000 m. peale; Leningradis 12.000 m. wõrra; 140.000 m. pealt — 128.000 m. peale. Komisjon tegi vähendused, leides nimetatud välisesitustes kantseleikulud liiga kõrgelt kalkuleeritud olewat.

§ 9. Majapidamine.

Eelarwe eelnõus nõutud	18.141.100.—
Täiendus-ettepanekuga nõutud	<u>273.600.—</u>
N õ u t u d	18.414.700.—
Komisjoni ettepanek	<u>17.638.300.—</u>
W ä h e n d u s	776.400.—

Komisjon vähendas majapidamise kulusiid järgmistes välisesitustes: Stockholmis 174.000 m. wõrra: 1.040.000 m. pealt — 866.000 marga peale; Londonis 130.000 m. wõrra: 1.772.000 m. pealt — 1.642.000 m. peale; Pariisis 90.000 m. wõrra: 1.540.000 m. pealt — 1.450.000 m. peale; Roomas 30.000 m. wõrra: 672.000 pealt — 642.000 m. peale; Washingtonis 185.000 m. wõrra: 1.800.000 m. pealt — 1.615.000 m. peale; New-Jorgis 24.000 m. wõrra: 734.000 m. pealt — 710.000 m. peale; Leningradis 78.400 m. wõrra: 1.402.400 m. pealt — 1.324.000 m. peale; Ukrainas 65.000 m. wõrra: 385.000 m. pealt — 320.000 m. peale. Wähendused wõeti ette, leides, et majapidamise summad liiga kõrgelt kalkuleeritud.

§ 12. Wallaswara.

Eelarwe eelnõus nõutud	1.586.000.—
Komisjoni ettepanek	<u>986.000.—</u>
W ä h e n d u s	600.000.—

Komisjon vähendas wallaswara eelarwet Pariisi saatkonna arwel, sellepärast et osa tarwisminewast summast oli üles wõetud välisministeeriumi 1924. a. lisaeelarwesse.

Peatükk II kokku.

B. Välisesitused.

Eelarwe eelnõus nõutud	74.497.900.—
Täiendus-ettepanekuga nõutud	<u>1.892.300.—</u>
N õ u t u d	76.390.200.—
Komisjoni ettepanek	<u>69.885.800.—</u>
W ä h e n d u s	6.504.400.—

TÖÖ-HOOLEKANDEMINISTEERIUM.

Korralised kulud.

Töö-hoolekandeministeeriumi korralisteks kuludeks nõudis Wabariigi Walitsus krediiti:

Eelarwe eelnõus	348.781.200.—
Täiendus-ettepanekutega	<u>5.211.060.—</u>
K o k k u	353.992.260.—
Komisjoni ettepanek	<u>349.360.700.—</u>
W ä h e n d u s	4.631.560.—

Ministeeriumi keskasutus.

§ 1. Palgad.

Eelarwe eelnõus nõutud	2.142.500.—
Täiendus-ettepanekus nõutud	<u>83.000.—</u>
N õ u t u d	2.225.500.—
Komisjoni ettepanek	<u>2.142.500.—</u>
W ä h e n d u s	83.000.—

Täiendus-ettepanekus nõutud summa Mk. 83.000.— on kantud rahaministeeriumi eelarwesse riigiteenijate lisapalga fondi arwele.

§ 9. Majapidamine.

Eelarwe eelnõus nõutud	502.300.—
Komisjoni ettepanek	<u>464.500.—</u>
W ä h e n d u s	37.800.—

Küttekulu oli ette nähtud: 36 küttekoha peale à 3 sülda puid à Mk. 2.000.— kokku Mk. 216.000.— Komisjon paneb ette: 31 küttekoha peale à 3 sülda ja 4 küttekoha peale à 1½ sülda puid — kokku 99 sülda à Mk. 1.800.— = Mk. 178.200.—, seega vähendus Mk. 37.800.—

Peatükk II.

A. Keskasutus.

§ 1. Palgad.

Eelarwe eelnõus nõutud	1.690.000.—
Täiendus-ettepanekus nõutud	<u>180.800.—</u>
Kokku nõutud	1.870.800.—
Komisjoni ettepanek	<u>1.736.800.—</u>
Wähendus	134.000.—

Täiendus-ettepanekuga nõudis walitsus krediiti kahe ametniku palga tõstmiseks 2 astme võrra, kokku Mk. 93.600.— ja ametnikkude ja teenijate palga korraldamiseks kogusummas Mk. 87.200.— Komisjon otsustas tõsta 2 ametniku palka ühe (1) astme võrra, kogusummas Mk. 46.800.— Riigiteenijate palga korraldamiseks nõutud summa on üle kantud riigiteenijate lisapalga fondi.

§ 89. Riiklik hoolekanne.

Eelarwe eelnõus nõutud	34.209.600.—
Täiendus-ettepanekus nõutud	<u>3.564.000.—</u>
Kokku nõutud	37.773.600.—
Komisjoni ettepanek	37.773.600.—

Muutmata.

Walitsuse ettepanekut, üldisi kulusid hoolekande alal tõsta, otsustas komisjon muutmata vastu võtta ja kulusid suurendada Mk. 3.564.000.—, see on Mk. 10.100.000.— pealt Mk. 13.664.000.— peale.

Komisjon leidis, et lit. d) Jaan Poska perekonnale ja lit. f) riigi- ja omawalitsuse teenijate pension on otstarbalt ühesugused ning otsustas need ühendada nimetuse all: lit. e) riigi- ja omawalitsuse teenijate pension Mk. 25.230.000.— ja lit. e „Weneagsetele pensionäridele“ ümber nimetada lit. d-ks.

Peatükk II B.

Laste warjupaigad.

§ 1. Palgad.

Eelarwe eelnõus nõutud	5.606.800.—
Täiendus-ettepanekus nõutud	<u>216.700.—</u>
Kokku nõutud	5.823.500.—
Komisjoni ettepanek	<u>5.206.500.—</u>
Wähendus	617.000.—

Täiendus-ettepanekut ei võtnud komisjon vastu peatükk II A § 1 palkade juures ettenähtud põhjustel. Wigastelaste kodu ei saa enne 6 kuud täiesti tegevusse asuda, sellepärast vähendas komisjon ametnikkude palgakrediiti Mk. 316.500.— Narwa rinnalastekodu ei tööta täiel määral, sellepärast vähendas komisjon ametnikkude palgakrediiti Mk. 78.300.— kogusummas Mk. 394.800.— see on Mk. 5.450.100.— pealt Mk. 5.055.300 peale ja ajutiste tööjõudude krediiti Mk. 5.500.—, see on Mk. 156.700.— pealt Mk. 151.200.— peale. Kogusummas Mk. 400.200.—

§ 2. Ametsõidud.

Eelarwe eelnõus nõutud	116.900.—
Komisjoni ettepanek	<u>123.900.—</u>
Suurendus	7.000.—

Et wigastelaste kodu pealinnast kaugemale asub, tuleb sõitude eest rohkem maksta, sellepärast otsustas komisjon sõiduraha tõsta Mk. 7.000.—

§ 8. Kantseleikulud.

Eelarwe eelnõus nõutud	203.000.—
Komisjoni ettepanek	<u>206.000.—</u>
Suurendus	3.000.—

Wigastelaste kodu telefoni ülesseadmine tõstab kulusid. Komisjon otsustas kulusid tõsta Mk. 3.000.—

§ 9. Majapidamine.

Eelarwe eelnõus nõutud	7.010.000.—
Komisjoni ettepanek	<u>6.766.200.—</u>
Wähendus	243.800.—

Komisjon arwas vähemate summadega läbi tulema ja otsustas vähendada: küttekulu Mk. 64.900.—, see on 1.563.200.— pealt 1.498.300.— peale; weekulu Mk. 25.000.—, see on 161.300.— pealt 136.300 peale; puhastus ja korrashoid Mk. 10.500, see on 357.100 pealt 346.600.— peale; majateenijad ja töölised Mk. 137.800.—, see on 3.376.900.— pealt 3.299.100.— peale; mitmesugused kulud. Mk. 5.600.—, see on 82.900.— pealt 77.300.— peale.

Kogusummas Mk. 243.800.—

§ 11. Weokulud.

Eelarwe eelnõus nõutud	118.000.—
Täiendus-ettepanekus nõutud	<u>100.000.—</u>
Kokku nõutud	218.000.—
Komisjoni ettepanek	218.000.—

Muutmata.

§ 12. Wallaswara.

Eelarwe eelnõus nõutud	923.000.—
Komisjoni ettepanek	<u>903.000.—</u>
W ä h e n d u s	20.000.—

Komisjon arwas, et vähemaga läbi tuleb ja otsustas wallaswara soetust vähendada Mk. 20.000.— wõrra, see on Mk. 817.000.— pealt Mk. 797.000.— peale.

§ 35. Õppetarbe ja -wahendid.

Eelarwe eelnõus nõutud	282.000.—
Komisjoni ettepanekus	<u>262.000.—</u>
W ä h e n d u s	20.000.—

Komisjon arwas, et Mk. 20.000.— wõrra vähemaga läbi tuleb ja vähendas.

§ 64. Põllumajanduslikud kulud.

Eelarwe eelnõus nõutud	473.700.—
Komisjoni ettepanek	<u>536.300.—</u>
S u u r e n d u s	62.600.—

Et wigaste laste kodu Laupa mõisast üle kolib Tahewa mõisa, otsustas komisjon palgad muuta rahas, vähendada Mk. 30.000.—, see on 207.700.— pealt 177.700.— peale. Loomade ostmist suurendada Mk. 30.000.—, see on Mk. 103.000.— pealt Mk. 133.000.— peale. Eluta inwentaari juurdeostu suurendada Mk. 63.500.—, see on Mk. 63.500.— pealt Mk. 127.000.— peale.

Wäetisainete, loomatoidu ja seemnete juurdeostu vähendada Mk. 900.—, see on Mk. 81.500.— pealt Mk. 80.600.— peale. Seega suurendus Mk. 62.600.— peale.

§ 88. Hoolealuste ülewaltpidamine.

Eelarwe eelnõus nõutud	11.952.900.—
Komisjoni ettepanek	<u>11.280.000.—</u>
W ä h e n d u s	672.900.—

Komisjon vähendas peatükk II B § 1 tähendatud põhjustel arweid: toitmine Mk. 502.900.—, see on Mk. 9.426.300 pealt 8.923.400 peale; warustamine Mk. 100.000, see on Mk. 1.807.500.— pealt 1.707.500.— peale; arstimine Mk. 70.000, see on Mk. 719.100.— pealt Mk. 649.100 peale. Kogusummas Mk. 672.900.—

Peatükk II C.

Mitmesugused hoolekande asutused.

§ 1. Palgad.

Eelarwe eelnõus nõutud	4.789.900.—
Täiendus-ettepanekus nõutud	<u>159.700.—</u>
K o k k u n õ u t u d	4.949.600.—
Komisjoni ettepanek	<u>4.222.800.—</u>
W ä h e n d u s	726.800.—

Komisjon ei wõtnud täiendus-ettepanekut wastu, eelpool peatükk II B § 1 palkade juures ettetoodud põhjustel. Nõdramõistuslike kodu koosseisus puudub üks ametnik, sellega vähendus 2 kuu wõrra, see on Mk. 15.400.— Alaealiste tütarlaste kodu ja pimedate kodu enne 6 kuud tegewüst alata ei saa, sellepärast vähendas komisjon ametnikkude palga arwet Mk. 519.000, see on Mk. 4.016.300 pealt Mk. 3.497.300 peale ja ajutise tööjõu arwet Mk. 48.100, see on Mk. 773.600 pealt Mk. 725.500 peale; kogusummas Mk. 567.100.—

§ 2. Ametsõidud.

Eelarwe eelnõus nõutud	49.200.—
Komisjoni ettepanek	<u>45.200.—</u>
W ä h e n d u s	4.000.—

Komisjon arwas, et vähemaga läbi tuleb.

§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus.

Eelarwe eelnõus nõutud	144.600.—
Komisjoni ettepanek	<u>133.000.—</u>
W ä h e n d u s	11.600.—

Komisjon vähendas põhjustel, mis § 1 ette toodud: laste abiraha Mk. 3.600, see on Mk. 81.600 pealt Mk. 78.000 peale; arstiabi ja toetus Mk. 8.000, see on Mk. 63.000 pealt Mk. 55.000 peale. Kogusummas Mk. 11.600.—

§ 8. Kantseleikulud.

Eelarwe eelnõus nõutud	114.800.—
Komisjoni ettepanek	<u>104.300.—</u>
W ä h e n d u s	10.500.—

Komisjon vähendas põhjustel, mis § 1 ette toodud: kirjutus- ja joonistusmaterjaali arwet Mk. 3.000.—, see on Mk. 42.500.— pealt Mk.39.500.— peale; posti, telegraafi ja telefoni arwet Mk. 1.500,

see on Mk. 27.500.— pealt Mk. 26.000.— peale; ajakirjanduse ja kirjanduse arwet Mk. 3.500.—, see on Mk. 38.600.— pealt Mk. 35.100.— peale ja mitmesuguste kulude arwet Mk. 2.500.—, see on Mk. 6.200.— pealt Mk. 3.700.— peale. Kogusummas Mk. 10.500.—

§ 9. Majapidamine.

Eelarwe eelnõus nõutud	3.578.900.—
Komisjoni ettepanek	<u>3.238.500.—</u>

W ä h e n d u s 340.400.—

Komisjon arwas vähemaga läbi tulewat ja otsustas kulusid vähendada: küte Mk. 137.700.—, see on Mk. 934.000.— pealt Mk. 796.300.— peale; walgustus Mk. 21.300.—, see on Mk. 244.000.— pealt Mk. 222.700.— peale; puhtus ja korrashoid Mk. 59.000.—, see on Mk. 258.200.— pealt Mk. 199.200.— peale; majateenijad ja töölised Mk. 122.400.—, see on Mk. 1.521.700.— pealt Mk. 1.399.300.— peale.

Kogusummas Mk. 340.400.—

§ 12. Wallaswara.

Eelarwe eelnõus nõutud	2.162.200.—
Komisjoni ettepanek	<u>2.158.200.—</u>

W ä h e n d u s 4.000.—

Komisjon arwas, et vähemaga läbi tuleb ja vähendas korrashoidu Mk. 4.000.—, see on Mk. 104.000.— pealt Mk. 100.000.— peale.

§ 14. Hoonete remont.

Eelarwe eelnõus nõutud	110.000.—
Täiendus-ettepanekus nõutud	<u>150.000.—</u>

K o k k u n õ u t u d	260.000.—
Komisjoni ettepanek	<u>260.000.—</u>

M u u t m a t a.

§ 64. Põllumajanduslikud kulud.

Eelarwe eelnõus nõutud	1.766.900.—
Komisjoni ettepanek	<u>1.537.300.—</u>

W ä h e n d u s 229.600.—

Komisjon arwas, et vähemaga läbi tuleb ja vähendas: loomadeostmine Mk. 225.000.—, see on Mk. 614.000.— pealt Mk. 389.000.— peale; eluta inventaari juurdeostmist tõsta Mk. 10.600.—, see on 49.800.— pealt Mk. 60.400.— peale; wäetisainete, loomatoidu ja seemnete juurdeostmist vähendada Mk. 15.200.—, see on

Mk. 292.500.— pealt Mk. 277.300.— peale. Kogusummas vähendus Mk. 229.600.—

§ 88. Hoolealuste ülewõlpidamine.

Eelarwe eelnõus nõutud	8.289.200.—
Komisjoni ettepanek	<u>7.527.900.—</u>

W ä h e n d u s 761.300.—

Komisjon vähendas § 1. ettetoodud põhjustel järgmisi kulusid: toitmine Mk. 572.500.—, see on Mk. 6.576.500.— pealt Mk. 6.004.000.— peale; warustamine Mk. 163.800.—, see on Mk. 1.310.200.— pealt Mk. 1.146.400.— peale; arstimine Mk. 25.000.—, see on Mk. 402.500.— pealt Mk. 377.500.— peale. Kokku vähendus Mk. 761.300.—

§ 90. Segakulud.

Eelarwe eelnõus nõutud	197.000.—
Komisjoni ettepanek	<u>185.000.—</u>

W ä h e n d u s 12.000.—

Komisjon arwas, et vähemaga läbi tuleb ja vähendas mitmesuguste kulude arwet Mk. 12.000.—, see on Mk. 141.000.— pealt Mk. 129.000.— peale.

Peatükk III A.

Keskasutus.

Koosseis.

Jaoskondade koosseisust kanti üle üks töökaitse kommissar, kes tegelikult kesk-asutuse juures töötas, palgaga Mk. 13.500

§ 1. Palgad.

Eelarwe eelnõus nõutud	903.500.—
Täiendus-ettepanekus nõutud	<u>90.500.—</u>

K o k k u n õ u t u d 994.000.—

Komisjoni ettepanek	<u>1.079.000.—</u>
---------------------	--------------------

S u u r e n d u s 85.000.—

Täiendus-ettepanekuga nõudis walitus krediiti kahe ametniku palga tõstmiseks, kogusummas Mk. 54.600.—. Ametnikkude ja teenijate palga korraldamiseks Mk. 35.000.—. Komisjon otsustas ametnikkude palga tõstmiseks krediiti mitte lubada ja ametnikkude ja teenijate palga korraldamiseks nõutud summa kanda rahaministeeriumi eelarwesse riigiteenijate lisapalga fondi. Koosseisu suurenemise tagajärjel aga suureneb palgasumma Mk. 13.500 × 13 = 175.500.—

§ 2. Ametsõidud.

Eelarwe eelnõus nõutud	60.000.—
Komisjoni ettepanek	<u>80.000.—</u>
Suurendus	20.000.—

Komisjon otsustas juurdearvatud ametniku tarwitussõidud siseriigis suurendada Mk. 20.000.—

Peatükk III B.

Töökaitse jaoskonnad.

Koosseis.

Üks ametnik, palgaga Mk. 13.500.—, kes keskasutuse juures töötab, wiidi keskasutuse juurde üle.

§ 1. Palgad.

Eelarwe eelnõus nõutud	2.489.200.—
Täiendus-ettepanekus nõutud	<u>394.460.—</u>
Nõutud	2.883.660.—
Komisjoni ettepanek	<u>2.383.900.—</u>
Wähendus	499.760.—

Walitsus nõudis lisakrediiti ametnikkude palkade tõstmiseks Mk. 297.960.— ja ametnikkude ja teenijate palkade korraldamiseks Mk. 96.500.—, kokku Mk. 394.460.— Komisjon wõttis vastu palgasuurenduse 9 asjaajajale à Mk. 600 kuus, kogusummas Mk. 70.200.—; komisjon vähendas töökaitse kommissari palka, kes keskasutuse juurde üle kantud $13.500 \times 13 =$ Mk. 175.500.—, sellega väheneb palgasumma Mk. 2.883.660.— pealt Mk. 2.383.900.— peale. Ametnikkude ja teenijate palga korraldamiseks kogusummas Mk. 96.500.—, otsustas komisjon ühtlustamise komisjoni otsuse põhjal palkade summasse mitte üles wõtta.

§ 2. Ametsõidud.

Eelarwe eelnõus nõutud	540.000.—
Komisjoni ettepanek	<u>520.000.—</u>
Wähendus	20.000.—

Ühe ametniku wähenemise tõttu wähendati sõidukulud Mk. 20.000.—

§ 8. Kantseleikulud.

Eelarwe eelnõus nõutud	317.200.—
Komisjoni ettepanek	<u>291.900.—</u>
Wähendus	25.300.—

Komisjon arwas, et tuleb vähemaga läbi ja vähendas: kirjutus- ja joonistusmaterjaali kulu Mk. 11.000.—, see on Mk. 153.700.— pealt Mk. 142.700.— peale; ajakirjad ja kirjanduse kulu Mk. 13.300.—, see on Mk. 113.500.— pealt Mk. 100.200.— peale; mitmesugust kulu Mk. 2.000.—, see on Mk. 7.200.— pealt Mk. 5.200.— peale; kokku Mk. 25.300.—

Terwishoiu peawalitsus.

Peatükk IV A.

Keskasutus.

§ 1. Palgad.

Eelarwe eelnõus nõutud	3.099.800.—
Täiendus-ettepanekus nõutud	<u>120.800.—</u>
Kokkunoõutud	3.220.600.—
Komisjoni ettepanek	<u>3.099.800.—</u>
Wähendus	120.800.—

Täiendus-ettepanekus nõutud summa Mk. 120.800.— kanti üle rahaministeeriumi eelarwesse riigiteenijate palkade korraldamise fondi.

§ 15. Kultuuriline toetus.

Eelarwe eelnõus nõutud	17.293.800.—
Täiendawa ettepanekuga vähendatud	<u>6.000.000.—</u>
Walitsuse otsusega suurendatud	6.000.000.—
Nõutud	17.293.800.—

Kultuurilist toetust on ette nähtud: kirjanduse alal Mk. 100.000.— ja terwishoiu alal Mk. 17.193.800.— Kokku Mk. 17.293.800.—

Kultuurilise toetuse terwishoiu alal jaotas komisjon järgmiselt:

Seewaldile	6.000.000.—
Tartu ülikoolile, seerumi laboratooriumile ja Pasteur'i instituudile	464.800.—
Arstirohtude proowimise instituudile	400.000.—
Nõuandekohtade awamiseks tiisikushaigetele	1.000.000.—
Terwishoiu muuseumile	1.500.000.—
Tallinna linnawalitsusele tiisikushaigete isolatsiooni maja ehitamiseks	6.000.000.—
Kolme emade- ja laste-nõuandekoha awamiseks ja ülewälpdamiseks	1.429.000.—

Hoolekande-õdede kooli asutamiseks ja ülewalpidamiseks

	400.000.—
K o k k u	17.193.800.—

Peatükk IV B.

Leprosoriumid.

§ 1. Palgad.

Eelarwe eelnõus nõutud	1.001.500.—
Täiendus-ettepanekus nõutud	39.800.—
N õ u t u d	1.041.300.—
Komisjoni ettepanek	1.001.500.—
W ä h e n d u s	39.800.—

Täiendus-ettepanekus nõutud summa Mk. 39.800.— kanti üle rahaministeeriumi eelarwesse riigiteenijate lisapalga fondi.

§ 11. Weokulud.

Eelarwe eelnõus nõutud	112.200.—
Komisjoni ettepanek	109.200.—
W ä h e n d u s	3.000.—

Ülewalpidamise kulu vähendati hobuste toitmise alal Tarwastu leprosooriumis Mk. 3.000.— Nimelt arwati kaeru hobuse peale päewas 10 naela asemel 8 naela.

§ 49. Haigete ülewalpidamine.

Eelarwe eelnõus nõutud	5.569.500.—
Komisjoni ettepanek	5.679.000.—
S u u r e n d u s	109.500.—

Toitmise kulu suurendati Audaku leprosooriumis Mk. 109.500.—, tõstes haigete ülewalpidamise raha päewas 35 m. pealt 40 marga peale.

Peatükk IV C.

Terwishoiuasutused ja warjupaigad.

§ 1. Palgad.

Eelarwe eelnõus nõutud	2.854.100.—
Täiendus-ettepanekus nõutud	111.300.—
N õ u t u d	2.965.400.—
Komisjoni ettepanek	2.854.100.—
W ä h e n d u s	111.300.—

Täiendus-ettepanekus nõutud krediit Mk. 111.300.— kanti üle rahaministee-

riumi eelarwesse riigiteenijate lisapalga fondi.

§ 9. Majapidamine.

Eelarwe eelnõus nõutud	2.391.100.—
Komisjoni ettepanek	2.336.100.—
W ä h e n d u s	55.000.—

Küttekulu vähendati Mk. 55.000.—, sest Taagepera sanatooriumis oli võimalik vähendada kütet 55 sülla võrra, mis hinnas välja teeb Mk. 55.000.—

§ 12. Wallaswara.

Eelarwe eelnõus nõutud	864.200.—
Komisjoni ettepanek	819.200.—
W ä h e n d u s	45.000.—

Wallaswara soetust vähendati Tagerpera sanatooriumi arwel 45.000 marga võrra, kuna rahakapp, mille peale see summa nõutud, juba 1924. a. ostetud.

§ 49. Haigete ülewalpidamine.

Eelarwe eelnõus nõutud	6.881.800.—
Komisjoni ettepanek	6.901.800.—
S u u r e n d u s	20.000.—

Pilgaste waimuhaigete asutuses tõsteti haigete ülewalpidamise raha 35 marga pealt 40 marga peale päewas, mis läbi toitmise kulu Mk. 60.000.— suureneb. Arwesse wõttes tegelikku tarwidust, vähendati Paljassaare karantiini toitmise kulusid Mk. 40.000.—, seega üldine suurendus Mk. 20.000.—

§ 64. Põllumajanduslikud kulud.

Eelarwe eelnõus nõutud	2.387.400.—
Komisjoni ettepanek	2.307.400.—
W ä h e n d u s	80.000.—

Wähendati: Tagerpera sanatooriumi eelarwe alal põllutööliste palkamiseks ettenähtud summa Mk. 60.000.— ja mitmesuguseid kulusid Mk. 10.000.—

Jämejala waimuhaigete asutuse eelarwe alal mitmesuguseid kulusid Mk. 10.000.—

§ 90. Segakulud.

Eelarwe eelnõus nõutud	167.200.—
Komisjoni ettepanek	157.200.—
W ä h e n d u s	10.000.—

Wähendati Tagepera sanatooriumi teetegemise kulusid, kuna sanatoorium teetegemise võib oma töölistega ära teha.

Erakorralised kulud.

Wabariigi Walitsuse poolt esitatud eelnõus oli töö-hoolekandeministeeriumil ette nähtud erakorralisi kulusid kokku 56.480.000 marka. Täiendus-ettepanekuga vähendas walitsus kulusid 10.000.000 marga võrra ja suurendas 26.663.000 marga võrra. Komisjon on walitsuse ettepanekud muutmata wastu võtnud, välja arvatud:

1) Udriku nõdrameelsete kodu aida ja wiljakuiwatamise ehitamiseks nõutud summa Mk. 2.500.000.—, mida komisjon tegelikku tarwidust silmas pidades vähendas 1.500.000 marga võrra — jääb 1.000.000 marka;

2) Tagepera sanatooriumi surnukuuri ehitamiseks nõutud summa Mk. 100.000, mida jällegi tegelikku tarwidust silmas pidades vähendati 50.000 marga võrra — jääb 50.000 marka.

Korralised tulud.

Otsekohesed maksud.

Peatükk I.

Tulumaks.

Eelarwe eelnõus arvatud	232.000.000.—
Komisjoni ettepanek	232.000.000.—

M u u t m a t a.

Peatükk II.

Äri- ja tööstusmaks.

Eelarwe eelnõus arvatud	318.500.000.—
Komisjoni ettepanek	318.500.000.—

M u u t m a t a.

Kuigi lõpusumma muutmata, on komisjon, arwesse wõttes 1924. a. sissetulekuid, lisaärimaksu mitteawalikult aruandwailt ettewõtetelt eelarwe-aasta maksu Mk. 10.000.000.— vähendanud ja lisaärimaksu awalikult aruandwailt ettewõtetelt eelarwe-aasta maksu Mk. 10.000.000.— suurendanud.

Peatükk III.

Maa- ja hoonetemaks.

Eelarwe eelnõus arvatud	41.400.000.—
Täiendus-ettepanekus arvatud	55.000.000.—

K o k k u a r w a t u d	96.400.000.—
-------------------------	--------------

Komisjoni ettepanek	41.700.000.—
---------------------	--------------

W ä h e n d u s	54.700.000.—
-----------------	--------------

Walitsuse täiendawa ettepanekuga suurendati:

a) kinniswarade maksu linnades	15.000.000.—
--------------------------------	--------------

b) kinniswarade maksu maal	40.000.000.—
----------------------------	--------------

K o k k u	55.000.000.—
-----------	--------------

Kuna aga wastawad seadused weel maksma panemata, jättis komisjon suurendused arwesse wõtmata.

Arwesse wõttes möödaläinud aasta tulused suurendati trahwi ja wiiwitusrahasid Mk. 300.000.—

Peatükk VI.

Maks kapitaali protsentidelt.

Eelarwe eelnõus arvatud	12.137.000.—
-------------------------	--------------

Komisjoni ettepanek	14.437.000.—
---------------------	--------------

S u u r e n d u s	2.300.000.—
-------------------	-------------

Arwesse wõttes 1924. a. tegelikka sissetulekuid suurendati:

1) maksu wäärtpaperitelt	300.000.—
--------------------------	-----------

2) maksu hoiusummadelt	2.000.000.—
------------------------	-------------

K o k k u	2.300.000.—
-----------	-------------

Peatükk V.

Krepostimaks.

Eelarwe eelnõus arvatud	50.000.000.—
-------------------------	--------------

Komisjoni ettepanek	50.000.000.—
---------------------	--------------

M u u t m a t a.

Peatükk VI.

Pärandusmaks.

Eelarwe eelnõus nõutud	15.500.000.—
------------------------	--------------

Komisjoni ettepanek	16.000.000.—
---------------------	--------------

S u u r e n d u s	500.000.—
-------------------	-----------

Arwesse wõttes 1924. a. sissetulekuid, suurendati trahwe ja wiiwitusraha Mk. 500.000.—

Kokku otsekohesed maksud.

Eelarwe eelnõus arwatud	669.537.000.—
Täiendus-ettepanekuga suu- rendatud	<u>55.000.000.—</u>
Kokku arwatud	<u>724.537.000.—</u>
Komisjoni ettepanek	<u>672.637.000.—</u>
Wähendus	51.900.000.—

Lõiwud ja tasumaksud.

Peatükk VII.

Tempelmaks ja lõiwud.

Eelarwe eelnõus arwatud	307.875.000.—
Täiendus-ettepanekuga suu- rendatud	<u>10.000.000.—</u>
Kokku arwatud	<u>317.875.000.—</u>
Komisjoni ettepanek	<u>325.875.000.—</u>
Suurendus	8.000.000.—

Arwesse wõttes 1924. a. sissetulekuid, suurendati:

§ 1. p. a) tempelmargid	Mk.	5.000.000.—	arwata	Mk.	90.000.000.—
§ 1. p. c) wekslipaberid	„	2.000.000.—	„	„	54.000.000.—
§ 1. p. d) trahwid	„	1.000.000.—	„	„	6.000.000.—
§ 5. Kantseleilõiwud ja -maksud	„	1.000.000.—	„	„	3.500.000.—
20% raudteemaks (Kunda-Rakwere)	„	500.000.—	„	„	500.000.—
Kokku suurendus	Mk.	9.500.000.—			
Wähendati: § 6. Kohtumaksu	„	1.500.000.—	„	„	1.500.000.—
Kokku suurendus	Mk.	8.000.000.—			

Peatükk VIII.

Patendid ja proowid.

Eelarwe eelnõus arwatud	11.940.000.—
Komisjoni ettepanek	11.940.000.—
Muutmata.	

Peatükk IX.

Mitmesugused tasumaksud.

Eelarwe eelnõus arwatud	40.584.000.—
Komisjoni ettepanek	42.909.000.—
Suurendus	2.325.000.—

Arwesse wõttes 1924. a. sissetulekuid, suurendati:

§ 2. p. a) passide maksu	Mk.	2.000.000.—	arwati	Mk.	10.000.000.—
§ 2. p. b) passide wiseerimine	„	325.000.—	„	„	5.000.000.—
Kokku suurendus	Mk.	2.325.000.—			

Kokku lõiwud ja tasumaksud.

Eelarwe eelnõus arwatud	360.399.000.—
Komisjoni ettepanek	<u>380.724.000.—</u>
Suurendus	20.525.000.—

Peatükk XI.

Aktsiisid.

Eelarwe eelnõus arwatud	414.640.000.—
Täiendus-ettepanekuga suu- rendati	<u>26.500.000.—</u>
Kokku arwatud	<u>441.140.000.—</u>
Komisjoni ettepanek	<u>392.055.000.—</u>
Wähendus	49.085.000.—

KAUDSED MAKSUD.

Peatükk X.

Tollid.

Eelarwe eelnõus arwatud	1.396.500.000.—
Komisjoni ettepanek	<u>1.398.000.000.—</u>
Suurendus	1.500.000.—

Arwesse wõttes 1924. a. sissetulekuid, suurendati: § 6. Mitmesuguseid tulusid Mk. 1.501.000.— arwati Mk. 16.500.000.—

Arwesse wõttes 1924 a. sissetulekuid ja tubakawabrikute omawahelist wõistlust, vähendati § 7. aktsiisi tubakalt Mk. 25.000.000.—, arwati Mk. 275.000.000. Samuti vähendati § 1: aktsiisi piirituselt Mk. 1.000.000.—, arwati Mk. 1.000.000.— Walitsuse täiendaw ettepanek, suurendada aktsiisi tulitikkudelt, jäeti arwesse wõtmata, kuna puudub wastaw seadus.

Kokku vähendati aktsiisi tulusid Mk. 52.500.000.—

Arwesse wõttes 1924. a. sissetulekuid, suurendati:

§ 3. Aktsiisi õllet	Mk.	2.000.000.—	arwati	Mk.	77.000.000.—
4. Patentide summa	„	500.000.—	„	„	8.000.000.—
9. Tubaka patent kauplustele	„	500.000.—	„	„	500.000.—
10. Patendid tubaka ja paber. kest.	„	65.000.—	„	„	600.000.—
12. Trahwe	„	250.000.—	„	„	750.000.—
13. Mitmesuguseid tulused	„	100.000.—	„	„	200.000.—
Kokku suurendati		Mk. 3.415.000.—		Mk. 3.415.000.—	

J ä ä b w ä h e n d u s Mk. 49.085.000.—

Kokku kaused maksud.

Eelarwe eelnõus arwatud	1.811.140.000.—
Täiendus-ettepanekuga suurendatud	<u>26.500.000.—</u>
Kokku arwatud	1.837.640.000.—
Komisjoni ettepanek	<u>1.790.055.000.—</u>
W ä h e n d u s	47.585.000.—

Riigi monopolid.

Peatükk XII.

Piirituse monopol.

Eelarwe eelnõus arwatud	1.004.140.000.—
Komisjoni ettepanek	<u>1.014.400.000.—</u>
S u u r e n d u s	10.260.000.—

Arwesse wõttes 1924. a. sissetulekuid, suurendati:

§ 1. Piirituse ja denaturaadi müüki	10.000.000.—
§ 3. Eetri müüki	<u>260.000.—</u>
Kokku	10.260.000.—

Riigi ettewõtted ja warandused.

Peatükk XIII.

Riigi kapitaalid.

Eelarwe eelnõus arwatud	85.200.000.—
Komisjoni ettepanek	<u>85.200.000.—</u>
M u u t m a t a.	

Arwesse wõttes 1924. a. sissetulekuid, suurendati:

§ 1. Sõidupiletid	Mk.	6.000.000.—	arwati	Mk.	420.000.000.—
2. Bagaashi wedu	„	1.000.000.—	„	„	39.000.000.—
6. Eelmiste aastate maksud	„	9.000.000.—	„	„	25.000.000.—
7. Trahwid	Mk.	1.000.000.—	„	„	2.000.000.—

K o k k u Mk. 17.000.000.—

Peatükk XIV.

Maad, hooned, metsad ja weed.

Eelarwe eelnõus arwatud	902.852.000.—
Täiendus-ettepanekuga suurendatud	<u>145.000.000.—</u>
Kokku arwatud	1.047.852.000.—
Komisjoni ettepanek	<u>1.053.852.000.—</u>
S u u r e n d u s	6.000.000.—

Täiendus-ettepanekutega suurendas walitsus tulu metsadest (§ 3) Mk. 145.000.000.— Komisjon, arwesse wõttes 1924. a. sissetulekuid, suurendas:

§ 5 — mitmesuguseid tulused Mk. 5.000.000.— arwati Mk. 30.000.000.— § 6 — trahwe ja wiiwitusraha Mk. 6.000.000 arwata Mk. 18.000.000.— § 1 — renti maadest, metsadest ja wetest wähendati Mk. 5.000.000.—, jääb Mk. 227.973.600.—, kuna komisjon ei pidanud asunikkude renditõstmist soovitawaks. Eelarwesse jäänud summa tuleb sisse endiste rendimäärade juures, kui juurde arwata need mõisad, mis 1924. a. ja 1925. a. tükeldatakse ja rendi alla arwatakse.

Peatükk XV.

Raudteed.

Eelarwe eelnõus arwatud	1.200.000.000.—
Komisjoni ettepanek	<u>1.217.000.000.—</u>
S u u r e n d u s	17.000.000.—

Peatükk XVI.

Sadamad ja laod.

Eelarwe eelnõus arvatud	99.800.000.—
Komisjoni ettepanek	<u>102.000.000.—</u>
Suurendus	2.200.000.—

Arwesse wõttes 1924. a. sissetulekuid, suurendati:

§ 2. Laewa- ja sadamamaksusid Mk. 2.200.000.— arwati Mk. 72.200.000.—

Peatükk XVII.

Post, telegraaf ja telefon.

Eelarwe eelnõus arvatud	378.225.000.—
Täiendus-ettepanekuga suurendatud	<u>6.775.000.—</u>

Kokku arvatud	385.000.000.—
Komisjoni ettepanek	<u>390.000.000.—</u>

Suurendus 5.000.000.—

Arwesse wõttes tariifide kõrgendust ja 1924. a. sissetulekuid, suurendati: § 1 — postimaksu Mk. 5.000.000.—, arwati Mk. 220.000.000.—

Peatükk XVIII.

Mitmesugused riigi ettevõtted.

Eelarwe eelnõus arvatud	214.245.000.—
Komisjoni ettepanek	<u>223.957.000.—</u>

Suurendus 9.712.000.—

Arwesse wõttes 1924. a. sissetulekuid, suurendati:

§ 1. Eesti pangalt kasu	Mk.	9.700.000.—	arwati	Mk.	144.700.000.—
§ 5. Riigitrükkikoja kasu	„	11.400.—	„	„	600.000.—
§ 6. Mitmesuguseid	„	600.—	„	„	<u>24.636.500.—</u>

Kokku Mk. 9.712.000.—

Peatükk XIX.

Mitmesugused riigi warandused.

Eelarwe eelnõus arvatud	24.447.000.—
Täiendus-ettepanekuga suurendatud	<u>800.000.—</u>

Kokku arvatud	25.247.000.—
Komisjoni ettepanek	<u>35.247.000.—</u>

Suurendus 10.000.000.—

Arwesse wõttes kawatsetud waranduste realiseerimist, suurendati § 3 — mitmesuguste waranduste müügi summat Mk. 10.000.000.—, arwati Mk. 30.000.000.—

Kokku riigi ettevõtted ja warandused.

Eelarwe eelnõus nõutud	2.904.769.000.—
Täiendus-ettepanekuga suurendatud	<u>152.575.000.—</u>

Kokku arvatud	3.057.344.000.—
Komisjoni ettepanek	<u>3.107.256.000.—</u>

Suurendus 49.912.000.—

Segatulud.

Eelarwe eelnõus nõutud	328.000.000.—
Komisjoni ettepanek	<u>328.000.000.—</u>

Muutmata.

Kokku korralised tulud:

Eelarwe eelnõus arvatud	7.077.985.000.—
-------------------------	-----------------

Maha arwatud tagasimaks eelmiste aastate tuludest	<u>25.000.000.—</u>
---	---------------------

Kokku arvatud 7.052.985.000.—

Täiendus-ettepanekuga suurendatud	<u>244.075.000.—</u>
-----------------------------------	----------------------

7.297.060.000.—

Komisjoni ettepanek	<u>7.268.072.000.—</u>
---------------------	------------------------

Wähendus 28.988.000.—

LAEWASÕIDUAMET.

Koosseis.

Koosseisust kustutati tegewuse wähenemise tõttu, sest mitmed laewad ja praamid jääwad seisma:

1 asjaajaja	palgaga	7.700 m. kuus
2 arweametnikku	„	6.200 „ „

1 masinakirjutaja palgaga 5.000 m. kuus
1 talitaja „ 4.500 „ „

Kulud.

§ 1. Palgad.

Nõutud 17.168.200.—
Komisjoni ettepanek 10.540.500.—

Wähendus 6.627.700.—

Palkade vähendus on tingitud koos-
seisude vähendamisest.

§ 3. Arstiabi ja abirahad.

Nõutud 398.300.—
Komisjoni ettepanek 390.000.—

Wähendus 8.300.—

Wähendus tegelikkude kulude järele.

§ 9. Majapidamine.

Nõutud 209.000.—
Komisjoni ettepanek 248.000.—

Suurendus 39.000.—

Suurendus ruumide üüri suurenemise
tõttu.

§ 12. Liikuw wara.

Nõutud 467.400.—
Komisjoni ettepanek 300.000.—

Wähendus 167.400.—

Laewade seismajäämise tõttu wähe-
neb söekorwide juurdemuretsemine.

§ 15. Kultuuriline toetus.

Nõutud 50.000.—
Komisjoni ettepanek —

Wähendus 50.000.—

Kuna eelarwe puudujäägiga lõpeb, ei
ole wõimalik kultuurilist toetust määrata.

§ 16. Ettenägemata kulud.

Nõutud 1.500.000.—
Komisjoni ettepanek 1.300.000.—

Wähendus 200.000.—

Wähendus kulude üldsumma wähe-
nemise tõttu.

§ 18. Ekspeditsioon.

Nõutud 360.000.—
Komisjoni ettepanek —

Wähendus 360.000.—

Kulud arwatud laewale laadimise ja
tühjendamise kulude hulka.

§ 77. Laewade tarbematerjaalid.

Nõutud 50.383.500.—
Komisjoni ettepanek 45.420.700.—

Wähendus 4.962.800.—

Wähendus mitmete laewade ja praa-
made seismajäämise tõttu.

Kogusummas vähendus* 12.376.200.—
„ suurendus 39.000.—

Üldine vähendus 12.337.200.—

Tulud.

Wabariigi Walitsuse poolt
arwatud 81.053.800.—

Eelarwe-komisjoni ette-
panek 58.533.400.—

Wähendus 22.520.200.—

Tulude wähenemine tingitud mitmete
laewade seismajäämise ja weohindade
alanemise tõttu

Kokku kulusid määratud 58.936.900.—

Tulusid ette nähtud 58.533.400.—

Puudujääk 403.500.—

Puudujääk tingitud rannasõidulaewade
puudujäägist, sest nagu 1924. a. aruan-
dest näha, töötab ainult „Kajak“ kasuga,
kuna teised laewad töötawad puudujää-
giga.

SADAMATEHASED.

Kosseis.

Kosseisu wõeti juurde tehaste juha-
taja abi palgaga 19.500 mk. kuus.

Lammutamistöde suurenemise tõttu
on ette nähtud ka tööliste arwu suurene-
mine 2000 töölise wõrra läinud aastaga
wõrreldes, selle tõttu ei saa juhataja enam
üksinda läbi.

Kulud.

§ 1. Palgad.

Nõutud 14.007.200.—
Komisjoni ettepanek 14.192.500.—

Suurendus 185.300.—

Suurendus tingitud kosseisu suure-
nemisest.

§ 2. Ametsõidud.

Nõutud 270.000.—
Komisjoni ettepanek 200.000.—

Wähendus 70.000.—

Wähendus tegelikkude kulude wähe-
nemise tõttu.

§ 9. Majapidamine.

Nõutud 2.134.000.—
Komisjoni ettepanek 2.000.000.—

Wähendus 134.000.—

Wähendus küttekulude wähenemise
tõttu.

§ 18. Kütteained ja õlid.

Nõutud	5.423.000.—
Komisjoni ettepanek	5.000.000.—
W ä h e n d u s	423.000.—
Põhjendus — kütteainete hind oli eelarwes liig suur ette nähtud.	
Kokku vähendus	627.000.—
Suurendus	185.300.—
Üldine vähendus	441.700.—

Lisa nr. 7.*)

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

RIIGITEENISTUSE SEADUSE OSALISE MAKSMAPANEMISE SEADUS.

Riigiteenistuse seaduse („Riigi Teataja“ nr. 149 — 1924. a.) § 42. hakkab maksma käesolewa seaduse wastuwõtmisega.

Lisa nr. 8.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI**riigiteenistuse seaduse osalise maksmapanemise seadusele.**

„Riigi Teatajas“ 23. detsembril 1924. a. ilmunud riigiteenistuse seadus hakkab maksma ühes 1925. aasta eelarwega, sellega siis igatahes mitte ennem märtsikuud. Selle seaduse § 42-st, mis Wabariigi Walitsusele õiguse annab ametist wabastada riigiametnikke, kelle tegewus riigi huwile kahjulik, oleks aga waja teatawatel kordadel käsitada juba nüüd ilma wiiwitamata, sest et on selgunud isearanis detsembrikuu sündmuste tõttu, et riigiametnikkude hulgas, kuigi mitte palju, siiski üksikuid leidub, kelle tegewus riigi huwile kahjulik on, ja kes wabariigi teenistuses edasi olla ei wõi.

Lisa nr. 9.

Üldkomisjoni

SELETUSKIRI**riigiteenistuse seaduse osalise maksmapanemise seadusele.**

Üldkomisjon esitab käesolewa seaduse muutmata Wabariigi Walitsuse ette-

panekus ja motiiwidel Riigikogule wastuwõtmiseks.

Lisa nr. 10.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

SEADUS**RIIGIASUTUSTE TÖÖ KOONDAMISE SEADUSE UUESTI MAKSMAPANEMISE KOHTA.**

Riigiasutuste töö koondamise seadus („Riigi Teataja“ nr. 83/84 — 1924. a.) pannakse uuesti maksma kunni 1. jaanuarini 1926. a.

Käesolew seadus hakkab maksma tema wastuwõtmisega.

Lisa nr. 11.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI**seadusele riigiasutuste töö koondamise seaduse uuesti maksmapanemise kohta.**

Tähendatud seadusega („Riigi Teataja“ nr. 83/84 — 1924. a.) Wabariigi Walitsusele antud õigus riigiasutuste töö koondamise alal kustus 1. jaanuaril 1925. a. Koondamise töö ei ole aga weel lõpul, waid seda tuleb jätkata. Sellepärast on waja nimetatud seadus uuesti ühe aasta peale maksma panna.

Lisa nr. 12.

Wabariigi Walitsuse täiendaw ettepanek

RIIGIASUTUSTE TÖÖ KOONDAMISE SEADUSE JUURDE.

Wabariigi Walitsuse poolt Riigikogule esitatud riigiasutuste töö koondamise seaduse uuesti maksmapanemise seaduseelnõu § 1. p. 1 täiendada järgmiselt:

„samuti koosseisu vähendamisel wabastatawaid ametnikke tarbekorral teenistuse huwides sama astme wõi alama astme kohtadele paigutada, wiimastelt wabastades wastawaid ametnikke;“.

*) Lisa nr. 6 eriraamatuna.

Lisa nr. 13.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

täiendawale ettepanekule riigiasutuste töö koondamise seaduse juurde.

Wabariigi Walitsuse poolt esitati Riigikogule 8. I. s. a. seadus riigiasutuste töö koondamise seaduse uuesti makspanemise kohta kunni 1. I. 26. a. Teedeministeriumis ja arwatawasti ka teistes ministeriumides on läinud aastal riigiasutuste töö koondamise seaduse käsitamisel soowimata raskusi ette tulnud, missuguseid oleks soowitaw tulewikus tingimata kõrwaldada. Nimelt juhtub tihti, et mõnel Wabariigi Walitsuse otsusel wakantseks jäetud kohal on suurte kogemustega isik, keda kuidagi ei ole soowitaw täiesti riigiteenistusest teenistuse huwides wabastada, kuna nende asemel oleks otstarbekohasem olnud kedagi nooremata wõi vähemate wilumustega ametnikku teenistusest üldise koosseisude koondamise puhul lahti lasta ja seda, kellel suuremad kogemused ja kelle koht on wakantseks jäetud, sellele kohale ümber paigutada. Sellega saaks kätte, et riigiteenistusse oleks wõimalus paremaid ametnikke alale jätta.

Eriti tarwilik on ministeriumi poolt ettetoodud parandus kahe raudteewalitsuse liitumise puhul.

Lisa nr. 14.

Üldkommisjoni

SELETUSKIRI

riigiasutuste töö koondamise seadusele.

Läinud aasta suwel wõeti wastu Riigikogu poolt riigiasutuste töö koondamise seadus, millega anti Wabariigi Walitsusele õigus wabastada riigiametnikke nende kohtadelt ilma põhjust näitamata, jättes kohti wakantseks. Sarnase erakorralise õiguse andmine oli tingitud asjaoludest, et oli tarwis kiirelt tegutseda ametasutuste koosseisude koondamisel ja üksikute asutuste ümberkorraldamisel eelarwe tasakaalustamiseks, sest Riigikogu oli korduvalt walitsuse tählepänu juhtinud meie rohke ametnikkude arwu ja ühes wiimasega seotud suurte kulude peale. Iga üksiku koha kaotamine seadusandlikul teel oleks wäga tülikas ja Riigikogu tööde waheaegadel muutuks see täitsa wõimatuks.

Et ülal ettetoodud raskustest üle saada ja et walitsus tõesti reaalseid tagajärgi ametnikkude vähendamises kätte saaks, anti Wabariigi Walitsusele riigiasutuste töö koondamise seadusega wolitused, mis normaal oludes ebamäärased ja osutuwad eneses ühte suuremat riigiametniku õiguse eitamist. Lahkunud walitsusel ei läinud korda kõigi riigiasutuste koondamist läbi wiia ja uus walitsus on sunnitud endise tööd jätkama algatud suunas. Nagu endisel, nii ka praegusel walitsusel on tarwis küsimuste lahendamisel tegutseda kiirelt ja kategooriliselt, ilma et pruugiks igal üksikul juhtumisel tülitada seadusandlikku aparati. Neist asjaoludest on tingitud töökoondamise seaduse uuesti makspanemine, sest wiimane oli maksew ainult kunni 1. jaanuarini 1925. a. ja seega puuduwad praegusel walitsusel need erakorralised õigused, mis olid endisel. Endist seadust on täiendatud ja walitsusele õigus antud ka lahti lasta, peale ametnikkude, kelle kohad kaotatakse, weel wastawalt samaastmelisi ja alamaid ametnikke ja wiimaste asemele paigutada neid ametnikke, kelle kohad koosseisudes kaotatud, kui ülemus leiab, et wiimane on rohkem wilunud ja kohasem, kui mõni alama- wõi samaastmeline ametnik, kelle lahtilaskmiseks aga muud alust ei ole kui tema wäikene wilumus, kogemused ja töowõime. Ametist wabastamisel tuleb kahe ametniku ühesugustele tingimustele wastamisel nende teadmistes ja wilumuses, silmas pidada wiimaste perekondlikku ja waranduslikku seisukorda.

Lisa nr. 15.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

VERSAILLES'I RAHULEPINGU

393. ARTIKLI JA TEISTE RAHULEPINGUTE WASTAWATE ARTIKLITE MUUDATUSTE KINNITAMISSEADUS.

§ 1. Versailles'i rahulepingu 393. artikkel ja teiste rahulepingute wastawad artiklid neljanda rahwuswahelise töökonwerentsi poolt Genfis (1922. a.) wastuwõetud redaktsioonis tunnustatakse kinnitatuks.

§ 2. Paragrahw 1. tähendatud artikkel eestikeelse tõlkega awaldatakse ühes käesolewa seadusega.

Lisa nr. 16.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

Versailles'i rahulepingu 393. artikli ja teiste rahulepingute wastawate artiklite muudatuste kinnitamiseseadusele.

Versailles'i rahulepingu § 393. põhjal seisab rahwuswaheline tööbüroo 24 liikmest koosnewa administratiiv nõukogu juhtimise all. Nende liigete hulgas on 12 walitsuste, 6 tööandjate ja 6 tööliste esitajat. Walitsuste esitajatest nimetatakse 8 kõige suurema tööstustähtsusega liigete poolt ja 4 liigete poolt, keda selleks määravad walitsuste delegaadid konwerentsil. Niisugune administratiiv nõukogu koosseis andis põhjust rahulolematusteks töö-organisatsiooni liigetele, sest et see koosseis ei kindlusta küllalist esitust nõukogus asjasthuwitatud riikide, eriti mitteeuroopa maade poolt.

Töö-organisatsiooni 3. istungjärgul (1921. a.) tõstis Tshiili walitsuse esitaja ülesse küsimuse nimetatud Versailles'i lepingu § 393. muutmise kohta.

Selle küsimuse läbiwaatamiseks moodustatud iseäralik komisjon leidis, et see küsimus ei ole weel küllalt ette walmitatud; konwerents otsustas komisjoni ettepanekul nimetatud küsimust järgnewa konwerentsi päewakorda ülesse wõtta.

Oma 4. istungjärgul wõttis töökonwerents wastu nimetatud § 393. muudetud teksti, mille järele suurendatakse administratiiv nõukogu liigete arwu kunni 32-ni; kellest 16 walitsuste, 8 tööandjate ja 8 tööliste esitajat, kusjuures walitsuste esitajatest peab 6, tööandjate ja tööliste esitajatest kumbagist 2 mitteeuroopa riikidest olema.

Niisuguse koosseisu juures on võimalik enam laialisem riikide esitus ja saawad rahuldatud asjasthuwitatud maade õigustatud nõudmised.

Versailles'i rahulepingu § 422. on ette nähtud lepingu XIII osa muutmise võimalused. Selleks nõutakse, et niisugused muutmised oleksid rahwasteliidu nõukogu moodustawate riikide $\frac{3}{4}$ liigeriikide poolt kinnitatud.

Silmas pidades, et eeltulewal VII rahwuswahelisel töökonwerentsil 1925. a. meil tuleb administratiiv nõukogu koosseis ümberwalimisele, pööras rahwuswahelise tööbüroo direktor kirjaga

1. sept. s. a. töö-hoolekandeministri poole palwega, kiirendada nimetatud artikkel 393. muutmise esitamist Riigikogule ratiifitseerimiseks.

Lisa nr. 17.

Wäliskomisjoni

SELETUSKIRI

Versailles'i rahulepingu 393. artikli ja teiste rahulepingute wastawate artiklite muudatuste kinnitamiseseadusele.

Wäliskomisjon ühineb Wabariigi Walitsuse seletuskirjaga ja esitab käesolewa seaduse muutmata Riigikogule wastuwõtmiseks.

Lisa nr. 18.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

1925. AASTAL TEGELIKKU KAITSEWÄETEENISTUSSE WÕTMISE JA SELLEST WABASTAMISE SEADUSE MUUTMISE SEADUS.

I.

Riigikogu poolt 16. detsembril 1924. a. wastuwõetud („Riigi Teataja“ nr. 149 — 1924. a.) „1925. aastal tegelikku kaitsewäeteenistusse wõtmise ja sellest wabastamise seaduse“ §§ 2. ja 3. muudetakse järgmiselt:

§ 2. Kutsutute wastuwõtmise sünnib kolm korda aastas:

1) 15.—30. jaanuarini wõetakse wastu need, kes sündinud enne 1. juulit 1904. a.;

2) 15.—25. märtsini — need, kes sündinud 1. juulist kunni 31. augustini 1904. a., ja

3) 15.—30. septembrini — need, kes sündinud pärast 31. augusti 1904. a.

§ 3. Teenistusse ilmuma peawad:

1) jaanuaris wastuwõetud meeskodanikud, a) kes ratsawäkke, merewäkke wõi merekindlustesse määratud, — 1-sel weebruaril 1925. a., ja b) kõik teised — 5-dal aprillil 1925. a.;

2) märtsikuus wastuwõetud nooredmehed — 5-dal aprillil 1925. a.;

3) septembrikuus wastuwõetud nooredmehed, a) kes merewäkke wõi merekindlustesse määratud, — 1-sel weebruaril 1926. a., ja b) kõik teised — 10-dal oktoobril 1925. a.

Teenistusaja alguseks loetakse teenistusse ilmumise päew.

Tähtajal mitteilmunuile loetakse teenistusaja algus järgmise kuu esimesest päewast pärast wäeossa ilmumist.

II.

Käesolew seadus hakkab maksma tema wäljakuulutamisega „Riigi Teatajas.“

Lisa nr. 19.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

1925. aastal tegelikku kaitsewäeteenistusse wõtmise ja sellest wabastamise seaduse muutmise seadusele.

Riigikogu poolt 16. detsembril 1924. a. wastuwõetud „1925. aastal tegelikku kaitsewäeteenistusse wõtmise ja sellest wabastamise seaduse“ järele sünnib 1925. aastal kutsealuste noortemeeste teenistusse wõtmise kaks korda aastas, kusjuures kewadel, aprillikuus, sisse kutsutakse kuue kuu mehed ja sügisel, septembrikuus, — järgmise kuue kuu mehed.

1925. aasta oleks esimeseks aastaks, millal meie aastas üks kord sissekutsumise wiisi pealt aastas kaks korda sissekutsumise wiisi peale üle läheme. Selle tõttu aga jääks pärast esimest oktoobrit 1925. a., millal suurem osa käesolewal aastal teenistusse astunud ajateenijaid kaitsewäelasi tegelikust teenistusest wabastatakse, ajutiselt, kunni järgmise kutse sissekutsumiseni, teenistusse ainult 6 kuu mehed ja pärast 1-st detsembrist 1925. a. (kunni 10. detsembrini 1925. a.), kuna teenistusest wabastatakse wiimased käesolewal aastal teenistusse astunud mehed, wäljaõppinud mehi weel vähem. See aga ei wastaks praeguste riigikaitse tarwidustele ja Wabariigi Walitsuse deklaratsioonis awaldatud põhimõttele, mille järele meie kaitsewägi ka ajutiselt ei tohi arwuliselt wäiksem olla kui praegu. Et seda wiga parandada, tuleks kewadel sisse kutsuda wastaw arw mehi rohkem. Wastawa arwu annawad umbkaudu kahe kuu mehed. Sellepärast tuleks 1925. a. kewadel sisse kutsuda mitte kuue, waid 8 kuu mehed, ja sügisel — wastawalt kahe kuu mehed vähem, see on 4 kuu mehed. Et 16./XII 1924. a. wastuwõetud seaduse järele kewadel teenistusse astuwate

6 kuu meeste wastuwõtmise sünnib juba jaanuarikuus ja wastuwõtmise kohta kõik tarwilikud korraldused tehtud, siis oleks wõimatu puuduwaid kahe kuu mehi, keda ettepaneku wastuwõtmise korral tuleks rohkem sisse kutsuda, wastu wõtta ühes eelnimetatud kuue kuu meestega. Sellepärast on nimetatud kahe kuu meeste sissekutsumine ette nähtud märtsikuus 1925. aastal, kuid nii, et teenistusse ilmumise aeg jääb samasugune, kui suuremale osale jaanuarikuus wastuwõetawatele, see on 5. aprillil.

Ettepanud sissekutsumise wiisi järele kujuneks ülemineku aeg aastas kaks korda sissekutsumise wiisi peale sarnaseks, et kunagi kaitsewäes ajateenijaid kaitsewäelasi ei saa vähem olema, kui meil neid praegu on.

Mis puutub kuludesse, siis saaks käesolewa ettepaneku wastuwõtmise korral 1925. aastal kahe kuu mehed 6 kuud warem sisse kutsutud (sügise asemel kewadel), kui see on ette nähtud Riigikogu poolt 16./XII 1924. a. wastuwõetud seaduses. Kahe kuu meeste ülewaldamine 6 kuu jooksul nõuab kulusid 27.900.000 marka. Järelikult suureneks kaitseministeeriumi eelarwe käesolewa ettepaneku wastuwõtmise korral 1925. aastal 27.900.000 marga wõrra.

Sunduslik tegeliku teenistuse aeg on kõigile teatawa liigi kaitsewäelastele ühesugune, waatamata selle peale, millal kaitsewäelane tegelikku teenistusse astus. Sellepärast wabastatakse eelpoolnimetatud warem tegelikku teenistusse astunud kaitsewäelased ka wastawalt warem teenistusest. Selle tõttu saab käesolewa ettepaneku wastuwõtmise korral ajateenijate sõdurite koosseis 6./X 1926. a. kunni 10./IV 1927. a., see on kuue kuu jooksul, olema selle wõrra vähem, kui see oleks sarnasel juhtumisel, kui meie sissekutsumist 1925. aastal teostaksime Riigikogu poolt 16./XII 1924. a. wastuwõetud seaduse järele. Nimetatud koosseisu wähenemine annaks riigile 1926. ja 1927. aastal wäljaminekutes kaitsewäe peale just samapalju kokkuhoidu, kui palju kallimaks läheks käesolewa ettepaneku järele kaitsewäe ülewaldamine 1925. a. jooksul. Siit järgneb, et üldiselt ei too käesolew ettepanek riigile kuludes ei kasu ega kahju, küll aga suurendab kaitseministeeriumi 1925. a. eelarwet 27.900.000 marga wõrra.

Lisa nr. 20.

Riigikaitse komisjoni

SELETUSKIRI

1925. aastal tegelikkult kaitseväeteenistusse võtmise ja sellest wabastamise seaduse muutmise seadusele.

Riigikaitse komisjon leidis Wabariigi Walitsuse seletuskirjas esitatud motiivid põhjendatud olewat ja esitab seaduseelnõu Riigikogule wastuwõtmiseks.

Lisa nr. 21.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

RIIGIKORRA KAITSE SEADUS.

I.

§ 1. Igasugune ühinemine tegewuseks, mis on sihitud selle poole, et ellu wiia kommunistliku internatsionaali põhimõtteid wõi üldse arendada Eesti wabariigi iseseiswust eitawaid ideesid wõi wägiwaldselt muuta Eesti wabariigis põhiseadusega maksmapandud riigikorda wõi lahutada wabariigi küljest mõnda tema osa, on keelatud.

§ 2. Ühingud, seltsid ja rühmitused wõi nende liidud, kelle tegutsemises awaldub püüdmine eelmises (1.) paragrahwis tähendatud sihte ellu wiia, kuigi nad neid sihte awalikult ei ole üles seadnud wõi tunnustanud, sulutakse siseministri määrusega, mille peale wõib kaewata administratiiw kohtupidamise seaduses ettenähtud korras.

§ 3. Kui eelmistes (1. ja 2.) paragrahwides kirjeldatud ühingud, seltsid, rühmitused wõi nende liidud on esitatud Riigikogus wõi omawalitsuste asutustes, siis tunnustatakse nende esitajad, kui ka wiimastele walimisnimekirjade järele järgnewad kandidaadid oma walimisõiguse kaotanuks ja nende wolitused lõpenuks: Riigikogu liigete ja nendele järgnewate kandidaatide suhtes — Riigikogu otsusega kas Riigikogu enese algatusel wõi Wabariigi Walitsuse ettepanekul, omawalitsuste asutuste liigete ning nendele järgnewate kandidaatide suhtes aga siseministri määrusega, mille peale wõib kaewata administratiiw kohtupidamise seaduses ettenähtud korras.

II.

U. n. s. §§ 99., 100., 101. ja 102. pannakse maksma järgmises redaktsioonis:

§ 99. Süüdlast Riigiwanema, Riigikogu esimehe, wägede ülemjuhataja wõi Wabariigi Walitsuse liikme tapmises karistatakse surmanuhtlusega.

Sama karistuse alla langeb ka süüdlane selle raske kuriteo katses.

§ 100. Süüdlast wägiwaldses wäljastumises selleks, et muuta Eesti wabariigis põhiseadusega maksmapandud riigikorda wõi lõpetada wabariigi iseseiswust wõi lahutada wabariigi küljest mõnda tema osa, karistatakse surmanuhtlusega.

§ 101. Süüdlast § 100. ettenähtud raske kuriteo ettewalmistamises karistatakse:

sunnitööga mitte üle wiieteistkümne aasta.

Kui sellejuures süüdlase käsitusel olid abinõud plahwatuse sünnitamiseks wõi sõjariistade ladu, siis karistatakse teda: eluaegse sunnitööga.

§ 102. Süüdlast selles, et ta teise wõi mitme isikuga ühines § 100. ettenähtud raske kuritöö kordasaatmiseks, karistatakse:

sunnitööga mitte üle kümne aasta.

Sama karistuse alla langeb ka süüdlane ühinemises tegewuseks, mis on sihitud selle poole, et ellu wiia kommunistliku internatsionaali põhimõtteid wõi üldse arendada Eesti wabariigi iseseiswust eitawaid ideesid.

III.

N. s. täiendatakse § 1453¹-ga järgmises redaktsioonis:

§ 1453¹. Süüdlast ettekawatsetud tapmises karistatakse surmanuhtlusega, kui tapmine on korda saadetud poliitilistel motiividel.

Lisa nr. 22.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI riigikorra kaitse seadusele.

Riigikorra kaitse seaduseelnõu kokkuseadmise põhjuseks on wabariigi wastaste kommunistide tegewus, mis eriti selgelt wäljendus 1. detsembril 1924. toimepandud mässukatses. Selleläbi selgus, et praegused kodanlised wabadused ei

kindlusta riiki küllalt mõjuvalt niisuguste riigivastaste organisatsioonide vastu, kelle tegewust juhitakse ja finantseeritakse wastawate välisriikides asuwate organisatsioonide poolt ja kelle ülesandeks on Eesti riiki wägiwaldselt häwitada. Iseäranis energiliselt tegutseb selles sihis Wenemaal asuw III kommunistliku internatsionaali organisatsioon, kelle otsekohesel juhatusel ja kulul 1. dets. 1924. a. mässukatse toime pandi.

Käesolew seaduseelnõu, pakkudes abinõusid tähendatud häwitawa tegewuse vastu, täiendab 1) makswaid seadusi riigivastaste ühingute ja rühmituste sulgumise asjus ja 2) kõwendab sanktsioone mõnesuguste kuritegude eest, mis on korda saadetud poliitilistel motiividel.

Seaduswastaste ühingute sulgumine ei ole küllalt rahuloldawalt korraldatud makswates seadustes. 1906. aasta seadusega oli see küll lahendatud, kuid kerenskiaegne seadus ühingute kohta 12. aprillist 1917. andis sulgumise ringkonnakohtu kätte, ilma et oleks ära tähendanud, missuguses kohtupidamise korras kohus neid sulguma peab. Sellega muutus nende sulgumine liiga raskeks kui mitte päris wõimatuks ja tekkis seesugune loomuwastane olukord, kus üksikud isikud, kes kuritegelikku riigiwastasse ühingusse on kokku astunud, wõetakse wastutusele ja määratakse neile kaunis suured karistused, kuid ühinguid ise kuidagi sulguda ei saa, nad jätkawad oma häwitawat tegewust mitte üksi põrandaal, waid koguni päris awalikult, wõttes osa Riigikogu ja omawalitsuste tegewusest. On arusaadaw, et seda mitte sallida ei wõi. Kui rühmituse tegewus on kaldunud selle poole, et Eesti wabariigi iseseiswust häwitada ja riigikorda wägiwaldselt kukutada, mille eest sama rühmituse liikmed kriminaal wastutusele wõetakse, siis ei ole mingisugust põhjust ega mõtet seesugust rühmitust ennast, kui teatawat seltskondlikku organisatsiooni, edasi tegutseda lasta. Siin on waja wõimalus luua neid kiirelt ja otsustawalt sulguda, sest et seesuguses ühenduses peitub kaugelt suurem hädaoht riigi olemasolule, kui üksiku isiku tegewuses.

Käesolewa eelnõu järele kawatsetakse riigi wõimad kasutada riigivastaste ühingute ja rühmituste vastu, kelle tegewust juhitakse ja finantseeritakse wastawate välisriikides asuwate organisatsioonide poolt ja kelle ülesandeks on Eesti riiki wägiwaldselt häwitada. Iseäranis energiliselt tegutseb selles sihis Wenemaal asuw III kommunistliku internatsionaali organisatsioon, kelle otsekohesel juhatusel ja kulul 1. dets. 1924. a. mässukatse toime pandi.

see wõimaldab kiiret sulgumist, mis kahtlemata tarwilik praegusel ajal, kuid ühtlasi paneb administratiiv wõimu tegewuse kontrolli alla.

Teisest küljest tahab eelnõu karistusi tõsta süütegude eest, mis wabariigi iseseiswuse kukutamise ja riigikorra wägiwaldse muutmise peale sihitud, sest et terroristide agressiivne tegewus praegu seda tungiwalt nõuab. Peale selle kawatseb eelnõu karistusi suurendada ka Riigivanema ja Wabariigi Walitsuse liigete tapmise eest poliitilistel motiividel. Wimmäse aja sündmused on näidanud, et riigiwastased oma sihtide teostamisel eeskätt just walitsuse liikmeid kõrwaldada katsuwad, et riiki ilma juhtimiseta jätta, sellepärast on ka siin karistuste tõstmine praegu paratamata tarwilik.

Lisa nr. 23.

Üldkommissjoni

SELETUSKIRI riigikorra kaitse seadusele.

Üldkommissjon, läbi arutades Riigikorra kaitse seadust, on Wabariigi Walitsuse ettepanekus ette wõtnud mõned wähemad parandused. Selguse pärast loeti tarwilikuks ära tähendada, kellel on õigus esineda kaebusega administratiiv kohtus seltsi, ühingu wõi liitu sulguwa siseministri määruse peale ja anti see õigus igale seltsi, ühingu, rühmituse wõi liidu liikmele. Samuti märgiti ära, kellel on õigus kaewata siseministri otsuse peale, millega tühistatakse omawalitsuse esituskogude kandidaatide nimekirjad ja kui wälja heidetakse esituskogust wii-
maste rühmituste esitajad.

§ 37². ettenähtud Riigikogu liigete wäljaheitmist Riigikogu enda otsusega tuleb rõnda mõista, et käesolewas paragrahwis ettenähtud tühistamine ei ole obligatoorne Riigikogule, waid kuulub ainult tema kompetentsi ning Riigikogu wõib nimekirja tühistada kui ka tühistamata jätta.

IV osas § 99 muudeti nii, et mitte iga käesolewas paragrahwis äranäidatud isiku tapmine ei ole karistataw surmanuhtlusega, waid juhtumistel, kui tapmise motiivideks ei olnud poliitilised, waid üksikisikute wõi üksikisikute wõimad kasutada riigivastaste ühingute ja rühmituste vastu, kelle tegewust juhitakse ja finantseeritakse wastawate välisriikides asuwate organisatsioonide poolt ja kelle ülesandeks on Eesti riiki wägiwaldselt häwitada. Iseäranis energiliselt tegutseb selles sihis Wenemaal asuw III kommunistliku internatsionaali organisatsioon, kelle otsekohesel juhatusel ja kulul 1. dets. 1924. a. mässukatse toime pandi.

Lisa nr. 24.

Riigikohtu esimehe

ARWAMINE

riigikorra kaitse seaduse eelnõu kohta.

Luban enesele paar märkust teha Wabariigi Walitsuse poolt esitatud riigikorra kaitse seaduse eelnõu kohta võimalikuks järelekaalumiseks:

1. Mina ei loe mitte otstarbekohaseks ega õnnelikuks rõhutada seaduses eesotsas ainult kommunistliku internatsionaali põhimõtete elluviimise keeldu. Kui üksikuid keelatuid woole nimetada, siis ei tohiks kõige-ees anarhistlikku woolu, mis igat riigikorda eitab, nimetamata jätta, ja peaks ka monarhistlikku woolu, kui teist äärmust, nimetama. Minu arust wõiks üksikute keelatud woolude nimetamine hoopis ära jääda, wõi neid mõnda ainult näitena ette tuua.

Kitsaks loen mina ka § 1-ses lõputähdendust, mis räägib wabariigi küljest mõne tema osa lahutamise püüdest, sest sellest peaks järeldama, nagu oleks Eesti wabariigi täielikult teise riigi alla wiimise peale sihitud tegewus lubatud, wõi wähe-malt mitte nii karistataw, nagu seda käes-olew seadus riigiosa lahutamise peale sihitud tegewuse suhtes ette näeb. Kui Wene seaduses mitte terve riigi, waid ainult riigiosade äramängimise kawatsuste keelust räägiti, siis oli see seletataw sellega, et suure Wene suhtes terve riigi äraandmine teise riigi alla üldse mõeldawaks ei loetud.

2. Uue nuhtl. sead. § 99 kawatsetud redaktsioonis on ühelt poolt liiga lai, teiselt poolt kitsas. Ta on liiga lai, sest et ette pandud redaktsioonis selle paragrahwi karistuse alla langeb igasugune Riigiwanema, Riigikogu esimehe, ülemjuhataja ja walitsuse liikme tapmine, kuna aga surmanuhtluse karistust ei wääri ettewaatomata wõi ärritatud olekus kordasaadetud tapmine. Sellelt seisukohalt tuleks siin tapmist kwalifitseerida kui „ettekawatsetud nõuga korda saadetud“. Teiselt poolt wõiks kõwendatult kaitsetawate ring laiem olla. Mõte on, et juhtiwail walitsemiskohtadel olewate isikute elupuutumast kindlustada suurema karistuse waral, et walitsemise wõi riigikaitse aparaat mitte juhtideta ei jääks. Mina arwan, et siia kuuluks niisamuti diwiisi wõi piiriwalwe wõi mõne wäeosa ülem, kaitseteenistuses olewa laewa kap-

ten, kohtupalati prokuröör ja m. t., nagu seda õieti ka kawatsetud n. s. § 1453¹ ette näeb.

Õieti wõiks kawatsetud § 99 oma märkusega ära jääda, sest aitaks n. s. § 1453¹, kuid sellele tuleks juurde lisada kawatsetud § 99 märkus, mis igatahes ka tähtis on, nimelt, et surmanuhtluse alla langeb ka süüdlane Riigiwanema, Riigikogu esimehe, wägede ülemjuhataja, Wabariigi Walitsuse liikme, piiriwalwe kaitse tegewuses olewa wäeosa ülema wõi laewa kapteni, kohtupalati prokurööri tapmise katses.

3. § 102. teine osa tuleks wastawalt esimeses osas tehtud märkustele ümber redigeerida.

Lisa nr. 25.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

PROKURATUURI OSAWÖTU KITSENDAMISE SEADUS RIIGIKOHTU TSIWIILOSAKONNA ISTUNGITEL.

Tsiwiilkohtupidamise seaduse § 804 muudetakse järgmiselt: „§ 804. Pärast asja ettekandmist ja § 343 ettenähtud juhtumustel prokurööri arwamise ära kuulamist teeb Riigikohus otsuse“.

Lisa nr. 26.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

prokuratuuri osawõtu kitsendamise seadusele Riigikohtu tsiwiilosakonna istungitel.

Senni meil üldjoontes makswas 1864. a. wäljaantud tsiwiilkohtupidamise seaduses oli algusest peale kaunis laialdane prokuratuuri osawõtmise tsiwiillasjade arutamise ette nähtud, kuid aastakümnete jooksul, kui tegelikus elus selgus, et prokurööri osawõtmise tsiwiillasjust muutus shablooniliseks tühjaks kombeks, kasutaks nii pooltele kui ka awalikkudele huwile, wõi isegi kahjulikuks takistuseks kohtukoosseisule, siis asuti prokuratuuri wõimkonna kitsendamisele tsiwiillasjade arutamises, mille tagajärjeks on sama seaduse § 343 — 1911. aasta redaktsioonis, kus ainult neli juhtumist on alles hoitud, kus awalik huwi mõõduandew ja

milles prokuratuur tsiwiilasjade arutamise kohtuistungil osa võtab.

Uhtlasi äratähendatud prokuratuuri tegevusega tsiwiilasjade arutamisel esimese ja teise astme kohtus, nõudis 1864. a. tsiwiilkohtupidamise seadus prokuratuuri osavõtmist igast tsiwiilasjast, mis senati kassatsiooni osakonnas arutamisele võeti (§ 804). Nõnda siis tekkis iga tsiwiilasja arutamisel senatis kohtunikkudele juurde veel üks juriidiline jõud, kes asjaga lähemalt oli tutvunenud ja siis oma arvamist enne otsuse tegemist avaldas. Kuigi arwama peab, et mida rohkem kompetent isikuid asja kallal ametis, seda parem õige otsuse leidmine, siiski ei või prokurööri osavõtmist kõigis tsiwiilasjus, mis Riigikohtus ette tulewad, hädatarwilikuks pidada. Asja arutamisest võtawad osa nii kui nii kolm kohtunikku, kes asja igakülgselt võiwad läbi kaaluda, et õiget otsust teha. Selle juures peab veel silmas pidama, et kaugelt suurem osa tsiwiilasju on erahuwilise tähtsusega, nõnda et awaliku huwi kaitsja — riigiwõim neis poolena ei tarwitseks esineda. Kui veel arwesse võtta, et prokurööri osavõtt kõigist tsiwiilasjust Riigikohtus teatawat kulu tekitab riigikassale prokurööri palga näol, siis peab küll arwama, et selle osavõtu kitsendamine on õigustatud ja tarwilik, kuna sellest õigusmõistmisele kahju oodata ei ole. Selleks on § 804 tekst muudetud niiviisi, et uue teksti järele prokurööril tuleb Riigikohtu tsiwiil-osakonnas arvamist awalda ainult samas piirides, kui ta seda teeb esimeses ja teises kohtuastmes.

Lisa nr. 27.

Riigikohtu üldkogu

ARWAMINE

prokuratuuri Riigikohtu tsiwiil-osakonna istungitest osavõtu kitsendamise seaduseelnõu kohta.

Riigikohus leiab, et prokuratuuri esitaja osavõtt Riigikohtu tsiwiil-osakonna tööst tarwilik ja soowitaw on järgmistel põhjustel:

1) Kui asuda sellele pinnale, et prokuratuuri osavõtt on tarwilik ainult puht awalikõiguslikku laadi instituutide suhtes, siis peab seda ka tsiwiilkohtu korra kohta ütleva. Riigi üldhuwides ei või see mitte ükskõikne olla, kuidas makswat tsiwiilkohtupidamise seadust teostatakse, see on

seletatakse ja kohaldatakse. Samuti tuleb Riigikohtu tsiwiil-osakonnal alaliselt ka teiste awalikõiguslikkude seaduste suhtes seisukohta võtta ja neid kohaldada, nagu seda on tempelmaksu, pärandusmaksu ja kohtumaksu seadused.

2) Prokuratuuri osavõtt Riigikohtu tsiwiil-osakonna tööst oleks ka tähtis ja tarwilik kohtuministri ja tema kaudu Wabariigi Walitsuse informeerimiseks ja ühenduse pidamiseks walitsuse ja kohtute wahel. Kohtuminister, kui Riigikohtu prokuratuuri ligem ülemus, võiks Riigikohtu prokuratuuri teadmust ja wilumust kasuga tarwitada kohtutesse ja õiguse mõistmisesse puutuwate uute seaduste ettevalmistamise kui ka wanade seaduste osaliste muutmiste juures. See informatsioon, ühenduse pidamine kohtuga, kui ka prokuratuuri abi kohtuministrile ja walitsusele nende seadusandlikus poliitikas oleks poolik, kui prokuratuuri esitus tsiwiilasjade arutamisest hoopis eemale jäetakse.

3) Ka kindlustab prokuratuuri arwamise awaldamine tsiwiilasjades asjade põhjalikumat läbiarutamist, nagu seda ei eita ka Wabariigi Walitsus omas seletuskirjas tsiwiilkohtupidamise seaduse § 804. muutmise kohta.

Kõik need asjaolud ja kaalutlused teewad prokuratuuri osavõtu tsiwiil-osakonna tööst sama tarwilikuks, nagu seda on prokuratuuri osavõtt administratiiv asjus.

Siin juures võiks tähendada, et prokuratuuri tööd Riigikohtus rohkem wiljakaks teha tuleks see töö teatawas sihis seaduslikult ümber korraldada, näiteks võiks prokurööri peale panna teatawas osas asjus, kas oma algatusel või kokkuleppel osakonna juhatajaga oma arwami kirjalikult wormuleerida, nagu seda praegu teewad ministrid, kui nad seaduste seletamise pärimistega Riigikohtu poole pöörawad, oma seisukoha suhtes, ja sõjawäe prokuröör sõjaringkonnakohtu asjus. Sellega võiks ka kohtunikkude töö kergeneda. Olgu tähendatud, et Wene senatis prokuröörid tegelikult pea kõigis asjus kirjalikult oma arwamise awaldasid, mis otsuste aluseks võeti niiwõrd, kui nad senati koosseisu poolt wasturääkimist ei leidnud.

Kuid Riigikohus ei saa ka tunnistamata jätta, et praegusel ajal äärmist kokuhoidmise poliitikat peab aetama, et tekkinud riigimajanduse kitsikustest üle saada, ja on arusaadaw, et Wabariigi Walitsus ametkondade koosseisude kokku-

tõmbamisel ka on ametist wabastanud Riigikohtu prokurööri abi, kes tsiwiil-osakonna töös oli. Et maksma seaduse järele prokuratuuri esitaja ka tsiwiil-osakonnas oma arwamist peab awaldama, siis on nüüd, pärast selle osakonna prokuratuuri esitaja ametist wabastamist, seda kohust täitnud Riigikohtu prokuröör R. Rägo ise ja osalt ka tema abi K. Luud, kes alaliselt administratiiv-osakonna prokurööri kohuseid täidab. Osawõtt tsiwiil-osakonna tööst kisub neid nende otsekoheste tööde juurest ära ja koormab neid üleliiga. Administratiiv-osakonna töö ise on juba nii suur, et ta õieti kahte prokurööri wajaks. Prokuröör Rägo, kes üldkogu ja kriminaal-osakonna asjus arwamisi peab awaldama, pidi juba waremalt äärmise jõupingutusega töötama, sest kriminaalasju arutatakse pea iga nädal 60 asja, kus on tarwis peale kassatsiooni kaebuste ka alamate kohtute toimetusi läbi waadata, ja iga nädal peetakse ka üldkoosolekut, kus tihti kõigeraskemad ja keerulisemad küsimused lahendada on, mis iseäralikku ettevalmistust nõuawad. On selge, et temal tsiwiil-osakonna jaoks kübetki aega ei jätku ja tsiwiilkohtupidamise seaduse § 804. sunnil arwamise awaldamine tsiwiil-asjus, mida ka iga nädal 30—36 asja otsustamisel, lihtsaks wormitämiseks muutub ja temalt tema nii-kui-nii vähest aega riisub, mis tal teise töö jaoks hädatarwilik oleks.

Kui nüüd selge on, et sarnane hädaseisukord ei wõi edasi püsida ja teiselt poolt arwesse wõtta, et kohtuministril ja Wabariigi Walitsusel ehk mitte kerge ei ole praegusel ajal seda kohta täita — Riigikohtu tsiwiil-osakonna prokuröör peaks, peale wilumuse kohtupraksises, huwi tundma teadusliku kirjanduse wastu, mis tsiwiilõiguslikke probleme käsitab — siis peaks seaduslikult lubama prokuratuuri arwamiste awaldamisi tsiwiil-osakonnas ajutiselt ära jätta, kuid see ei peaks mitte tema põhimõtteliseks kõrwaldamiseks wälja kujunema.

Lisa nr. 28.

Üldkommisjoni

SELETUSKIRI

prokuratuuri osawõtu kitsendamise seadusele Riigikohtu tsiwiil-osakonna istungitel.

Kommisjon ühines Riigikohtu üldkogu poolt selle eelnõu kohta awaldatud arwa-

misega ja paneb Riigikogule ette käesolew seadus wastu wõtta kui ajutine seadus, kuna komisjon põhimõtteliselt prokuratuuri osawõtmist kõigi tsiwiil-asjade arutamisest Riigikohtus soowitawaks peab, ja loodab, et mitte wäga kauge tulewikus wõimalik on ts. kp. seaduse § 804-dat endises redaktsioonis uuesti maksma panna.

Lisa nr. 29.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

SEADUS RIIGIKASSA WASTUTUSE KOHTA KAUPADE OSTUDEL PÖLLUMAJANDUSE JA KALANDUSE TARBEEKS WÄLJAMAALT.

§ 1. Wabariigi Walitsusel on õigus wõtta riigikassa kanda wastutust ühistegeliste ja põllumajanduslikkudes huwides töötawate asutuste ja seltside poolt põllumajanduse ja kalanduse tarbeks wäljamaalt ostetawate kaupade hinna ja intresside tähtajalise tasumise eest.

Wastutust wõib anda sarnaste kohustuste eest, kus wõlgu jäänud summa tasumise aeg on määratud vähemalt 2 aasta kestwusel, intressiga mitte üle 6%. Kõigi selle seaduse alusel antawate wastutuste summa wõib ulatada kunni wiiekümne miljoni margani, arwates Tallinna börskursiga wäljaandmise päewal.

§ 2. Eelmises paragrahwis tähendatud wastutuste andmise korra ja wahekorra alused ostjatega määrab Wabariigi Walitsus. Samuti on Wabariigi Walitsusel õigus sõlmida selle seaduse teostamiseks tarwilikka lepinguid wastawate riikide walitsustega.

Lisa nr. 30.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

seadusele riigikassa wastutuse kohta kaupade ostudel põllumajanduse ja kalanduse tarbeks wäljamaalt.

Põllumajanduse tarbeks on wõimalik osta mõnest wälisriigist kaupasad sealse eksportkrediidi toetusel. Riigikogu poolt on juba 12. aprillil 1924. a. wastu wõetud seadus, millega wolitatakse walitsust te-

gema välislaenu kunni 100.000.000 marga ni seemnewilja, wäetisainete, tõukarja ja põllutööriistade ning masinate ostmiseks. Selle seaduse alusel on tarwitamisel krediit Rootsi walitsuselt. Ka Soome walitsus on määranud krediidi ekspordi toetamiseks, mille tarwitamine erineb Rootsis maksvast korrast peaaesjalikult selles, et krediiti lubatakse ostja kohustuse wastu, mille kohta importmaa walitsus on andnud oma wõlalise wastutuse.

Põllutööministeeriumi poolt kogutud andmetel peawad asjasthuwitatud asutused ja organisatsioonid tarwilikuks osta Soome ekspordikrediidi abil auru- katlaid, rehepeksumasinaid, põlluheina seemet, sugupulle, paadimootorid kalameestele ja muud kaupsid kokku kunni 4 miljoni Soome marga wäärtuses. Soome saatkonna teatel on ekspordikrediidi komitee põhimõtteliselt otsustanud mööndada krediiti 6% intressiga, kunni 75% kauba wäärtusest. Wõlatasumine sünnib pooleaastaliste amortisatsiooni maksudena (esimene osa tasutakse hiljemalt 1 aasta pärast krediidi awamist) järgmiselt: tõukarja ja mootorite ostmisel — 5 a. jooksul, teiste masinate — 3 a. ja tööriistade ja muu kauba ostmisel — 2 a. jooksul. Krediiti wõib korraldada Soome markades wõi Rootsi kroonides.

Wabariigi Walitsus peab soowitawaks wõimaldada ühistegeliste ja põllumajandusliikudes huwides töötawatele asutustele ja seltsidele osta põllumajanduse ja kalanduse tarbeks Soomest kaupsid, mille müüki toetatakse sealse ekspordikrediidiga, andes riigikassa wastutuse wõla ja intresside tähtajalise tasumise eest. Wastutuse andmise korra ja wahekorra alused ostjatega määrab Wabariigi Walitsus.

Lisa nr. 31.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI

riigikassa kaubakrediitliku wastutuse seadusele.

Rahaasjanduse komisjon esitab käesolewa seaduseelnõu muutmata Wabariigi Walitsuse seletuskirjas toodud motiividega Riigikogule kinnitamiseks.

Lisa nr. 32.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

KAITSELIIDU ORGANISEERIMISE JA WARUSTUSE HEAKS WÕETAWA ÜHEKORDSE MAKSU SEADUS.

§ 1. Riigi julgeoleku ja kodanikkude elu ning waranduse kaitseks organiseeritawa kaitseliidu warustamise ja organiseerimise kulude katmiseks wõetakse ühekordset maksu kahe aasta jooksul kogusummas kunni 200 miljonit marka, riigi otsekoheste maksude alustel.

§ 2. Maksualused, maksumäärad ja maksutähtajad määrab kindlaks Wabariigi Walitsus, silmas pidades kaitseliidu tegelikka tarwidusi.

§ 3. Maks nõutakse sisse riiklikkude maksuasutuste läbi ja sissetulnud summad antakse üle kaitseliidu keskjuhatusale.

§ 4. Eelawansina sissetulewate summade arwel awab riigikassa kaitseliidu krediidi Emk. 50.000.000 suuruses, mis tasutama peab sissetulnud maksu summa-dest.

§ 5. Iga kaitseliidu keskjuhatus on õigustatud sellest maksust sissetulewaid summasid tarwitama ainult Wabariigi Walitsuse poolt kinnitatud eelarwe pii-rides.

Lisa nr. 33.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

kaitseliidu organiseerimise ja warustuse heaks wõetawa ühekordse maksu seadusele.

Kaubanduse, tööstuse, pankade, laewaomanikkude ja teistes ringkondades on mõte tärgranud kaitseliidu heaks erakordset ohwrit kanda.

Silmas pidades, et wabatahtlikkude annete korjandusel üksikud kõrwale wõiwad hoida, mis teiste seas pahameelt sünnitaks, on ülaltähendatud organisatsioonid pööranud Wabariigi Walitsuse poole ettepanekuga, et kaitseliidule tema tähtsate ülesannete täitmiseks tarwilik summa, kunni 200 miljonit marka, nõutaks erakordse sundusliku maksu näol.

Seda kawatsust heaks kiites, on rahaministeerium käesolewa seaduseelnõu kokku seadnud Riigikogule esitamiseks.

Lisa nr. 34.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI

kaitseliidu heaks wõetawa maksu seadusele.

Rahaasjanduse komisjon kujundas Wabariigi Walitsuse poolt Riigikogule esitatud kaitseliidu organiseerimise ja warustuse heaks wõetawa ühekordse maksu seaduse ümber täielikuks maksuseaduseks, milles ära tähendatud maksuwõtmise alused kui ka maksumäärad.

Lisa nr. 35.

Rkl-te K. Tamm'e, A. Jõeäär'i ja M. Juhkam'i ettepanek.

KOHTUNIKKUDE PÄEWARAHADE SEADUS.

§ 1. Kohtunikkudele maksetakse päewaraha ametsõitudel: Riigikohtu esimehele, abiesimehele, osakonna esimehele, liikmele, prokuröörile, kohtupalati waneemale esimehele, prokuröörile ja osakonna esimehele, kohtuministeeriumi kodifikatsiooniosakonna juhatajale ja rahukogu esimehele 800 marka päewas; Riigikohtu abiprokuröörile, kohtupalati liikmele, rahukogu abiesimehele, prokuröörile, alalisele liikmele, kohtuministeeriumi kodifikatsiooniosakonna liikmele ja ekspertiis-kabineti juhatajale 600 marka päewas; rahukogu abiprokuröörile, ekspertiis-kabineti juhataja abile, tähtsamate asjade kohtu-uurijale, rahukohtunikule, kohtu-uurijale ja lisarahukohtunikule 500 marka päewas.

§ 2. Käesolewa seaduse maksmahakkamisega tühistub riigiteenijate ametsõitude tasuseaduse osalise muutmise ja täiendamise seaduse („Riigi Teataja“ nr. 43 — 1923. a.) IV jaotus kohtunikkudesse puutuwas osas.

Lisa nr. 36.

Rkl-te K. Tamm'e, A. Jõeäär'i ja M. Juhkam'i

SELETUSKIRI

kohtunikkude päewarahade seadusele.

Kohtunikkude päewarahad ei wasta elukallidusele: Rahukohtunikud ja kohtu-

uurijad saawad praegu makswa seaduseelnõu järgi 400 mk. päewaraha, rahukogu alalised liikmed 500 mk. Kuna kohtunikud sunnitud on väljasõitudel enda taskust ligi maksma, palk aga seda ei wõimalda, siis jääwad väljasõidud osalt tegemata. Wäljakutsutawatele rohkearwulistele tunnistajatele päewarahade maksmise näol läheb see riigile mitu korda kallimaks.

Kulusid tooks seaduseelnõu makspanemine umbes 2 miljoni marga ümber aastas, mis kaetud saaks kohtumaksude ja -kulude seaduseelnõu muutmise läbi suurenewast riigi sissetulekust.

Lisa nr. 37.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI

kohtunikkude päewarahade seadusele.

Kohtunikkude päewarahade kõrgendamise asjus esitati Riigikogule kaks seaduseelnõu: üks Wabariigi Walitsuse poolt ja teine Riigikogu liigete K. Tamm'e, A. Jõeäär'i ja M. Juhkam'i poolt. Komisjon wõttis wastu Wabariigi Walitsuse eelnõu ja sellepärast esineb Riigikogule ettepanekuga wiimast seaduseelnõu päewakorrast ära wõtta.

Lisa nr. 38.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

RIIGITEENIJATE AMETSÕITUDE TASUSEADUSE MUUTMISE SEADUS.

Riigiteenijate ametsõitude tasuseaduse („Riigi Teataja“ nr. 113 — 1921. a. ja nr. 43 — 1923. a.) § 10-da 1. liigi punktid a), b) ja c) muudetakse järgmiselt:

a) I—III astme palgasaajaile tsiwiil-ametnikkudele, wabapalgalistele teenijatele, ohwitseridele, sõjawäeametnikkudele ja arstidele ning I—7 astme palgasaajaile kohtunikkudele 800 mk.

b) IV—I astme palgasaajaile tsiwiil-ametnikkudele, wabapalgalistele teenijatele, ohwitseridele, sõjawäeametnikkudele ja arstidele ning 8—12 astme palgasaajaile kohtunikkudele 500 mk.

Punkt c) lõpusõnad: „ning 8—14 astme palgasaajaile kohtunikkudele“ maksu-
seta.

Lisa nr. 39.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

riigiteenijate ametsõitude tasuseaduse muutmise seadusele.

Käesolewa seaduseelnõuga kawatsetakse kohtunikkuude ametsõitude tasu wähe kõrgendada. Praegused normid osutusid liig madaladena, mis tegelikke kulusid ei kata. Sellepärast on need kohtuwäljasõidud, mis just sunduslikud ei ole, tegelikult ära jäänud; pooled ja tunnistajad peawad pikemat maad käima kunni kohtu asukohani, mille tõttu kohtukulud, mis teatawatel kordadel ka riigi kanda lähewad, suuremaks on muutunud.

Lisa nr. 40.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI

riigiteenijate ametsõitude tasuseaduse muutmise seadusele.

Rahaasjanduse komisjon esitab riigiteenijate ametsõitude tasuseaduse muutmise seaduse muutmatult Wabariigi Walitsuse motiividel Riigikogule wastuwõtmiseks.

Lisa nr. 41.

Rkl-te K. Tamm'e, A. Jõeäär'i ja M. Juhkam'i ettepanek.

KOHTUMAKSUDE JA -KULUDE SEADUSE MUUTMISE SEADUS.

Kohtumaksude ja -kulude seadus 14. juunist 1924. a. („Riigi Teataja“ nr. 81/82 — 1924. a.) muudetakse ja täiendatakse järgmiselt:

I.

Tsiwiilkohtupidamise seadus muudetakse järgmiselt:

§ 200^a p. 2. kaotatakse ära.

§ 842. täiendatakse järgmise märkusega: Kohtulõiwu wõetakse ka tsiwiilnõudmistes, mis süüteo asjus esitatud, ts. kp. sead. §§ 848., 200⁷., 880. ja 988. alustel.

§ 848¹. Tulewase nõudmise kindlustamise asjus (Ts. kp. sead. § 1825) wõetakse kohtulõiwu § 848. tähendatud määrade pooles suuruses, mis arwesse wõe-

takse kohtulõiwu maksmisel nõudmise esitamise juures.

II.

Kriminaal-kohtupidamise seadus muudetakse ja täiendatakse järgmiselt:

§ 194¹. Erasüüdistuse asjus pannakse kohtukulud poolte peale wastawalt tsiwiilkohtupidamise seadustes ettenähtud korrale.

§ 976¹. Erasüüdistuste asjus, mis leppimise teel lõpetatud wõiwad saada, pannakse kohtukulud poolte peale wastawalt tsiwiilkohtupidamise seaduses ettenähtud korrale.

III.

Kriminaalkohus paneb oma otsuses iga süüdlaseksmõistetud kaebealusele, eraldi muudest kohtukuludest, weel iseäraliku kohtumaksu peale, asjaoludele wastawas suuruses järgmisel määral: a) asjus, mis I astmes rahukohtunikule alluwad, 200 kunni 1000 margani, mõlemas astmes eraldi; b) asjus, mis I astmes rahukogule alluwad, 500 kunni 10.000 margani, mõlemis astmes eraldi.

Lisa nr. 42.

Rkl-te K. Tamm'e, A. Jõeäär'i ja M. Juhkam'i

SELETUSKIRI

kohtumaksude ja -kulude seaduse muutmise seadusele.

Muudatused kohtumaksude ja -kulude seaduses esitatakse peaasjalikult selleks, et tulusid leida wäljaminekute katteks, mida riigilt käesolewal aastal nõuaks kohtunikkuude palkade ja päewarahade suurendamine.

Esitatud muudatused on kohtutege- laste poolt soowitawaks tunnistatud.

Üksikasjaliselt seisawad muudatused järgmises:

Praegumaks wa seaduse järgi on tsiwiilnõudmised, mida esitatakse süüteo asjus, kohtulõiwust täiesti wabastatud, kuna sarnasel korral, kui need lahus süüteoasjast arutatakse, kohtulõiw ja muud maksud nõutakse ühesugustel alustel teiste tsiwiil-asjadega. Kuigi soowitaw on kahjusaajale kergendada kahjutasu-nõudmist, ei ole ometi mingit põhjust kohtulõiwu tasumisest wabastada süüdlast, kelle peale need langewad nõudmise rahuldamise korral.

Tulewase nõudmise kindlustamised on samuti senni kohtulõiwust täiesti wabas-
tatud. Kohtupraktika on näidanud, et
nõudmise kindlustamine sedawõrd mõjub
kostja peale, et pea kunagi nõudmist ei
järgne. Möödunud aastal on Tallinna-
Haapsalu rahukogu ringkonnas antud 119
kindlustust, kuna nõudmisi on järgnenud
ainult 15. Tegemist on alati suuremate
summadega, mis isegi kümnetesse miljon-
nitesse ulatuwad. Oleks õiglane maksus-
tada eelkindlustusi, samuti kui sunnitäit-
misi, pooles suuruses wõetawa kohtulõi-
wuga.

Erasüüdistuse asjad on wabastatud iga-
sugustest maksudest, kusjuures koguni
kohtukulud kaebealuse õigeksmõistmise
ja poolte leppimise korral riigi kanda wõet-
takse. Oleks õiglane sarnastes asjades
tunnistajate tasu poolte peale panna was-
tawalt tsiwiilkohtupidamise seaduses et-
tenähtud korrale.

Kohtutegelased leiawad soowitawaks
ka süüdimõistetule erilise kohtumaksu
pealepanemise, mis meil ära muudeti 14.
juuni 1924. a. seadusega.

Lisa nr. 43.

Üldkommissjoni

SELETUSKIRI

kohtumaksude ja -kulude seaduse muut-
mise seadusele.

Kohtumaksude ja -kulude seaduse
muutmise kohta esitati Riigikogule kaks
seaduseelnõu: üks Wabariigi Walitsuse ja
teine Riigikogu liigete K. Tamm'e, A. Jõe-
äär'i ja M. Juhkam'i poolt. Üldkommiss-
jon wõttis vastu Wabariigi Walitsuse
eelnoõ, kusjuures tarwitas materjaaliks
ülaltähendatud Riigikogu liigete poolt esi-
tatud eelnõu ja sellepärast esineb Riigi-
kogule ettepanekuga wiimane eelnõu aru-
tamiselt ära wõtta.

Lisa nr. 44.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

**KOHTUMAKSUDE JA -KULUDE SEA-
DUSE MUUTMISE JA TÄIENDAMISE
SEADUS.**

I.

Tsiwiilkohtupidamise seadus muude-
takse ja täiendatakse järgmiselt:

§ 844. Palwekirjade, nende lisade ja
muude paberite pealt, mis antakse kohtu-
tele, kohtu esimeestele wõi liigetele, kin-
nistusosakondadele, prokurööridele ning
kohtupristawitele, samuti ka nende poolt
väljaantawate täitmislehtede, ära-
kirjade, teatiste ja teiste sarnaste paberite pealt
wõetakse tempelmaksu: rahukohtunik-
kude juures ja rahukohtutes, kui teise
astme kohtutes, 30 marka pogna pealt
ja rahukogudes, kui esimese astme koh-
tutes, kinnistusosakondades, kohtupalatis
ja Riigikohtus 60 marka pogna pealt.
Ära-
kirjad wastaspoolele on tempelmak-
sust wabad.

M ä r k u s. Palwekirja lisade ja muude
paberite pealt, mis käiwad tempelmak-
sustamise alla üldise tempelmaksu sea-
duse järgi wõi mis on tempelmaksust
üldse wabastatud wastawate seaduste
alusel, nende esitamise puhul kohtusse
tempelmaksu käesolewa paragrahwi jä-
rele ei wõeta.

§ 848¹. Tulewase nõudmise kindlusa-
mise palwe pealt (§ 1824 ja järgm.) wõet-
takse § 848. ettenähtud kohtulõiwu poo-
les suuruses, mis nõudmise esitamise kor-
ral kohtulõiwu maksmisel arwesse wõet-
takse.

II.

Kriminaal-kohtupidamise seadus muu-
detakse ja täiendatakse järgmiselt:

§ 194. Kohtukulud pannakse: 1) era-
süüdistaja peale, kui süüalune õigeks
mõistetakse, wõi 2) süüaluse peale, kui
teda süüdi mõistetakse, 3) asjas, mis lõ-
petatakse poolte kokkuleppe alusel, mõ-
lema poole peale ühesuurustes osades.

§ 977¹. Kohtukulud pannakse: 1) era-
süüdistaja peale, kui süüalune õigeks
mõistetakse, wõi 2) süüaluse peale, kui
teda süüdi mõistetakse, 3) asjas, mis lõ-
petatakse poolte kokkuleppe alusel, mõ-
lema poole peale ühesuurustes osades.

Lisa nr. 45.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

kohtumaksude ja -kulude seaduse muut-
mise ja täiendamise seadusele.

Käesolewa eelnõuga kawatsetakse: 1)
muuta tsiwiilkohtupidamise seaduse § 844.
tempelmaksu asjus, mis makswa redakt-
siooni juures ebaõiglane on, sest et üks
ja sama paber mitmekordse tempelmaksu

alla wõib sattuda; 2) tulewase nõudmise kindlustamist kohtulõiwu alla tõmmata. Nende kindlustuste juures, mis kaunis sagedad on, tarwitab nõudja ka kohtuabi, mille eest ta teatawat tasu riigile maksma peaks ja 3) erasiüdistusasjus panna kohtukulud poolte kanda ka leppimise ja õigeksmõistmise korral, sest et riigil siin põhjust ei ole neid kulusid oma kanda wõtta.

Lisa nr. 46.

Üldkommissjoni

SELETUSKIRI

kohtumaksude ja -kulude seaduse muutmise ja täiendamise seadusele.

Kohtumaksude ja -kulude seaduse muutmise ja täiendamise kohta esitati Riigikogule kaks seaduseelnõu: üks Wabariigi Walitsuse poolt, teine Riigikogu liigete K. Tamm'e, A. Jõeäär'i ja M. Juhkam'i poolt. Üldkommissjon wõttis aluseks Wabariigi Walitsuse poolt esitatud eelnõu ja tarwitas materjaaliks Riigikogu liigete poolt esitatud eelnõu, wõttes wiimasest üles I osasse tsiwiilkohtupidamise seaduse § 200^a. p. 2. makswusetaks tunnistamise ja § 848¹ üleswõtmise kohta, mille järele kohtulõiwu wõetakse ka tsiwiil-nõudmistes, mis süüteo asjus esitatud, tsiwiilkohtupidamise seaduse §§ 848., 200⁷., 880. ja 888. alustel (kaebealuselt, tema käest wäljamõistetud summale wastawalt). Samuti wõeti üles III osa motiividel, mis eelnõu esitajate seletuskirjas ette toodud.

Üldkommissjon ühinedes motiividega, mis Wabariigi Walitsuse seletuskirjas ette toodud, esitab seaduseelnõu Riigikogule wastuwõtmiseks.

Lisa nr. 47.

Eesti sotsiaaldemokraatliku tööliste partei Riigikogu rühma ettepanek.

WÄIKEMAAPIDAJATE RENDILEPINGUTE PIKENDAMISE SEADUSE MUUTMISE SEADUS.

I.

Wäikemaapidajate rendilepingute pikendamise seaduse („Riigi Teataja“ nr. 44 — 1922. a.) §§ 1. ja 2. muudetakse järgmiselt:

§ 1. Maa rendilepingud loetakse rentniku soowil uuendatuks kunni 1. maini 1926. a., kui wäljarenditud maatüki aia ja põllu all olew osa ei ulata üle 5 tiinu ja kui need lepingud on tehtud maatükkide kohta, mis wäljaspool linna piire ning kui rendileandjal on teine niisama suur wõi suurem maatükk aia ja põllu all olewat maad enese harida, — kui:

a) need lepingud jõus on olnud 1922/1923. põllumajandusaasta jooksul ja on pikendatud Riigikogu poolt 27. weebr. 1923. a. („Riigi Teataja“ nr. 35 — 1923. a.) ja 12. aprillil 1924. a. („Riigi Teataja“ nr. 51/52 — 1924. a.) wastuwõetud seadustega;

b) kui rendileping lõpeb 1925. aastal ja ta sõlmitud enne 1. maid 1919. a.;

c) kui rendileping lõppes 1923. a. wõi 1924. a., rentnik aga weel praegu kasutab rendimaad wõi kui temal rendimaa peal on oma hoone.

Märkus 1. Käesolew seadus ei ole maksew maade kohta, mis 1919. a. 10. oktoobri maaseaduse ja 29. juuni 1922. a. maaseaduse narowataguste ja Petserimaa maa-alade kohta laiendamise seaduse põhjal riigi omanduseks on tunnistatud.

Märkus 2. Käesolew seadus ei käi wiljapuuadade ja üksikult aast-aastalt wäljaantawate heinamaatükkide kohta, kui ka maatükkide kohta, mille peal asuwad tööstus- ehk äriettewõtted, kui wiimased rendi peaobjekti sünnitawad.

Märkus 3. Käesolew seadus ei käi maade kohta, mis omawalitsuste teenistuses olewatele isikutele nende teenistuselepingute wõi seaduse põhjal tarwitada antakse.

Märkus 4. Käesolew seadus ei käi nende wäikerentnikkude kohta, kellel 5 ehk enam tiinu kõlbulikke maad omanduseks on.

§ 2. Käesolewa seaduse § 1. põhjal pikendatawate rendilepingute järele wõib rendileandja aastas renti nõuda:

a) kunni 60-kordse esialgse rendimääranani, kui leping on tehtud enne 23. aprilli 1915. a.;

b) kunni 24-kordse esialgse rendimääranani, kui leping on tehtud pärast 23. aprilli 1915. a., kuid enne 23. aprilli 1918. a.;

d) kunni 18-kordse esialgse rendimääranani, kui leping on tehtud pärast 23. aprilli 1918. a., kuid enne 23. aprilli 1919. a.;

e) kunni 6-kordse esialgse rendimääranani, kui rendileping on tehtud pärast 23.

aprilli 1919. a., kuid enne 23. aprilli 1920. a.;

g) endisel määral, kui leping on tehtud pärast 23. aprilli 1920. a.

Märkus 1. Rendi väljaarwamise juures käesolewa seaduse järele loetakse: 1 rbl. = 1 mark, 1 ülem-ida rubla = 2 marka.

Märkus 2. Natuuras maksetaw rent kõrgendamise alla ei käi.

II.

Käesolew seadus hakkab maksma tema wastuwõtmisega.

Lisa nr. 48.

Eesti sotsiaaldemokraatliku tööliste partei Riigikogu rühma

SELETUSKIRI

wäikemaapidajate rendilepingute pikendamise seaduse muutmise seadusele.

Käesolew seaduseelnõu sisaldab wäikemaapidajate rendilepingute pikendamist weel ühe aasta wõrra. Rendilepingud praegumakswa seaduse alusel lõpewad 1. mail 1925. a. Ei ole otstarbekohane wäikemaarentnikkude wahekordi maaomanikkudega wabaks jätta, eriti nüüd, kus Riigikogu on asunud wäikemaarentnikkude küsimuse otsustamisele täies ulatuses. Käesolew eelnõu ei sisaldagi muud, kui praegumakswa seaduse makswuse pikendamist weel ühe aasta peale. Wäikemaarentnikkude arw on üle 10.000. Praegu walitseb linnas tööpuudus, maal on aga suurtalupidajatel osa maad söõdis. Ei ole lubataw maal suurelt osalt põllutöõlistelt — suur osa popsidest on just põllutöõlised — elamiswõimalust ära wõtta ja neid seega sundida linna asuma, kuna maal neil wõimalik oleks ka edaspidi eluülespidamist leida, kui aga neile eluase ja maad harimiseks jäetakse.

Lisa nr. 49.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

SISEMINISTEERIUMILE 1925. A. KORRALISTE KULUDE EELARWE ARWEL EELKREDIIDI AWAMISE SEADUS.

§ 1. Määratakse siseministeeriumile eelkrediiti 1925. a. eelarwe arwel peale

selle osa, mis Wabariigi Walitsuse poolt Riigikogule 1925. a. peale esitatud eelarwe kawas ette nähtud, 11.000.000 mk. weebruari- ja märtsikuude kuludeks.

§ 2. Käesolew seadus hakkab maksma tema wastuwõtmisega.

Lisa nr. 50.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

siseministeeriumile 1925. a. korraliste kulude eelarwe arwel eelkrediidi awamise seadusele.

1. detsembri sündmused näitasid, et meil kõigetõsisemat tähepanu tuleb pöörata wõitlusele riigi sisemise waenlasega, kes salajaselt riigi häwitamist organiseerib. Meie nägime, et see waenlane küllalt tugewaks wõib saada, et riigiasutustele kallale tungida ja neid wallata, kui temale energiliselt takistusi ei tehta ja tema kawatsusi ning plaane juba algidus ei likwideerita. See wõitlus on raske, sest olles toetatud ja rikkalikult warustatud nii aineliselt, kui ka jõuliselt wõõras riigis asuwate organisatsioonide poolt, on selle waenlase teguwõim märksa suurem, kui ta seda olla suudaks tegutsusel üksnes meie riigi piirides omal jõul. Kuid see ei tohi weel takistuseks olla meie wõitlusele, waid ainult kohustab seda wõitlust jätkama täie energiaga. On selge, et möödunud 1-se detsembri sündmuste kordumine meie riigis aset ei tohi leida, aga see nõuab walwelolemist, sest kuigi esimene mässukatse likwideeritud, ei tule arwata, et seda korrata ei kawatseta.

Kõike seda arwesse wõttes on nõutaw, et meie riigi sisemise waenlase wastu wõitlewate ja riigi julgeoleku ja korra eest walwet pidawate asutuste, see on kaitse- ja välispolitsei teguwõimsust tõstetud saaks. Selleks on tarwilik politsei koosseisu suurendamine järgmiselt: peawalitsuses 6 inimest, välispolitsei — 79 inimest, kaitsepolitsei — 78 inimest ja kriminaalpolitsei — 3 inimest. Peale selle on hädatarwilik asutada Tallinnas politseikool, mille koosseis oleks: alaline (kaader) 12 inimest ja waheldaw koosseis kursante — 72 inimest. Politseikool oleks kõigepealt üldine välispolitsei jõudude ettewalmistamine. Sarnane ettewalmistuswiis on aga hädatarwilik, sest välis-

politsei peab olema: 1) jõud, mis tarbekorral julgeoleku kaitseks sõjariistus välja astub ja 2) aparaat, mis seaduste täitmise järele walwab, iseäranis heakorra ja julgeoleku alal. Esimese sihi saawutamiseks on aga tarwis head riwilist ettewalmistust ja teise sihi saawutamiseks teatud ainete korralikku läbiwõtmist.

Et eelpoolnimetatud suurendused kõik kiire iseloomuga on ja kuni 1925. a. eelarwe wastuwõtmiseni oodata ei wõi, siis on tarwilik wastawad suurendused kohe ette wõtta. Selleks otstarbeks on tarwilik käesolewa aasta weebruari- ja märtsikuu kuludeks eelkrediite awada. Peale selle osa, mis Riigikogule Wabariigi Walitsuse poolt esitatud eelarwes ette nähtud:

1) Jookswateks kuludeks, see on palgad, abirahad, warustus, kantseleikulud jne. — ühe kuu kohta Mk. 3.000.000.—

2) Ühekordseteks kuludeks, see on hobuste, liikumisabinõude, politseikooli sisseseade, alarm-kellade ja telefoni sisseseade kuludeks weebruarikuu kohta Mk. 10.134.000.—

Lisa nr. 51.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI

siseministeeriumile 1925. a. korraliste kulude eelarwe arwel eelkrediidi awamise seadusele.

Wabariigi Walitsuse poolt käesolewa seaduseelnõuga nõutud eelkrediit 11.000.000 marga suuruses oli põhjendatud wajadusega kiires korras politsei koosseisu suurendada, politsei relwastust ning sõiduabinõusid täiendada ja politseikooli asutada.

Põhimõttelikult politseijõudude kõwendamisega nõus olles tunnistas rahaasjanduse komisjon selleks eelkrediidi awamise tarwilikuks.

Kuna sellekohase täiendawa eelarwe arutamise aga wastawa eelarwe-komisjoni kompetentsi kuulub, mille kohta wiimane veel seisukohta pole jõudnud wõtta, siis ei leidnud rahaasjanduse komisjon wõimalikuks eelkrediidi nõudmist täiel määral rahuldada, ning sellega küsimust eelkrediidi korras ette ära otsustada, waid otsustas Riigikogule ette panna eelkrediiti lubada ainult nende kulude tegemiseks, mis täiesti möödapääsematud ja

hädatarwilikud ning kiire iseloomuga on. Sarnase iseloomuga kuludeks paneb komisjon Riigikogule ette, lubada siseministeeriumile eelkrediiti 7.500.000 marka.

Seega jääksid eelkrediidi alt välja politseikooli asutamiseks ning osa autode ning teiste sõiduriistade ostmiseks nõutud summad.

Lisa nr. 52.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

SEADUS

RIIGI PIIRIDEST WÄLJAWEETAWATE
ÖLIKIWIÖLIDE PEALT MAKSU
WÕTMISE KOHTA.

Wabariigi Walitsus on õigustatud õlikiwilademete kasutamise kontsessioonilepingutesse sisse kandma tingimust, et riigi piiridest wäljaweetawad õlikiwiõlid kogu kontsessioonilepingu kestwuse ajal on wabad igasugustest erimaksudest, nagu wäljaweo tollimaksud, aktsiisimaksud jne.

Lisa nr. 53.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

seadusele riigi piiridest wäljaweetawate õlikiwiõlide pealt maksu wõtmise kohta.

Riigikogu poolt 20. juunil 1924. a. wastuwõetud ja „Riigi Teatajas“ nr. 83/84 — 1924. a. awaldatud seaduse juurde „õlikiwiõlide wäljaweo tollimaksudest wabastamise kohta“ lisati walitsuse poolt järgmine seletuskiri:

Eestimaa põues peitub suur warandus õlikiwi — kukersiidi — näol, mille laiem kasutamine riigi rahaasjandust mõnestki kitsikusest päästaks. Kuid selleks kasutamiseks on suured sisseseaded tarwilikud, mis ka suurt kapitaal nõuawad. Wiimast meil sisemaal pole ja seda tuleb wäljamaalt otsida.

1920-dast aastast peale on riigiwalitsus katsunud wäljamaa kapitalistides meie õlikiwi vastu huwi äratada. Kuid ainult 1921. aasta lõpupoole läks korda esimesi lepinguid õlikiwilademete peale sõlmida.

Asja edule oli takistajaks, peale poliitiliste põhjuste, õlikiwi kasutamise uudis. Kogu ilmas polnud senni näidet, kus sa-

malaadiline õlikiwi hea eduga ära kasutaks. Sellepärast awalduis niisama riigivalitsuse nõuetes kui ka kontsessioonäride wastutingimustes teataw umbkaudne arwestamine ettewõtte tulutoowuse üle. Nii üks kui teine pool kartis ennast lepinguga siduda, mis wiimati kahjulikuna kujuneda wõis: riik kartis, et andes kasutamiseks oma tähtsama maapõuewara ja wõttes wõib olla ehk liig wäikest maksu kontsessioonäriilt, laseb kasu kõik wiimase kaukasse walguda, kuna kontsessioonäär omalt poolt kartis, et suurte riigimaksude puhul tema kahju kannatab ja sissepandawa kapitaali kaotab.

Sellepärast seadsid kontsessioonärid ju algusest saadik nõudmise üles, et walitsus kinnitagu neile, et peale lepingus nimetatawa osa brutto-toodangust, mingid muud eriti õlikiwitööstuse peale pandawaid maksusid terwel kontsessioonijal ei kawatseta wõtta. Suusõnalikult, ja paaril korral ka kirjalikult, seletati neile, et lähemal ajal wäljaweotlli õlide peale ei kawatseta panna, et see oleks riigi majanduspoliitika sihi wastu, kuid kogu küsimus on seadusandliku kogu poolt lahendataw ja walitsuse wõimupiiri ei kuulu sarnase tingimuse üleswõtmise kontsessioonilepingusse.

Isikud, kes esimesi kontsessioonilepinguid sõlmisid, jäid nende seletustega rahule. Kuid elujõulisi ettewõtteid õlikiwi kasutamiseks nad luua senni pole saanud, sest kapitaali kogumisel tuli neil ikka ja alati kapitalisti umbusaldusega kokku põrgata: kas ehk ei wõta riigivalitsus nendelt kõike kasu ära, maksusid oma heaksarwamise järele peale pannes. Ainukesele tööleasunud kontsessioonäriile — Eesti kiwiõli aktsiaühisusele — on wiimasel ajal wäljamaa pankade poolt krediiti sulguma hakatud, kunni kindlustuse saamiseni, et iseäralikke maksusid õlikiwitööstusele peale ei panda.

Ja suuremad õlikiwipinna uurijatest ei kawatse ka ennem õlikiwi kontsessioonide sõlmimisele asuda, kui vähemalt wäljaweotollidest waba olek kindlustatud ei saa. Rootsi rahameeste rühm on selle küsimuse koguni diplomaatiliste esitajate kaudu üles wõtnud.

Praegused õlikiwi kontsessioonärid on kohustatud riigile andma 10% brutto toore õlikiwi saadusest wõi 5% temast destilleeritud õlidest. Kui seda maksu-määr (1921. aastal) põhjendati, siis toodi järgmist ette: „enne sõda maksis sõe-

puud 7—8 kop. kohal, ja maaomanikule makseti $\frac{3}{4}$ —1 kop. puuda pealt, see on umbes 10% hinnast“. Ja mõnelt poolt toonitati, et maksumäärat alandada kuidagi ei tohi, sest naftatööstuses olewat mõnes kohas riigi heaks kogutoodangust 50 ja rohkemgi protsenti wõetud.

Aga ülewaltoodud 10-protsendilise maksu wäljaarwamise alusteks wõetud arwud pole ka mitte täpsed. Donetzi ringkonna söekaewandustes makseti maaomanikule (sellega ka maapõuewara omanikule) harilikult $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{2}$ kop. saawutatud sõe puudast; wäga harwa, kõrgewäärtusliku sõe ja wäga soodsate lademetete puhul oli maks $\frac{3}{4}$ kop. puudast, ja on teada ainult mõned üksikud kokkulepped antratsiidi piirkonnas, kus maks 1 kop. puudast oli. Sellejuures olid sõe-hinnad 9—13 kop. ja antratsiidi hinnad 10—14 kop. puud.

Kui aga sellejuures meeles pidada, et õlikiwi küttewäärtus 3.500 kalooriat on, kuna ta kiwisöel 7000, see on kaks korda rohkem on, siis näeme, et kiwisöega wõrreldes meie walitsuse poolt wõetaw kontsessioonimaks palju suurem on, ja pole mõtetki, et teda weelgi suurendada wõiks, iseäralikkude maksude pealepanemise näol, näiteks õlide peale wäljaweotlli sisse seades.

Õlikiwitööstuse ja naftatööstuse wahel on suur wahe, mida alla kriipsutama peab. Wiimase, kui wedela aine lademed ei luba tagawarade ette kindlaksmääramist, ja saawutamise kulud, hea leiukoha puhul, on minimaalsed, mispärast naftatööstus ka hasart-tööstus on, kus äkitselt wõib rikkaks saada wõi waeseks jääda. Kuid õlikiwitööstus on tagawarade arwestamise ja eelarwete tegemise suhtes täiesti kiwisöekaewanduste taoline, mispärast ka wõimalik on njisugust arwestust, nagu ülewaltoodud, ette tuua.

Olgu siin wõrdluseks mõned andmed selle üle, kuidas mujal ilmas mäetööstuse maksudega koormamise peale waadatakse.

Üldine tendents mäeasjanduse poliitikas on praegu järgmine (waata: Dr. A. Arndt, Bergbau und Bergbaupolitik, lhk. 37):

1) mäetööstuse ettewõtete pealt wõetawate maksude wähen-damine;

2) mäetööstuse ettewõtete sisemistesse korraldustesse

riigiwõimu poolt segamise võimaluste kahandamine;

3) riigi regaalia eesõiguse kitsendamise.

Selles sihis on ka uus seadusandlus mitmes riigis käinud.

Palju mujal mäekaewanduste pealt maksu wõetakse, näitab järgmine tabel:

Riik	Kindel hektaari maks aastas kuldfranki	% puhaskasust	% brutto tuludest
Prantsusmaa .	0,10	—	—
Belgia . . .	0,10	2	—
Itaalia . . .	0,50	5	—
Austria . . .	3,32	—	—
Portugaalia .	0,095	mitte üle 5	—
Türgimaa . .	0,272	—	1—5
Argentiina .	—	—	—
Jaapan . . .	30 (metallide eest peale rauda) 15 (raud, süsi jne.)	1873. a. pandi maksma, aga juba 1875. a. jäeti ära.	—

Õlitööstuse arenemine, nagu iga tööstuse arenemine, tooks riigile arusaadavalt mitmeti kasu: inimesed saaksid tööd, tõuseks kaubitsemine, tuleks ka riigile selle suurenenud tegewuse tõttu kaudsete maksude näol rohkem raha sisse. Nii oleks kontsessioonäride tegewus ka ilma otsekoheste maksudeta nende poolt riigile kasulik, kuna sel korral, kui õlikiwi kasutamata maa alla jääks, sellest kellelegi mingit kasu ei oleks ja riik ei saaks neid warandusi kuidagi oma aktiivasse üles wõtta.

Nii pole mingid aluseid kontsessioonäridelt suuremaid maksusid nõuda wõi neid niisuguste maksude kartuse all hoida, mis halwawalt mõjub kõige meie mäetööstuse edu peale. Pole eksisammuks, kui mäetöösturitele seadusandlikul teel kinnitatakse, et nende saaduste wäljawedu wäljawaetollide alla ei pandaks.

Seletuskirjas ettetoodud alused olid Riigikogule küllaldaseks põhjuseks, et õlide pealt wäljawaetollide ärajätmist lubada. Kuid sel ajal, kui walitsus ja ka üks osa Riigikogu liikmeid asjast nõnda aru sai, et 20-da juuni seadus wäljendab asjaolu, et üldse mingid erilisi makse, peale 5% kontsessioonimaksu, riik kont-

sessionäri õlidelt wõtta ei kawatse, tuli kuuldawale ka wastupidine arwamine, et wastuwõetud seadus õlisid ei wabasta muist võimalikkudest maksudest, näiteks aktsiisimaksust. Ja mõned Riigikogu liikmed awaldanud koguni arwamist, et ainult niisugune võimalus, aktsiis- wõi mõne muunimelise maksuga reguleerida kontsessioonäri sissetulekuid, on neile lubanud leppida õlide wäljawaetollidest wabastamisega.

Need jutud said teatawaks ka selle Rootsi rahameeste rühma esitajatele, kellega läbirääkimised käimas olid riigile tähtsa õlikiwi kontsessioonilepingu sõlmimise üle. Rühmal on muidugi teatawad need asjaolud, mis 20. juuni seaduse seletuskirjas nimetatud. Peale selle on rühmal ka enam-wähem täpsed kalkulasioonid ettewõtte tulutoowuse üle; niisama on rühmal teada, palju iga suurtööstus Eestis üldistel alustel riigile puhaskasu- ja tööstusmaksude näol ära andma peab; umbes 40% puhaskasust, nii et ühes 5% brutto kontsessioonimaksuga riik rohkesti 50% puhaskasust omale saab. Sellepärast ei wõi rühma esitajad milgil kombel alla kirjutada lepingut, kus mitte täpselt rühma maksukohustused ära tähendatud pole ja riigile võimalus jääb veel erimaksusid peale kontsessioonimaksu õlide peale panna.

Wäljawaetollide küsimuses, mis võimalikkude lisamaksudena kontsessioonäridele oleks, on Wabariigi Walitsus Riigikogult teatawa wolituse saanud. Nüüd tuleks selgitada, kas sellejuures ka õlide üldse kõigist lisamaksudest wabastamine mõeldud oli.

Lisa nr. 54.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI

wäljawaetawate õlikiwiõlide pealt maksu wõtmise seadusele.

Rahaasjanduse komisjon esitab käesolewa seaduseelnõu Riigikogule wastuwõtmiseks Wabariigi Walitsuse seletuskirjas ettetoodud motiividel.

Parandused pealkirjas ja seaduse lõpposas on puht redaktsioonilised ega ei muuda seaduseelnõu sisu.

Lisa nr. 55.

Rkl-te J. Wain'i, O. Köster'i
ja J. Zimmerman'i ettepanek.

HEATEGEWATE JA TEADUSLIKKUDE ASUTUSTE NING OMAWALITSUSTE PÄRALT OLEWATE RENDIMAAD WÕORANDAMISE AJUTISELT SEIS- MAPANEMISE SEADUSE TÄIENDA- MISE SEADUS.

Heategewate ja teaduslikkude asutuste ning omawalitsuste päralt olewate rendimaade wõorandamise ajutiselt seismapanemise seaduse („Riigi Teataja“ nr. 145 — 1924. a.) § 1-st täiendada järgmise lõikega.

„1924. aastal maksusel olnud rendilepingud ehk lepingute puudumisel kokkulepped rendisuuruse kohta pikendatakse kunni wõorandamine selle seaduse põhjal seismas.“

Lisa nr. 56.

Rkl-te J. Wain'i, O. Köster'i
ja J. Zimmerman'i

SELETUSKIRI

heategewate ja teaduslikkude asutuste ning omawalitsuste päralt olewate rendimaade wõorandamise ajutiselt seismapanemise seaduse täiendamise seadusele.

Kõnealolewa seaduse arutamisel, detsembris 1924. a., oletati, et nende rendimaade küsimus kestwama seadusega juba 1925. a. esimestel kuudel lahendatakse. Seaduse wastuwõtmine on aga wiibinud ja mõned maade omanikud kõrgendawad 1925. a. kohta rendinormisid isegi 2½—3-kordseks wõrdlemisi 1924. a. rentidega, olgugi et juba 1924. a. rendid neis kohtades märksa kõrgemad olid, kui rent riigimaa eest. Sellepärast on käesolewa seaduse wastuwõtmine tarwilik.

Lisa nr. 57.

Maakomisjoni

SELETUSKIRI

heategewate ja teaduslikkude asutuste ning omawalitsuste päralt olewate rendimaade wõorandamise ajutiselt seismapanemise seaduse täiendamise seadusele.

Maakomisjon ühines seaduseelnõu esitajate poolt ettetoodud motiividega.

Lisa nr. 58.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

TÖÖ-HOOLEKANDEMINISTEERIUMILE 1925. AASTA ERAKORRALISTE KULUDE EELARWE ARWEL EELKREDIIDI AWAMISE SEADUS.

§ 1. Määratakse töö-hoolekandeministriumile eelkrediiti 1925. a. eelarwe arwel peale selle osa, mis Wabariigi Walitsuse poolt Riigikogule 1925. a. peale esitatud eelarwe kawas ette nähtud, 20.000.000 marka tööpuuduse wastu wõitlemiseks.

§ 2. Käesolew seadus hakkab maksma tema wastuwõtmisega.

Lisa nr. 59.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

töö-hoolekandeministriumile 1925. aasta erakorraliste kulude eelarwe arwel eelkrediidi awamise seadusele.

9. weebruaril s. a. otsustas Wabariigi Walitsus suurendada töö-hoolekandeministriumile erakorralise eelarwe peat. III, § 1. 20.000.000 marga wõrra tööpuuduse wastu wõitlemiseks motiividel, mis ühes tähendatud otsusega Riigikogule edasi saadetud töö-hoolekandeministri seletuskirjas 2. weebruarist nr. 251 on wäljendatud. Nüüd on selgunud, et seda krediiti tarwis läheb juba käesolewal kuul, see tähendab — enne 1925. aasta eelarwe wastuwõtmist Riigikogu poolt, sest summased, mida tööpuuduse wastu wõitlemiseks seaduse järele tarwitada wõib, jätkub weel ainult paariks nädalaks. Sellepärast on tarwilik esineda Riigikogule seaduseelnõuga, et tähendatud summa määrataks töö-hoolekandeministriumile eelkrediidina. Wastasel korral tuleksid isegi juba pooleliolewad tööd lõpetada, mis praeguses olukorras enam kui soowimata oleks.

Lisa nr. 60.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI

töö-hoolekandeministriumile eelkrediidi awamise seadusele.

Töötatöölise tööpuuduse wastu wõitlemiseks on tänawu aasta riigi eelar-

wesse sisse wõetud 25 miljonit marka ja täiendawalt Wabariigi Walitsuse otsusega 9. weebruarist s. a. Riigikogule ette pandud sekssamaks otstarbeks weel eelarwesse üles wõtta 20 miljonit marka.

Ühiskondlikkude töödega, mille kaudu töötatöölilistele abi antakse, hakati juba läinud sügise nowembris peale. Käesolewa aasta algusel on töötatööliste arw väga suuresti tõusnud ja abi on tulnud laiaulatuslikult korraldada. Tööde organiseerimiseks ja palkade maksmiseks on kunni siiani pea kõik tänawuaastane krediit — 25 miljonit — ära tarwitatud ja peale selle ka läinudaastane krediidi ülejääk — 8 miljonit marka. Kuna tööd olude sunnil edasi kestma peawad, siis on uusi summaseid tarwis. Et algusel tähendatud täiendawat summat — 20 miljonit marka — enne riigi eelarwe wastuwõtmist ja kinnitamist tarwitada ei saa, siis esines Wabariigi Walitsus wastawa summa suuruses eelkrediidi awamise seaduseelnõuga.

Rahaasjanduse komisjon, läbi arutades käesolewat seaduseelnõu ja muutes tema esialgset pealkirja lühemaks, leidis, et nõutud summast kaugeltki ei jätku, waid tarwis on vähemalt 30 miljonit marka, missuguse summa suuruses komisjon ka Riigikogule ette paneb awada töö-hoolekandeministeeriumile eelkrediiti.

Seaduseelnõu arutamise juures rahaasjanduse komisjonis selgus, et ühiskondlikkude tööde korraldus üldiselt lonkab tööde otstarbekohasuse mõttes. Suuremalt osalt on ette wõetud tööd, mis mitte hädatarwilikud ei ole ja rahwamajanduslikust seisukohast tähtsusetad. Ainult vähem osa tööd, nagu magistraalkraawide kaewamised Tallinnas Lasnamäel, mõnedes maakohdades, teede- ja maaparandused, tööd turbarabades, raudteel, ehitusalal jne. on loowa iseloomuga. Meie majandusliku kehwuse juures tuleb aga ka hädatöid nii korraldada ja läbi wiia, et iga mark midagi püsiwat wäärtust looks. Hea korralduse ja aegsasti läbi mõeldud kawa juures (mis kahjuks nähtawasti puudub nii töö-hoolekandeministeeriumil kui ka tööde otsekohestel korraldajatel omawalitsustel) oleks küll wõidud töötatööliliste jõudu ära kasutada ja juhtida nendele aladele, mis rahwamajanduslikult wäärtuslikumad. Niisugusteks aladeks tuleb pidada uute raudteede ehituste eeltöid (mullakehade, jaamahoonete jne. töid), maanteede parandusi, maapa-

randuse töid jne., kuid just nende alade peale on wähe rõhku pandud ja püütud juhuslikkude töödega kergelt läbi ajada. Selle kindla kawa tarwilikkuse peale hädatööde organiseerimise juures on muuseas walitsuse tähelpanu juhitud juba läinud aasta talwel töötatööliliste toetuseks nõutud 25 miljoni marga lubamise juures.

Kuid siiski, ka hästi ja otstarbekohaselt korraldatud hädatööd on ikka ainult poolik abinõu, — palliatiiw ja kõige suuremat rõhku tuleb panna riigi majandusliku elu terwendamise ja arendamise peale. Selle küsimuse lahendamisele tuleb tõsiselt asuda, et üldse riigis ära kaoksid töötatöölised ja et eluülespidamise wõimalusi oleks ka teistel isiklikust tööst ennast elatawatel rahwakihtidel.

Lõpuks awaldati komisjonis soowi, et osa tööpuuduse wastu wõitlemiseks lubatawast eelkrediidist juhitaiks Petserimaale ja peipsiäärsetesse waldadesse.

Lisa nr. 61.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

WEEJÕUDUDE KASUTAMISE SEADUSE MUUTMISE SEADUS.

Weejõudude kasutamine sünnib weejõudude kasutamise seaduses 5. maist 1917. a. (Wene seaduste ja walitsuse määruste kogu artikkel 1570) ettenähtud alustel alljärgnewate muudatuste ja täiendustega:

1. Weejõudude kasutamise komitee koosseisu kuuluwad: eesistuja kaubandus-tööstusminister ehk tema poolt määratud asetäitja, liikmed: põllutöö-, teede- ja kohtuministeeriumi esitajad, igalt üks, wastawa ministri määramisel, samuti ka kaubandus-tööstuskoja esitaja.

Koosolekutest wõtab osa riigikontrolli esitaja sõnaõigusega.

2. Komitee asjaajamist teostab kaubandus-tööstusministeerium ja tema kulud kaetakse riigi eelarwe korras kaubandus-tööstusministeeriumi krediitidest.

3. Ajutise walitsuse ülesanded panakse Wabariigi Walitsuse peale.

Lisa nr. 62.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

weejõudude kasutamise seaduse muutmise seadusele.

Weejõudude kasutamine korraldatakse eriseadusega, mis ilmus 5. mail 1917. a. Nimetatud seadus näeb ette muuseas, iseäraliku komitee asutamise, kelle ülesandeks weejõudude kasutamise juhatamine. Kuid selles seaduses ettenähtud komitee koosseis ei wasta praeguse aja nõuetele, mille tõttu tekiwad raskused tema tegewuse algamiseks, mis ühenduse kawatsetawa Narwa jõe weejõu kasutamise küsimusega. Sellepärast on tarwilik komitee koosseisu muuta, nimelt teda vähendada. Kõigepealt on liigne iseäralik komitee esistuja ja wõib wiimase kohused kaubandus-tööstusministri wõi tema poolt määratud asetäitja peale panna. Edasi oleks wõimalik liikmete koosseisu piirata kahe otsekohe asjasthuwitatud ministeeriumi esitajaga ja selle peale weel kohtuministeeriumi esitaja lisada, silmas pidades, et komiteel on palju puht juriidilisi küsimusi otsustada. Wiimaks praegumakswas seaduses ettenähtud kaubandus- ja tööstusorganisatsioonide esitajate asemele tuleb seadusliku kaubanduse ja tööstuse ühenduse, nimelt kaubandus-tööstuskoja esitaja sisse wõtta. Riigikontrolli esitajal jääb ikka õigus komitee koosolekutest osa wõtta sõnaõigusega.

Edasi ei ole wadjadust alal hoida praegumakswas seaduses ettenähtud iseäralikku komitee asjade walitsust, waid kawatsetakse komitee asjaajamist kaubandus-tööstusministeeriumile ülesandeks teha ja wiimasele tarbekorral wastawaid krediitidid paluda.

Wiimaks tuleks arusaamatuste ärahoidmiseks kindlaks määrata, et ülemaltähendatud seaduses ettenähtud ajutise walitsuse ülesanded kuuluwad Wabariigi Walitsusele.

Lisa nr. 63.

Üldkommisjoni

SELETUSKIRI

weejõudude kasutamise seaduse muutmise seadusele.

Üldkommisjon esitab käesolewa seaduseelnõu Wabariigi Walitsuse poolt esi-

tatud kujul, kuid üksikute redaktsiooni-
liste parandustega Riigikogule kinnitami-
seks. Põhjendused samad, mis Wabariigi
Walitsuse seletuskirjas toodud.

Lisa nr. 64.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

SEADUS MAADE WÕÖRANDAMISE KOHTA WANAMÕISA JA KUKRUSE PÕLEWKIWIKAEWANDUSTE JAKS.

§ 1. Maade wõörandamise seaduse alusel 24. septembrist 1921. a. („Riigi Teataja“ nr. 86 — 1921. a., seadus nr. 134) kaubandus-tööstusministeeriumi poolt Wiru maakonnas, Sõmeru wallas ülewõtetud alljärgmised maatükid wõörandatakse Wanamõisa põlewkiwikaewanduse jaoks ühes nende päraltollemistega:

Lallo-Kullamaa talukoha küljest 576 ruutsülda.

Tambergi talukoha küljest 552 ruutsülda.

Reinomäe talukoha küljest 528 ruutsülda.

Wahtra talukoha küljest 528 ruutsülda.

Tiislari talukoha küljest 1080 ruutsülda.

Tombaki talukoha küljest 480 ruutsülda.

Seppa talukoha küljest 480 ruutsülda.

Alliko talukoha küljest 480 ruutsülda.

Kiwiko talukoha küljest 960 ruutsülda.

Serwa talukoha küljest 576 ruutsülda.

§ 2. Kukruse põlewkiwikaewanduse jaoks wõörandatakse täiendawalt Wiru maakonnas, Kukruse wallas, Kukruse mõisast äralahutatud talukoha Paali nr. 6 küljest, kreposti nr. 7398, wiimased üks tiin 120 ruutsülda, mis üle jäänud peale nimetatud talukohast 33 tiinu 200 ruutsülla wõörandamise seaduse põhjal „maade wõörandamise kohta riiklikkude põlewkiwikaewanduste tarwitamiseks“ („Riigi Teataja“ nr. 81 — 1921. a., seadus nr. 134).

§ 3. Wõörandatud maade eest maksetakse sennistele omanikkudele tasu sellekohaste seaduste järele.

§ 4. Tsiwiilseaduse § 589. ettenähtud protsendid makstakse endistele maaomanikkudele wõõrandatud maa-alade tege-likust ülewõtmise päewast arwates.

Lisa nr. 65.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

seadusele maade wõõrandamise kohta Wanamõisa ja Kukruse põlewkiwikae-wanduste jaoks.

„Riigi Teatajas“ nr. 86 1921. aastal nr. 134 all wäljakuulutatud „seadus maade wõõrandamise kohta riiklikkude põlewkiwikae-wanduste tarwitamiseks“ toob oma „lisa nr. 2“ nimekirja kümne talukohta kohta, mis Andja mõisa küljest kreposti registri järele ära lahutamata olid ja selle tõttu arwati olewat riigi omad ja põllutöoministeeriumi poolt wälja renditud eraisikutele.

Nimetatud seadus andis kaubandus-tööstusministeeriumile õiguse maade otsekoheseks ülewõtmiseks, mis nimekirjas olewate talude kohta ka teostati 19. weebbruaril 1922. a.

Järgnewa hindamise protseduuri ajal esitasid talukohtade waldajad tõendusi, et need kohad nende poolt ju ammu enne ilmasõda päriks ostetud, kuid kreposteerimata jäänud, sest endine Wene seadus ei lubanud wäikeste talukohtade kreposteerimist.

Selletõttu arwas hindamiskomisjon talunikkuudele tasu mitte rendiwahekorra lõpetamise eest, waid pärikssolewa maa wõõrandamise eest.

Niisugust otsust ei saanud kaubandus-tööstusminister mitte kinnitada, sest et ta wõõrandamise seaduse tekstiga wastolus on, ja see wastolu on tingitud sellest, et nimetatud seaduse (nr. 134 — 1921. a.) oletus mitte tõeludele ei wasta.

Et Riigikogu selle seaduse parandusega mitte tülitada, tehti kaubandus-tööstusministeeriumi poolt katset kõigi 10 taluperemehega erakokkulepet sobitada nimetatud maatükkide riigile üleandmiseks. Selleks katseks kulus hulk aega ära, kuid tagajärg oli eitaw, — sel põhjusel, et mitmel praegusel taluwaldajal selle waldamise dokumendid mitte korrast pole. Nii on ühe talu endise omaniku pärijate wahekorrad selgitamata, nii et wõõrandatud maa eest raha kohtu deposiiti tuleks

maksta, mida aga ilma täpse wõõrandamise seaduseta teha ei saa; teisel on kõik paberid kaduma läinud; weel ühel on kreposteerimisega sekeldusi; kolmel on kreposteerimise wõimalused, kuid wiimane siiski läbi wiimata, ja ainult neljal omanikul on talud (wiimasel ajal) kreposteeritud.

Kuigi mõni taluperemeestest nõus on erakokkuleppena maa äraandmist Wanamõisa kaewanduse tarwis kreposteerida laskma, ei wõi seda kõigist oelda. Nii-sama ei saa midagi erakokkuleppel nende suhtes ära teha, kelle kohad kreposteerimata. Sellepärast on möödapääsemata tarwilik endise wõõrandamise seaduse parandamine seadusandlikul teel, millega wõimalus saaks loodud peremehi, kelle maad ju 1922. aasta algul riigile üle wõetud, wastawa tasumaksuga rahuldada, ja riigikassa pealt kohustust ära wõtta selle tasusumma pealt protsente maksta. Õiguse nõuetel peab see protsendimaksimine maa ülewõtmise päewaga algama; kuna ülewõtmine 1921. aasta seaduse põhjal on sündinud, kuid rahamaksimine praeguse seaduse põhjal sünnib, peab endise aja eest protsendimaksimiseks eriline seaduslik wolutus olema, milleks § 4. on üles wõetud.

Teine wiga ülewalnimetatud wõõrandamise seaduses nr. 134 — 1921. a. on juhtunud Kukruse kaewanduste tarwis wõõrandatud Paali nr. 6 talukohta suuruse määramisega. Talu suurus endise Eesti-maa krediitkassa andmetel, mis seaduseelnõu kokkuseadajatel tarwitada olid, pidi 33 tiinu 200 ruutsülda olema. Tegelikult on aga talu suurus 34 tiinu 320 ruutsülda. Maa ülewõtmise juures 1921. aasta wõõrandamise seaduse järele jäi sellepärast hoonetealune maa, ühe tiinu ja 120 ruutsülla ulatuses, endise taluomaniku kätte. Kuid see taluomaniku kätte jäänud ala on niiwõrd ligidal sissekäigule Kukruse maa-alusesse kaewandusesse, et ta suurel määral kaewanduse arenemist takistab. Niisama on ka taluomanikul wõimatu nii wäiksel krundil põllumajapidamist edasi ajada, ja ka tema poolt kostawad alatised kaebtused halbtuste üle, mis temale kaewanduse lähedus sünnitab.

Ka see wiga on tingimata tarwis parandada ja seadusega riigi põlewkiwitööstusele, wiimase palwet täites, luba anda ka seda ülejäänud Paali nr. 6 talu-osa wõõrandada.

Lisa nr. 66.

Üldkomisjoni

SELETUSKIRI**Wanamõisa ja Kukuruse põlewkiwikae-
wanduste jaoks maade wõõrandamise
seadusele.**

Üldkomisjon esitab käesolewa seaduseelnõu Wabariigi Walitsuse poolt esitatud kujul üksikute redaktsiooniliste parandustega Riigikogule kinnitamiseks. Põhjendused samad, mis Wabariigi Walitsuse seletuskirjas ette toodud.

Lisa nr. 67.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

**PETSERI MAAKONNAST EHITUS- JA
KÜTTEPUUDE WÄLJAWEO KEELU
SEADUS.**

§ 1. Ehitus- ja küttepuude wäljawedu Petseri maakonnast on keelatud, wälja arwatud riigile tarwilik ehitusmaterjaal ja wineeri- ja tikutööstuses tarwitatawad kase- ja haawapakud.

Märkus: Petseri maakonnaga piirduwate waldade elanikud wõiwad endi majapidamiste tarwidusteks Petseri maakonnast ehitus- ja küttepuid saada kohalikkude wallawalitsuste lubade alusel.

§ 2. Süüdlased selle seaduse rikkumises karistatakse rahatrahwiga mitte üle kolmekümnetuhande marga.

Lisa nr. 68.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI**Petseri maakonnast ehitus- ja küttepuude
wäljaweo keelu seadusele.**

Petseri maakonnas on riigimetsi kogusummas 3647 tiinu, millest okaspuumetsi 2945 tiinu ja lehtpuumetsi 702 tiinu.

Küla kogukondade metsade pinnasuuruse kohta puuduwad täpsed andmed. Endise Pihkwa maakonnawalitsuse teadete järele (1910. aastal) oli Petseri maakonnas umbes 22.000 tiinu küla kogukondade metsi, kuid need metsad on wiimaste aastate jooksul tuntawalt rööwraiumise all kannatanud. Maakorralduse läbiwiimine Petserimaal — küla kogukondade maade likwideerimine ja üksik-

majapidamistele üleminek — tõi endaga paratamatult kaasa metsade laastamise.

Küla kogukondade maade pidajad, kartes, et küla kogukonna metsad maakorralduse läbiwiimisel nende käest ära wõiwad minna, jaotasid enne maakorraldusele asumist metsad üksikute kohapidajate wahel ära, kes siis metsa maha raiusid ja ära müüsid.

Kui palju Petserimaal peale kogukondade ja riigimetsade weel erametsi on, selle kohta ei ole ka kindlaid andmeid, kuid arwesse wõttes, et Eesti-Läti piiri ajamisel 1900 tiinu erametsi Läti külge läks, ei wõi ka nende pind suur olla.

Üldiselt sai kogu Petserimaa mets ka palju sõja läbi kannatada.

Kuna ülewaltoodud põhjustel Petserimaal mets wiimaste aastate jooksul suurelt wähenenud, on selle wastu nõudmine metsamaterjaalide peale Petseri maakonnas järjest tõusnud. Sõja tõttu on mitmed külad häwitatud, mis nüüd uuesti üles tulewad ehitada ja küla kogukondade maade ümberkorraldamine üksikmajapidamisteks nõuab ka suurel määral uusi ehitusi.

Arwesse wõttes kohaliku rahwa suurt nõuet ehitusmaterjaali peale, ei ole riik kahel wiimasel aastal Petserimaal metsa oksjoniteel sugugi müünud, kuid ka sellega ei ole kohalikke nõudeid rahuldada suudetud ja kohalikkudel elanikkudel tuleb ehitusmaterjaali Wõru maakonnas asuwatest metsadest muretseda. Käesolewa seadusega pannakse seisma massiline ehitusmaterjaali wäljawedu Petserimaalt metsakauplejate kaudu ja ehitusmets kasutatakse ära kohaliku rahwa tarwidusteks.

Wäljaweokeeld ei käiks kase- ja haawapakude kohta, mis wineeri- ja tikutööstused wajawad. Samuti tuleb wõimaldada ka Petseri maakonda piirduwate waldade kodanikkudele metsamaterjaali saamist ligematest metsadest, kuigi need metsad Petseri maakonna piirides peaksid asuma.

Lisa nr. 69.

Maakomisjoni

SELETUSKIRI**Petseri maakonnast ehitus- ja küttepuude
wäljaweo keelu seadusele.**

Maakomisjon ühines üldjoontes põhimõtetega, mis Wabariigi Walitsusel kui

ka samanimelise eelnõu esitajatel Riigikogu liigetel eelnõu väljatöötamisel aluseks olnud; andis aga § 1. märkusele selgema redaktsiooni, võttes märkust paragrahwi teiseks lõikeks.

§ 2. jäeti välja karistusnormid, sest ei peetud soovitavaks neid eriseadustes määrama hakata, kuna karistada võiks rahukohtu trahwiseaduse § 29. põhjal.

Lisa nr. 70.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

TARTU ÜLIKOOLI ÕPPEJÕUDUDE JA ERIPALGALISTE AMETNIKKUDE PALGASEADUSE MUUTMISE SEADUS.

Riigikogu poolt 8. weebruaril 1923. a. vastuõetud Tartu ülikooli õppejõudude ja eripalgaliste ametnikkude palgaseaduse § 1. märkus 2. muudetakse järgmiselt:

Märkus 2. Lisatasumaksmist väljamaa õppejõududele lubatakse nii kaua kui ülikooli wastawate ametnikkude normaalpalk tõuseb ülikooli õppejõudude palgaseaduse muutmisega väljamaa õppejõududele palgana ja lisatasuna praegumaksetawa summa kõrguseni, kuid mitte kauem kui 1. juulini 1930. a.

Lisa nr. 71.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

ülikooli õppejõudude palgaseaduse muutmise seadusele.

Tartu ülikooli õppejõudude ja eripalgaliste ametnikkude palgaseaduse § 1. märkus 2. näeb ette võimalust maksta kõrgendatud palka väljamaalt kutsutawatele õppejõududele „esialgu kuni 1. juulini 1925. aastani“. Et lisatasusaajatele professoritele väga tähtis on aegsasti teada saada, kas 30% neile ka pärast 1. juulit 1925. weel edasi makstakse, peab haridusministeerium tarwilikuks esitada kiires korras seaduseelnõu, mis kõrgendatud tasu maksmist väljamaalastele ka edaspidi võimaldaks järgmistel kaalumistel.

Meie ülikool ei saa praegu ja ka lähemas tulewikus ilma väljamaalt kutsutud jõududeta ja võimaluseta neid erilistel palgatingimustel kutsuda mitte läbi. Sest

asjaolud, mis Eesti ülikooli korralduse algusel sundisid väljamaalasi professoriteks ja dotsentideks seadma, maksawad praegu weel edasi. Kui ka meie ülikoolil käesolewal ajal õige rohkesti teaduslikke stipendiaate on, siis seisawad need enamasti kõik oma edasiharimise algusel ja nõuab nende ettevalmistus ülikooli õppejõududeks pikemat aega, enne kui nad nõutawale teaduslikule küpsusele ja vähemalt doktoriastmele jõuawad. Enne seda neid aga sundida õpetusülesandeid kallal töötama, oleks ülikooli teadusliku tasapinna tõstmise seisukohalt soowimata ja nagu sennised kogemused kinnitawad, ka akadeemiliseks õpetajaks kujunemisele kahjulik, kuna isegi wanematele, elus rohkem kogenud ja teaduslikult rohkem ettevalmistatud meestele, mõlemate ülesannete ühendamine hästi korda ei ole läinud. Nagu arwud näitawad, on 33 Eesti soost professorist ja dotsendist, kes ülikooli töösse ilma wastawa kraadita tulnud, 5—6 aasta jooksul, mis nad ametis olnud, kõigest 7 ehk 21,2% ülikooli õppetöö kõrwal jõudnud wäitekirja kaitsta, kuna teised sellega weel ei ole toime saanud ja see neil ainult pikema tööst wabastamise juures võimalikuks saab.

Käesolewal poolaastal on meie ülikoolis kõrgendatud palgasaajaid 11, nimelt A. Lipschütz, A. Bjerre, A. Cederberg, W. Wiget, H. Scupin, S. Loewe, H. Mutschman, W. Schmied-Kovarzik, Kieckers, B. Nerman ja S. Csokey. Nendest täidab suurem osa kohte, mis õpetuse täielikkuse ja ülikooli teaduslikkude aluste kindluse pärast tühjaks ei tohi jääda. Seda on aga väga karta, kui õppejõud, kes senni tingimustes töötada wõinud, kus eksistents wähegi kindlustatud oli, korraga hoopis halwemas seisukorda seatakse ja nad sunnitud on Tartust ära minema. Kui oleks lootust, et kõigi õppejõudude palgad ülikoolis kõrgusele tõstetakse, kus nad elukallidusele wähegi wastawad ja kedagi raskemas seisukorda ei sea, kui tal senni olnud, siis wõiks ehk weel kuidagi 30% lisast loobuda. Sellepärast kawatseb haridusministeerium lähemal ajal esitada uue ülikooli õppejõudude palgaseaduse, mille põhjal õppejõud saaksid wanaduslisad pärast esimese 2 witeaastase teenistuse. Sellega kaoks iseenesest lisamaks, mis praegu väljamaalastele makstakse.

Lisa nr. 72.

Hariduskomisjoni

SELETUSKIRI

Tartu ülikooli õppejõudude ja eripalgaliste ametnikkude palgaseaduse muutmise seadusele.

Hariduskomisjon ühineb Wabariigi Walitsuse seletuskirjaga, tehes seaduse tekstis ainult redaktsioonilise paranduse.

Lisa nr. 73.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

WILJANDI LINNA ADMINISTRATIIV-PIIRKONNA LAIENDAMISE SEADUS.

§ 1. Wiljandi maakonnast eraldatakse ja wiiakse 1. jaanuarist 1925. a. Wiljandi linna administratiiv-piirkonda maamõõtjate A. Toom'i ja E. Wolmüller'i poolt 1923. a. walmistatud Wiljandi linna administratiiv-piirkonna plaanil punaste paralleeljoontega piiratud linnaümbruse maa-alad järgmises suuruses:

I. Wiljandi wallast:

1. Wiljandi wana linnaosa	45,17 ha.
2. Wiljandi mõisast	<u>605,38 „</u>
	650,55 ha.

II. Pärsti wallast:

1. Kirikumõisast	24,00 ha.
2. Köstrimaa	<u>26,13 „</u>
	50,13 ha.

III. Wana-Wõidu wallast:

1. Wana-Wõidu mõisast	6,16 ha.
2. Kösti weskimaast	<u>1,69 „</u>
	7,85 ha.

IV. Uue-Wõidu wallast:

1. Kösti weskimaast	0,93 ha.
2. Uue-Wõidu mõisast	<u>118,07 „</u>
	119,00 ha.

V. Wiiratsi wallast:

1. Wiiratsi mõisast	58,31 ha.
	<u>58,31 ha.</u>
	Kokku 885,84 ha.

§ 2. Nimetatud maa-alad wabastatakse § 1. tähendatud ajast alates kõigist maksudest ja kohustustest maakonna ja waldade heaks ja nende peale laienda-

takse linna kohta käiwad seadused ja määrused.

§ 3. Wabariigi Walitsusele tehakse ülesandeks Wiljandi linna administratiiv-piirkonna plaan § 1. tähendatud piirides kinnitada ja siseministeriumis alal hoida.

Lisa nr. 74.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

Wiljandi linna administratiiv-piirkonna laiendamise seadusele.

21. märtsi 1919. a. seadusega („Riigi Teataja“ nr. 19 — 1919. a., seadus nr. 48) ühendati Wiljandi linnaga wiimase külje all olewad alewid ja maakohad. Nimetatud seaduse täitmiseks siseministri korraldusel wäljatöötatud ja Wabariigi Walitsuse poolt kinnitatud administratiiv-piirkonna plaani järele suurenes sellega linna korralduspiirkond 115,47 hektaari wõrra, nii et Wiljandi linna praegune administratiiv-piirkonna maa-ala kokku 161,83 ha. wälja teeb.

Et Wiljandi, hoolimata sõjaaja raskustest, wiimasel ajal jõudsasti kaswama on hakanud, siis tundus juba warsti pärast plaani kinnitamist tarwidus linna administratiiv-piirkonda weelgi laiendada linna lähema ümbruskonna maa-alade peale.

Eeltööd selleks algatati linnawalitsuse poolt juba 1920. a., millal põllutööministeerium linnale suuremad maa-alad kasutada andis, nimelt Wiljandi mõisa, Reinu karjamõisa ja kirikumõisa maad terwes ulatuses, Uue-Wõidu mõisa maast umbes 50 tiinu ja Wana-Wõidu mõisast 7—8 tiinu ümber.

Selgitades linna kaswamise tungi leiti, et raudteejaama ümbruses tekkima saawad peajasjalikult tööstuslikud ettevõtted, kuna Wiljandi mõisa maa peal korterite linn aset wõtab, mispärast linna korraldus-piirkonda maid just nendes sihtides wõtta tarwilikuks peeti. Ühtlasi wõeti arwesse weel asjaolu, et linna kaswamine mitte kontsentriilselt ei lähe, waid hüpete wiisi, mispärast linna administratiiv-piirkond wõimalikult laiem tuleks määrata, et linnale planeerimise alal suuremat tegevuse wabadust wõimaldada.

Neid ja weel teisi asjaolusid arwesse wõttes, töötas linnawalitsus linna admi-

nistratiiv-piirkonna uue laiendamise kawa wälja ja laskis selle põhjal plaani walmistada, mis linnawolikogu poolt 20. juulil 1921. a. heaks kiideti ja kinnitati.

Selle kawa järele oleks tulnud linna korralduspiirkonda üle wiia 1222,87 ha. maad. Seega pidi tulewane Wiljandi linna administratiiv-piirkonna maa-ala suur olema 1384,70 ha.

Enne, kui tähendatud kawa kohta, mis siseministeriumile esitatud 29. nowembril 1922. a., seisukohta wõtta, saatis ministerium selle Wiljandi maakonnawalitsusele arwamise awaldamiseks. Maakonnakoogu, kawaga tutwunedes, leidis wiimase wastuwõtmata olevat, sest et selle kawa järele tahetakse linna piirkonda wõtta kaugelt rohkem maad, kui seda wast linna kaswamiseks ja ehitusplatsideks tarwis oleks, sealjuures ühtlasi ka talukruntidest maid linna külge lõigates, mis kuidagi soowitaw ei ole.

Ka Wabariigi Walitsus, kellele siseministerium linnapiiride laiendamise kawa esitas, tunnistas selle liiga laialiseks.

Pärast seda, kui siseministeriumi poolt 13. nowembriks 1923. a. kokkukutsutud komisjon, millest osa wõtsid Wiljandi linna ja maakonna, põllutööministeriumi, teedeministeriumi ja siseministeriumi esitajad, linna laiendamise ka omalt poolt põhjalikult läbi oli kaalunud ja wastawad, muudatused selles kawas ära märkinud, saadeti wiimane Wiljandi linnawalitsusele tagasi sellekohaste paranduste tegemiseks, kusjuures üldiseks juhtnööriks nõudmine üles seati, et linna endise maa-ala ja juurdewõetawa maa-ala wahekord ei wõiks olla mitte suurem kui 1:3. Hilisemate läbirääkimiste põhjal lubati endistest nõudmistest mõned wähe- mad kõrwalkaldumised.

Parandatud piirikawa kiideti Wiljandi linnawalikogu poolt 6. märtsil s. a. heaks ja esitati selle järele siseministeriumile. Selle kawa järele laieneks linna administratiiv-piirkond 902,84 ha. wõrra, mis endisest kawast 320,03 ha. vähem ja wahekord wäheneks 1:7½ pealt kunni 1:5½. Sellejuures juhib linnawalitsus tähelepanu selle peale, et juurdewõtta kawatsetud maa hulgas on hulk niisugust maad, mis linna laienemisel sugugi arwesse ei tule wõtta. Nii on näiteks järwe pinna all 103,96 ha., raudtee all 2,16 ha., heinamaade all, mille pind nii madal, et neid ehituseks ega ka muudeks otstarbeteks peale heinamaa ära kasutada ei saa —

125,0 ha. Kokku on sarnast maad 231,12 ha. Kui ka see maa-ala maha arwata, siis jääb järele 671,72 ha., mis ligikaudu wahekorra annab 1:4.

Uue kawaga ei olnud Wiljandi maakonnakoogu weelgi nõus, nimelt nõuab wiimane oma 10.—11. mai s. a. otsusega, et kirikumõisa hooned, õue, aiad ja koolimaja maakonna piiridesse jäetakse ja et põhjas maakonna ja linnawaheline piir piiripunkt nr. 55 pealt otsejoones piiripunkt nr. 8 peale wälja aetaks.

Et ka Wabariigi Walitsus kirikumõisahoonele linna piiridest wäljajätmist pooldas, saatis siseministerium esitatud plaani Wiljandi linnawalitsusele uuesti tagasi piirijoone parandamiseks niiviisi, et kirikumõisa hooned, õue, aiad ja ka koolimaja maakonna piiridesse edasi jääksid. Põhjapoolse piiri ajamist piiripunkt nr. 55 pealt otsejoones punkt nr. 8 peale ei leidnud siseministerium wõimalikuks nõuda, sest et sellega mõned krundid lõhutaks, mispärast linnawalikogu poolt märgitud piirijoont otstarbekohasemaks tuleb pidada.

10. septembril s. a. oli linna administratiiv-piirkonna laiendamise kawa uuesti linnawalikogus arutamisel, kus siseministeriumi ettepanek wastu wõeti ja linna piiridest wälja jäeti kirikumõisa hooned, õue, aiad ja koolimaja, kokku 17 ha suuruse maa-alaga, nii et selle laiendamise kawa järele linna administratiiv-piirkonna maa-ala kaswaks 885,84 ha wõrra.

Seega kujuneks linna ja maakonna waheline piirijoon lõpulikult järgmiseks:

alates Wiljandi ja Reinu mõisa järwe äärses piiripunktist ja edasi minnes Wiljandi mõisa ja Reinu karjamõisa piiri mööda kunni Maiste talu, Reinu karjamõisa, Wiljandi mõisa ja kirikumõisa piiripunktini. Sealt edasi Maiste talu ja kirikumõisa piiri mööda kunni Pärnu maantee ääres olewa piiripunktini, siis Pärnu maanteed mööda, teed linna piiridesse jättes, kunni Wiljandi kirikumõisa teeni, sealt kirikumõisa teed mööda kirikumõisani, siis, jättes kirikumõisa hooned, õue, ja aiad ning samuti koolimaja maakonna piiri, kunni kaardil märgitud punkt nr. 74; sealt Wiljandi linna maa (Lindenlandi) kõige õhtupoolsema nurgani, siis linna maa (Lindenlandi) ja kirikumõisa wahelist piiri mööda kunni kirikumõisa, kõstri, linna maa (Lindenlandi) piiripunktini; sealt edasi kõstri ja kirikumõisa piiri mööda kunni Wiljandi mõisa, kirikumõisa ja kõstrimaade piiri nurgani; sealt edasi

Wiljandi mõisa ja kirikumõisa vahelist piiri mööda kunni Tomuski kõrtsi, Wiljandi mõisa ja kirikumõisa piiride nurgani; sealt edasi Tomuski kõrtsi ja Wiljandi mõisa piiri mööda ja siis Tomuski karjamõisa. Wiljandi mõisa piiri mööda kunni Wiljandi mõisa järel olewa Musta talu piirini, sealt edasi Wiljandi mõisa ja Wiljandi mõisa järel olewa Musta talu piiri mööda kunni Musta talu ja Wiljandi mõisa vahelise piiri esimese pöördeni, sealt otsejoones Wiljandi mõisa maad mööda kunni põhja-õhtupoolse Musta kandikohtade piiri nurgani, sealt Wiljandi mõisa ja Musta kandikohtade piiri wahteed mööda kunni Musta weski teeni. Siis Musta weski teed mööda, wälja jättes Musta weski hooned, kunni piiripunktini nr. 7 plaanil ära tähendatud, siis edasi osa Uue-Wõidu (Peetrimõisa) maad sisse wõttes, plaanil aratähendatud piiri mööda, kunni Wana-Wõidu mõisa piirini, mis plaanil ära tähendatud piiripunkt nr. 12, sealt edasi osa Wana-Wõidu heinamaad sisse wõttes kunni Wiiratsi mõisa Wana-Wõidu piiripunktini, plaanil nr. 13 all ära märgitud. Siis piiripunkt nr. 13 alates Wana-Wõidu mõisa ja Wiiratsi mõisa vahelist piiri mööda kunni Wiiratsi sillani; siis Wiiratsi sillast alates edasi Wiiratsi teed mööda kunni Wiiratsi kõrtsini, kõrtsi hooned sisse wõttes, siis Wiiratsi kõrtsi nurgalt Tartu-Tarwastu teed mööda 100 meetri pikkuses edasi ja sealt pöörates otsejoones Wiljandi järwe homikupoolse otsani. Siis Wiljandi järwe lõunapoolset kallast mööda kunni Wiiratsi ja Wiljandi walla järwe piirini ja sealt otsejoones üle järwe esimese kirjeldatud piiripunktini.

Lisa nr. 75.

Omawalitsuse komisjoni

SELETUSKIRI

Wiljandi linna administratiiv-piirkonna laiendamise seadusele.

Omawalitsuse komisjon peab Wiljandi linna administratiiv-piirkonna laiendamise kawa Wabariigi Walitsuse motiividel tarwilikuks. Omawalitsuse komisjon aga leidis, et Wiljandi linna piirid põhjapoolses osas Wiljandi ja Uue-Wõidu mõisa maa-aladel liig kaugele lähewad. Ka Wiljandi maakonnanõukogu waidleb ühe osa maa-ala ülewõimise wastu. Neil põhjustel otsustas omawalitsuse komis-

jon linna administratiiv-piirkonna maa-ala wähendada Wiljandi mõisa ja Uue-Wõidu mõisa maadel kokku 34,67 hektaari wõrra ja Wiljandi linna piir ajada seal plaanil märgitud piiripunkt 55 pealt otsejoones piiripunkt nr. 8 peale. Ülal-tähendatud paranduse tagajärjel wäheneks Wiljandi linna administratiiv-piirkonna maa-ala 885,84 hektaari pealt 851,17 hektaari peale.

Omawalitsuse komisjon esitab käesolewa seaduse Riigikogule wastuwõtmi-seks.

Lisa nr. 76.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

PÖLLUMAJANDUSLIKU LAENU SEADUSE MUUTMISE SEADUS.

I.

Põllumajandusliku laenu seaduse („Riigi Teataja“ nr. 51/52 — 1924. a.) § 1. muudetakse järgmiselt:

§ 1. Wabariigi Walitsust wolitatakse tegema wälislaenu kunni sajakuuekümmne miljoni (160.000.000) marga wäärtuseni.

II.

See muudatus hakkab maksma tema wastuwõtmisega.

Lisa nr. 77.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

põllumajandusliku laenu seaduse muutmise seadusele.

Riigikogu poolt 12. aprillil 1924. a. wastuwõetud põllumajandusliku laenu seaduse põhjal on Rootsi walitsuse nõusolekul meil tarwitamisel kaubakrediiti kunni 900.000 Rootsi krooni wäärtuses, seemnewilja, wäetisainete, tõukarja, põlutööriistade ja -masinate ostmiseks.

Raha- ja põllutööministeeriumi, E. T. Ü. keskühisuse, P. K. „Estoonia“, E. Hollandi-Friisi karjakaswatuse seltsi ja Tallinna Eesti majandusühisuse esitajate nõupidamisel kaaluti krediidi suurendamise küsimust ja tuldi otsusele, et krediidi suurendamine on tarwilik 600.000 Rootsi krooni suuruses.

Laenu wajawad täiendawalt: 1) P. K. „Estoonia“ 20 Baltici piimatalituse sisseade ostmiseks 75% hinnast, kokku 168.750 Rootsi krooni, 2) E. T. Ü. keskuühisus 12.000 tonni superfosfaadi ja 400 tonni lubjasalpeetri ostmiseks 50% hinnast, kokku 365.000 Rootsi krooni, 3) T. E. majandusühisus põllutöomasinate ostmiseks 16.250 Rootsi krooni ja 4) Tartu majandusühisus 10 Baltici piimatalituse sisseade ostmiseks 50.000 Rootsi krooni.

Wabariigi Walitsus peab soowitawaks krediidisumma suurendamiseks sammusid astuda, et wõimaldada tähendatud kaupade ostmist maksubilansile kergemal kujul.

Laenu tarwitamise kord jääks endiseks.

Lisa nr. 78.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI

põllumajandusliku laenu seaduse muutmise seadusele.

Rahaasjanduse komisjon esitab käesolewa eelnõu Riigikogule wastuwõtmiseks muutmata Wabariigi Walitsuse moitiwidel.

Lisa nr. 79.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

SEADUS JAAN POSKA PEREKONNA AINELISE KINDLUSTAMISE KOHTA.

§ 1. Asutawa Kogu poolt 10. detsembril 1920. a. wastuwõetud Jaan Poska abikaasa ja alaealiste laste tulewiku ainelise kindlustamise määruse („Riigi Teataja“ nr. 219/220 — 1920. a.) I jao esimene lõige muudetakse järgmiselt:

1. jaanuarist 1925. a. arwates määratakse Jaan Poska alaealistele lastele riigi pensioni igapähele 6.000 marka kuus.

§ 2. Selle seaduse maksmahakkamisega kaotawad maksuuse Riigikogu poolt 18. nowembril 1921. a. wastuwõetud Jaan Poska abikaasa ja alaealiste laste tulewiku ainelise kindlustamise määruse muutmisseadus („Riigi Teataja“ nr. 111 — 1921. a.) ja Asutawa Kogu poolt 10. detsembril 1920. a. wastuwõetud seaduse paragrahwid 1 ja 4.

Lisa nr. 80.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

Jaan Poska perekonna ainelise kindlustamise seadusele.

Asutawa Kogu poolt 10. detsembril 1920. a. wastuwõetud seadusega („Riigi Teataja“ nr. 219/220 — 1920. a., seadus nr. 619) määrati Jaan Poska perekonna pensioniks 3.000 mk. kuus, kusjuures seadus pidi maksma kunni riigiametnikkude pensioniseaduse maksmahakkamiseni. See pensioni norm oli natuke suurem peawalitsuste juhatajate palgast, sest wiimaste põhipalk oli siis 2.100 mk. kuus, eriteadlastel peawalitsuste juhatajatel aga 2.700 marka.

19. märtsil 1921. aastal jaotati riigiteenijate palgad astmetesse, mille järgi 1. palgaaste (peawalitsuse juhatajad) oli 6.000 mk. kuus, kusjuures Wabariigi Walitsusele õigus anti tarwiduse järgi peawalitsuste juhatajatele kunni 7.000 mk. kuus põhipalka maksta. Sellejärele muudeti 18. nowembril 1921. aastal ka Poska perekonna pensionimäär, nimelt määrati põhipension kindlaks riigiteenijate esimese palgaastme suuruses, see on tema wastas peawalitsuse juhataja palgale (w. „Riigi Teataja“ nr. 111 — 1921. a., seadus nr. 231). Peale selle kustutati seadusest maha ka sõnad, et Poska perekonna pensioniseadus maksew on kunni riigiametnikkude pensioniseaduse maksmahakkamiseni, sest wahepeal oli juba selgunud, et raske saab olema Poska perekonnale selle seaduse järgi pensioni maksta, kuna wiimane oma surma ajal otsekohe riigiteenistuses ei seisnud ja tema selletõttu selle seaduse alla ei käi.

19. detsembril 1922. a. wastuwõetud riigiametnikkude ja -teenijate palgaseaduses määrati riigiteenijate esimene palgaaste kindlaks 18.000 mk. kuus, kuid peawalitsuste juhatajate palgad jäid väljaspoole astmeid, see on 25.200 ja 21.600 m. kuus. Et aga Jaan Poska perekonna pensioniseadus muutmata püsis, siis on see perekond sellest ajast peale pensioni saanud riigiametnikkude esimese palgaastme suuruses, see on 18.000 mk. kuus.

Ülaltoodud asjaoludel esitab töö- ja hooldekandeministeerium siin juures seaduseelnõu Jaan Poska perekonna pensioni kõrgendamise kohta, mille järgi iga lapse pension tuleks kuus 6.000 mk. wõi wiie

pensionioigusliku lapse peale kuus 30.000 marka, missugune pensionimäär oleks natuke suurem peawalitsuste juhatajate palgamäärast ja seisaks wiimasega umbes samases wahekorras, nagu Jaan Poska perekonna pensioniseaduse wastuwõtmise ajal Asutawa Kogu poolt 1920. aastal.

Ühes sellega kustutatakse Asutawa Kogu poolt 10. detsembril 1920. a. wastuwõetud seadusest maha §§ 1. ja 4., mis räägiwad Jaan Poska lese pensionist, kuna lesk nüüd surnud on.

Lisa nr. 81.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI

Jaan Poska perekonna ainelise kindlustamise seadusele.

Asutawa Kogu poolt 10. detsembril 1920. a. wastuwõetud seadusega („Riigi Teataja“ nr. 219/220 — 1920. a., seadus nr. 619) määrati Jaan Poska perekonna pensioniks 3.000 mk. kuus, kusjuures seadus pidi maksma kunni riigiametnikkude pensioniseaduse maksmahakkamiseni. See pensioni norm oli natuke suurem peawalitsuste juhatajate palgast, sest wiimaste põhipalk oli siis 2.100 mk. kuus, eriteadlastel peawalitsuste juhatajatel aga 2.700 marka.

19. märtsil 1921. aastal jaotati riigiteenijate palgad astmetesse, mille järgi 1. palgaaste (peawalitsuste juhatajad) oli 6.000 mk. kuus, kusjuures Wabariigi Walitsusele õigus anti tarwiduse järgi peawalitsuste juhatajatele kunni 7.000 mk. kuus põhipalka maksta. Sellejärele muudeti 18. nowembril 1921. aastal ka Poska perekonna pensionimäära, nimelt määrati põhipension kindlaks riigiteenijate esimese palgaastme suurus, see on tema wastas peawalitsuse juhataja palgale (w. „Riigi Teataja“ nr. 111 — 1921. a., seadus nr. 231). Peale selle kustutati seadusest maha ka sõnad, et Poska perekonna pensioniseadus maksew on kunni riigiametnikkude pensioniseaduse maksmahakkamiseni, sest wahepeal oli juba selgunud, et raske saab olema Poska perekonnale selle seaduse järgi pensioni maksta, kuna wiimane oma surma ajal otsekohe riigiteenistuses ei seisnud ja tema selletõttu selle seaduse alla ei käi.

19. detsembril 1922. a. wastuwõetud riigiametnikkude ja -teenijate palgaseaduses määrati riigiteenijate esimene palgaaste kindlaks 18.000 m. kuus, kuid peawalitsuste juhatajate palgad jäid väljapoole astmeid, see on 25.000 ja 21.600 m. kuus. Et aga Jaan Poska perekonna pensioniseadus muutmata püsis, siis on see perekond sellest ajast peale pensioni saanud riigiametnikkude esimese palgaastme suuruses, see on 18.000 mk. kuus.

Nüüd esitab töö-hoolekandeministerium seaduse Jaan Poska perekonna pensioni kõrgendamise kohta, mille järgi igale alaealisele lapsele pensioni makstakse $\frac{1}{6}$ Wabariigi Walitsuse liikme palgast igas kuus. Kokku teeb see 5 lapsele 30.000 m. kuus.

Rahaasjanduse komisjon jäi nimetatud pensioninormi juurde arwesse wõttes asjaolu, et see norm enam-wähem kõikumata on.

Ühes sellega kustutatakse Asutawa Kogu poolt 10. detsembril 1920. a. wastuwõetud seadusest maha §§ 1 ja 4, mis räägiwad Jaan Poska lese pensionist, kuna lesk nüüd surnud on.

Lisa nr. 82.

Riigikogu liigete K. Kornel'i, A. Jõeäär'i ja J. Holberg'i ettepanek.

RIIGITEENISTUSE SEADUSE MAKS- MAPANEMISE EDASILÜKKAMISE SEADUS.

„Riigi Teatajas“ 1924. a. nr. 149 wäljakuulutatud riigiteenistusseaduse § 45. muudetakse järgmiselt:

„§ 45. Käesolew seadus hakkab maksma ühel ajal koosseisu seadusega. Tema maksmahakkamisega tühistub sead. kogu III kõite esimene raamat.“

Lisa nr. 83.

Riigikogu liigete K. Kornel'i, A. Jõeäär'i ja J. Holberg'i

SELETUSKIRI riigiteenistuse seaduse maksmapanemise edasilükkamise seadusele.

Arwesse wõttes, et riigi 1925. a. eelarwe juures wõimalik polnud riigiasutuste koosseise liigitada riigiametnikku-

deks ja wabateenijateks, tuleb riigiteenistuse seaduse maksmapanemine edasi lükata kunni riigiasutuste koosseisu seaduse maksmapanemiseni.

Lisa nr. 84.

Wabariigi Walitsuse ettepanek.

SEADUS

EESTI, SOOME, LÄTI JA POOLA WABARIIGI WAHEL SÕLMITUD LEPI- TUSE JA WAHEKOHTU KONWENT- SIOONI KINNITAMISE KOHTA.

§ 1. Eesti, Soome, Läti ja Poola wabariigi wahel sõlmitud lepitus- ja wahekohtu-konwentsioon, alla kirjutatud Helsingis 17. jaanuaril 1925. a., tunnustatakse kinnitatuks (ratifitseerituks).

Konwentsiooni tekst awaldatakse ühes käesolewa seadusega.

Lisa nr. 85.

Wabariigi Walitsuse

SELETUSKIRI

seadusele Eesti, Soome, Läti ja Poola wabariigi wahel sõlmitud lepituse ja wahekohtu konwentsiooni kinnitamise kohta.

Juba kauemat aega peeti Balti riikide wahel läbirääkimisi lepitus- ja wahekohtu-konwentsiooni sõlmimise asjus. Kuigi Soome, Poola ja Eesti poolt korduwalt wastawate konwentsiooni-kawadega esineti, oli raske õiget teed leida konwentsiooni ulatuse kindlaksmääramisel kõigi asjasthuwitatud riikide soowide kohaselt. Iseloomult kõige kaugeemaleulatawam oli meie poolt esitatud kawa, milles ette nähtud, et lepinguosalisel kõik oma wahel tekkiwad lahkumineku ja tülüküsimused, mida diplomaatilisel teel mõistliku aja jooksul lahendada ei saada, wahekohtu wõi lepituskomisjoni kätte lahendada annawad, kusjuures wahekohtu poolt tehtaw otsus tülialalistele sunduslik oleks, kuna lepituskomisjoni poolt tülüküsimuses äranäidatawate lahendamis-wiiside tarwituselewõtmine poolte heatahtlikkusest oleneks. Ühtlasi oli meie kawas lepinguosalistele täielik wabadus jäetud tekkinud tülüküsimusi alalise rahwuwahelise kohtu arutada anda.

Palju tagasihoidlikum oli Poola kawa, milles pearõhku pandi lepituskomisjoni kompetentsi peale, mille otsused pooltele mittesunduslikud.

Wahekohut ehk alalist rahwuswahelist kohut oleks kawa järele ainult siis kompetentseks peetud, kui pooled ise nõusolekut oleksid awaldanud tülüküsimust ühele wõi teisele neist arutada anda.

Soome, kes küsimuse algataja osa mänginud, tegi omalt poolt kõik, et kompromiss-ettepanekut leida lahkumineku ülesillutamiseks. Nii pidid Soome teise lõpuliku kawa järele küsimused, mis ette nähtud alalise rahwuswahelise kohtu põhikirja artikkel 36. p. 2-s (seadus nr. 78, „Riigi Teataja“ nr. 96/97, — 1922. a.) eestkätt alalisele rahwuswahelisele kohtule alluma. Kuid pooltele oli wõimalus jäetud ka lepituskomisjoni poole pöörata, kuna tülüküsimuste esitamine wahekohule ainult erikokkulepete põhjal poolte wahel oleks sündinud.

Nagu sellest näha olid üksikute kawade wahel suuremad lahkumineku konwentsiooni ulatuse mõttes. Et neid wõimalust mööda kõrwaldada, peeti Helsingis 9.—12. detsembrini 1924. a. ekspertide konwerents, kus korda läks kompromissi alusel konwentsiooni kawa wälja töötada, mis kõigile osawõtnud riikidele wastuwõetawana esines ja Balti riikide wälisministrite konwerentsil 16.—17. jaanuarini 1925. a. allakirjutamisele tuli.

Ei wõi nimetamata jätta, et kokkuleppe saawutamiseks palju kaasa aitas nõndanimetatud Genfi protokoll 2. oktoobrist 1924. a. (Protokoll rahwuswaheliste tülüküsimuste lahendamiseks rahulikul teel), mis ka Eesti esitaja allkirja kannab. Seda asjaolu on kõnealolewas konwentsioonis eriti alla kriipsutatud, nimelt artikkel esimeses, kus tähendatud, et „kõrged lepinguosalisel, soowides oma wastastikustes suhetes rahwasteliidu põhikirjas walitsewaid põhimõtteid, mis 2. oktoobril 1924. a. wastuwõetud Genfi protokollis edasi arendatud, teostada, on otsustanud tarwitusele wõtta seal ettenähtud abinõusid tülüküsimuste rahulikuks lahendamiseks, mis nende wahel wõiksid tekkida.“

Seda eesmärki silmas pidades kohustuwad lepinguosalisel pooled kõiki oma wahel tekkiwaid tülüküsimusi, mida diplomaatilisel teel mõistliku aja jooksul lahendada ei saa, kas lepituskomisjoni lahendada anda, kelle otsuse tülialalistel riigid wabatahtlikult täidaksid, wõi jälle

wahekohtu otsustada anda, kelle otsus tüliosalistele juba sunduslik oleks. Mainitud üldine määrus ei ole siiski maksew tüliküsimuste kohta, mis oma juriidilise iseloomu poolest puutuwad ainult wastawa poole sisemisse seadusandlusesse wõi lepinguosaliste maa-alamasse.

Mis puutub tüliküsimuste jaotamise, missugused nendest lepituskomisjoni ja missugused wahekohtu lahendamisele alluksid, näeb konwentsioon üldise määrusena ette, et wahekohut tarwitatakse nendel kordadel, kui tüliosalsed selleks eriti kokku lepiwad, wõi kui üks tüliosalistest pooltest lepituskomisjoni ettepanekut wastu ei wõta. Kõigil teistel kordadel alluks tüliküsimuste lahendamine lepituskomisjonile. Tüliküsimuste lahendamiseks lepituskomisjoni kaudu moodustawad lepinguosalsed kolme kuu jooksul, pärast konwentsiooni jõusseastumist, alalise komisjoni, kusjuures iga lepinguosaline omalt poolt kolme aasta peale ühe alalise liikme nimetab, kes omale selle järele ühise eesistuja waliwad, mõne kolmanda riigi kodanikkude hulgast, kes konwentsioonile alla ei ole kirjutanud. Tüliküsimuse kerkimise korral teatatakse sellest alalise komisjoni esimehele, ning ühtlasi nimetatakse tüliosalist riikide poolt ad hoc lisaliige, kes ühes tüliosalist riikide alaliste liigetega komisjoni esimehe eesistumisel lepituskomisjoni moodustawad, kelle istungite kohaks konwentsiooni järele Genf on määratud, kui tüliosalsed pooled asupaiga asjus teisiti kokku ei lepi. Tüliküsimuse arutamine sünnib komisjonis Haagis 1907. aastal sõlmitud wahekohtu konwentsiooni määruste järele ning komisjoni istungid wõiwad awalikud olla ainult poolte sellekohasel kokkuleppel. Komisjon arutab tüliküsimuse tüliosalist riikide poolt esitatud andmete põhjal läbi, seab kokku aruande ning määrab ära korra, missugusel wiisil tüliosalsed konflikti lahendama peawad. Lepituskomisjon peab oma töö kuue kuu jooksul lõpetama ning komisjoni poolt tehtud otsus kirjutatakse komisjoni esimehe poolt alla ja antakse tüliosalistele pooltele ning rahwasteliidu peasekretäärile teada. Tüliosalsed pooled teatawad üksteisele, samuti ka komisjoni esimehele, kas nemad lepituskomisjoni otsused wastu wõtawad wõi mitte. Kui üks pooltest tõrgub lepituskomisjoni otsust wastu wõtmast, siis wõib teine pool sama tüliküsimuse wahekohtu otsustada anda.

Samuti wõiwad tüliosalsed pooled, nagu juba eelpool tähendatud, tüliküsimust ühisel kokkuleppel kohe selle kerkimise algul wahekohtu otsustada anda. Kui tüliosalsed pooled omawahel wahekohtu moodustamise asjus teisiti kokku ei lepi, siis luuakse wahekohus järgmisel wiisil: iga pool nimetab kaks kohtunikku, kellest üks peab wõetama Haagi wahekohtu liigete hulgast, kuna teist oma kodanikkude hulgast wõib nimetada. Tüliosalist riikide poolt nimetatud kohtunikud waliwad enesele eesistuja ning kui nad esimehe nimetamise asjus omawahel kokku ei peaks leppima, siis määratakse alalise rahwuswahelise kohtu poolt. Wahekohtu poole pööramise korral seawad tüliosalsed riigid tüliaine ja wahekohtu asjaajamise korra kohta erilised põhilased kokku, kui aga pooled selles kokku ei lepi, siis toimetab wahekohus asja arutamise juures Haagis 1907. a. sõlmitud wahekohtu määruse järele ning wahekohtu poolt tehtud otsus on tüliosalistele sunduslik. Tüliküsimuse arutamise jooksul wahekohtus wõi lepituskomisjonis ei tohi tüliosalsed riigid ühtki niisugust abinõu tarwitusele wõtta, mis wahekohtu otsuse täitmisele wõi lepituskomisjoni ettepanekute wastuwõtmisele ebaõiglast mõju wõiks awaldada.

Kõrwale jättes tehnilise küsimuse, et lepinguosalistest igaüks oma poolt nimetatud kohtunikku ja lepituskomisjoni liigete kulud tasub ja et ühised kulud nende wahel ühewõrdselt jagatakse, tuleks lõpuks tähendada, et konwentsioon ei takista lepinguosalistele tüliküsimusi alalise rahwuswahelise kohtu kätte arutamiseks anda, kui nad selles asjas kokku lepiwad; peale selle ei too konwentsioon mingisuguseid muudatusi Eesti ja Soome kohustuste suhtes alalise rahwuswahelise kohtu wastu, mis need riigid nimetatud kohtu jurisdiktsiooni sunduslikuks tunnustamise läbi oma peale wõtnud.

Arwesse wõttes, et konwentsioonis kõige kindlamal kujul wäljendub lepinguosalist tösine tahtmine omawahelist koostööd järjekindlalt rahulikul teel arendada, ja hinnates poliitilist tähtsust, mis sarnane konwentsioon Balti riikidewaheliste sidemete arendamiseks kaasa toob, pean käesolewa konwentsiooni kinnitamise Eestile mitte ainult wõimalikuks ja soowitawaks, waid ka tarwilikuks kui kokkuleppe, mis erilisel Balti riikide ühiseid sihte wäljendab ja alla kriipsutab.

Lisa nr. 86.

Wäliskomisjoni

SELETUSKIRI

seadusele Eesti, Soome, Läti ja Poola wabariigi wahel sõlmitud lepituse ja wahekohtu konventsiooni kinnitamise kohta.

Wäliskomisjon, ühinedes Wabariigi Walitsuse seletuskirjas esitatud motiividega, loeb käesolewa seaduse wastuwõt-mise soowitawaks.

Lisa nr. 87.

Üldkomisjoni

SELETUSKIRI

wähemusrahwuste omawalitsuse seadusele. *)

See asjaolu, et ainult wähestes riikides kõik riigikodanikud ühte ja sellesamasse rahwusesse kuulwad, ja et riiklikud piirid ainult haruldastel erakorralistel juhtumistel täpselt keeltepiiridega ühte lähewad, on vähemusrahwuse keerdküsimuse esimesele kohale seadnud. Weel hiljuti waadati selle küsimuse, — näiteks Wenemaal, — kui „wõõraste rahwaste“ küsimuse peale ja püüti sellest lihtsustatud wiisil puht wõimupoliitilisel teel rõhumise abinõudega wõi jälle relatiiwse eesõigustamise läbi wabaneda. Järjest kasvaw mõiste ja äratundmine, et igal rahwal on loomulik õigus nõuda kaitset, riikliku tähtsuse tarwiduse tunnustamist, selle nõudmise kindlat jaluseadmist, on vähemusrahwuste küsimus wiimaste aastakümnete jooksul aasta-aastalt ikka suuremal määral puht wõimupoliitiliselt pinnalt õiguspoliitilisele üle wiidud. Sellega on loodud niihästi rahwaste- kui ka riiklikus õiguses uus tähtis õigusala, mille kallal töötamisest aja ning asjaolude järele wist ükski Euroopa riik ei loobu osa wõtmast, vähemalt peaks sellest osa wõtma. See õigusala käsitab mitmeid vähemusrahwuse kaitseküsimusi, nende seas ka takistamata kultuurilise iseelu kindlustamise küsimust, mis kahtlemata selle küsimuse nurgakiwiks. Kui põhilause kõikide riigikodanikkude üheõigusest on tunnustamist leidnud, siis peaks ka neile kodanikkudele, kes vähemusrahwust tunnustawad, see tähendab mitte enamurahwusesse kuuluwasse gruppi,

kes tahawad ja kes suudawad kultuuriliselt iseseiswalt elada, samasugused arenemiswõimalused antama oma rahwusliku kultuuri eest hoolitsemiseks, nagu see on enamurahwusel, kellel juba riigiwalitsuse organiseerimisega on kindlustatud tema rahwuslik omalaadiline arenemine. Wastuwaidlemata tõde on, et mitte ükski rahwas ei oska teise kultuurrahwa kultuurilisi tarwidusi samal määral edendada ja neid wastawalt rahuldada, nagu seda ise kõigeparemini wõib teha.

Selle küsimuse, kui riigiõigusliku küsimuse lahendamiseks ülaltähendatud eesmärgiga, on meie põhiseaduses kõige olulisemad põhilauseid loodud.

Siin tulewad waatlemise alla §§ 6., 12., 20., 21., 22., 23. Neist määrawad §§ 6. ja 20. põhimõttelised lähtepunktid kindlaks rahwusküsimuse lahendamisel Eestis ja nimelt:

§ 6. „Kõik Eesti kodanikud on seaduse ees ühetaolised.

Ei wõi olla awalikõiguslikke eesõigusi ja paheõigusi, mis olenewad sündimisest, usust, soost, seisusest ehk rahwusest“, ja

§ 20. „Iga Eesti kodanik on waba oma rahwuse määramises. Juhtumistel, mil isiklik määramine mitte wõimalik ei ole, sünnib see seaduses ettenähtud korras.“

§§ 12., 21., 22., 23. kindlustawad vähemusrahwuse üksikud õigused. Nii on tähendatud:

§ 12. ja t.: „Wähemusrahwusele kindlustatakse emakeelne õpetus.“

§ 22. ja t.: „Neis kohtades, kus elanikkude enamus ei ole Eesti, waid kohalikul vähemusrahwusel, wõib kohalikkude omawalitsuse asutuste asjaajamise keeleks olla selle vähemusrahwuse keel, kusjuures igaljuhul on õigus tarwitada neis asutustes riigikeelt jne.“

§ 23. määrab kindlaks:

„Saksa, Wene ja Rootsi rahwusest kodanikkudel on õigus pöörata riiklikkudesse keskasutustesse kirjalikult oma keeles. Eriseaduses määratakse ligemalt nende rahwuste keelte tarwitamine kohtus ja kohalikkudes riiklikkudes asutustes, kui ka omawalitsuse asutustes.“

§ 21. puudutab wiimaks üldiselt vähemusrahwuse kultuurilise elu harimise küsimust ja kõlab järgmiselt:

„Eesti piirides elawate vähemusrahwuste liikmed wõiwad ellu kutsuda oma rahwuskultuuriliste ja hoolekande huwides sellekohaseid autonoomseid asutusi,

*) Waata I Riigikogu protokollide lisad, weerg 1880—1908.

nii palju kui nad wastu ei käi riigi huwilede.“

Põhiseaduse § 21. paneb aluse käesolewale seadusele, mille läbi ettetoodud põhiseaduse lubadus nüüd ajutiselt peab teostamist leidma. Sellejuures saab oluliselt sama kuju aluseks wõetud, nagu see oli I Riigikogu poolt samanimelise seaduseelnõuga esimesel lugemisel heaks kiidetud.

Nõupidamiste aluseks on üldkommissjon wõtnud walitsuse poolt esitatud eelnõu. Wastawa alamkommissjoni ettepanekul on üldkommissjon walitsuse eelnõu seletuskirjas ettetoodud seisukohtadega ühinenud. Seaduseelnõu wäljatöötamisel olid komisjonil järgmised tähtsamad konstruktiivsed ja olulised põhimõtted juhtnõuiks, mis siin lühidalt kokku wõetud.

Asjaolusid silmas pidades, et Eesti siin kui esimene riik ilmas sammub uut riigiõiguslikku rada, kus ei ole ühtegi eeskuju leida, millest wõiks kinni haarata, peab seadus ajutist ja ühtlasi „raamiseaduse“ iseloomu kandma.

Seadus peab kõigile vähemusrahwustele Eestis ühetasasele alusele seatama, see tähendab, ta peab kõikide vähemusrahwuste kohta ühesugusel määral maksma ja peab neile ühesuguseid kultuurilisi arenemiswõimalusi pakkuma, nagu see enamusrahwusel olemas.

Kultuur-autonoomia on riigiõiguslikult mõeldud kui omawalitsus ja nimelt sotsiaalne omawalitsus.

Sellepärast peab ta õiguslikult riigi järewalwe all seisma, ja peab niihästi riigihuwide kaitsmiseks kui ka selle omawalitsuse peale pandud kohuste täitmiseks analoogilises mõttes, nagu territoriaalsed omawalitsused (wõrdl. põhiseaduse §§ 75, 76), awalikkude riiklikkude asutuste iseloomu kandma.

Wähemusrahwuse omawalitsus peab tingimata isikliku õiguse, mitte territoriaal õiguse, peal põhjenema, sest ta peab olema rahwusliku, aga mitte kohaliku ühenduse omawalitsus.

Niihästi riigi elulistes huwides, kui ka vähemuse kultuuriliste ülesannete huwides tuleb selle seadusega kultuurilisi ja hoolekande-kohustusi vähemusrahwuse poliitilistest nõudmistest eraldada, mis rahwusliku omawalitsuse kompetentsi piiritlemise läbi ja walitsuse õiguse läbi peawad kindlaks määratama, nendest kompetentsidest üleastumise juhtumistel rah-

wusnõukogu laiali saata ja uued walimised wälja kuulutada.

„Rahwuse“ (Nationalität) mõiste selle seaduse mõttes komisjoni arusaamise järele tuleb eraldada objektiivsest mõistest „rahwas“ (Riigi rahwas, see tähendab kokkuwõetult kõik riigi kodanikud) ja „sugu“ (see tähendab põlwenemine, weresidemete järele). Rahwuse mõiste pannakse komisjoni arusaamise järele sarnase eelnõu aluseks, et iga üksiku kodaniku rahwuse määramine teatawasse rahwuse kultuurühendusse sünnib isiku enese waba määramise teel.

„Wähemusrahwuse“ mõiste, selle seaduse riigiõiguslikus mõttes, koosneb komisjoni arusaamise järele kõigist neist kodanikkudest, kes wastawasse rahwusnimekirja üles wõetud.

Oma konstruktsiooni poolest wõiks seda seadust 5 järku jaotada, millised oma sisu poolest wõiks järgmiselt kindlaks määrata.

1) Üldised põhimäärused (§§ 1—5).

2) Rahwusnimekiri ja kodanikkude alluwus vähemusrahwuse omawalitsusele (§§ 7—12).

3) Rahwusnõukogu laialisaatmine ja omawalitsuse tegewuse lõpetamine (§§ 13, 14).

4) Walimised ja esimese rahwusnõukogu kokkutulek (§§ 14—27).

5) Wabariigi Walitsuse määrused (§§ 28—30).

Küsimuse suhtes, missugused meilolewatest omawalitsuse wormidest kõigeparemini kohaneksid uutele korraldustele, jäi komisjon maakonnawalitsuse juurde peatama, milline oma ehituse, suurema painduwuse, territoriaalse ulatawuse tõttu paistab kohasem olewat vähemusrahwuste kultuuriliste ja hoolekande-kohustuste korraldamises, nagu näiteks makswad seadused linna omawalitsuse kohta. See põhipanew mõte on seaduseelnõu § 1. lähemalt wäljendatud, millega ühtlasi ka kõik omawalitsuste kohta makswad seadused ja määrused omandawad ka vähemusrahwuste omawalitsuse asutuste kohta ulatawuse. (Seadused maakonnawalitsuse kohta 22. VII. 1917. a. Sobr. usak. i rasp. praw. nr. 173 — 28. VII. 1917. a. art. 953 — Pril. k otd. I ja omawalitsuse ajutise järewalwe seadus 11. X. 1919. a. j. A ja B — „Riigi Teataja“ nr. 78 — 1919. a.).

Wähemusrahwuse omawalitsuse asutused on samasugused awalikõiguslikud, riiklikke ülesandeid teostawad asutused,

nagu seda on teisedki omawalitsused. Sellepärast peavad meil omawalitsuste kohta maksivad põhimõtted selsamal määral ka vähemusrahwuste omawalitsuse asutuste loomisel ja tegewuse organiseerimisel mõõduandwad ja põhipanewad olema. See maksab iseäranis nende asutuste ülesehitamise ja kompetentsi piiride suhtes, samuti ka nende wahekorradade suhtes teiste riiklikkude asutustega, eeskätt walitsusega.

Walitsus on, nii kui teiste omawalitsuste suhtes, ka selle vähemusrahwuste omawalitsuse suhtes järelwalwe asutus, mitte üleamasutus. Erand sellest põhimõttest on ainult rahwusnõukogu laialisaatmise wõimalus. Autonoomia mõte leitakse maakonna omawalitsuse õiguslikus iseloomus sellest küljest, et tema tegutse des oma wõimupiirides ja üldseaduste piirides on täitsa waba, ning tema otsused ja korraldused ei nõua mitte kellegi kinnitamist, waid wõiwad tühistatud saada ainult administratiiwkohtu otsusega.

Kui vähemusrahwuste omawalitsuse asutused seatakse maakonna omawalitsuste kohta makswate seaduste alusele, siis tarwitawad nemad wastawalt ka maakonnawalitsustele seaduslikult tunnistatud õigusi. Nemad omawad juriidilise isiku õigused, oma orgaanide korraldamise ja ametnikkude walimise õigused, samuti omawad omawalitsuste asutuste õigused kohtuasjaajamises, nad on, kui awalikõiguslikud asutused, tempelmaksust wabastatud, neil on õigus kantseleimaksu wõtta jne.

Sel korral, kui ülalnimetatud omawalitsuse kohta makswaid seadusi täiendatakse wõi muudetakse, hakkawad need täiendused ja muudatused maksma ka vähemusrahwuste omawalitsuste kohta, muidugi ainult wastawates osades, sest muudatused wõiwad puudutada niisuguseid õiguslikke norme, mille wastaw muutmine rahwuslikkude omawalitsuste suhtes — nende iseäraliku iseloomu järele — pole tarwilik.

Rahwuslikkude omawalitsuste wõimupiiride kindlakstegemisega antakse üle wastawalt sissejuhatuses ettetoodud põhimõtetele seadustes ettenähtud õigused, mis senni vähemusrahwuste awalikkude ja erakoolide suhtes kohalikkudel omawalitsustel olid, rahwuslikkudele omawalitsustele. Linna wõi maakonna kooliwalitsuse asemele astub rahwuslikkude omawalitsuste kooliwalitsus. Selleläbi

saaks vähemusrahwustele oma kultuurilise elu tähtsama osa ühine korraldamine wõimaldatud. Rahwusliku omawalitsuse koolinõukogul oleks haridusministeeriumi suhtes ja rahwusliku omawalitsuse piirides sama ametlik seis, nagu kohalikkude omawalitsuste koolinõunikudel. Rahwuslikule omawalitsusele alluwad kõik vähemusrahwuste emakeelsed koolid, põhiseaduse § 12. ja kooliseaduste mõttes, mitte aga ühe teatawa vähemusrahwuse õppekeelega koolid, mis mõne teisekeelsest rahwusest õpilase jaoks sisse seatud. Sest et vähemusrahwuste omawalitsuse asutused alles siis ellu kutsutakse, kui nendesse koondunud on vähemalt pool selle rahwuse kodanikkudest üldse, missugune enamus seal ka alati peab olema, siis ei saanud komisjon loomulikuks pidada, et riik nende asutuste kõrwal weel teisi peaks pidama, mis samasuguseid ülesandeid täidaksid. Sellepärast langewad ära riigi enda, kui ka teiste omawalitsuste pealt kohustused, korraldada selle vähemusrahwuse kooli ja hoolekande asju, kellel oma omawalitsuse asutused ellu kutsutud. Mõistagi ei tähenda see aga seda, et riik üldise juhtimise, järelwalwe ja korraldustegemise nende asutuste kohta enda wõimkonnast ja ülesannetest eemaldaks.

Wastawalt põhiseaduse § 21. kuulub vähemusrahwuse omawalitsuse õiguste hulka ka üldise hoolekande ala, samuti ka teatawa vähemusrahwuse kultuuriliste nõuete korraldamine väljaspool koole (raamatukogud, teatrid, muuseumid jne.).

Wähemusrahwuste awalikkude koolide wõrk rajatakse wastawalt rahwusliku omawalitsuse waranduslikule alusele (§ 5) ja töötatakse välja kokkuleppel kohalikkude omawalitsustega ning kinnitatakse haridusministri ettepanekul Wabariigi Walitsuse poolt. Kui aga kokkulepet ei saada, otsustab küsimuse igal juhtumisel Wabariigi Walitsus (§ 3).

Rahwusliku omawalitsuse orgaanideks on: rahwusnõukogu (sarnaneb maakonnatõukogule) ja kultuur-hoolekande walitsus (sarnaneb maakonnawalitsusele) (§ 4).

Kuna rahwusliku omawalitsuse õiguslikuks aluseks ei ole territoriaalõigus, waid isikuõigus ja kuna tema peab ühendama kogu riigis elutsewaid wastawa vähemusrahwuse liikmeid, siis tekib küsimus, kas selle kõwa tsentralisatsiooni tõttu ei kannata vähemusrahwuse üksikute kohalikkude gruppide kultuuriline

iseelu. Seda hädaohtu tahtis kõrwaldada rkl. J. Tõnisson ja J. Jaakson'i poolt esitatud seaduseelnõu, milles järjekindlalt läbi wiidud täielik tsentralisatsiooni põhimõte. Üldkomisjon, wõttes wiimase wäga tähelpanuwäärt põhimõtte omaks, on katsunud keskteed leida. Jäädes isikuõiguslikule alusele, lahendas küsimuse nii, et kohalikkude gruppide huwid kaitsitud oleksid. Ja seda järgmisel teel: 1) walimisi rahwusnõukogusse toimetatakse territoriaalsete walimisringkondade järele (§§ 22. ja 23.), mille tagajärjel saab rahwusnõukogu kohalikkude esitajate koguks ja tekiks side loomulikul teel keskkohta ja kohtade wahel; 2) kohaliku iseloomuga küsimuste lahendamiseks ja korraldamiseks asutatakse rahwusnõukogu kohalikul kultuur-hoolekogud, kuhu üldkomisjoni arwates peaks kõigepealt walitama wastawa kohaliku ringkonna esitajad rahwusnõukogus. Wastawad lähemad seaduse määrused puutuksid juba omawalitsuse sisemisse organisatsiooni, millest wõib eeldada, et tema ise korraldab oma organide detsentralisatsiooni otstarbekohaselt, milleks maakonna omawalitsuse seadus temale täieliku wõimaluse annab.

Rahwusliku omawalitsuse warandusliku aluse (§ 5) on üldkomisjon lahendanud samal wiisil, nagu see I Riigikogule ja ka II Riigikogule esitatud kõigis kolmes eelnõus wäljendatud. Küsimuse teisiti lahendamine kutsuks wälja tarwiduse muuta praegumakswaid alusnorme, mis iseenesest mitte kerge ei ole. Samuti on raske ette näha, missugused tagajärjed ühel wõi teisel uuel arwestamise wiisil on; nad wõiwad kergesti ülekohtuseks saada ühele wõi teisele poolele. Sel määral, mis kohused üle antakse uutele omawalitsustele, wabanewad kohalikul omawalitsused oma wastawatest kohustest vähemusrahwuste liikmete suhtes (§ 6). Kui wiimased aga selle peale waatamata tungiwa tarwiduse pärast wõi rahwusliku omawalitsuse nõusolekul üldisi asutusi tarwitawad, siis jääwad sellest tekkinud kulud vähemusrahwuse kanda (§ 12).

Wähemusrahwuseks käesolewa seaduse mõttes loetakse kõigepealt põhiseaduse § 23. tähendatud Saksa, Wene ja Rootsi rahwused ja peale selle ka kõik teised vähemusrahwused, kelle üldarw mitte alla 4000 (§ 7). Piirata autonoomiat põhiseaduse § 23. ülesloetud rahwuste peale ei ole põhjust, sest põhiseaduse

§ 21., mis kõneleb vähemusrahwuste autonoomsete asutuste ellukutsumisest, üles ei loe, missugused rahwused on õigustatud autonoomseid asutusi ellu kutsuma.

Antud vähemusrahwuse omawalitsusse kuuluwus tehakse kindlaks rahwusnimekirja järgi (§ 8), sest kuidas wõiks muidu kindlaks teha, kellel vähemusrahwuste asutustesse walimisõigus. Kuidas wõiks vähemusrahwuse liigete maksukohustust reguleerida? Kuidas wõiks kindlaks teha, kellel on õigus vähemusrahwuste ülesannete kultuurilisest ja hoolekandeaasutustest osa saada.

Rahwusnimekirja üleswõtmine sünnib wabalt, rahwuse tunnustamise printsiibi põhjal kodanikkude poolt, kes vähemalt 18 aastat wanad, see tähendab neil, kellel on õigus kodakondsust walida. Samasugune rahwuse waliku õiguse jätab seadus ka vähemusrahwuse liigete 18-aastastele lastele (§ 8). Kuna üldkomisjoni enamus kindlasti seisukohale asus, et wäljaastumine vähemusrahwusest tuleb wabaks jätta, sest keeld kitsendaks põhi-seaduse wastaselt waba rahwuse määramise õigust, siis näeb seadus ette igal ajal wäljaastumise wõimaluse (§ 9, märkus 1), kusjuures wäljaastuwa rahalised kohustused kunni eelarwe aasta lõpuni edasi kestawad.

Et aga vähemusrahwusesse astumise ja sealt lahkumise õigus ei muutuks põhjendamata tujude täitmiseks, on omawalitsustele õigus antud kord wäljaastunud kodanikkude uuesti registreerimisest keelduda (§ 9, märkus 2).

Seisukorrast wälja minnes, et § 5. põhjal senni riigi ja kohalikkude omawalitsuste peal lasuwad rahalised kohustused edasi püsima jääwad, on loogiliseks järelduseks, et ka vähemusrahwusse kuulwate kodanikkude kanda jääwad täies ulatuses kõik nende sennised kodanlikud üld- kui ka rahalised kohustused riigi ja kohalikkude omawalitsuste wastu. Wastasel korral oleksid vähemusrahwused eesõigustatud seisukorras (§ 11).

Kuna uued omawalitsuse asutused riiklikke ülesandeid täidawad, on riigil õigus, ühtlasi ka kohustus, selle järgi walwata, et need asutused oma ülesandeid täidaksid. Selleks on Wabariigi Walitsusele õigus antud rahwusnõukogu laiali saata ja uusi walimisi määrata (§ 13). Wähemusrahwustele on aga jälle õigus antud enda omawalitsuste tegewust lõpetada rahwusnõukogu sellekohase otsu-

sega, mis tehtud $\frac{2}{3}$ hääle enamusega. Samuti peavad omawalitsused oma tegewuse lõpetama, kui rahwusnimekirjas seiswate kodanikkude arv alla selle arwu langeb, mis omawalitsuse ellukutsumiseks tarwilik (§§ 7., 14. ja 18.).

Esimese rahwusnõukogu walimisnimekirja seawad kokku kohalikud omawalitsused nende käsutada olewate, kui ka antud andmete põhjal, kasutades rahwalugemise materjaale, isikutunnistusi ja üksikute kodanikkude teateid oma rahwuse kohta. Wabariigi Walitsusel, kui ka walimiste peakomitee esimehel (kes kuuluks wastawasse vähemusrahwusesse § 18) on õigus oma esitajaid nimetada kohalikkudesse walimiskomiteedesse, kes nimekirju kokku seawad.

Et kahekordsest registreerimisest hoiduda, jääb esimene walimisnimekiri (§ 16) ühtlasi ka esimese rahwusnimekirja aluseks (§§ 8, 17). Et selles wiisil kõrwalekaldumist wõib näha jaatawa soowiawalduse põhimõttest, mis rahwusnimekirja edaspidise pidamise kohta jäädawalt maksab, siis on kõigil nimekirja kantud kodanikkudel õigus end küllalt pika tähtaja (2 kuu) jooksul nimekirjast kustutada lasta. Mingit hädaohtu ega wabaduse kitsendust selles määruses ei ole juba sellepärast, et jäädawasse rahwusnimekirja kantul § 9. põhjal õigus on end iga ajal sealt maha kustutada lasta. Teisest küljest on sarnase esimese rahwusnimekirja kokkuseadmise wiisil, komisjoni arusaamisel, kahtlemata teatawad head küljed. Sest kui tarwitatakse ainult jaatawat soowiawaldust, siis oleks möödapääsemata tagajärjeks see, et üksikute vähemusrahwuse ringkondade poolt, kes rahwusliku omawalitsuse ellukutsumisest huwitatud, algaks äge agitatsioon sisseastumise kasuks, mille juures wõidakse küsimus wiia poliitilisele pinnale, mis sugugi soowitaw ei ole. Samuti jääks sarnasel korral püsima see hädaoht, et niisuguse agitatsiooni tagajärjel teatawad wastawa vähemusrahwuse üksikud grupid ja woolud wõtaksid rahwusliku omawalitsuse oma wõimu alla ja pääseksid niimoodi priwiligeeritud seisukorda oma rahwuse teiste liigete suhtes, mis aga soowitaw ei ole. Kui seadusandjale rahwusliku omawalitsuse ellukutsumine otsustarbekohane ja soowitaw näib olewat, siis peab tema sellest huwitatud olema, et kogu wastaw vähemusrahwus wõtaks uuest omawalitsusest osa ja et wiimane oleks selles suhtes kindlustatud.

Järgnewad paragrahwid (§§ 18—25) sisaldawad wõrdlemisi põhjalikke määrusi walimiste käigu kohta, wastawalt maakonna walimistele (üldine, salajane, otsekohene ja proportsionaalne walimisõigus) ja rahwusnõukogu kokkuastumise kohta, kusjuures eriti ühe põhimõtte peale tähelpanu juhtida tuleb. Käesolewa seadusega pannakse vähemusrahwuste peale tähtsad riikliku iseloomuga ülesanded, see on — antakse nende korraldada oma rahwuse terve kultuurelu. See wõib aga ainult siis hea tagajärjega sündida ja on ainult siis õigustatud, kui olemas on kindlustused, et wastaw vähemusrahwus hakkab käesolewa seadusega tema peale pandud ülesandeid täitma üksmeelselt ning tõsise wastutustundega. Sellepärast nõuab seadus vähemusrahwuse omawalitsuse tegewuse awamise eelduseks 50% osawõtmist walimistest, 50% osawõtmist registreerimisest ja rahwusnõukogu $\frac{2}{3}$ enamuse otsust. Kui üks neist eeldustest täidetud ei ole, siis saab omawalitsuse ellukutsumist nõuda alles kolme aasta möödumisel (§§ 18, 20, 26).

Käesolew seadus loobub erilise elluviimise seaduse wäljaandmisest ja woliatab walitsust määrusi wälja andma, mis vähemusrahwuste omawalitsuse ellukutsumiseks tarwilikud (§ 28). Silmas pidades seda, et käesolew seadus on oma iseloomu poolest raamiseadus, milles aga raami täidew pilt oma tähtsamates joonetes juba on wäljapaistew selle poolest, et aluseks wõetud maakonnawalitsuse seadus ning teiselt poolt põhimõtted kindlaks määratud, annab Wabariigi Walitsus tarwilikud määrused nimekirjade kokkuseadmiseks, asjusse puutuwate seaduste täitmiseks, nende alusel rajatud rahwuslike omawalitsuse asutuste põhijoonte ligemalt kujundamiseks ja nende tegewuse järelwalweks (§ 29). Et Eestis vähemusrahwuste elutingimused väga mitmesugused (ühed elawad koos, teised lahus, ühed on mõnes kohalikus omawalitsuses enamuses, teised igapidi vähemuses jne.), on Wabariigi Walitsusele wõimalus antud kooskõlas käesolewa seaduse mõtetega anda üldisi määrusi kõigi vähemusrahwuste kohta ja ka tarwilikul korral üksikuid määrusi iga vähemusrahwuse kohta eraldi (§ 29).

Kuna meil omawalitsusi olemas, kus teataw vähemusrahwus territoriaalselt enamuses, siis on komisjon tarwilikuks pidanud kindlustada seal Eesti rahwusest kodanikkude huwisid, mispärast eelnõu

Wabariigi Walitsusele õiguse annab sarnastes omawalitsustes korraldada Eesti rahwusest kodanikkude kultuuri ja hoolekande huwide rahuldamist samadel alustel ja wõimalustel, nagu seda käesolew eelnõu vähemusrahwuste kohta ette näeb (§ 30).

Lisa nr. 88.

Üldkommissjoni

PARANDUS-ETTEPANEKUD

wähemusrahwuste omawalitsuse seadusele.

§ 1. wõtta järgmiselt:

„§ 1. Wähemusrahwuste omawalitsuse asutused rajatakse alustele, mis leiudwad 22. juuni 1917. a. omawalitsuse elluwiiamise seaduses (seadl. ja walits. korrald. kogu nr. 173 — 28. juulist 1917. a. art. 953 lisa §§ 5, 11, 13 ja 14) ja nimetatud seaduse lisa § 4. põhjal Eesti maanõukogu poolt 10. augustil 1917. a. wastuwõetud maakonnanõukogu kodukorras ja omawalitsuse ajutise järewalwe seaduses 11. oktoobrist 1919. a. („Riigi Teataja“ nr. 78 — 1919. a.), kusjuures nad oma wõimupiiri kuuluwate ülesannete teostamisel kohalikkude omawalitsustega ühel alusel makswatele seadustele alluwad.

Märkus. Kordadel, kui ülalnimetatud seadusi täiendatakse wõi muudetakse, hakkawad need täiendused ja muudatused maksma ka vähemusrahwuste omawalitsuse kohta wastawates osades.“

§ 2 wõtta järgmiselt:

„§ 2. Wähemusrahwuste omawalitsuse asutuste wõimupiiri kuulub:

a) wastawa vähemusrahwuse emakeelsete awalikkude ja eraõppeasutuste organiseerimine, walitsemine ja järewalwe;

b) wastawa vähemusrahwuste teiste kultuurülesannete eest hoolitsemine ning selleks ellukutsutud asutuste ja ettevõtete walitsemine;

c) wastawa vähemusrahwuse hoolekande eest hoolitsemine ning selleks ellukutsutud asutuste ja ettevõtete walitsemine.

Märkus. Kunni vähemusrahwuse hoolekande korraldamise kohta wastawa eriseaduse wäljaandmiseni läheb vähemusrahwuse omawalitsustele üle ainult

waeste hoolekanne sellekohase kokkuleppe põhjal kohaliku ja vähemusrahwusliku omawalitsuse wahel, kokkuleppes äratähendatud alustel ja ulatuses. Kokkulepe wajab Wabariigi Walitsuse kinnitamist töö-hoolekandeministri ettepanekul.“

Üles wõtta uus § 2-a.

„§ 2-a. Wähemusrahwuste omawalitsusel on õigus oma liigetele sundmäärusi wälja anda § 2. tähendatud aladel omawalitsuse elluwiiamise seaduses ettenähtud korras (seadl. ja walits. korrald. kogu nr. 173 art. 953 lisa § 7).“

§ 3. kolmas lõige wõtta järgmiselt:

„Awalikkude koolide awamise wõi vähemusrahwusliku omawalitsuse asutustele üleandmise puhul kinnitatakse Wabariigi Walitsuse poolt koolide ülewalpdamiseks määratud summad ja muud kohustused, mis kohalikkude omawalitsuse asutuste kanda jääwad.“

§ 4 wõtta järgmiselt:

„§ 4. Wähemusrahwuse omawalitsuse organideks on rahwusnõukogu ja kultuurwalitsus. Nende asukohaks on wabariigi pealinn.

Kohalikkude küsimuste lahendamiseks ja korraldamiseks kutsutakse ellu rahwusnõukogu poolt tarwiduse järele kohalikud kultuurhoolekogud, kelle tegewuspiirkond on maakond ühes linnadega.

Wabariigi Walitsuse kinnitusel wõib ellu kutsuda ühise kultuurhoolekogu mitme maakonna jaoks.“

§ 5. p. c wõtta järgmiselt:

„c) riigi ja omawalitsuste toetussummad hoolekande ja kultuur-ülesannete teostamiseks ja § 2. märkuses ettenähtud kokkuleppe juhtumistel maksud ja kohustused, mis kohalik omawalitsus kokkuleppe järele oma peale wõtnud.“

§ 7 wõtta järgmiselt:

„§ 7. Wähemusrahwusteks selle seaduse mõttes tunnustatakse Saksa, Wene ja Rootsi rahwused ning need Eesti maal elawad vähemusrahwused, kelle üldarw mitte vähem, kui kolm tuhat.“

§ 12 wõtta järgmiselt:

„§ 12. Kui vähemusrahwuse liikmed tungiwa tarwiduse korral ehk vähemusrahwuse omawalitsuse nõusolekul tarwitawad vähemusrahwuse omawalitsuse asutustele usaldatud aladel, mille jaoks need §§ 5. pp. a, b, c korras ülespidamiswõi toetussummad saawad, üldise riigi ja

kohalikkude omawalitsuste asutusi, siis on vähemusrahwuse omawalitsuse asutused kohustatud sellest tekkinud kulud kandma.“

„§ 14. wälja jätta punkt c.“

Lisa nr. 89.

Üldkommissjoni

SELETUSKIRI

parandus-ettepanekuile vähemusrahwuste omawalitsuse seaduse juurde.

Riigikogu otsusega 17. oktoobrist 1924. a. anti vähemusrahwuste omawalitsuse seaduse § 1. ja järgmised üldkommissjoni tagasi, ülesandega pöörata Wabariigi Walitsuse poole ettepanekuga, eelnõu ümber töötada ses sihis, et vähemusrahwuste omawalitsuste ülesanded, wõimupiirid ja tegutsemise kord kindlaks määrataks täielikumalt ja üksikasjalikumalt. Selle otsuse täitmisel üldkommissjonis tekkisid raskused, mida lahendada tuli wanematekogul. Wanematekogu 11. nowembril sel aastal leidis, et raskuste kõrwaldamiseks, mis Riigikogus käesolewa seaduse arutamisel tekkinud, üldkommissjon ühes Wabariigi Walitsusega eelnõust wastawad paragrahwid läbiwaatamisele wõtaks ja eelnõu nii ruttu kui wõimalik Riigikogule ette paneks.

Üldkommissjon on ühes walitsuse esitajaga seaduseelnõu need osad läbi waadanud, mille kohta Riigikogus kahtlust awaldati ja mis käiwad wõimupiiri ja tegutsemise korra kohta ning on katsunud neid küsimusi selgemalt wäljendada.

§ 1. on üles loetud üksikasjalikumalt „ekspressis verbis“ need alused, millele rajatakse vähemusrahwuste omawalitsused, nimelt: a) 22. VI. 1917. a. omawalitsuse elluwiiamise seaduse lisa §§ 5, 11, 13, 14; b) Eesti maanõukogu poolt 10. augustil 1917. a. wastuwõetud maakonnannõukogude kodukord (nakas); c) omawalitsuste ajutine järelwalwe seadus („Riigi Teataja“ nr. 78 — 1919. a.).

22. VI. 1917. a. omawalitsuse elluwiiamise seaduse lisa sisaldab eneses üldse 36 paragrahwi, millest mõned ja suurem osa puudutawad küsimusi, mis wäljaspool vähemusrahwuste omawalitsuse wõimupiire; teised on aga käesolewa seaduse põhimõtetega muudetawad wõi jälle üleswõetud eestiaegsesse järelwalwe seadusesse. Neil põhjustel saab omawa-

litsuse elluwiiamise seaduse lisast tsiteerida ainult ülaltähendatud nelja paragrahwi, mis käsitawad järgmisi küsimusi:

§ 5. — Omawalitsustel on õigus omanada ja wõõrandada warandusi, sõlmida lepinguid, tsiwiillasjus esineda selles korras, nagu on ette nähtud riiklikkude asutuste kohta;

§ 11. Omawalitsused tegutsewad oma tegewuspiirkonnas iseseiswalt;

§ 13 käsitab administratiiv-kaebtuste tõstmise korda omawalitsuste seaduswastase tegutsemise wastu;

§ 14. — Omawalitsuse ametnikud kannawad wastutust riigiametnikkudega ühel alusel.

1917. a. omawalitsuse elluwiiamise seaduse lisa § 4. näeb ette, et maakonna omawalitsused töötawad kodukorra järele, mis wälja antakse maanõukogu poolt. Kuna vähemusrahwuste omawalitsused rajatakse alustele, mis leiduwad 22. VI. 1917. a. seaduses, siis tuleb maapäewa poolt 10. augustil 1917. a. wastuwõetud maakonnannõukogude kodukord maksma panna ka vähemusrahwuste omawalitsuste kohta. Maakonnannõukogude kodukord näeb oma 47. paragrahwis ette maakonnannõukogu awamise, sisemise korralduse, asjaajamise, samuti ka maakonnawalitsuse korralduse ja asjaajamise. Riiklik järelwalwe kord on ette nähtud 1919. a. järelwalwe seaduses. Üalnimetatud seaduste täpse tsiteerimisega tuleks lahendatuks lugeda vähemusrahwuste omawalitsuste wõimupiiride ja tegutsemise korra täielik kindlaksmääramine.

§ 2. on ette wõetud järgmised muudatused:

1) kuna eraõppeasutuste walitsemine ja organiseerimine, erakoolide seaduse puudusel teostatakse peajasjalikult järelwalwe korras, siis täiendati § 2. p. a selles mõttes järelwalwe õigusega;

2) § 2. pp. b ja c on täiendatud selles mõttes, et vähemusrahwuste omawalitsuste walitsemise alla kuuluwad need asutused, mis omawalitsuste poolt ellu kutsutud;

3) § 2. endine märkus on wälja jäetud kui käesolewa seaduse struktuuriga ja põhimõtetega wastolus;

4) praeguse § 2. märkusega on lahendatud lähemalt hoolekande küsimus ja nimelt: kunni vähemusrahwuste hoole-

kande korraldamise eriseaduse wäljaandmiseni wõiwad vähemusrahwuste omawalitsused teostada awalikõiguslikul alusel ainult waeste hoolekannet ja seda siis, kui selles igakord kokku lepitud kohaliku omawalitsusega ja kui see kokkulepe kinnitatud Wabariigi Walitsuse poolt töö-hoolekandeministri ettepanekul.

§ 2-a (endine § 2. p. c) on täiendatud sundmääruste wäljaandmise korraga (omaw. elluw. seaduse § 7), kui selguse pärast tarwilik.

§ 4. on täiendatud: 1) selles, et kultuur-hoolekogud kutsutakse ellu tarwiduse järgi, sest üksikuis maakondades ühes linnadega elab teatawast vähemusrahwusest kodanikke niiwõrd wähe, et nad ei suuda ja ei ole ka tarwet kultuur-hoolekogusid ellu kutsuda; 2) selles, et Wabariigi Walitsuse nõusolekul wõidakse ellu kutsuda mitme maakonna jaoks ühine kultuur-hoolekogu, kui tegelikult tarwilik.

Teised muudatused on redaktsioonilised wõi tingitud eelmistest parandustest.